

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
LIII

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор

*Др Недељко Богдановић, др Милан Драгичевић, др Александар Младеновић,
др Мирослав Николић, др Драгољуб Пејровић,
др Асим Пецо, др Слободан Ремејихић, др Драго Ђујић*

Главни уредник

АЛЕКСАНДАР МЛАДЕНОВИЋ

БЕОГРАД
2006

Милета Букумирић

ТЕРМИНОЛОГИЈА КУЋЕ И ПОКУЋСТВА
У СЕВЕРНОЈ МЕТОХИЈИ

САДРЖАЈ

I. УВОД	379 [5]
II. ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА	382 [8]
1.0. КУЋА И ЊЕНИ ДЕЛОВИ	382 [8]
1.1.0. Типови куће	382 [8]
1.2.0. Зид	383 [9]
1.3.0. Кров	384 [10]
1.4.0. Отвори, застори и њихови делови	386 [12]
1.5.0. Соба	388 [14]
2.0. ПОМОЋНЕ ПРОСТОРИЈЕ	390 [16]
3.0. ПРЕДМЕТИ У КУХИЊИ	391 [17]
3.2.0. Прибор за ватру	393 [19]
3.3.0. Прибор за осветљавање	394 [20]
4.0. НАМЕШТАЈ	395 [21]
5.0. СУДОВИ	397 [23]
5.1.0. Земљани судови	398 [24]
5.2.0. Дрвени судови	399 [25]
5.3.0. Метални судови	400 [26]
5.4.0. Стаклени судови	403 [29]
5.5.0. Судови од других материјала	403 [29]
6.0. ОСТАЛИ КУЋНИ ПРЕДМЕТИ	404 [30]
6.1.0. Опрема за држање и ношење других предмета	404 [30]
6.2.0. Предмети од прућа	405 [31]
6.3.0. Предмети за припремање хране и пића	405 [31]
6.4.0. Опрема за одржавање хигијене	408 [34]
6.5.0. Сечива	409 [35]
6.6.0. Опрема за друге кућне потребе	409 [35]
7.0. ПРИБОР ЗА РАД	410 [36]
7.1.0. Прибор за домаћу радиност	410 [36]
7.2.0. Прибор за рад у пољу	414 [40]
7.3.0. Прибор за гајење животиња	417 [43]
8.0. ОБУЋА	420 [46]
9.0. ОДЕЋА	421 [47]
10.0. ПОСТЕЉИНА	425 [51]
11.0. ОКУЋНИЦА	427 [53]
12.0. ДВОРИШНЕ ОГРАДЕ	429 [55]
III. ТВОРБЕНА АНАЛИЗА	430 [56]
Грађење деривацијом	430 [56]
Закључак	437 [63]

IV. РЕЧНИК	440 [66]
СПИСАК ПУНКТОВА И ИНФОРМАТОРА	504 [130]
Скраћенице истраживачких пунктова	505 [131]
ЛИТЕРАТУРА	505 [131]
РЕЗЮМЕ	509 [135]
ПРИЛОЗИ (карте, слике, скице)	511 [137]

I. УВОД

При скупљању грађе за анализу говора северне Метохије показало се да лексика умногоме доприноси да представа о говорима буде јаснија и потпунија. Сем тога, имајући у виду положај популације чији се говор овде испитује¹ императивно се наметала потреба да се она забележи на терену док се могу пронаћи поуздани информатори, којих је све мање, не само зато што се у време овог истраживања другачије живело и радило у односу на време око Првог светског рата, већ и због новијих историјских збивања у јужној покрајини која су изазвала ново покретање становништва и корените промене њене етничке структуре.

Пришло се њеном систематском изучавању иако *Речник косовско-метохиског дијалекта* Глише Елезовића, капитално дело дијалекатске лексикографије српског језика, делимично обухвата лексику подручја северне Метохије, што је и разумљиво кад се има у виду да су промене у начину живота настале у току јединог века после његовог објављивања узроковале и промене у језику.

У неколико наврата смо се освртали на лексику северне Метохије, али је садржина неких од тих радова фокусирана на тематску лексику села Гораждевца,² те нису постојале могућности да се представе ареалне карактеристике говора. Нешто бољи увид у дијалекатску лексику подручја пружају радови којима је обухваћен шири простор, онај који покривају косовско-ресавски говори.³

Монографија Голуба Јашовића *Пасџирска џерминологија Пећког Подгорја*,⁴ којом је обухваћена грађа из поменуте области забележена у селима пограничног дела западно од Пећи насељеним Србима старинцима, представља вредан допринос познавању дијалекатске лексике подручја, јер је снабдевена подацима из шест пунктова.

Грађа за овај рад делимично се заснива на материјалу прибележеном за дисертацију *Говори северне Метохије*, а већим делом на подацима који су добијени

¹ Лексика је бележена од Срба старинаца чији говор припада косовско-ресавском дијалекту.

² Букумирић, *Из рајарске лексике села Гораждевца, Пасџирска лексика села Гораждевца, Прилог познавању лексике села Гораждевца.*

³ Букумирић: *Из воденичарске лексике горње Метохије, Терминологија неких игара на подручју горње Метохије, Називи особа у лексичи северне Метохије, Зайрежна џерминологија северне Метохије.*

⁴ Јашовић, *Пасџирска џерминологија Пећког Подгорја.*

на терену попуњавањем упитника у тридесет пунктова одабраних, са тежњом да буду тако распоређени да се, у границама могућности, равномерно покрије подручје које се испитује. У вишенационалној средини то није било увек могуће, јер су Срби у време одабирања пунктова у знатној мери били проређени.

Упитник за овај рад био је подељен на такозвани „мушки“ и „женски“ према природи послова којима су се Метохијци бавили. У одабирању информатора настојало се да то буду особе у одмаклим годинама које нису боравиле дуже време у другим срединама, особе код којих се није примећивао утицај школе или средстава јавног информисања. Упитници су попуњавани у току пролећа и јесени 1999. године. Међутим, догађаји на Косову и Метохији, који су се десили те године, у почетку су отежавали бележење грађе, а средином те године и прекинули, јер су Срби исељени из свих насеља која су одабрана за испитивање, изузев Гораждевца код Пећи и села Бање у Источком Подгору.

Бележење је настављено у току јесени те године тако што су информатори пронађени углавном по колективним центрима централне Србије. За неколико пунктова ипак је било немогуће пронаћи жене поуздане информаторе, па су подаци узимани од људи за „мушки“ и „женски“ упитник, а за непотпуне одговоре на питања која су им била нејасна консултоване су старије жене из тих села које су удате у Гораждевцу. Иако им је од удаје прошло преко 40 година, биле су аутентични информатори.

Питања су груписана у дванаест тематских целина и не односе се само на кућу и њене делове, помоћне просторије, материјал за њихову изграђу, судове, већ и на одећу, обућу, постељину, разне алате који се употребљавају у домаћој радиности, алате за обраду земље, као и смештајне објекте и предмете који се користе у гајењу домаћих животиња. Претендовало се да радом буду обухваћени називи свих предмета што се налазе у кући и око куће.⁵

Структуру рада чине лексичко-семантичка и ареална анализа, творбена анализа и речник. Приложен изван број карата којима се прецизира распрострањеност приказаних лексема, а да би представа о неким предметима који се више не употребљавају била јаснија, рад је поткрепљен и фотографијама или скицама урађеним по сећању на предмет који илуструју.

Знатан део рада представља речник са одредницама у акценатским и фонетским ликовима како су забележене, које су дефинисане и поткрепљене илустративним материјалом. Неке се јављају у различитим гласовним и акценатским ликовима, од којих је за главну узета најраспрострањенија или најближа по форми или значењу лексеми у књижевном језику. Акценатски ликови дати су уз главну одредницу која је дефинисана и поткрепљена примерима, а скраћеницом *Уй* упућује се на друге гласовне ликове и синониме: *ћѣрчиво/ћерчиво/ћѣрчиво ... Уй ћѣрчиво, чѣрчев, чѣрчево, чѣрчиво, ѡел'ѣр*. Уз друге гласовне ликове дате по азбучном поретку скраћеницом *в* упућује се на дефинисану одредницу, затим се даје илустративни материјал: *чѣрчиво с в ћерчиво, тел'ѣр -ѣра м в ћерчиво*.

⁵ Запрежна терминологија је уобличена у посебан рад.

Мада се гласовне и морфолошке особине уочавају у илустративном материјалу, потребно је осврнути се на њих због неких дијалекатских појава, као што је бележење латерала *л* и *љ*, пошто се сонант *л* у положају испред палаталних вокала палатализује и изједначава са сонатом *љ*. Они се у раду обележавају истим знаком *л'*: *л'ейва*, *л'уйка*.

На 37 карата приказана је распрострањеност лексема за означавање дате семеме, а фотографије и скице, премда имају већу етнографску него лингвистичку вредност, приложене су поред осталог и зато што се некима од њих илуструје више семема (слика бр. 1, 18, 22; скице бр. 7, 9, 10), а понеке прецизирају предмет чиме се отклања двосмисленост (слика бр. 15).

Користим прилику да искрено захвалим информаторима за стрпљење и разумевање, спремност и отвореност без икакве резервисаности, без чега би рад био бесмислен и немогућ.

II. ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА

1.0. КУЋА И ЊЕНИ ДЕЛОВИ

1.1.0. Типови куће

1.1.1. Општи назив за зграду намењену становању је *кућа*.

1.1.2. За кућу саграђену од плота забележени су називи мотивисани материјалом којим је кућа изграђена: *илошњача* Бл БП Би Г Гр Д Др Дс Дњ Дш Ки Кг Ље П Пр Св С Т, *илошњаца* Бр ДД Ж К Љ Н СЛ, *ил'ешњаца* Бс, *блатњача* Л, *прућара* Б, *илошара* Љу Си (карта бр. 2).

1.1.3. Кућа од брвана назива се *брвњаца* Б БП Бр Би Бс Г Гр Др Дс Ж Ки Н Пр, *брвњаца* Бл К, *брвара* ДД Д Дњ Дш Кг Л Ље Љ Љу П Св Си С СЛ Т (карта бр. 3).

1.1.4. Обично је трочлани назив за кућу од камена. Међутим, у Будисавцима и Лоћанима забележене су лексеме: *камењача* Бс, *камењуша* Л.

1.1.5. Кућа од чатме назива се *чакмара* Б Бл Г Др Ж Л Си С Т, *чајмара* БП Бр Би Бс Гр ДД Д Дс Дњ Дш Ки К Кг Ље Љу Н П Пр Св СЛ, *чакмара/чакмарка* Љ.

1.1.6. За кућу на два нивоа напореда се употребљавају називи *кула* и *двоспратница* (слика бр. 1).

1.1.7. Ниво куће означава се лексемом *спрат*, која је потиснула из употребе турцизам *кај*.

1.1.8. Предњи део куће свуда се означава лексемом *лице*, а за задњи употребљава се сложена лексема *задњи део*.

1.1.9. За кућу чији је кров покривен сламом употребљава се трочлани назив *кръв од сламе*. У једном пункту, међутим, забележен је назив *сламњаца* К.

1.1.10. Колиба покривена бусењем назива се *бусењара* Б, *бусењача* Бр Би Бс Д Ж Л Н Пр Св С, *бусара* ДД Др Дс Дш Ки Ље П Си, *земунџа* Г Кг Љ Љу СЛ Т. У другим пунктовима напореда се употребљавају по две лексеме: *бусењара/земунџа* БП, *бусара/бусењара* Гр, *бусовача/бусењача* Дњ, *бусењача/бусара* Бл, *буснача/бусара* К (карта бр 4).

1.1.11. За кућу покривену црепом постоји вишечлани назив *кућа с црепом*, *кућа с црејем*.

1.2.0. Зид

1.2.1. Вертикални, спољашњи, или преградни, унутрашњи део куће од цигле, блокова или камена повезаних малтером, или смесом других материјала, назива се *зид*.

1.2.2. Истом лексемом, али у различитим акценатским ликовима, означава се семема 'део зида у земљи': *шѐмел* БП Бс Г ДД Др Л Ље Љ Н Св Си, *шѐмѐл* Б Бл Бр Би Гр Д Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу С СЛ Т, *шѐмел*'/*шѐмѐл*' П Пр.

1.2.3. Део зида изнад земље од тврђег материјала, бетона или камена и малтера, који служи као основица зграде, означава се германнзмом *цѡкла* Бл Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т, који се јавља и у фонетском лику *цѡкна* БП, а само у пункту Б наведена семема означава се турцизмом *дѡлма*.

1.2.4. За водоравне гредице на зидовима које су уграђене са унутрашње и спољашње стране на растојању од око 80 цм забележен је назив *аџула*.

1.2.5. Лексема којом се означава место где се спајају два зида, употребљава се у више фонетских, акценатских и творбених ликова *ћѡше* Б Бл Би Ж П Св, *ћѡшак* Бс Г Гр Д Дс Дш Ки Кг К Љу Н Т, *ћѡшѡк* Дњ, *ћѡшнѡк* БП, *ћѡше* С, *ћѡшак*/*ћѡше* Л СЛ, *ћѡшак*/*ћѡшнѡк* Љ Пр, *ћѡшак*/*ћѡше* Ље Си, *ћѡшак*/*ћѡшнѡк* Бр, *ћѡшак*/*ћѡш*/*ћѡше* ДД.

1.2.6. Турцизам *калкан*, у акценатским, фонетским и морфолошким варијантама, најфреквентнија је лексема за означавање семеме 'троугласти зид под кровом на две воде': *ка̀лкан* Б Бл К Љу, *ка̀лкан* БП Бр Бс Г ДД Дс Дњ Л Н, *калкан* Си, *калкан* Би Дш Ж Ки Љ П Св С, *ка̀вкан* Ље, *ка̀вкан* Т, *калкана* (ж) Др. Друге две лексеме употребљавају се у неколико пунктова: *ла̀сѡаѡица* Пр, *ла̀исѡра* Д Кг СЛ.

1.2.7. Такође и за означавање семеме 'непечена цигла' турцизам *ћѡриѡч* употребљава се у више фонетских варијаната: *ћѡриѡћ* ДД Л Љ, *ћѡриѡч* БП Бс Г Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки Кг Ље Љу П Пр Си С СЛ Т, *ћѡриѡч* Б Бл, *ћѡриѡч* Бр Би К, *ћѡриѡћ* Св.

1.2.8. Непечена цигла већих димензија назива се *шѡла* Л (у пункту Би забележена је форма *шѡгла*).

1.2.9. За житку смесу воде и земље која се користи као везивни материјал при зидању непеченом циглом напореда се употребљавају лексеме *блѡшо* и *кал ѡшше*.

1.2.10. Слог тек изрезане сирове цигле у којем се суши природним путем назива се *камѡра* Б Бл БП Би Дс Дш Ље Љ Си, *ћимѡја* Бр Бс Г Др Дњ П, *ћемѡја* Гр ДД Д Кг Л Н Пр Св С СЛ, *ћемѡр* Ж Љу, *дизѡја* К, *кѡиѡца* Ки, *кѡѡа* Т (карта бр. 5).

1.2.11. Количина непечене цигле специјално насложене да се пече назива се *фурѡна* Б Бл БП Бр Би Г ДД Д Др Дс Дш Ж Ки К Л Љ Љу П Н Св Си С СЛ Т, *фурѡна* Бс К, *фурѡна* Пр, *фурѡна*/*форѡна* Гр Н, *фурѡна*/*фурѡна* Дњ.

1.2.12. Печен ћерпич, опека, назива се *цигла*.

1.2.13. Мешавина песка цемента и воде назива се *бешѓн*.

1.2.14. Опека већих димензија за зидање произведена од глине, бетона или смесе цемента воде и шљаке, која има шупљине, назива се *блѓк*.

1.2.15. Житка смеса воде песка и креча за облагање зидова и плафона назива се *малѓтер* Б Бл Бс Г Гр ДД Др Дњ Љу П Св СЛ Т, *малѓтер* БП Гр Д Дс Дш Ж Ки К Л Ље Љ Н Пр Си, *расан* Би, *расан/малѓтер* Кг Си.

1.2.16. Бела материја добијена печењем камена кречњака назива се *крѓч*. Поред овог облика, у селима где је приметнији утицај албанског језика, забележени су и фонетски ликови *ћѓрић* Гр Др, *ћѓреч* Л Н.

1.2.17. Преграда у кући између простора где се налази огњиште и просторије намењене за спавање назива се *ѓерда*.

1.3.0. Кров

1.3.1. Целокупна дрвна конструкција над зидом, са црепом или другим материјалом, која покрива кућу назива се *крѓв*. Та лексема потиснула је из употребе арханзам *кулѓм*, забележен у више фонетских и акценатских ликова: *кѓл'м* Гр Д Др Дњ Н С, *кѓл'ум* Дш Ж Т, *крѓв* Ље Љу Пр Си СЛ, *кѓл'м/кѓл'ем* Бр, *кѓл'м/кѓл'ум* Би П, *кѓл'м/кѓл'им* Св, *кѓл'ум/крѓв* Б Бл, *кѓл'м/крѓв* БП Бс Г ДД Дс Ки К Кг Л Љ.

1.3.2. За кров са једином косином забележен је назив *наѓѓрѓшница* у Бл Д Дш Пр Т. У другим пунктовима употребљава се сложени назив *на јѓдну косѓну*.

1.3.3. Такође и за кров на две воде, као и за кров на четири воде, употребљавају се сложени називи.

1.3.4. Врх крова назива се *шл'ѓме* Б Бр Би Бс Д Кг Ље Љ П Св С Си, *сл'ѓме* Г Гр ДД Л Н, *наѓл'ѓвница* Дс, *кѓл'м* Бл Др Дњ Дш Ки К Пр, *кул'мар* Љу СЛ Т, *кул'маш* Ж, *било* БП (карта бр. 6).

1.3.5. Део крова који стрчи изван зидова назива се *сѓрѓа*.

1.3.6. Грете и све друго од дрвета што се употребљава за изградњу крова означава се лексемом *грѓђа*, која потискује из употребе лексему *јайѓја*. Поред наведене две у Дрснику је забележена лексема *л'ѓс*.

1.3.7. Грета која се ставља по дужини зида назива се *ѓѓула* Б Бл БП Бр Бс ДД Д Дс Дш Ки Кг Л П Св, *венчаниѓа* Би Г Гр Ж К Љ Љу Н С, *ѓѓвала* Дњ, *наѓзидница* Пр, *ѓѓдрѓжнѓча* СЛ, *наѓѓѓвница* Т. Лексеме *ѓѓула* и *венчаниѓа* напореда се јављају у пунктовима Др и Ље, а лексеме *ѓѓула* и *ѓѓвала* у Сиги.

1.3.8. Водоравна греда преко тавана која крајевима лежи на зидовима, назива се *ѓавањѓча* Б Бл БП Бр Би Бс Г ДД Д Др Дс Дш К Кг Л Ље Љ Љу Н П Пр Св С СЛ Т, *ѓаванка* Дњ, *ћѓриш* Гр Ки, *срѓдел'* Ж, *ѓаваниѓа* Си (карта бр. 7).

1.3.9. Коса греда која једним крајем лежи на тавањачи или венчаници, а другим се спаја са таквом гредом на врху крова, свуда се назива *рѓг*. Та лексема потискује из употребе лексему *мѓрѓшек*, а у Сувом Лукавцу наведена семема се означава лексемом *кл'ѓч*.

1.3.10. Коса греда крова на четири свода која једним крајем лежи на углу зида, а другим на слемenu, назива се *мајја* Б Бл БП Бр Би Бс Г Гр ДД Дс Дш Ж Ки К Кг Л Љ Љу Н П Св Си СЛ Т, *ћошник* Др Пр, *најсиревница* Дњ, *ћошник/мајја* Ље, *ћушник/мајја* С, *кул'маш/мајја* Д.

1.3.11. За краћу греду која стрчи изван зида на краћој страни крова на четири свода, забележени су називи *рукавац* БП, *клејчић* Би, *челник* Д Ље Љу, *идиче* Т. У другим пунктовима назив је непознат.

1.3.12. Део кровне конструкције на стубовима постављене у виду правоугаоника на којима средином леже рогови, назива се *разбој* Бл Бр Би Дс Ж К Љу С Т (у једном пункту лексема је забележена са узлазним акцентом *разбој* Б), *крёвети* Бс Г ДД, *стиол 'ица* БП Др П Пр Си, *разбој/крёвети* Гр Н Св, *разбој/стиол 'ица* Д Дњ Дш Ки К СЛ, *стиол 'ица/крёвети* Кг Л Ље Љ.

1.3.13. Стуб који држи водоравне греде столице у кровној конструкцији назива се *дирек* Б Бл Бр Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Љу П Пр Св С Т, *уириач* СЛ, *кушак* БП Г Н Си Љ, *дирек/ћондра* ДД, *дирек/иди*, Би *дирек/иослоњач* Ље.

1.3.14. Дрвени подметач на стубу асоцира на јастук, па се тај турцизам јавља у свим пунктовима за означавање наведене семеме, или се јавља у корену изведенице: *јастук* Б Би Гр ДД Д Др Дш Ж К Кг Ље Љ Љу Н П Св Си Т, *јастак* Бл БП Бс Г Дс Дњ С, *јастичница* Л, *јастак/крс/иддога* Б, *иргз/јастук* Ки, *јастак/јастук* Пр, *јастак/јастиче* СЛ.

1.3.15. Семема 'гвоздени клин за закивање' означава се лексемом *ексер* Б БП Бр Бс Г Гр ДД Др Дс Ж К Ље Љ Н Пр Св Си СЛ, *ексер* Бл Би Д Дш Дњ Љу П С. У једном пункту наведени турцизам потискује из употребе лексему *шел'иш*, која је позната само старијим особама: *ексер/шел'иш* Т.

1.3.16. Одређена количина сламе повезана прутом или другим материјалом назива се *сиди*.

1.3.17. У већини пунктова врх сламног крова назива се *ил'еиенџа* Бл Бр Би ДД Дс Ж Л Ље Н Пр Св Си С СЛ Т, у једном пункту — *вџац* Гр, у осталим назив је непознат.

1.3.18. Дрвени држач сламе на крову покривеном сламом назива се *л'џез*.

1.3.19. Даска за равнање сламе при покривању крова назива се *равњача*; у пунктовима П и Си забележен је фонетски лик *равњача*.

1.3.20. Правоугаона опека којом се покривају куће у новоградњи назива се *цреј*.

1.3.21. Врста старинског, коритастог црепа назива се *ћеремџа* (за коју постоји и сложени назив *џигански цреј*). У пункту Дњ поред наведених облика употребљава се и лексема *корийарка*.

1.3.22. Коритасти цреп којим се покривају крајеви црепа врхом крова односно угловима крова на четири свода назива се *иоклоџац* Бс Дс Дш К Ље, *самар* Бс Дњ Ж Л Н П Т. У другим пунктовима напореда долазе обе лексеме, а у БП поред те две још и *кайак* и *кул'мар*.

1.3.23. Семема 'дрвени држач крепа' свуда се означава лексемом *л'ејва*. За првокласну летву у пункту БП забележен је израз *канџинџла*.

1.3.24. За кров покривен даском свуда се употребљава сложени назив *крѳв са даском*.

1.3.25. Једна дашчица из дашчаног крова назива се *шјнда* Б Бл Бр Би Г Гр ДД Д Др Дш Ки Кг П Пр Св С Т, *шјнда* Ж, *шјндра* СЛ, *шјкл'а* Љ, *даска* БП Си, *шјица* Ље. У другим пунктовима семема је била непозната.

1.3.26. Водоравна греда између спрата и приземља назива се *јѳдница* Бл БП Бр Би Г Гр Д ДД Др Дш Кг Л Ље Пр Св Си СЛ, *јѳдњача* С, *јѳдрумјача* Б, *јѳавањача* Дњ Ж К Љу П, *јѳавница* Љ Н, *мајја* Бс Т, *ћирјш* Дс Ки (карта бр. 8).

1.3.27. Дебља греда на средини куће на којој по средини леже поднице назива се *ћујрија* Б Бл БП Бр Би Бс Г ДД Д Др Дњ Дш Ж К Кг Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т, *рјш* Гр Дс Ки (карта бр. 9).

1.4.0. Отвори, застори и њихови делови

1.4.1. Отвор на крову назива се *баца* Бл БП Г Дс Дш Л Пр Св СЛ, *баца* Н, *бага* Бс, *фрјнђја* Дњ. У другим пунктовима семема је непозната.

1.4.2. За вертикални отвор на зиду кроз који излази дим изнад крова напредо се употребљавају лексеме *ѳак* и *дјмњак*, с тим што турцизам уступа место славенизму.

1.4.3. Простор испред оцака уздигнут око 10 цм у односу на други део пода назива се *санијрач* Гр Дњ Кг Љ. У другим пунктовима семема је непозната.

1.4.4. За димњак од шупљег дрвета у кућама под сламом, у пункту Б забележен је назив *ѳрл'ак*.

1.4.5. Истурени део оцака изнад полукружног свода над огњиштем назива се *ћемер/ћемјр*.

1.4.6. Семема 'отвор на зиду кроз који пролази светлост' означава се лексемом прозор, која је свуда потиснула из употребе турцизам *јѳнѳер*.

1.4.7. За дрвени рам прозора у који се ставља стакло постоји читава лепеза фонетских и акценатских ликова: *ћерчјво* Б Бл Ж, *ћјрчјво* БП Бр Бс Г ДД Д Др К Л Ље, *чјрчјв* Би, *чјрчјво* Т, *чјрчјво* ДД Д Др К Љ Љу Н П Пр С, *ћјрчјво/ћјрчјво* Гр, *ћјрчјво/ћјрчјво* Дњ, *чјрчјво/ћјрчјво* Кг СЛ, *чјрчјво/ћјел'јр* Св.

1.4.8. За провидну материју од кварцног песка на прозорском окну турцизам *јѳм* познат је само старијим особама, али је и у њиховом говору замењен лексемом *сјјјкло*.

1.4.9. Дрвени застор на прозору са спољашње стране назива се *јѳклјѳац* Б Др Дњ Љ П, *чјјѳнак* БП Ки (у другим пунктовима *кајѳак*).

1.4.10. Дуги, унутрашњи, застор за прозор израђен од тканине финијег квалитета, који има и декоративну функцију, назива се *зјвеса*.

1.4.11. Кратки прозорски застор од танке тканине у већини пунктова означава се германизмом *фирџа* Бл Бр Би Д Др К Кг Н П Св С СЛ, *фирџа* Б Бс Г Ж Т. Такође је фреквентна и позајмљеница из француског језика: *виџица* БП Гр ДД Дс Дњ Дш Ки Л Ље Љ Љу Си. Други галицизам за означавање ове семеме забележен је само у једном пункту: *драјери* Пр.

1.4.12. Велики отвор на дворишној огради за пролаз колима и стоке назива се *вратишница* (слика бр. 2).

1.4.13. Мањи отвор на дворишној огради кроз који пролазе људи означава се турцизмом *кайџик* (слика бр. 2).

1.4.14. Отвор правоугаоног облика кроз који се улази у кућу, односно собу, назива се *врата*.

1.4.15. Дрвени оквир који држи врата назива се *каса* Бл БП Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дњ Ж К Кг Л Љ Љу Н Пр Св С Си СЛ Т, *рам* Дс, *оквир* Дш Ки, *каса/кућийја* Б, *каса/оквир* Ље, *каса/шиџк* П.

1.4.16. Доња даска на оквиру за врата назива се *џаг*.

1.4.17. Покретна метална омча на вратима којом се врата затварају са спољашње стране намицањем на статични део који је постављен на оквиру за врата означава се турцизмом *рџа*.

1.4.18. Метални део који је једним делом учвршћен на вратима, а другим делом на оквиру за врата, преко којег се врата отварају и затварају, назива се *баглама*. Тај турцизам у једном пункту забележен је у фонетском лику *боглама* П.

1.4.19. Дрвена пречка уграђена у зиду у водоравном положају која служи за затварање врата с унутрашње стране на источном делу подручја означава се лексемом *џул* Бл Би Бс Гр Дс Дњ Дш Ки К П Т. Централни део северне Метохије покрива лексема *дрџа*, која се употребљава у више фонетских и морфолошких варијаната: *дрџа* БП ДД, Д Кг Љу Н, *дрџа* Г Л Пр, *дрџа* Бр, *дрџа* Др, *дрџа/дрџа* Љ, *дрџа/дрџа* СЛ. Лексема *засовница* бележи се у Источком и Пећком подгору: *засовница* Ж Си С, *засовница/засовница* Б Ље, а само у једном пункту забележена је лексема *мандало* Св).

1.4.20. Метални уређај за затварање кључем са унутрашње и спољашње стране назива се *брава*

1.4.21. Већи кључ којим се може откључати свака простија брава означава се турцизмом *калауз* Б БП Г Дњ К Кг Л Н П Св С СЛ Т, који се у половини пунктова бележи са непренесеним акцентом *калауз* Бл Бр Би Бс ДД Д Др Дс Дш Ж Ки Ље Љ Љу Пр.

1.4.22. Отвор за калауз на брави назива се *кључница*.

1.4.23. Покретна полука при дну браве за затварање собних врата с унутрашње стране означава се већим бројем лексема: *мачка* Б П, *рџа* Бл Би Д Дш Кг Љу Н С, *џул* БП Г Гр Др Дс Ки К Пр Св Т, *џракавац* Бр, *џракавица* Бс Дњ, *џракал'ица* Л Си, *закл'џчак* ДД, *кључница* Ж Ље, *закл'учаница* Љ, *шџенац* СЛ.

1.4.24. Семема 'рукохват браве' означава се лексемом *квѝа*.

1.4.25. Назив за примитивну дрвену нараву за затварање врата с унутрашње стране водоравним померањем њеног краја лево-десно у већини пунктова мотивисан је значењем глагола у њиховим основама (*врѝеѝи*, *обрѝаѝи*, *ѝракараѝи*): *врѝѝушка* Бл Св, *брѝѝушка* БП Би Бс Г Др Дњ Кг П Си СЛ, *обрѝѝушка* Ж, *ѝрѝаковица* Гр Дш, *ѝрѝакал'ица* Л Н. Од осталих већу заступљеност има изведеница *кл'учѝаница* Д Ки К Ље Љ Љу Пр С Т, док је напоредна употреба двеју лексема, односно двају облика, ређа појава: *браѝѝушка/бреѝѝушка* Б, *брѝѝушка/шѝл'* Бр, *брѝѝница/врѝѝушка* ДД, *брѝѝушка/врѝѝушка* Дс.

1.4.26. За дрвену куку провучену кроз кружни отвор стуба што представља део оквира касе, којом се врата могу отворати и затварати са спољашње и унутрашње стране окретањем лево-десно, употребљавају се називи *кѝка* Н, *кл'учѝаница* Б Бл БП Д Дњ Ж Ки К Ље Љ Љу Пр С Св Си СЛ Т, *брѝѝушка* Бр Би Бс Г Кг П, *ѝрѝаковица* Гр Дс Дш, *ѝрѝакал'ица* ДД Др Л (карта бр. 10).

1.4.27. Метална нараву којом се просторије закључавају спајањем алке и резе, назива се *каѝѝанац*.

1.4.28. Семема 'примитивна метална или дрвена нараву за затварање собних врата притиском палца на полугу која подиже и ослобађа полугу којом су врата затворена у већини пунктова означава се лексемом ономатопејског порекла: *ѝрѝаковица* Дс Дш Ки, *ѝрѝакал'ица* Бл БП Би Бс Г ДД Д Др Л Љ П Пр Св Си СЛ Т. Од осталих нешто већу заступљеност има турцизам *рѝза* Бр Гр К Кг Н С, а сем ње забележене су и *маѝка* Б, *кл'учѝаница* Ље.

1.4.29. Правоугаоно удубљење у зиду собе које представља мању оставу означава се турцизмом који се јавља у више фонетских и акценатских ликова: *дѝлай* Бс Г Д Др Дс Ље Си, *дѝлой* Б Бл БП Бр Д Др Дњ Дш Ж К Кг Л Љ Љу П Св С Т, *дѝлај/дѝлај*, Би Гр ДД Ки Љ, *дѝлой/дѝлуй* СЛ.

1.4.30. На већем делу простора СМ лексемом *ѝл ѝскавица* означава се отвор на зиду кроз који се избакивала употребљена вода: Б Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ки К Кг Љу П Пр С СЛ Т. У околини Пећи за ту семему употребљавају се друге четири лексеме, од којих је једна од њих забележена у Источком Подгору: *водѝал'а* Г, *баѝа* ДД Ж Л Љ Н, *л ѝг* Ље Си, *жл'ѝб* Св, *издисѝѝена* БП (карта бр. 11).

1.5.0. Соба

1.5.1. Општи назив за просторију у кући у којој се борави свуда је исти — *сѝба*.

1.5.2. За већу собу у којој се примају гости употребљава се сложени назив *л ѝѝка сѝба*. Напоредо са њом, нарочито у срединама са приметнијим уделом албанског становништва, употребљава(ла) се сложена лексема *мусафѝрска сѝба*, која је потиснута сложеном лексемом *госѝѝинска сѝба*.

1.5.3. У делу Метохије који се овде испитује собе нису имале под од материјала који се употребљава у другим, економски развијенијим срединама, већ је

собни под од набијене земље. У собама на спрату, такође, била је земља разасута преко, хрстових цепаница поређаних преко греда између приземља и спрата. За такав под у пункту БП забележен је назив *земл'ара*, а у пункту Н *земљуша*, док се у другим пунктовима означава лексемом *зѐмл'а*.

1.5.4. Греде између приземља и спрата називају се *иџднице* у свим пунктовима.

1.5.5. Гостинске собе биле су делимично застрте сламом преко које се стављала черга у делу где се седело, постављала софра и обедовало. Да се слама не би растурила по другим деловима собе које није черга покривала, у земљани под делимично су се упопавале четвртасте гредице, које су десетак центиметара стрчале изнад њега, постављене тако да овичавају простор који може черга да покрије. Та гредица укопана у земљаном поду, која је спречавала да се слама растура по незастртом делу собе, назива се *саниџрач*.

1.5.6. Гостинска соба имала је ошак, који је обично био на средини зида. До њега се долазило простором са земљаним подом по средини собе, тако да је само тај део гостинске собе био незастрт. То растојање између двају сантрача назива се *арџлак*.

1.5.7. Под од дасака означава се лексемама *иџд* БП Гр Д Др Си, *иџд* Б Би, *иџшос* Бл Бр Бс Г ДД Дс Дш Ж Ки К Кг Л Ље Љ Љу Н П Пр С СЛ Т, *иџд/иџшос* Дњ Св.

1.5.8. За семему 'горњи део собе обложен даскама' (слика бр. 3), употребљавају се посуђенице: турцизам *иџван* БП Бр Бс Г Гр Дњ Дш Ки Ље Љ Љу Н П Пр Св Си СЛ, *иџван* Дс Т и германизам *иџнда* Бл Д Др Ж К С, *иџнда* Б. Занимљиво је да се ове две посуђенице местимично напоредо употребљавају: *иџван/иџнда* Кг, *иџван/иџнда* Би П, а бележи се и напоредна употреба лексема: *иџван/иџкл'е* Л и *иџнда/иџндра* ДД.

1.5.9. Горњи, омалтерисани део собе назива се *иџафџн*.

1.5.10. За дневну собу у којој су боравиле жене с децом употребљава се сложени назив *џџенска соба*.

1.5.11. Двема лексемама означава се спаваћа соба. Турцизам *иџил'ер* употребљава се на западном делу испитиваног подручја, у околини Пећи: БП Г ДД Л Ље Љ Н Св Си, а на другом делу подручја означава се посуђеницом из немачког језика, која се јавља у различним гласовним ликовима: *иџина* Бл Бр Бс Гр Др Дс Дњ Дш К Ки Т, и *иџена* Б Би Д Ж Кг Љу П Пр С СЛ (карта бр. 12).

1.5.12. Германизам *иџајз*, којим се означава просторија у кући за држање и чување намирница, ушао је у лексички фонд са променом величине куће и намењеном просторија у њој, свакако после завршетка Другог светског рата.

1.5.13. Простор између соба, којим се пролази до других просторија, назива се *џдник*.

1.5.14. Шири простор између соба на спрату означава се турцизмом *диваџна* Б БП Би Бр Бс Г Д Дс Ж Кг Ље Љу Н П Си С СЛ Т, *диваџна* Гр ДД Др Дњ Дш К Л Љ Пр Св, *диваџна* Ки, *диваџн* (м) Бл.

1.5.15. За означавање просторије у којој се врши нужда употребљава се лексема *нужник* напоредо са англицизмом *клозет/клозѐт*. Мада је турцизам *ћенеф* потиснут из употребе, забележен је као архаизам у пуктовима Б БП Бр Би Бс Г ДД Д Др Ж К Кг Л Ље Љу Н Св Си С СЛ и *ћенеф* Бл Гр Дс Дњ Дш Ки П Т. Сем њих у употреби је била и лексема *зод*, која звучи пристојније од наведених и не доживљава се као реч чију употребу треба избегавати; забележена је у пуктовима БП Љ Си.

1.5.16. Једино се турцизмом *шаван* означава семема 'простор изнад плафона под кровом': *шаван* БП Бр Бс Г Гр ДД Д Др Ж Ки Кг Л Ље Љу Н П Пр Св Си СЛ, *шаван* Бл Би Дс Дш К С СЛ, *шаван/шаван* Б Дњ.

1.5.17. За истурени део изнад степеница претежно се употребљава романизам *балкѓн* Б Би Г Гр ДД Дс Дш Кг Л П Пр Св Си С СЛ, који се у неколико пуктова напоредо јавља са турцизмом *чардак*: *балкѓн/чардак* Др Си Т. У другим пуктовима семема није позната.

1.5.18. Јасно су распоређене лексеме којима се означава приземље спратне куће у којем се држала стока. На већем делу подручја употребљава се назив *изба* Б Бл БП Бс Г ДД Д Др Ж К Кг Л Ље Љу Н Пр Св Си С СЛ Т. Источни део територије покривен је фонетским ликом турцизма ахар: *јар* Бр Би Гр Дс Дњ Дш Ки П (карта бр. 13).

1.5.19. Дрвена направа, односно бетонска грађевина којом се излази на спрат, означава се лексемом *сшубе*.

1.5.20. За водоравну површину на степеништу где се газе, претежно се употребљава израз *газиште* Д, напоредо са лексемом *сшѐјеница*, тако да је турцизам *басмак*, са акценатским варијантама *басмак* (забележен у пункту Ки, и *басмак* у пункту Дс) — потиснут из употребе.

1.5.21. Ограду поред степеништа обично је сачињавала једна мотка, па ограда није имала посебно име, те је у свим пуктовима забележена лексема *машка*, изузев у СЛ, где се означава изведеницом *наслонча*.

1.5.22. За ограду изнад степеништа у једном пункту забележен је назив *душѐклак* Кг.

2.0. ПОМОЋНЕ ПРОСТОРИЈЕ

2.1.1. Помоћна просторија са огњиштем у којој се спрема храна на ватри назива се *кућа*.

2.1.2. Место у кухињи где се ложи ватра, где се у земљаним судовима кува и загревају посуде и други предмети за печење хлеба и неке врсте јела, назива се *огњиште* (слика бр. 4).

2.1.3. За наткривен простор пред степеништем забележена је једна лексема у више фонетских ликова *ајати*: Б Бл БП Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Ље Љу Љ Н П Пр Св Си СЛ, *ајет* С Т, *ајати/вајати* Г.

2.1.4. Позајмљеница из румунског језика — *бачија*, најраспрострањенија је од трију лексема којима се означава мања помоћна просторија за прераду млека. Она се не употребљава једино у непосредној околини Пећи и Дечана: *бачија* Б Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу П Пр Св С СЛ Т, *ладник* БП Г ДД Л Н Си, *сиџан* Ље Љ (скица бр. 1, карта бр. 14).

2.1.5. Мања помоћна просторија у дворишту, са мањим вратима, обично исплетена пружеом и уздигнута на четири ногара, која служи за смештај прокуваног млека при производњи кајмака, на већем делу подручја назива се *ладник* Б Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж К Кг Љ Љу П Пр Св С СЛ Т. Деминутивна форма *ладниче* има знатно нижу заступљеност: БП Г ДД Ки Ље Н Си, а само у једном пункту означава се лексемом *ћараник* Л (карта бр. 15).

2.1.6. Већа помоћна зграда за разне потребе којој кровна конструкција с једне стране лежи на зиду, а с друге на стубовима, назива се *иџслон* Б Бл БП Бр Би Бс Г ДД Др Дс Дњ Ж Ки К Кг Ље Љ Љу Н П Св С Т, *иџслон* Дш Л, *иџслон/иџслон* Гр СЛ, *наслон* Пр С, *наслон/иџслон* Д.

2.1.7. Просторију за сушење меса становници СМ почели су градити после Другог светског рата, па за њу нема више назива, већ се на читавом подручју означава лексемом *сџиница*.

2.1.8. Такође ни за семему *иџрай*, којом се означава остава у земљи за чување кромпира, није забележен синоним.

3.0. ПРЕДМЕТИ У КУХИЊИ

3.1.1. Гвоздени предмет са краћим ногарима на који се наслањају дрва у огњишту назива се *иџеклад* (слика бр. 5).

3.1.2. Ланац над огњиштем о који се веша суд са врелом у којем се нешто кува или загрева назива се *верџа* Б Бл Бр Би Бс Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки Кг Љу Н П Пр СЛ Т, а у неколико пунктова лексема је забележена у облику pluralia tantum: *верџе* БП Г К Л Ље Љ Св Си С.

3.1.3. Покретна лимена направа на врху димњака која спречава враћање дима обликом асоцира на петла, па се означава том лексемом *иџеџао* у свим пунктовима. Међутим у пунктовима Ки и Си јавља се и у облику *иџевац*.

3.1.4. Лимени, испупчени покривач са дршком на средини, који се загрејан и прекривен жаром и пепелом ставља преко хлеба у црепуљи, односно преко неког суда у којем се подгрева или пече јело, назива се *сџч*.

3.1.5. За рачвасту дрвену, или обичну полугу, при врху затесану и подешену да се њоме може померати сач под пепелом у водоравном положају и подстицати ватра, постоји више назива са именицом сач у основи: *сачџрник* Б, *сачарица* Бс Г Д Дњ Ж Кг С СЛ, *сачница* БП ДД Л Ље Љ Пр Си. Друга лексема јавља се у различним фонетским ликовима: *савал џца* Би Гр Др Дс Дш К Т, *савел џца* Бр Н, *совал џца* Бл Ки П. Изведеница *рогл џча*, забележена је у два пункта Љу Св (карта бр. 16).

3.1.6. Метална кука за подизање сача и подстицање ватре назива се *џжек* Б Бл БП Бр Би Бс Г Гр Д Др Дс Дш Ж Ки К Кг Ље Љу Н Си Т, *џжак* ДД Дђ Л Љ Пр Св С, *џжез* П. Осим те лексеме с гласовним варијантама у једном пункту употребљава се лексема *кукач* СЛ.

3.1.7. Већа лопата са дрвеном дршком којом се посипа жар и пепео по сачу назива се *јосийка*. Замена вокала *о* вокалом *а* факултативна је гласовна појава; лексема *јасийка* забележена је у пунктовима Б БП Би Гр Дш Л.

3.1.8. Турцизмом *сџак* означава се гвоздени подметач троугластог облика са ножицама, на који се поставља суд да се пече или подгрева јело под сачем.

3.1.9. За најпростију лимену направу са ногарима, у коју се ставља жар за грејање просторије, мангало, употребљава се једна лексема у више фонетских ликова: *шагџр* Б Бл Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дђ Дш Ж Ки К Кг Љ Ље Љу Н П Пр Св С СЛ Т, *шангџр* БП Л, *шегџр* Си (слика бр. 6).

3.1.10. Метална пећ с пекаром, штедњак, која се користи за грејање просторија и припремање јела, назива се *шиџреџи* (скица бр. 2).

3.1.11. Горњи тучани део штедњака са једним или два кружна отвора назива се *јлџча*.

3.1.12. Плоча кружног облика која затвара отвор тог облика на плочи штедњака назива се *рингла*. У пунктовима Бр Д Л Н забележена је у облику средњег рода *рингло*.

3.1.13. Отвор на предњој страни штедњака, који служи за ложење, назива се *враџша*.

3.1.14. Простор у штедњаку где гори ватра означава се турцизмом *фурџна* Б Дс, и изведеницама мотивисаним значењем именице, односно глагола у основи: *ложџионица* Бл Бр Л, *лџжиџиџе* БП Би Бс Г Гр Ки ДД Д Др Дђ Ж К Кг Ље Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т, *ваџриџиџе* Дш.

3.1.15. Лимена посуда правоугаоног облика испод ложишта штедњака у коју испада пепео означава се изведеницом *јейел џџра* Бл БП Би Бс Гр ДД Д Дс Дђ Дш Ж Ки К Кг Л Љ Н П Пр Св Си СЛ Т, и посуђеницом *фиџока* Г Др Ље С. Напоредо се обе лексеме употребљавају у пунктовима Б Бр Љу.

3.1.16. За део штедњака у којем се пече напоредо се употребљава назив *јџкара* и германизам *рџерна*.

3.1.17. Један од четири стубића на којима штедњак стоји на подлози назива се *ногџр*.

3.1.18. На читавом простору емајлирана или лимена цев која одводи дим од штедњака до димњака означава се турцизмом *чунак*, који се јавља у више фонетских ликова: *чџнак* Б Бр Бс Г Д Љ Н Пр С, *чџњак* Бл Би Д Др Дс Дш Ж Ки К Кг Л Љу П Св СЛ, *ћџнак* БП Гр ДД Си, и алтернативно са другом позајмљеницом и(ли) изведеницом *чџњак/сулунџар* Т, *рукав/сулунџар/ћџнак* Ље.

3.1.19. Краћа цев савијена под углом од 90', која служи за одвод дима из штедњака или пећи, асоцира на део људског тела, па се означава лексемом *лакаћ* у Б ДД Др. У другим селима забележена је лексема *кривџна*, изузев у пункту С, где се напоредао јављају лексеме *кривџна/колџно*.

3.1.20. Лексемом *маша* означава се гвоздена штисаљка за хватање жара и подстицање ватре у пећи или штедњаку.

3.1.21. За означавање емајлиране пећи за огрев, која је произведена у фабрици, употребљава се турцизам *фурџна* Бл Г Ље Љу Пр Св С, *фарџна* БП Гр ДД Дњ Ки К, *форџна* Д Л Љ Си. Мада је у неколико пунктова забележена употреба лексеме *џећ* Б Бр Бс Др Дш Ж Кг Н П СЛ, мало је вероватно да се не употребљава и турцизам у неком од наведених гласовних ликова, као што је забележена напоредна употреба: *џећ/фарџна* Би Т, *џећ/фурџна* Дс.

3.1.22. Лимена пећ без шамота, за огрев дрвима, која је произведена у лимарској радионици, означава се посуђеницама из албанског и турског језика и изведеницом која у основи има глагол *бубњати*: *бубњара* Г, *кафџор* Б Бл Би Гр Дс Дњ Ж Ки К П Пр Т, *фарџна* БП Н, *форџна* Л Љ Си, *фурџна* Ље Љу Св, *кафџор/фарџна* ДД Кг СЛ, *кафџор/форџна* Бр Бс Д, *кафџор/фурџна* Др Дш П С (скица бр. 3).

3.1.23. Мала лимена лопата у којој се држи жар са тамњаном приликом извођења верских обреда означава се лексемама у деминутивној форми: *џосџиџица* Г Ље Љ Н Пр Св Си, *џасџиџица* БП, *џосџиче* Бл Бр Бс ДД Д Др Дс Дњ Ж Ки К Кг Љу П С СЛ Т, *џасџиче* Б Би Гр Дш Л.

3.1.24. Приближно исту заступљеност имају оба акценатска лика изведенице којом се означава лимени или земљани суд са дршком у којем се држи жар са тамњаном при кађењу приликом обављања верских обреда: *кадиџиџица* Б Бл БП Бр Би Гр Дс Дњ Дш Кг Љу П Пр Т, *кадиџиџица* Бс Г Д ДД Др Ж Ки К Л Ље Љ Н Св Си С СЛ.

3.2.0. Прибор за ватру

3.2.1. Проста челична направа која ударом о кремен изазива варнице, претежно се означава лексемом *крџиво* Бс Л Ље Љу Пр Св Си, која је фреквентнија у форми *крџало* Бл Бр Би Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг П СЛ Т. Местимично се бележи и са другачијим гласовним склопом: *крџиво/крџило* Б. Изведеница са именичком основом има знатно нижу заступљеност, и потврђена је само у неколико пунктова: *огњило* БП Г ДД Н, а забележена је и њихова напоредна употреба: *огњило/крџиво* Љ, *огњило/крџало* Си.

3.2.2. Лако запаљиви материјал од прокуване па сасушене специјалне врсте гљиве, што обично расте на стаблима или дебљим гранама старих врба или ораха, која се, при употреби, држи на кремену и пали варницом при удару огњила о камен, назива се *џруд*.

3.2.3. Кутија са палидрвцима за паљење ватре назива се *џиџиџица*, а турцизам *џибриџ* Б Бл БП Бр Бс Гр Д Др Дс Ж Ки Кг Љу П СЛ Т, као и његови акценатски и фонетски варијетети *џибриџ* Би, *џибре* Г Дњ Дш Св, већ су потиснути из употре-

бе, тако да их ни најстарији представници овде испитиваних говора више не употребљавају.

3.2.4. Метална или пластична направа са кременом и запаљивом течномшћу, бензином или течним гасом, која се користи за изазивање ватре, назива се *уџал 'а*ч.

3.3.0. Прибор за осветљавање

3.3.1. Парче дрвета од бора које је лако запаљиво због високог процента смоле, што се користило за осветљавање просторије у недостатку функционалних средстава назива се *лџ*ч.

3.3.2. Застакљена светиљка на петролеј, која служи за осветљавање просторија означава се германизмом: *лâмџа* Б Бл БП Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дш Ж Ки К Л Ље Љ Љу Н П Св Си С СЛ Т. У неколико пунктова бележи се у нешто другачијем гласовном склопу: *лâмба* Дџ П, *лâмба* Кг, *лâмџа/лâмба* Бр Пр.

3.3.3. Горњи стаклени део лампе означава се лексемом *сџџкло* у већини пунктова: Б БП Бр Г Гр ДД Др Дџ Ки К Ље Љ Пр Св Си С СЛ. Турцизми *срџа* у Д Ж Кг Л и *шџше* имају нижу заступљеност: Бл Би Бс Дс Дш Љу Н П Т (карта бр. 17).

3.3.4. Метални део лампе са навојем који се навија на стаклени део у којем стоји петролеј, у већини пунктова означава се турцизмима *бурма* Б Бл Би Бс Д Др Дс Дш Ж Ки Н П Пр Св С СЛ Т, *џарак* Г. Сем наведених турцизама семема се означава и лексемом *вџда* према глаголу *завџдаџи* БП Гр ДД К Л Ље Љ Си и деминутивом *кџџица*, забележеним у пунктовима Бр Дџ Кг Љу.

3.3.5. Платнена врпца у петролејци или фењеру назива се *фџџџџл'* (фонетски лик *фџџџџл'* забележен је у пунктовима Ки Кг Н П СЛ).

3.3.6. За застакљену лимену светиљку на петролеј која се користи за осветљавање просторија изван собе употребљава се турцизам *фењер*, забележен у више акценатских и гласовних ликова: *фџњер* Бс Г К Л С, *фџњџр* Б Би Дс СЛ, *фџњер* БП Гр ДД Др Дџ Л Ље Н Пр Св Си, *фџнџр* Бл Бр Би Д Дш Ж Ки Кг П Т.

3.3.7. Лимена светиљка звонастог облика на петролеј која је без стакла, и економичнија од лампе или фењера, која се обично користи за осветљавање просторија у којима није неопходно јако осветљење, назива се *фџџџџл 'а*ча Б Бл Д Дш Кг, *гâс* БП Гр ДД Дс Ље Љу Св, *гâз* Би, *гâкче* Бр Бс Др П Т, *гâс/фџџџџл 'а*ча Л, *гâс/гâсче* Дџ, *гâз/гâкче* П, *гâзурак* Ж, *фџџџџл 'âк/гâз* Ки, *фџџџџл 'âк/гâс* Г, *фџџџџл 'âч/гâс* Л, *фџџџџл 'âк* К Пр С, *фџџџџл 'âк* Н, *гâсâрче/фџџџџл 'âк* СЛ.

3.3.8. Дрвено постолје за лимену светиљку звонастог облика без стакла означава се изведеним лексемама које у основи имају глагол са значењем *дубиџи*, *свџџлџџи*, *чучаџи*: *дџбак* Дс Дџ, *свџџџџнак* Б, *свџџџџџак* Ж Кг Пр, *свџџџџл 'ак* Н, *чџџâваџ* Гр, *чџџа* Дш К П и лексемом *џолица* која се бележи у форми *џал 'џица* Л. У осталим пунктовима предмет је непознат.

4.0. НАМЕШТАЈ

4.1. Дрвени предмет за седење једне особе назива се *стол 'ица* Б Бл БП Бс Г ДД Д Дш Ж Ки Кг К Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т. Замена вокала *о* је факултативна појава; облик *сталица* је забележен у пунктовима Бр Би Гр Др Дс Дњ.

4.2. Примитивна дрвена направа за седење једне особе која се састоји од даштице полукружног облика, или облика полумесеца и три ножице, назива се *стол 'ица* (слика бр. 7). Бележи се и назив *йронџика*, али је употреба те лексеме спорадична

4.3. За пањ, који се у недостатку столице, обично у помоћним просторијама користио за седење, постоји више назива: *крл 'а*, забележена у половини пунктова: БП Бс Г Гр ДД Др Дс Ки К Л Ље Љ Љу Н Пр С; у једном пункту деминутивна форма *крл 'че* Дњ. Приближно у трећини пунктова означава се лексемом *йруйина* Б Бл Бр Би Д Ж П Св Т, док је деминутив *йруйинче* забележен у пункту СЛ. Лексема *крља* напореда се јавља са другим лексемама: *крл 'а/йруйина* Кг, *крл 'а/йруйл 'ак* Си, *крл 'а/ч'уча* Дш.

4.4. Столица са или без наслона на четири ножице, квалитетнија и виша од трношке, и боље се уклапа у намештај који се временом побољшава, назива се *кџкл 'ица*.

4.5. Дрвена направа од даске различите дужине која се користи за седење већег броја особа, назива се *клуја* (слика бр. 8).

4.6. Сандук за држање одеће и постељине у спаваћим собама, назива се *кџчег* (слика бр. 9).

4.7. Мала преграда у сандуку за рубље назива се *йрегр'аче*. У пункту Г употребљава се турцизам *чекмџе*.

4.8. На зиду причвршћена даска у водоравном положају, која служи за држање предмета, назива се *йолица* Б Бл Бр Би Бс Дњ Дш Ж Л Ље Љ Н П, *йал 'ица* Бр Би Дс Ки Љу, *йоличница* Гр, *рафш* БП Г Д Др К Пр Св Си С, *йол 'ица/рафш* БП Д.

4.9. Турцизмом *чив'илук* означава се направа за вешање одеће: *чив'илук* Б Бл БП Би Бс Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Ље Љ Љу Н Пр П Св Си С СЛ, *чив'илак* Бр Г Т. Изведеница *веш'ал 'ка* забележена је само у Лоћанима.

4.10. Мотка учвршћена у водоравном положају за држање одеће или постељине назива се *йрџемш*.

4.11. За већи сандук са вратима фиокама који стоји у усправном положају, а служи за држање ствари, постељине и одеће, употребљава се *орман*.

4.12. Лексема којом се означава део ормара што се извлачи, на читавом подручју које се овде испитује, означава се хунгаризмом *фијока*.

4.13. За означавање семеме 'ормар без фиока за рубље и постељину' употребљава се позајмљеница из француског језика која се бележи у два фонетска лика: *шифуњџр* Б Бл БП Би Бр Бс Гр ДД Д Др Дс Дш Дш Ки К Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Т, *шифоњџр* Г Ж Кг Си С СЛ.

4.14. Позајмљеница *regál*, којом се означава комплет од неколико ормара (обично од четири), постала је саставни део лексике и подручја СМ.

4.15. За дрвени или пластични део кућног намештаја са куком на средини, који се користи за вешање одела, постоји више назива, од којих је најзаступљенија посуђеница из немачког језика: *џфингер* Бл БП Г ДД Кг Ље, *офџнгер* Б Гр Ж К Л Љ Н Пр Си С, *фџнгер* Би Дш. У неколико пунктова означава се изведеницама од глаголске основе: *вешал'ка* Бс, *вешал'ица* Д Др Дс Дњ П Св Т, *вешалица/вешал'ка* Бр, *офџнгер/вешал'ица* Љу; док турцизам забележен у једном пункту вероватно одражава нејасну представу о предмету: *чивџлук* Ки.

4.16. Ормарић смештен поред кревета за ситне ствари назива се *наџиказа* Б Би Дс Ки Пр, *наџиказна* Бл Бр Бс Д Др Дш Ж К Кг Н П Т, *наџикасна* БП Г ДД Дњ Л Ље Љ Си С СЛ. Различни гласовни ликови лексеме објашњавају се чињеницом да је предмет реткост у инвентару кућног намештаја. У једном пункту забележена је лексема *сандџче* Љу.

4.17. Низак округао сто за којим се обедује седећи на трonoшцима назива се *сџфра* БП Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ки Л Ље Љу Н Пр Св Си. На северном делу овде испитиваног подручја лексема је забележена у фонетском лику *сџвра* Б Бл Д Ж Кг К П С СЛ Т, а у пунктовима Бр и Би јављају се оба лика.

4.18. Виши сто правоугаоног облика назива се *остџал*, а фонетски лик *астџал* напоредо се јавља у Б Гр ДД Др Ки К.

4.19. Даска на постољу за одлагање судова назива се *џол'ица*. Замена вокала *о* вокалом *а* није ретка појава нарочито у срединама где је приметнији утицај албанског језика, па је у пунктовима Бр Би Гр Дс Ки Кг Л Љу забележен гласовни лик *џал'ица*.

4.20. Висећи сталак за судове са неколико полица' означава се лексемом *стџалџа*.

4.21. Делимично застакљен орман за држање судова и прехрамбених намирница назива се *крџенац*.

4.22. За већи сандук са ногарима и поклопцем на багламама, у којем се меси и чува брашно (скица бр. 4), употребљавају се називи *наџва* Бл Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т, *мешџка* Л Љ, *наџвар* Ље. У два пункта забележена је спорадична употреба различних морфолошких ликова *наџвар/наџева* Б, *наџвар/наџва* БП

4.23. Плића преграда у наџвама где се меси назива се *мешџница* Д, *наџварник* Дњ Ки. У другим пунктовима назив није забележен.

4.24. Плићи сандук без поклопца, који се употребљава за мешење хлеба означава се изведеницама са основом од именице *наџва*: *наџвар* Св, *наџварник* Бл Гр Др Дс Дњ Дш Ж К Љу П, *наџвица* БП Бр Би Бс Г ДД Д Л Ље Н Пр Си С Т. У три пункта, међутим, употребљава се лексема изведена од друге основе: *мешџник* Б Кг СЛ (карта бр. 18).

4.25. Дрвена или гвоздена направа подешена за постељу на којој се спава назива се *крѐвети*.

4.26. Непокретни кревет назива се *шрѐњ* Б Бл БП Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дв Дш Ж Ки К Кг Љу П Пр Св Си С СЛ Т, *шрдњ* Л Ље Љ.

4.27. Постоји лепеза гласовних и акценатских ликова лексеме којом се на, малтене, читавом подручју означава непокретни лежај у људској соби на коме се седи или лежи: *шрајазан* Бл БП Г ДД Д Љ Н П Пр, *шрајазан* Л, *шрајезан* Би, *шрејезан* Б Бр Дс, *шриазан* Дв Св, *шриезан* Др Дш Ки С СЛ. Друге две посуђенице имају незнатан удео у означавању ове семеме: *душѐклак* Љу, *саншрач* Си. У осталим пунктовима предмет је био непознат информаторима.

4.28. За метални лежај од федера употребљава се двочлани назив *фѐдѐрни крѐвети*.

4.29. Део дрвеног или гвозденог кревета изнад главе или испод ногу назива се *шáбла* (у Љубожди горња *чѐлник*, доња *йѐднѐжје*).

4.30. За означавање мрежастог дела гвозденог кревета где се простире простирка, на којем се спава свуда се употребљава германизам *фѐдер*.

4.31. Кревет на спуштање и подизање, за седење и спавање, назива се *кауч*.

4.32. Кауч без наслона назива се *ѓшоман*.

4.33. Отоман са узглављем назива се *сѓфа*.

4.34. Покретни лежај у којем се повијају и љуљањем успављују бебе назива се *кол'ѐвка*.

4.35. Полукружни део колевке изнад узглавља назива се *лубац*.

4.36. Дрвена направа за ношење деце, колевка мањих димензија без постолја и лупца, назива се *л'ул'ак*.

4.37. Платнени појас којим се обавија беба у колевци назива се *йѓвој*.

4.38. Дечији лежај за љуљање, који је окачен на кукама причвршћеним на стабилном постолју, назива се *бешѓка*.

4.39. Дрвена или метална направа за спавање, димензијама прилагођена дечијем узрасту, назива се *крѐвѓшац*.

4.40. За означавање дрвене направе са дашчаним постолјем, стубовима повезаним са горњим делом на коме је отвор пречника тридесетак цм. где се стављају бебе да стоје, употребљава се лексема *дубак*. Наведена семема означава се и турцизмом *дурѓцак*, с тим што архаичније звучи и није фреквентан.

5.0. СУДОВИ

5.0. У овом семантичком пољу биће обухваћени предмети који се користе за спремање, чување и уношење јела и пића, са освртом на њихове делове. Ради боље прегледности разврстани су према материјалу од којег су саграђени.

5.1.0. Земљани судови

5.1.1. Земљани суд за кување на огњишту (слика бр. 10) означава се лексемама *грне* Б Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу П Пр С СЛ Т, и *рукѝшка* БП Г ДД Л Ље Љ Н Св Си (карта бр. 19).

5.1.2. За означавање семеме 'грне веће запремине у којем се спрема јело за већи број особа, на гозбама' најраспрострањенија је лексема *грнац* Б Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дњ Дс Дш Ж Ки К Кг Љу П С СЛ Т. Остале се нису понављале у другим пунктовима: *куѝушињарка* БП, *лѝнац* Ље, *рукѝшка* Н. У једном пункту означава се сложеном лексемом: *рукѝшка свечарка* Си, а у неколико пунктова предмет је био непознат информаторима.

5.1.3. Горњи део земљаног суда за кување јела (грнета, грнца) назива се *вѝнац*, изузев у пункту Пр, где је забележена лексема *грл'ић*.

5.1.4. Земљани суд за печење хлеба назива се *цреѝул'а* Б Бл Г Д Ж Ки Кг Си С. Синкопирање вокала *е* факултативна је појава, и може се чути у свим пунктовима. Фонетски лик са синкопираним вокалом у овом примеру покрива 2/3 територије која се овде испитује, те је облик *црѝул'а* забележен у БП Бр Би Бс Гр ДД Др Дс Дш К Л Ље Љ Љу Н П Пр Св С СЛ Т.

5.1.5. Плићи земљани суд левкастог облика, који служи за кување јела, означава се турцизмима *ћѝвек* Б Бл Бр Би Бс Др Д Дс Дш Ж Ки Кг К Љу П Пр С СЛ Т, и *ѝѝфа* БП Г Гр ДД Дњ Л Ље Љ Н Св Си. Друга лексема за означавање ове посуде — *ѝѝфа* покрива западни и југозападни део подручја СМ (в карту бр. 20).

5.1.6. За емајлирани земљани суд са дршком у виду ћупа, који се обично користи за држање киселог млека, у свим пунктовима употребљава се лексема *коѝл'ѝнка*.

5.1.7. Земљани суд за мед означава назива се *ћѝѝ*.

5.1.8. Већи, емајлирани земљани суд из којег једе већи број особа, назива се *кал'еница* Б Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки Кг К Љу П Пр С СЛ Т. На западном делу подручја, у околини Пећи и Дечана, та посуда означава се турцизам *чаѝнак* БП Г ДД Л Ље Љ Н Св Си (карта бр. 21).

5.1.9. За мањи земљани суд из којег се једе употребљавају се деминутивне форме лексема *кал'ѝнче* Б Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки Кг К Љу П Пр С СЛ Т и *чанѝче* БП Г ДД Л Ље Љ Н Св Си. Наравно, деминутивне лексеме су распоређене као и именице од којих су деминутиви изведени.

5.1.10. Емајлирани земљани суд за воду која се користи за пиће означава се позајмљеницама, од којих је најфреквентнија лексема *конѝѝа*, преузета из новогрчког језика: Б Бл БП Бс Г Гр ДД Д Ж К Кг Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Си С СЛ. У мањем броју пунктова означава се позајмљеницом из латинског језика: *крѝѝг* Др Дс Дњ Дш Ки, која се местимично јавља напоређо са фреквентнијом лексемом *крѝѝг/конѝѝа* Бр Би Т (скица бр. 5).

5.1.11. Земљани суд за воду истог облика, али мање запремине од суда који се означава лексемама *конџа/крчаг*, није познат на читавом подручју СМ. У Гр означава се лексемом *ћуйџк*, а у Г Ж К деминутивном формом *конџче*.

5.1.12. Мањи отвор на земљаним судовима за течност означава се изведеницама које у основи имају именицу *нос* или *чей*: *нос* Ж, *носак* Б Бл БП Би Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ки К Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Си Т, *носић* СЛ, *носац* Кг, *чейурак* Бр Бс С.

5.1.13. Земљани суд за ракију, који има дршку, већи отвор с горње и мањи, истурен при врху с предње стране, означава се турцизмима *џбрик* и *бардак*, који се напоредо употребљавају, с тим што лексема бардак звучи архаичније од синонима (скица бр. 6).

5.2.0. Дрвени судови

5.2.1. Већи суд за комину са дугама повезаним обично металним, а ређе дрвеним обручима означава се лексемом *каџа* (слика бр. 11).

5.2.2. За означавање дасаке у каци или бурету употребљава се лексема *дуга*.

5.2.3. Доњи, хоризонтални део каце или бачве, назива се *дно* БП Бр Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Л Ље Љ Љу Н Пр Св Си С Т, *данце* Б Бл Би Кг П СЛ.

5.2.4. Жлеб при крају дуге за дно каце или бурета назива се *џшор*.

5.2.5. Лексемом *џбруч* означава се дрвени или метални појас којим су стегнуте даске у каци или бурету.

5.2.6. Суд за ракију с два утора а испупченим дугама назива се *буре*. Позајмљеница *ардов* напоредо се употребљава са лексемом *буре*, посебно у говору старијих особа. Фонетски лик *рдџв* забележен је у пунктовима Бр Би Др Св.

5.2.7. Буре мање запремине с два утора, назива се *ардџвче* и јавља напоредо са фонетским ликом *рдџвче*.

5.2.8. Дрвени суд за ракију с два утора, а правим дугама, једним или два мања отвора на гоњој површини назива се *бачва*.

5.2.9. За дрвени суд са дугама за млечне прерађевине лексема *каџа* потиснула је лексему *џбар*.

5.2.10. каца мање запремине за држање млечних прерађевина означава се деминутивним формама: *каџица* Гр Д Дш Ж Кг Н С, *каџурче* Б БП Л Си, *каџурак* ДД Ље, *каџенче* Бл Др Дс, *каџенце* Бс, *каџица/каџурче* К, *џбрица* Д Љ Љу, *каџица/џбрица* Бр Пр Св СЛ Т, *џбрица/џбрџенче* Би, *џбрица/каџурче* Ки Дњ П.

5.2.11. Дрвени суд са дугама за млечне прерађевине са отвором већег пречника од дна означава се лексемом *кабл'ић*, која се јавља у различитим акцентским ликовима: *кабл'ић* БП Г Гр ДД Д Ж Л Ље Љ Љу Н Св Си СЛ, *кабл'ић* Б Бр Би Бс Др Дњ Дс Дш Ки К Л Ље Кг П Пр Т.

5.2.12. Дрвени суд за млеко мале запремине, који се користи за држање млечних производа, назива се *кабл'иће* (у Си се означава лексемом *џбе*).

5.2.13. За уску а дубоку кацу која се користи за производњу масла метењем употребљавају се лексеме: *дѣбе* БП Г К Љу Пр, *сѣѣа* Бр Би Бс ДД Др Дш Ље Н Си СЛ и *сѣѣй* Д (у другим пунктовима предмет је био непознат информаторима).

5.2.14. Дашчана палица у виду лопате којом се мете млеко при производњи масла назива се *сѣѣй*.

5.2.15. Пљоснати дрвени суд кружног облика са поклопцем за млечне пре-рађевине, које се носе за оброк у пољу или на пашњаку, назива се *засѣруг*. У Би се означава лексемом *сол'арче*.

5.2.16. Ваљкасти дрвени суд са дршком полукружног облика, с два утора и два отвора, од којих је већи на горњој, хоризонталној површини, а мањи при врху с предње стране, који служи за држање воде за пиће, назива се *бурило* (слика бр. 12).

5.2.17. Дрвени суд мање запремине, који се користио за држање воде у пољу за време рада, назива се *џбан* Б Ж Љу П Т, *џбан* СЛ, *џбан/џбан* Кг, *џбанче* Дњ, *џбанче* Дш, *буџак* Г Гр ДД Н Пр Си, *бурилце* Бл Бс Др Л, *бурилче* Бр Св, *буренце* Дс (у другим пунктовима предмет је био непознат информаторима).

5.2.18. Мањи отвор на суду за воду у горњој зони с предње стране преко којег се точи течност назива се *носак* Б Бл БП Бр Бс Г ДД Д Др Дш Ж Ки К Л Ље Љ Н Св Си С СЛ, *нос* Љу, *носац* Кг П, *чеј* Би Дс Пр Т, *чејурак* Дњ, *чејчић* Гр.

5.2.19. Суд од дашчица са дршком за држање соли означава се већим бројем изведеница: *сланик* Б Бл БП Бр Би Бс Г Д К Кг Л Ље Љ Н П Пр Св Си С СЛ Т, *сол'арник* Гр ДД Дњ Дш, *сол'арица* Др Дс, *сол'аник* Ж, *сол'еник* Љу, *сол'еница* Ки (карта бр. 22).

5.2.20. Дрвени суд кружног облика, већих димензија, из којег је истовремено јео већи број чланова породице, назива се *ваган* БП Г ДД К Л Ље Љ Н Св Си. Акцентски лик са дугим акцентом непознат је на западном делу подручја СМ: *ваган* Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ки Кг Љу П Пр СЛ Т, *воган* Б Ж С.

5.2.21. Дрвени суд са дршком, који се користи за мужу оваца, означава се лексемом *ведрица*.

5.2.22. Коритасти дрвени суд у који се разлива млеко при производњи кај-мака означава се лексема *џдставица* БП Бр Би Бс Г Гр ДД Дс Дш Ки Ље Љ Н Св Си, *корѣшо* Бл Д Др Дњ Ж Кг К Л Љу П Пр С СЛ Т, *карл'ица* Б (слика бр. 13).

5.3.0. Метални судови

5.3.1. Бакарни или лимени суд са полукружним држачем, који је постављен на две алке при ивици, назива се *кошѣо*.

5.3.2. Котао средње величине означава се деминутивном формом *кошл'ић*.

5.3.3. За котао мале запремине употребљава се назив *кошл'ице* (слика бр. 13).

5.3.4. Полукружна покретна дршка на котлу окачена на две алке причвр-шћене при ивици котла назива се *врѣсло*.

5.3.5. Романизмом *бронзин* означава се емајлирани суд са покретним држачем полукружног облика: *бронзѝн* Г Д Дш Си. У осталим пунктовима забележен је у више фонетских варијаната: *брзѝн* Б Бр Би Бс Гр ДД Др Дс Дњ Ж Ки Љу Н П Св СЛ, *брозѝн* БП К Кг Л Љ Ље Пр, *бразѝн* Бл С, *бранзѝн* Т.

5.3.6. Лимени или емајлирани суд са врелом чије је дно кружног облика мањег пречника од отвора назива се *кѡфа*. У Дрснику забележена је лексема *кѡѝла*, а у Бичи се напореда употребљавају лексеме *кѡфа* и *кѡѝла*.

5.3.7. За назив емајлираног суда са учвршћеним држачима у водоравном положају, који се употребљава за кување јела, германизам *шѣрѝа* потиснуо је турцизам *шѣнѣра*.

5.3.8. Мањи емајлирани суд са учвршћеним држачима у водоравном положају означава се латинизмом *ѝорѣѝа*.

5.3.9. Дубљи емајлирани суд ваљкастог облика са дршкама у вертикалном положају назива се *лѡнац* Б Бл БП Бс Г Гр ДД Др Дњ Ж К Л Ље Љ Н Пр Св Си С СЛ Т, *лѡнац* Бр Би Д Дс Дш Ки Кг Љу П.

5.3.10. Плитки, бакарни, лимени или емајлирани суд који се користи за справљање пите и других јела која се пеку под сачем или у пекари штедњака назива се *шѣйсѝја*⁶. Фонетски лик *шѝйсѝја* забележен је у пунктовима Би Др Дш Ки Љу Т.

5.3.11. Емајлирани, пластични или стаклени суд са дршком за воду означава се позајмљеницом *бокѡл*. Фонетски лик *бакѡл*, у којем је замена вокала факултативна појава, забележен је у пунктовима Б БП Бр Би Гр Дш Ж Ки Н СЛ.

5.3.12. Турцизмом *шѡс* означавање се емајлирани или лимени суд са дршком из којег се пије вода.

5.3.13. Већи емајлирани суд са два дршкама, који се обично користи за држање теста док ферментира, означава се германизмом, који се јавља у облику ж р *вѡнгла* Бл Г ДД Дс Дш Ки К Ље Н Пр Св С СЛ, и у облику с р *вѡнгло* Б БП Бр Би Бс Гр Д Др Дњ Ж Кг Л Љу П Си Т.

5.3.14. Лимени или емајлирани тањир са дужом дршком у којем се приправља запршка за јела назива се *шѝгѡњ*.

5.3.15. За означавање посуде мање запремине, са дужом дршком, у којем се приправља запршка за јела употребљава се деминутив у фонетским ликовима *шѝгѡнѣ* у пунктовима Б Бл Бр Би Г Гр Д Дш К Кг Л Ље Пр С Св Си Т, и *шѝгѡнѣ* у БП Бс ДД Др Дс Дњ Ж Ки Љу Н П СЛ.

5.3.16. За лимени или емајлирани суд кружног облика из којег једе већи број особа употребљава се турцизам *сѡхан*, прилагођен језичким особинама подручја СМ, који се бележи у свим пунктовима у фонетском лику *сѡн*.

5.3.17. Лимени или емајлирани суд кружног облика, мање запремине, из којег једе једна особа означава се деминутивним обликом турцизма *сѡнѣ*.

⁶ У говору се спорадично чује облик у којем је сугласничка група африкатизована.

5.3.18. Турцизам *ћаса*, као архаични назив за дубљи емајлирани суд за супу, потиснут је турцизмом *чинџа*.

5.3.19. Лексема *йослужаѝоник*, која се напоредо јавља и у фонетском лику *йослужѝник*, за означавање плитког металног суда полукружног или елипсастиг облика са дршкама или без њих, који се употребљава за сервирање кафе, потискује турцизам *йѝабак*. Он се у свим селима и даље чује у говору старијих особа.

5.3.20. За означавање веће кашике полулоптастог облика за сипање јела или одвајање сурутке од сира при сирењу бележи се албанизам *горѝжда*, која се осећа као архаизама те ју постепено потискује позајмљеница из грчког језика *куѝлача*.

5.3.21. Лимена посуда ваљкастог облика са дршком, која иде кроз осу, а служи за пржење кафе на ватри, означава се двома лексемама од којих се фреквентнија јавља у више фонетских ликова: *дѝлай* Г Др Дш Ље Љ С Св Т, *дѝлой* Б Бл БП Бр Бс Гр ДД Д Дђ Ж К Кг Л Љу Н П Пр, *дѝлуй* Дс, *дѝлай/дѝлай* Би Ки, *дѝлай/дѝлай/дѝлой* Си, *йржул'ѝн* БП.

5.3.22. Плићи затворени лимени суд са дршком и поклопцем са горње стране, који служи за пржење кафе на ватри, означава се изведеницама, које у основи имају корен од глагола пржити: *йржул'ѝн* Бл БП Бр Г Гр ДД Д Др Дђ Ж Ки К Кг Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т, *йржарѝн* Би, *йржиѝница* Б Бс Дш, *йржеѝак* Дс.

5.3.23. Већа посуда за топљење масти назива се *казан* БП Бс Г ДД Д Др Л Ље Љ Н Св. Дужење акента пред сонантима као факултативна појава одликује источно подручје СМ, те је акценатски лик *казѝн* забележен у пунктовима Б Бл Бр Би Гр Дс Дђ Дш Ж Ки К Кг Љу П Пр С СЛ Т.

5.3.24. Већа посуда ваљкастог облика од поцинкованог лима, са вертикалним дршкама у горњој зони, која служи за кување веша при прању, назива се *казан* БП Бс Г Д ДД Др Л Ље Љ Н Св Си. У другим пунктовима забележен је акценатски лик *казѝн*.

5.3.25. Турцизмом *ђуѝум* означава се бакарни суд са уским грлом и дршком, којим се сипа вода за умивање. У Др и П забележен је акценатски лик *ђуѝум*.

5.3.26. Плића бакарна или лимена посуда кружног облика за прање ногу или прихватање употребљене воде при прању руку назива се *л'еген* БП Г ДД Л Ље Н Св Си. За тај турцизам у другим пунктовима забележен је акценатски лик *л'егѝн*.

5.3.27. Емајлирана лимена, или пластична посуда кружног облика за прање означава се позајмљеницом из француског језика *лавор*.

5.3.28. Подужа лимена, пластична или дрвена посуда за прање и купање назива се *корѝйо*.

5.3.29. Специјални суд за мокрење деце и изнемоглих особа назива се *ноша* Б Бл Бр Би Бс Гр ДД Д Др Дс Дђ Дш Ж Ки Кг Л Љу Н П Си СЛ Т. Напоредо са другом формом (*ноша/нокѝйр*) јавља се у пунктовима БП Г К Љ Пр Св, а са лексемом другог корена (*ноша/ѝуѝа*) у Ље и С.

5.4.0 Стаклени судови

5.4.1. За већи стаклени суд од 5, 10, 20 или 50 л употребљавају се називи *балон* и *димиџана*. Позајмљеница из француског језика са непренесеним акцентом *балџн* потискује лексему *димиџана*, која се искључиво односи на стаклени суд, док се под појмом *балон* подразумева и суд наведене запремине произведен од пластике.

5.4.2. Стаклени суд (балон) запремине 5, 10 или 20 литара оплетен пружењем назива се *ил'еџениџа*.

5.4.3. За мањи суд са уским грлом назив *флаша* потискује архаизам који се бележи у више фонетских ликова: *арџика* Б ДД, *рајка* БП Г Гр Др Дњ Ки Л Ље Љ Н Св Си, *рајџша* Бл Бр Би Бс Д Дс Дш Ж К Кг Љу П Пр С СЛ Т (крта бр. 23).

5.4.4. Суд за ракију купастог облика од безбојног стакла, запремине од једног литра, означава се изведеницама, које у основи имају корен именице *кило* или придева *бео*: *килаш* Б Бл Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу П Св С СЛ Т, *килнаџа* БП Л Ље Љ Си, *белић* Н. У Пр напоредо се употребљавају лексеме *килаш* и *саџил'ик*.

5.4.5. Стаклени суд за ракију купастог облика од пола литра означава се де-минутивним формама суда од једног литра: *илокаџилче* БП Бс Г ДД Ље Љ Пр Св Си, *илокаџилче* Б БП Бр Би Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Љу П СЛ Т, *беликче* Н, *рајџкче/илокаџилче* Бл.

5.4.6. Стаклена бочица запремине испод пола литра означава се турцизмом *џише*.

5.4.7. За стаклени суд из којег се пије ракија лексема *џаша* потиснула је из употребе турцизам *срџа*.

5.4.8. Већа чаша из које се, обично, пије кувана ракија назива се *вруџара* Б Љу П СЛ Т. Њом се служи и вино при верским обредима па се назива и *вињска*: БП Бр Би Бс Г ДД Др Дс Дњ Дш Ки Кг Л Ље Љ Н Си С. Она је веће запремине из које се пије ракија па се назива и *вџл'ика* Бл Гр Ж Св. Назив *фаџаџа* забележен је у К Пр, а напоредна употреба *вињска/вруџара/вџл'ика/ил'есирка* у Д. Синоними *фаџаџа* и *ил'есирка* мотивисани су њеним изгледом, јер је она са вертикалним линијама које иду паралелно ниже појаса с ивице чаше.⁷

5.4.9. Стаклени суд за конзервирање салате назива се *џџгла*. Назив у облику средњег рода *џџгло* забележен је у неколико пунктова: Д Дс Ж Пр.

5.5.0 Судови од других материјала

5.5.1. Порцелански суд кружног облика из којег се једе назива се *џањџр*.

⁷ У говорима северне Метохије лексема *фаџа*, која се јавља и у лику *фаџџа*, синоним је лексеме *линиџа*, а с обзиром на то да су плесирни набори правих паралелних линија на једној врсти сукње, чаша са таквим обликом асоцира и на њих, те се назива и хипокористиком *илесирка*.

5.5.2. Мањи суд од порцелана из којег се пије кафа означава се лексемом *шол'а*. Турцизам *финџан* познат је на простору СМ; у неколико пунктова забележен и у фонетском лику *филџан*: Б Ље Љу Пр. Мада се турцизам потискује се из употребе, може се чути у говору старих особа.

5.5.3. За порцелански суд са дршком из којег се пије чај употребљава се назив *шол'а*.

5.5.4. Плитки тањир на којем стоји шоља назива се *шаџна* (акценатски лик *шаџна* забележен је у пунктовима Бр ДД К Кг Ље Н Св).

5.5.5. Суд са дужом дршком од специјалне врсте тикве, врга (бот. *Lagenaria*) служи за захватање воде или млека, а користио се при мужи крава и за сличне кућне потребе, назива се *џрика*.

5.5.6. Лексемом *ајдук* означава се посуда од посебне врсте тикве (бот. *Lagenaria*) на чију је дршку насађена цев дужине до један метар, а на бочној страни лоптастог облика уграђено парче цеви за усисавање ваздуха при вађењу ракије из бурета.

5.5.7. Козја кожа прилагођена за држање млечних производа (сира, кајмака) назива се *мешиња*.

6.0. ОСТАЛИ КУЋНИ ПРЕДМЕТИ

6.1.0. Опрема за држање и ношење других предмета

6.1.1. Предмет од тканине са две стране опшивен конопом (на једној страни има већу петљу која се намиче преко главе, на другој крајеве конопа дужине око 1 метар, којима се привезује терет на леђима) означава се лексемама изведеним од корена глагола *џришии*, или глагола *везаши*: *џришица* Б Т, *џришњак* Дс, *џрил'ача* К, *џришњача* Бл Бр Бс ДД Д Дш Ж Ки Кг Л Љу П Пр Св С СЛ, *увезача* БП Ље Љ Н, *увезача/ уџришњача* Г Си, *уџришњач* Би Гр Др Дњ.

6.1.2. Коноп од упреденог вуненог канапа којим се стеже бремене на леђима назива се *џришица* Б Ж П Т, *џришница* Би, *џришњача* Бл Бр Бс Д Дњ Дш К Кг Љу СЛ, *уџришњача* Др, *џже* БП Л Ље Си, *кондице* Гр Дс Ки, *уришче* Г ДД Љ, *уришче* Н Пр Св.

6.1.3. Подметач од тканине прстенастог облика за тепсију кад се носи на глави, назива се *кошур* Б Ж Пр, *кошрл'ач* Бл БП Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ки К Кг Л Ље Љ Љу Н П Св Си С СЛ Т, *џошурак* Бр (карта бр. 24).

6.1.4. Мања торба у којој обично деца носе школски прибор назива се *џакл'а* Б БП ДД Ж Л Ље Н Пр Св Си С. У другим пунктовима је *јанџик* (карта бр. 25).

6.1.5. Двострука торба од тканине назива се *бисаге* Б Бл БП Бр Бс Г ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т, *бисази* Би Гр Кг.

6.1.6. Мрежаста торба назива се *џегер*.

6.2.0. Предмети од пружа

6.2.1. Котарица са већом дршком полукружног облика, која служи за држање или ношење разних предмета, назива се *кóрѝа*.

6.2.2. Корпа крушкастог облика од неогуљеног пружа са дршком полукружног облика, израђена у домаћој изради, а користи се обично за брање воћа и поврћа, назива се *кóрѝа* Св Т, *кофѝн* БП Бс Г Гр Др Дс Дњ Ки Л Ље Н Пр Си. У другим пунктовим јавља се у фонетском лику *ковѝн*.

6.2.3. За малу корпу од неогуљеног пружа израђену у домаћој радиности, у којој су обично пастирице носиле плетиво и ужину, употребљавају се деминутивне форме лексема: *кофѝнче* БП Бс Г Гр ДД Др Дс Дњ Ки К Л Ље Љ Н Пр Св Си, *ковѝнче* Б Бл Бр Би Д Дш Ж Кг Љу П С СЛ, *кóрѝица* Т.

6.2.4. Мања корпа од тесаног пружа у којој су плетиле носиле плетиво назива се *крóшња*.

6.2.5. Већа корпа са дршкама на ободу назива се *ковѝн* Б Бл Ж П СЛ, *кофѝн* Св, *сеѝеѝа̋к* Л; у другим пунктовима је *сеѝеѝи̋*.

6.2.6. Уска а дубока корпа домаће израде која служи за држање воћа назива се *ил'еѝа̋к*; у Л *сеѝеѝа̋к*, у СЛ *сеѝеѝи̋*.

6.3.0 Предмети за припремање хране и пића

6.3.1. Мала дрвена лопата којом се захвата брашно назива се *лоѝа̋ѝица* Б БЛ БП Бс Г ДД Д Дш Ж К Л Н П Пр Св Си С СЛ. Облик са замењеним вокалом *лаѝа̋ѝица* забележен је у пунктовима Бр Би Гр Др Дњ Ки Кг Ље Т. У једном пункту лексема нема деминутивну форму: *лоѝа̋ѝа* Љу.

6.3.2. Мрежаста направа кружног облика за сејање пшеничног брашна назива се *сѝѝо*, или се означава сложеном лексемом *свил'ѝно сѝѝо*.

6.3.3. Сито за кукурузно брашно назива се *сѝруѝа̋к* у Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки Кг Љу П Т. У другим селима означава се сложеном лексемом *колóбóѝње сѝѝо*.

6.3.4. За означавање дрвене пљоснате палице којом се меша тесто пројаног брашна употребљавају се изведенице са основама од именице *лоѝа̋ѝа*, глагола *бркаѝи*, *мешаѝи* и *сѝругаѝи*: *лаѝа̋ѝица* Би, *бркл'а̋ја* Б БП Бр Г Гр ДД Д Др Ж Л Ље Љ Н П Св Си СЛ Т, *бркл'а̋јка* Дњ, *бркл'а̋ча* Ки К, *меша̋јка* Дш, *сѝруѝица* Бл и лексеме којима се именују други предмети: *горѝжда* Љу, *лажѝица* Бс Дс. У једном пункту употребљава се лексема *каѝѝика* П, а у једном назив синтагмичке структуре *дрвѝна каѝѝика* Кг.

6.3.5. Даска кружног облика, са дршком дугуљастог или полукружног облика, којом се умешени хлеб полагао у црепуљу, означава се лексемом *ѝанӳр* (слика бр. 14).

6.3.6. Дашчица гружног облика којом се притиска сир у каци именује се лексемом *крӳг*.

6.3.20. За усавршенији казан, који је уграђен у лименој пећи и може се померати с места на место, употребљава се назив синтагмичке структуре: *машински казан/казан*.

6.3.21. Део казана у који се сипа комина назива се *кошџо* Бл БП Бр Би Бс Г Гр ДД Дс Ж Ки К Л Љ Љу Н П Пр Си СЛ Т, *казан* Д Др Ље Св, *казан* Дњ Дш С, *казан/кошџо* Б Кг.

6.3.22. Назив за решеткасти бакарни лим, који се ставља на дно казанскога котла да не загорева комина, јавља се у два фонетска лика: са замењеним вокалом *рашејшка* Б Бл БП Гр ДД Д Др Дс Дњ Ки К Љу П С Т, и у гласовном склопу као у књижевном језику: *решејшка* Бр Би Бс Г Дш Ж Кг Л Ље Љ Н Пр Св Си СЛ.

6.3.23. За означавање лименог ложишта око котла на машинском казану употребљава се турцизам у различитим акценатским и гласовним ликовима: *фурџа* Б Бл БП Би Г Гр ДД Д Др Дњ Кг Л Ље Љ Љу Н П Св Си СЛ Т, *фарџа* Бс, *фарџа/форџа* Бр Пр; позајмљеница из албанског језика: *кафџор* Ки и изведеница са основом од глагола ложити: *ложиште* Дс Дш Ж К С.

6.3.24. Горњи део казана који поклапа доњи део где се кува комина назива се *кајак*.

6.3.25. Покретна бакарна цев ракијскога казана, при крајевима лучно савијена под углом од 90°, кроз коју пролази пара при дестилацији ракије, назива се *лула*.

6.3.26. Дрвени или лимени суд са водом кроз коју пролази бакарна цев у којој се кондезовује пара алкохола у течно стање, табарка, назива се *крбла*.

6.3.27. За посуду у средини табарке машинскога казана за дестилацију ракије, која се састоји од ваљкасте бакарне посуде или спиралне бакарне цеви где се кондезује пара алкохола, употребљава се назив *ајарџи*, изузев у пунктовима Б Др Ж Кг, где се означава лексемом *резервар*.

6.3.28. Крпница окачена о рачвасто дрвце на излазу бакарне цеви кроз коју тече ракија назива се *мамак* ДД Дш Ки Кг Н Т, *мамац* Бс Г Др Дњ К, *маџац* Гр, *мамак/мамац* СЛ (у другим пунктовима предмет је био непознат информаторима).

6.3.29. Дрвена посуда у облику зарубљене купе, са једним или два отвора са горње, водоравне стране, запремине око 20 литара, која служи за прихватање ракије при дестилацији, назива се *бачва*.

6.3.30. Апарат за мерење јачине алкохола означава се позајмљеницом из латинског језика у већем броју пунктова. Лексема *град* забележена је у: Б БП Би Бс Гр ДД Дс Дњ Ж Ки К Кг Л Ље Љу Си СЛ. У мањем броју пунктова означава се изведеницама и сложеницама од те позајмљенице: *градир* Бл Г Д Дш Н П Пр С, *градомер* Бр Др Љ Св, *градомир* Т.

6.3.31. Изгравирана летвица за мерење количине ракије у бачви назива се *рабош*⁸. Позајмљеница из грчког језика *кандир* није забележена у основном значењу (*врг, крчаг*), а у овом употребљава се у БП.

⁸ За порекло лексеме в Skok, Rječnik, knj. III, стр. 160.

6.3.32. За означавање гуменог црева које се користи за вађење ракије из бурега употребљавају се називи: *гўма* БП Г ДД Д Дс Ље Пр Си, *црево* Б Бл Бс Гр Др Дњ Дш Ж Ки К Л Љу П С СЛ, *шмрќ* Би Т.

6.4.0. Опрема за одржавање хигијене

6.4.1. Предмет биљног порекла којим се скупља смеће из просторија назива се *меїла*.

6.4.2. Деминутивним формама *меїлица* и *меїленче* означава се мања мекла којом се уклањају мрвице хране са софре: *меїл'ица* Б Бл БП Би Г Гр ДД Д Др Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Ље Љ Пр Св Си СЛ, *меїл'енче* Бр Бс Дс Љу Н П С Т.

6.4.3. Дрвена посуда, сандук у који се слагао веш за прање цеђом, назива се *сандук* Б Бл Д Др Дс Дш Ж Кг Љу П С СЛ Т, *чул'ина* БП Бс Г Гр ДД Дњ К Л Љ Н Пр Св Си, *сандуче* Бр. У пунктовима Би Ки забележена лексема *корїшо*, свакако, има основно значење, а користило се и за ове потребе. У Љевоши предмет је непознат.

6.4.4. Дрвена лопата за лупање веша при прању на реци назива се *їерџка* Бл БП Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ К Кг Л Ље Љу Н П Пр Св Си Т, која се јавља и у гласовном лику *їирџка* Б Дш Ж Ки С СЛ.

6.4.5. Метална направа која се загрева жаром или струјом, а служи за глачање одеће, назива се *їегла* Бс Г ДД К Си СЛ. У већем броју пунктова лексема се јавља у облику средњег рода: *їегло* Б Бл БП Бр Би Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки Кг Л Ље Љу Н П Пр Св С Т.

6.4.6. Крпа за брисање загрејане црепуље назива се *оїрњача* БП Л Ље, *їирањача* Бр Г Гр Др Дњ Кг Љ Пр, *їрњача* Би Бс ДД Дс Дш Ки К Т, *оїирџч* Д, *їачџвра* Н Си, *обџак* Б Бл Ж Љу П Св С СЛ.

6.4.7. Крпа за брисање посуђа означава се посуђеницом *салвџа*, која је из италијанског језика у наш ушла после Другог светског рата.

6.4.8. Лексемом *канџче*, забележеном у пунктовима Бл Др Дш Ж Кг Љу СЛ Т, и лексемом *марџица* забележеном у другим пунктовима, означава се мали четвртасти убрус од танке тканине финог квалитета. Оне су у потпуности потиснуте из употребе турцизам *чџре*, којим се означавала наведена семема.

6.4.9. За већу крпу специјално намењену за брисање руку или лица, новија лексема *їешкїр* потиснула је архаизам *канџвац*.

6.4.10. Платнена крпа којом се завија отвор каце назива се *завијач* БП Г ДД Дс Ки Ље Љ Н Си, *їокривџач* Бл Д Ж Кг Љу П С, *їрекривџч* Дш, *їревџач* Бр Би Др Дњ СЛ, *їровџач* СЛ, *завијач/їокривџач* Б, *завијач/їревџач* Пр. Свакако, предмети *грудњача* (забележена у пунктовима Бс и Т) и *цедїло* (у К Л и Св) имају ширу намену, те се називи односе на основно значење семеме, а предмети употребљавају и за ове потребе.

6.5.0. Сечива

6.5.1. Предмет из кућног прибора са дугим непокретним сечивом за резање хлеба и других намирница назива се *нож*.

6.5.2. Сечиво са корицама на склапање које се употребљава за дељање и користи за друге ситне потребе у домаћинству назива се *брѝва*.

6.5.3. За бритву са равним сечивом забележен је назив *чаќија* у пунктовима Б БП Г ДД Дс Дњ К Л Ље Љу Пр Си; у другим је та лексема непозната.

6.5.4. Сечиво дотрајалог ножа или бритве без корица које се употребљава за стругање дрвеног посуђа, односно хлеба испеченог под сачем, назива се *сѝрѝшка*.

6.5.5. Већа гвоздена алатка са дрвеним држалом за сечење дрва назива се *секѝра*. У Би Гр Дш Св П Т забележен је фонетски лик *сикѝра*.

6.5.6. Секира мањих димензија назива се *секѝрче*. У истим пунктовима Би Гр Дш Св П Т забележена је напордна употреба форме са икавском заменом јата — *сикѝрче*.

6.5.7. Дужа и шира оштрица са дршком за сечење мяса назива се *сатѝара*, (у Жакову напореда се употребљава и лексема *сѝцавица*).

6.5.8. Сечиво за грање савијеног врха у виду кљуна, са дрвеном држалицом назива се *качија* (слика бр. 15).

6.5.9. Челично сечиво за пруже у виду српа неназубљене оштрице назива се *косѝр*.

6.5.10. Проста направа за резање дувана, која се састоји од ножа и корита-сте подлоге за дуван у листовима, назива се *авѝн*.

6.5.11. Сечиво направе за резање дувана фиксирано на држачу тако да се може померати горе-доле назива се *гриза*.

6.6.0. Опрема за друге кућне потребе

6.6.1. Направа од прућа са две даске на бочним и чеоној страни, која је служила за млаћење кукуруза да би се одвојило зрно од шишарке, назива се *л'ѝса*.

6.6.2. Машина за круњење кукуруза назива се *круњѝч*, у БП *окруњѝч*, а у Би Ки — *крул'ѝча*.

6.6.3. За ишупљено дрво које се користило за круњење кукуруза млаћењем у Пољанама је забележена лексема *чул'ѝна*. У другим селима није позната.

6.6.4. Машина за одвајање уродице, плевe и прашине од жита означава се позајмљеницом из француског језика *ѝрѝјер*, која се у пунктовима Б Бл Д П С Т јавља са замењеним вокалом *e*: *ѝрѝјор*.

6.6.5. Суд кружног облика са лименим, избушеним дном, који служи за пре-чишћавање жита од прашине или плевe, назива се *реѝѝто* Б Бл Би Г Д Др Ж К Кг Ље Љ П Пр Си С Т. Гласовни лик *раѝѝто* није реткост БП Бр Бс ДД Дс Дњ Дш Ки

Л Н СЛ, а напоредна употреба оба фонетска лика *rašětšo/reshětšo* бележи се у Гр Љу Св.

6.6.6. За означавање направе за мерење тежине која се састоји од куке за држање, полуге са подеоцима, покретне кугле, две куке и таса окаченог о три ланца, употребљава се лексема *kāñšar*, „балкански турцизам романског подријетла“⁹

6.6.7. За покретну куглу на кантару постоје више назива: *jáje* Б Бр, *šěg* ДД Др К Пр Св Си С, *šěg* Дњ Дш Кг Љу П, *baždār* Г, *balāñca* Д, *brēnce* Н, *kúgla* Дс. У другим пунктовима назив није забележен.

6.6.8. Простија направа за мерење тежине која се састоји од алке на једној, опруге и куке не другој страни назива се *kanšarića* БП Бр Бс Г Гр ДД Др Дш Ж К Кг Л Ље Љ Н П Пр С Св Си Т, *vákče* Б, *kanšarče* Бл Би Д Дс Дњ Ки Љу СЛ.

6.6.9. Метална кутија за држање резаног дувана, *šabakera*, назива се *kušijja*.

6.6.10. Прошупљена направа за држање цигарете при пушењу назива се *mušijka*; у Дш Ки *mušijkla*.

6.6.11. Платнена кеса за држање новца означава се турцизмом *hěsa*.

6.6.12. За кожну направу у којој се држи новац употребљава се лексема *novčanik*. Германизам *šlájiek* јавља се у више фонетских ликова: *šlájiek* Бл Др Дњ Дс Ки Кг Љ Н Св, *šlájiaк* Бр Би Бс Т, *šlájiiк* П СЛ. Напоредо са овим лексемама употребљава се и посуђеница романског порекла *baišifđka*, која је знатно мање фреквентна од наведеног германизма.

6.6.13. Стаклена направа са металним или пластичним држачима за поправљање вида назива се *naočari* Б Бл Д Дњ К Љ П, *naočari* Би Бс Др Св, *naočare* БП Бр Г Гр ДД Дс Л Ље Љу Ки Дш Н Пр Си С СЛ Т, *naočnice* Кг Ж, *naočare* Бл, *naočnice* Кг.

6.6.14. Покретна дрвена направа са пречкама за пењање, мердевине, назива се *šijba*.

7.0 ПРИБОР ЗА РАД

7.1.0 Прибор за домаћу радиност

7.1.1. Дрвена направа којом се ломи стабљика конопље или лана да би се издвојило влакно назива се *šrl'ica*.

7.1.2. Средња даска трлице са ручицом којом се ломи стабљика конопље или лана назива се *nož* БП Би Г ДД К Л Ље Љ Си. Наведена направа означава се и већим бројем изведеница с кореном од глагола *šrliiti*: *šrlaц* Б Бл Бр Бс Д Дш Ж Кг П СЛ, *šrl'ак* Ки, *šrl'ica* Гр Др Дс Дњ Н Пр Св Т, *šrlišiie* Љу С (карта бр. 26).

7.1.3. Једна од двеју рачви пободених у земљу или углављених у дрвеном крсту у вертикалном положају, где су постављене даске трлице, назива се *šda*.

⁹ Skok, Rječnik, knj II, стр. 35.

7.1.4. Прибор са дугим гвозденим зупцима усађеним у три реда на дрвену подлогу са дршком, којим се гребена вуна или влакно биљног порекла, назива се *грѐбен* Дњ Ж СЛ, *грѐбене* Б Бр Др Дс Ље Љ Н Св П Т, *грѐбени* Бл БП Би Бс Г Гр ДД Д Дш Ки К Кг Л Љу Пр Си С.

7.1.5. Направа од коже с кочети дивље свиње, која служи за финије чешљање вуне или влакана биљног порекла, назива се *чешџа*.

7.1.6. Дрвена направа на којој се причвршћује вуна кад се преде, преслица, назива се *кудџа* (слика бр. 16).

7.1.7. Дрвени штапић зашиљен на крајевима којим се упредају влакна вуне или конопље назива се *врџено* Б Бл Г Ж К Кг Љ П Си С. Лексема се јавља у фонетском лику с вокализованим сонантом *р*, *врџено*, који је забележен у пунктовима БП Бр Би Бс Гр ДД Д Др Дњ Дс Дш Ки Л Ље Љу Н Пр Св СЛ Т.

7.1.8. Врста вретена које се при употреби држи у водоравном положају и окреће супротно смеру кретања казаљке на сату назива се *маљка*.

7.1.9. Рачвасти дрвени штап дужине око један метар на којем је на другом крају причвршћена летвица у виду слова „Г“ (слика бр. 17) назива се *мотавило* Бс Г ДД Д Ж Кг Л Ље Н П Пр Св Си С СЛ Т. Облик са замењеним вокалом о *маџавило* фреквентнији је на источном делу подручја: Б Бл Бр Би Гр Др Дњ Дш Ки К Љу, али је у питању факултативна појава којој се не могу прецизирати границе, што подразумева напоредну употребу оба гласовна лика *маџавило/мотавило*, као што што је забележено у пунктовима БП и Дс.

7.1.10. Летвица на горњој страни мотовила назива се *йол 'ица* Б Г ДД Др Дњ Ж Кг Л П Св Си СЛ, *йал 'ица* Бр Гр К Т, *йол 'ицица* Б Д Н Пр, *йал 'ицица* Би Бс Дс Дш Ки Љу (у три пункта није добијен податак).

7.1.11. Покретна дрвена направа у виду крста, који је на средини пробијен и постављен на стубићу (употребљава се за држање пређе при мотању са кануре на клупко или цевке) назива се *виџо* Б Бл Бр Гр Д Др Дс Ки Кг С СЛ Т, *виџил 'ић* БП Би Бс Г ДД Дњ К Л Ље Љ Љу Н Пр Св Си, *виџил 'ићак* Дш, *виџило* П, *виџо/виџео* Ж (скица бр. 8).

7.1.12. Дрвена направа за мотање пређе састављена од два неједнака, у средини пробушена крста, по ободу унакрсно спојена летвицама, а у средини кроз крстове осовином, назива се *л'ема* Б Бл Бр Би Бс Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу П СЛ Т, *л'емла* Г Н Пр Си (у другим пунктовима предмет је био непознат информаторима).

7.1.13. Проста направа од точка на ручни погон, који је канапом спојен са осовином на коју се постављају цевке мотање потке, назива се *чџкрк* Б БП Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Л Љ Н Пр Св Си С Т, *цевл'еник* Бл Ље, *чџкрк/цевл'аник* Љу П, *чџкрк/цевл'еник* Кг СЛ (слика бр. 18).

7.1.14. Цевчица од зове дужине око 15 цм, на којој се мота потка, назива се *цџка*.

7.1.15. Дрвена цевчица са ободима на коју се мота памучна основа назива се *кал'ем*.

7.1.16. Дашчица избушена у два паралелна реда кроз чије се отворе провлачи пређа при сновању назива се *сновал'а* БП Г ДД Д Дш К Кг Л П Пр СЛ, *сновал'ка* Бр (у другим пунктовима семема је непозната).

7.1.17. Назив за статичну дрвену направу која се користи за ткање јавља се са оба дуга акцената: *разбој* Б Бл БП Би Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Љ Љу П Пр Св Си С Т, *разбој* Бр Бс Ље Н СЛ (скица бр. 9).

7.1.18. Правоугаона страна разбоја са ногарима назива се *стайи́ва* Б Бл Би Ж Ки Љу П Пр С Си СЛ, *стайи́во* БП Бр Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ки К Ље Љ Н Св Т. Акценатски лик *стайи́во* забележен је у пункту Л.

7.1.19. Водоравна даска испод задњег вратила, која спаја два статива, назива се *ушега* Бл БП Бр Гр Д Др Дш Ље Љ Љу П Си Т, *сиџега* Би, *срџе* Г. У другим пунктовима означава се лексемом *да́ска* Б Бс ДД Дс Дњ Ж Ки К Кг Л Н Пр С Св СЛ.

7.1.20. Дебља летва на горњем делу разбоја која спаја два статива назива се *ушега* Б БП Бр Г Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Љу Н П Пр Си СЛ Т, *да́ска* Бл, *сиџега* Би Гр, *сиџезал'ка* Д, *у́зглавл'е* Си (у другим пунктовима семема је била непозната информаторима).

7.1.21. Део прибора за ткање на којем се мота основа, а стоји на задњем делу разбоја, односно тканина на предњем делу разбоја, назива се *врџило*.

7.1.22. Прут у жлебу задњег вратила назива се *шйи́кица* Б Би Љ Љу, *шйи́ка* Бл БП Бр Бс Г Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Ље Н П С Св СЛ Т, *и́рџи* ДД Пр Си.

7.1.23. Део прибора за ткање којим се затеже основа увртањем предњег вратила назива се *зайиња́ча* Б Бл БП Бр Бс Г ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки Кг К Л Ље Н П С Св СЛ. Лексема се јавља и у фонетском лику *зайења́ча* Би Љ Љу Пр Си Т, а за означавање наведеног предмета бележе се и лексеме *завија́ча* Гр и *иал'и́чица* Бр.

7.1.24. Прибор за ткање састављен од две ижлебљене полуге, у које се ставља брдо, назива се *брдило* Би Бс Г ДД Дс К Ље Љу Си С Т, *брдила* Б Бл БП Бр Гр Д Др Дњ Дш Ж Ки Кг Л Љ Н П Пр Св СЛ.

7.1.25. Једна од двеју вертикалних летава провучених кроз отворе на ивицама брдила, које их држе на разбоју у висећем пложају, назива се *шйи́шло* Б Бр ДД К Кг, *шйи́ка* Дњ Ж (у другим пунктовима семема је била непозната информаторима).

7.1.26. Прибор за ткање што се налази у брдилу, којим се, покретањем напред назад сабија потка, назива се *брдо*¹⁰ (слика бр. 19).

7.1.27. За котурачу са једним односно два точкића, по ободу ижлебљена, о коју су окачене ните употребљава се назив *цкрийушке* (скица бр. 10).

¹⁰ У народним говорима за овај део ткачког прибора употребљавају се називи *лиш*, *лишове* и *чешаљ* (в Арсенијевић, Терминологија, 263), који нису забележени у говорима који се овде испитују.

7.1.28. Прибор за ткање од два штапа спојена нитима, којим се укрштају нити основе, назива се *ниџе* Б БП Бр Би Бс Г ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Ље Љу Н П Пр Св С СЛ Т, *ниџи* Бл Љ Си, *ниџ* Гр (скица бр. 10).

7.1.29. Место у нитима где се укрштају нити назива се *кошџац* Б Бл БП Бр Бс Г Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки Кг Л Ље Љу Н П Св С СЛ Т, *кошџац* Би Гр ДД К Пр, *кошџоц* Си.

7.1.30. Летвица провучена кроз основу назива се *џејац* Бс Г ДД Ки Љ Пр Св Си СЛ Т, *џејац* Б БП Бр Би Д Др Дс Дњ Дш Ж К Кг Љу Н П Си СЛ Т, *ниџић* Гр.

7.1.31. Део прибора за ткање што се налази по средини испод разбоја којим се ножним притиском папучице, која је повезана за нити, оне померају у вертикалном положају, назива се *јодношке* (слика бр. 20).

7.1.32. За чун којим се провлачи потка кроз основу при ткању употребљава се назив *савџ'ка* (слика бр. 21).

7.1.33. Дрвце у цевки смештеној у чуну за провлачење потке кроз основу назива се *срџе* Пр, *срџакце* БП Бс Г Гр Др Дњ Дш Љ Св Си СЛ Т, *сврџакце* Б Бл Би Д Ж Љу П Т, *сврџакце/срџакце* Бр Ки С, *дрвце* ДД Дс Ки Л Ље Н (слика бр. 22).

7.1.34. Дрвена рогља на којој су се плели гајтани за украшавање одеће назива се *вил'ушка* Г, *рџгл'а* Гр Дњ Ки Кг, *рџкл'а* Б Би Ж П (у другим пунктовима лексема је непозната).

7.1.35. Дрвени калуп за грађење опанака назива се *ојанчџр* БП Бс Г Гр ДД Др Дњ Дш Ки Л Ље Љу Н Пр Св Си, *калуј* Бр Би Дс К Т, *сџџа* Б Бл Д Ж Кг П С СЛ (карта бр. 27).

7.1.36. Челична направа за резање тканине састављена од два ножа спојена завртњем назива се *ноџице* Б Бл Гр Д Ж Кг Љу П С СЛ (у другим пунктовима *ноџице*).

7.1.37. Прибор оштрог врха који се користи за пробијање тврђег предмета, с једне стране зашиљен, а с друге углављен у дрвену дршку, назива се *шило*.

7.1.38. Метална направа у виду већег ексера при врху спљоштена, заоштрена па у круг савијена, служи за бушење материјала од којег се граде опанци, у већини пунктова назива се *јреџџац* Б Бр Би Бс Г Гр Др Дњ Дс Ж Ки Кг Љу П Св Си С СЛ Т. Форме *јреџџац* и *јреџој* немају знатнији удео у означавању наведене алатке: *јреџџац* Дш Ље Н Пр, *јреџој* Бл. У пунктовима БП ДД К Л означава се турцизмом *зџмба*.

7.1.39. Зашиљен челични предмет са отвором на задњем крају, кроз који се провлачи конац за шиће, назива се *јгла*.

7.1.40. У већини пунктова игла за шиће средње величине означава се лексемом *кошџрка*. За ту врсту игле у Драгољевцу је забележена лексема *гумџака*, у Гораждевцу *гумџача*, а у Пољанама и Тучепу *крџл'џча*.

7.1.41. Већа шиваћа игла којом се граде опанци означава се лексемом *ојанчџрка* Бл БП Бр Бс Г ДД Д Др Дш Ж Кг К Л Ље Н П С Си СЛ Т, која се јавља и без

у Ље, а *чешел'* у Б, *чевѝја/чивѝја* у СЛ Т, *чивѝја/кл'ин* у Си, и као алтернативна лексема с наведеним турцизмом: *чивѝја/кајла* у Би.

7.2.17. Дршка на косишту, рукохват за десну руку, назива се *рукѝл'*.

7.2.18. Специјална врста камена којим се оштри коса назива се *брѝс*.

7.2.19. Специјално фабрички израђен брус за оштрење косе назива се *бел'егѝја* (у Дњ забележен је и фонетски лик *бил'изѝја*).

7.2.20. Читав низ лексема употребљава се за означавање посуде са водом за држање бруса при косидби *брусѝра* Б Бл, *водѝр* БП Бс Г Кг Пр Св СЛ Т, *букѝла* ДД, *водењача* Д, *корѝшо* Др, *кѝфа* Дњ Ље Н, *калѝа* Ж Љу, *канѝица* К, *рог* Дс Ки Л, *чуѝѝра* П, *брусѝра/рог* Бл, *букѝла/рог* Дш, *водѝр/рог* Би Гр Дњ Дш СЛ, *водѝр/чешѝра* Бр, *канѝа/кѝфа* Љ, *кѝфа/чевргѝа* Си, *кабл'ина/каланѝра* С.

7.2.21. Прибор за откивање (чекић и наковањ) и оштрење косе назива се *алаѝ*.

7.2.22. Наковањ за откивање косе назива се *кула*.

7.2.24. Назив за челичну алатку са дрвеном држалицом којом се откива коса забележен је у више фонетских ликова: *чѝкић* Б Г Др Ље Н Св Си Т, *чѝкич* Бл БП Бр Би Бс ДД Д Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу П Пр С СЛ, *ћѝкић* Гр Л Љ.

7.2.25. Дрвена алатка за сакупљање сена која има два парошка савијена навише, а трећи у средини од састава доњих парожака под углом од 45°, назива се *вила*.

7.2.26. Доњи рог на вилама назива се *ѝрожак* Б Бл Ж С, *ѝрошак* Г ДД Д К Л Ље Љ Љу П Пр Св С, *ѝрошка* (ж р) Би, *ѝрош* Н, *ѝражњак* БП СЛ, *ѝрачак* Т, *рог* Бс Гр Др Дњ Дс Дш Ки, *ѝрош/ѝражњак* Бр, *ракал'* Си.

7.2.27. Горњи рог на вилама назива се *ѝрожак* Б Бл БП Ж С, *ѝрожњак/ѝражњак* Бр, *ѝрошак* Г ДД Д Л Ље Љу П Пр Св Си С, *ѝрошк* Љ, *ѝрошка* (ж р) Би, *ѝрош* СЛ, *ѝрачак* Т, *рог* Бс Др Дњ Дш Ки, *рожак* Гр, *ѝрожњак/ѝрошк* Љ, *ѝражњак* Бр, *мушкѝ* Дс.

7.2.28. Примитивна дрвена направа на којој се савијају парошци дрвених вила назива се *крчѝла* Б Бл Гр Дс Л П Пр С, *крчѝл'а* Бр Дњ Дш К Св, *крчѝл'е* Г ДД Др Ки Љу Н Т. Она асоцира на дечије саонице, па се именује том лексемом *санѝца* Бс Др Љу. Подсећа на мердевине па се означава лексемом *стиѝбе* у Ж, и на јарам, те се напоредо јавља са лексемом *крчѝл'е/јарам* у Ље. Напоредна употреба двеју лексема *крчѝл'е/рогл'а* бележи се у СЛ, а у пункту Си употребљавају се три лексема: *стиѝбе/крчѝл'е/санѝца*.

7.2.29. За гвоздену алатку са четири лучно повијена шиљка навише, насађену на дрвеном држалу дужине око 1,5 м, употребљава се сложена лексема *гвојзѝна вила*. Сем тога у неким пунктовима забележене су и лексема *вил'ушка* Б Љу, *рогл'а* Г, *буњѝшиѝрка* ДД.

7.2.30. Дрвена направа са већим бројем зубаца која служи за сакупљање сена назива се *грабул'а*.

7.2.31. Држало на грабуљи означава се изведеницом *грабул'ишиџе*.

7.2.32. Један из низа дрвених клинова на грабуљи назива се *зубац* Б Бл Бр Би Бс Д Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Љ Љу Н П Пр С СЛ Т. У другим пунктовима јавља се са узлазним акцентом *зубац* БП Г Гр ДД Др Ље Св Си.

7.2.33. Полукружна челична алатка са ситним зупцима и рукохватом, којом се ручно жање, назива се *срѝ*.

7.2.34. Ручица на српу назива се *сѝй* Б Бл Г Д Ж К Кг Н П Св С Т, *ручица* БП Бр Би Бс ДД Др Дњ Л Ље, *ручка* Дш Љ Љу, *рукѝл'* Пр, *дршка/ручица* Гр Дс, *дршка/ручка* Ки, *дршка/рукѝл'* Си, *ручка/рукѝл'* СЛ.

7.2.35. Већи дрвени чекић којим се набија коље назива се *мѝл'* Б Би Љ Пр СЛ Т. Турцизам *шокмак* је знатно чешће заступљена лексема *шакмак* Бр Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ки К Л Н, *шокмак* Си, *мѝл'/шакмак* Бл П, *мѝл'/шокмак* Ж Кг Љу Св С.

7.2.36. Дрвени кочић којим се расађује поврће назива се *сѝдѝл'ка* Б Бл БП Би Г Ж Ље Н П Пр Св Си СЛ, *сѝдѝл'ка* Пр Т, *шил'ак* Бр Бс Гр Д Др Дс Дш К Кг Л Љ, *кѝлац* Дњ, *кѝлац/мачѝга* ДД, *кѝлац/кѝчић/шил'ак* Ки, *сѝдѝница* С, *сѝдѝница/сѝдѝл'ка* Љу.

7.3.0. Прибор за гајење животиња

7.3.1. За дрвену нараву од плота, дасака или бетона из које стока једе сено, употребљава се лексема *јѝсла*.

7.3.2. Торбица из које се даје коњима зоб назива се *зѝбница* Бс Д Др Дс Дњ Дш Л Н П Св. Изведеница са акцентом на пенултими има већу фреквенцију: *зѝбница* Б Бл БП Бр Би Г Гр ДД Ж Ки К Кг Ље Љ Љу Пр Си С СЛ Т.

7.3.3. Плетара кружног облика из које овце једу сено означава се лексемама *јѝсла* Бл Г Гр Ки Љ Пр, *кошарѝца* Б Ж К СЛ, *кошѝр* БП Бр Би Бс ДД Д Др Дс Дњ Дш Кг Љу Н П С Т, *кѝш* Л Св, *кошѝр* Ље Си (скица бр. 11; карта бр. 30).

7.3.4. Дугачко дрвено корито са четири ногара у којем се овцама даје зоб назива се *корѝиѝо* Б Бл Бр Би Бс Гр Д ДД Др Дс Дњ Дш Ж К Ки Кг Л Љ Љу П Пр Св СЛ Т. Позајмљеница из албанског језика употребљава се на западном делу подручја које се овде испитује: *л'ѝг* БП Ље Н Си. Сем наведених у означавању овог предмета употребљава се и лексема *жл'ѝб* Г С.

7.3.5. Већа елипсаста корпа дужине око 1, а дубине око пола метра којом се носи сено стоци назива се *кошѝр* БП Г Дњ Ље Љ, *кѝш* Бс ДД Л Св, *кошѝр* Б Бл Бр Би Д Др Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу П Пр С СЛ Т, *кѝш/кошѝр* Гр Дс, *кѝш/крѝшња* Си.

7.3.6. Прућем исплетена врата за затварање одређеног простора за стоку називају се *л'ѝса*.

7.3.7. Плетара полулоптастог облика са две мотке по бочним ивицама подешена за изношење ђубра из штале назива се *буњѝшѝѝѝрѝрка* Г ДД. У другим пунктовима употребљава се синтагма *л'ѝса од ђубра*.

7.3.8. Дрвена или бетонска направа коритастог облика у коју се сипа храна свињама или псима назива се *корѝшо*.

7.3.9. Метална направа која се веша о врат једном грлу у стаду, да звони у покрету, назива се *звѝно* БП Би Г Гр ДД Др Дс Дњ Дш К Кг Л Ље Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т. Замена иницијалне фонеме факултативна је појава и фреквентнија на источном него на западном делу подручја: *звѝно/свѝно* Б Бл Бр Бс Д Ж Љ.

7.3.10. Врста звона за овце назива се *ѝрака̑ча* Л Ље Љ, *ѝрака̑рче* БП Ж, *ѝрока̑ча* Бс ДД Н Си, *чакѝа̑р* Св, *звѝно* Б Бл Гр Др П Пр С Т, *звѝно/ѝрака̑ча* Љ, *звѝно/чакѝа̑р* СЛ (слика бр. 23).

7.3.11. Говеђе звоно од бронзе крушкастог облика назива се *цинга̑р* у Н, *меденица* и *цинга̑ра* у Ље. У другим пунктовима означава се општом лексемом *звоно*.

7.3.12. Куглица у звону назива се *брѝнце*.

7.3.13. За металну направу о коју се веша звоно говечету о врат има више назива од којих је најфреквентнији *врѝсло* Бл Би Г Д Др Дс Дњ Дш Кг Л Н П Пр С СЛ, који се употребљава у половини пунктова. Сем тога јавља се напоредо са другим лексемама: *врѝсло/лѝбац* Гр, *огрл'ица/врѝсло* Љу, *огрл'а̑к/врѝсло* Си. Друге лексеме имају знатно нижу заступљеност: *ѝѝл'иг* Б, *огрл'а̑к* БП К, *грл'ица* Бр, *ѝбруч* Бс, *лѝбац* Ж Ки Љ Т, *огрл'а̑к/огрл'ица* ДД (слика бр. 24).

7.3.14. За дрвени огрљак о који се веша овчије звоно свуда је забележена лексема *лѝбац* изузев у селу Бање, где се означава лексемом *ѝѝл'иг*.

7.3.15. Механизам којим се затвара огрљак за овчије звоно означава се већим бројем назива; првенствено позајмљеницама из турског језика: *чивија* Б Бл Бр Би Бс Гр ДД Д Дс Дњ Ж Ки Кг К Љу Н С, *чевѝја* П СЛ Т, *багљама* Дс, *ѝул'ѝја* Г, *кл'ѝн/чивија* БП, *чивија/чевѝја* Љ Св, *чивија/сѝица* Си. Германизам *кајла* бележи се као алтернација турцизму *чивија*: *чивија/кајла* Ље. Забележене су и лексеме *кл'ѝч* Л и *крс* Пр.

7.3.16. Дебља дрвена палица, штап за терање стоке, назива се *мачѝуга*.

7.3.17. Штап мањих димензија означава се деминутивом од *мачуга* — *мачѝкче*.

7.3.18. Штап којим се одвајају (љукају) телаод од мајке назива се *л'ука̑ч*.

7.3.19. Рогља пободена у тору којој се приведе теле при мужи и клином провученим кроз рачве изнад телећег врата задржава удаљено од мајке док се крива музе, назива се *рѝкл'а* Б Бл П Т, *рѝгл'а* БП Бс ДД Ље Љ Љу Н Си, *рѝкл'а* Д С, *л'ѝка* Г, *ѝрел'ѝбак* Би Ж Кг, *крѝкл'а* Дс, *лѝбац* СЛ (у другим пунктовима предмет је био непознат информаторима).

7.3.20. Штап у кога је рукохват савијен у полукруг назива се *ѝѝа̑кл'а* Бл Би Гр Д Др Дс Дњ Дш Ки К Кг П С СЛ Т, *кукл'а̑ча* БП Ж Ље, *крѝѝа* Бс ДД Л Н Пр Св, *ѝѝѝа̑ча* Љ, *крѝѝ* Љу, *кукл'а̑ја* Г Си, *крѝл'а/кукл'а̑ча* Б, *ѝѝа̑кл'а/крѝѝа* Бр.

7.3.21. Проста метална свирала од цеви која је избушена по дужини на осам места назива се *кавал* Б Бл Бр Би Бс Г Гр ДД Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Ље Љ Љу Н П Пр Св Си СЛ Т, *ириџа* БП, *свирајка* Д С.

7.3.22. Кукаста дрвена или гвоздена направа којом се чупа сено из стога назива се *кл'уч* Б БП К Ље Љ, *шил'ак* Бр Бс Др Дњ Ж Љу Н П С СЛ Т, *рџл'а* ДД, *кџкл'а* Ки Св, *краба* Л, *кл'уч/шил'ак* Бл Би Г Гр Д Дс Пр Си, *кл'уч/рџкл'а* Кг, *шил'ак/кџка* Дш.

7.3.23. Назив за зупчасту гвоздену направу са дршком за тимарење стоке јавља се у више фонетских ликова: *кашагџја* Б Гр Дс Дњ Ки, *чашагџја* Бл Дш, *чешагџја* Бр Би Г ДД Д Др Ж К Л П Пр Св Си С СЛ Т, *чешегџја* Бс К Н, *чашагџја/чешегџја* БП Ље, *кашагџја/чешагџја* Љ Љу.

7.3.24. За означавање гвоздене направе којом се путају коњи најфреквентнија је лексема *жел'џа* Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Ж К Кг С Т, која се јавља приближно у половини пунктова. Позајмљеница из турског језика *букагџје* БП Г ДД Л Ље Љ Пр Св Си, фреквентнија је од германизма *џранге*, забележеног у два пункта у два гласовна лика: *џранге* Б, *франге* Љу. Остале три лексеме нису се поновиле у другим пунктовима: *сиџишло* Дш, *кл'џчка* Ки, *верџе* П (карта бр. 31).

7.3.25. Део коњске опреме који се ставља товарепој животињи на леђа назива се *самар* (слика бр. 25).

7.3.26. Предњи део самара назива се *рамњача* ДД, *џблук* Г Л Н Си, *наврајињак* Пр, *наврајињак* Љу, *макџзе* П, *рамњча/наврајињак* БП, а означава се и сложеном лексемом *џредњи крџс* Др Дс Ки Ље Т (у другим пунктовима предмет је био непознат информаторима).

7.3.27. Задњи део самара назива се *крџс* Бл БП Би Бс Г Дш Ки Л Љ Љу П Пр СЛ Т, *крџс/крџиџна* Си, *зџдњи крџс* Др Дс С.

7.3.28. Попречне летвице на самару којима се спаја предњи са задњим делом називају се *рибице*.

7.3.29. Мекани део самара напуњен ражаном сламом, који се налази испод дрвене конструкције, назива се *стиџл'а*.

7.3.30. Део конопа на страни самара једним делом привезан на предњи, а другим на задњи део самара, назива се *џрађа* Б БП Би Бс Г Гр ДД Дс Дњ Дш Л Ље Љ Н Пр Си С, *џрађка* Бл Д Ки К Љу П Св СЛ Т.

7.3.31. Мекани део седла или самара који се ставља коњу испод репа назива се *кџскун* БП Бс Г Ки Си СЛ, *кџскун* Би Гр Дс Кг Љу П Т, *коскун* Б Бл К Љу, *џодрејињак* ДД, *џалдум* Др, *рејињача* Дњ Дш, *нарџиџица* Л Н, *џодрејињача* Љ Св, *џодрејињик/кџскун* Ље, *џодрејињак/џалдум* Пр, *џџируг/џалдум* С.

7.3.32. Уже од упредених влакана конопље назива се *конџиџац*

7.3.33. Краћи коноп којим се везује стока назива се *конџиче* Б Бл Бр Би Д Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг П С СЛ Т, *џорџе* БП Бс Г Гр ДД Др Л Ље Љ Љу Н Пр Св Си.

7.3.34. Прибор за јахање који се ставља јахаћем коњу назива се *сеџло*.

8.13. Турцизмом *нанула* означава се врста папуче од дрвета с каишем на предњем делу. На подручју СМ јавља се у два фонетска лика: *нāлāна* Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дс Дњ Дш Ки Кг К Л Ље Љ Љу Н Св Т, и *нāлӯна* Б Бл Ж П С СЛ.

8.14. За врсту летње обуће, обично с каишима одозго, употребљава назив *сāндала*.

8.15. Плетене папуче називају се *шйуџке*.

8.16. Део обуће од плетива, који се навлачи на ногу, назива се *чарāиа*.

8.17. Беле мушке, вунене чарапе називају се *назӯвице* Б Бл Би Др Дс Дњ Дш Ж Кг Љу Н СЛ, *белāче* БП Бс Г Гр ДД К Л Ље Љ Пр Св Си С. Напoredна употреба обеју лексема *назӯвице/белāче* забележена је у Бр Др Ки П Т.

8.18. Назив за малу, дечију чарапу напoredо се јавља у морфолошким ликовима *чарāиџа* Б БП Гр ДД Дс Дњ Ки Љу Пр Св Си С, *чарāйче* Бл Бр Би Бс Г Д Др Дш Ж К Кг Л Ље Љ Н П СЛ Т.

8.19. Вунена мушка чарапа без горњег дела, која се навлачи преко чарапа, означава се једном лексемом забележеном у два гласовна лика: *йозӯвак* Б Бл Гр Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Ље Пр С, *йазӯвак* БП Бр Би Бс Г ДД Д Кг Л Љ Љу Н П Св Си СЛ Т.

8.20. Горњи део чарапе назива се *нāгрл'ина* (фонетски лик *нāгрл'ена* забележен је у пунктовима Б Кг).

8.21. Доњи део чарапе који обавија стопало назива се *наглāвак*.

8.22. За врсту, обично украшене, чарапе без наглавка употребљава се назив *гēша*; у пункту Ље за чарапу без наглавака забележен је назив *калчйна*.

9.0. ОДЕЋА

9.1. Општи назив за одећу преузет је из албанског језика, тако да је лексема *шēше* забележена у свим пунктовима.

9.2. Део мушког рубља од лаке тканине, који покрива горњи део тела, назива се *кошӯл'а*.

9.3. Дуга женска кошуља од грубог конопљаног платна назива се *дебел'āча*.

9.4. Дуга женска кошуља од финијег конопљаног или ланеног платна назива се *рубйна*

9.5. Дуга женска кошуља од тира, финог памучног платна, назива се *шйрāн-ка*.

9.6. Дечија кошуља назива се *кошӯл'че*; у пунктовима Б Гр Д Пр Си *кошӯл'ица*.

9.7. Део кошуље који обавија руку од рамена до шаке означава се лексемом *рукāв*.

9.8. Изведеницом *рукавиџа* означава се део одеће којим се штити шака.

9.9. Доњи део женске одеће од вунене тканине назива се *рџша*. Лексема *сукња* забележена је у пунктовима Д Ж С СЛ.

9.10. Вунена сукња са паралелним борама по вертикали назива се *ил'есџрка* (фонетски лик *ил'исџрка* забележен је у пунктовима Др Дш С).

9.11. Један од паралелних вертикалних набора на сукњи од вунене тканине назива се *ил'есџр*.

9.12. Део женске одеће од вунене тканине који се носи с предње стране преко сукње назива се *вијанка* (у Л СЛ јавља се у фонетском лику *увијанка*).

9.13. Исхеклани украс на бочним и доњој страни вијанке назива се *џоџл'еџ* Б Бл БП Бр Бс Г Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Л Ље Н П Пр Си Св С СЛ Т, *џреџл'еџ* Би. Турцизми *џикма* и *реџма* представљају реткост у означавању овог дела *џикма* Љ Љу, *грџма/реџма* ДД.

9.14. Део женске одеће од памучне тканине, по крајевима украшен везом, који се носи с предње стране преко сукње, назива се *кеџел'а* Б Бл Бс Д Дњ Дш Ж К П Пр Св С Т; у пунктовима БП Бр Би Г Гр ДД Др Дс Ки Кг Л Ље Љ Љу Н Си СЛ назив је забележен у фонетском лику *киџел'а*.

9.15. Турцизам *боџча*, којим се означава део женске одеће украшен везом, а носио се преко сукње са задње стране, употребљава се у гласовном лику *бџча*.

9.16. Обично украшени део женске одеће од тканине којим се потпасује одећа у струку назива се *џџас*.

9.17. За кожни опасач којим се потпасују мушкарци у струку, архаизам *реџмик* потиснут је турцизмом *каџиш*.

9.18. Женски кожни каиш украшен металним плочицама назива се *кованиџ*.

9.19. Назив *блџза* за горњи део мушког одела потиснуо је из употребе архаизам *сеџтра*.

9.20. За означавање женске штофане блузе употребљава се позајмљеница *костџим*.

9.21. Доњи део мушког одела назива се *џанџџалоне*. Морфолошки лик *џанџџол'е* звучи архаично и може се чути местимично само од старијих особа.

9.22. Дечије панталоне од тање тканине са ластиком на дну ногавица називају се *џџмиџарице*.

9.23. Сукнене панталоне украшене гајтанима означавају се лексемом *џакџиџре*, која се јавља у више фонетских ликова: *џаџиџре* Б Бл Д Ж Кг Љ П С СЛ Т, *џаџиџре* Г Ље, *џеџиџре* БП Бс Г ДД Др Дњ Л Н Пр Св Си, *џеџиџре* Бр Би Гр Дс Дш Ки К.

9.24. Део панталона око ногу назива се *ногџвиџа*.

9.25. Исплетена врпца од вуненог конца за украс једне врсте мушких панталона назива се *гајџан*.

9.25. Уваљана дебља вунена тканина од које су се кројила мушка одела назива се *сџкно*.

- 9.27. Тања вунена тканина изаткана на двоје нита назива се *клайње*.
- 9.28. Турцизмом *џей* означава се прорез на одећи са кесицом у којој се носе ситне ствари.
- 9.29. За означавање доњег, подврнутог дела ногавица од панталона употребљава се позајмљеница из француског језика — *мажџина*.
- 9.30. Петља на горњем делу панталона кроз коју се провлачи каиш назива се *гајка*.
- 9.31. Доњи део рубља од конопљаног или памучног платна, који се носи испод панталона, назива се *гаће*.
- 9.32. Део доњег женског рубља обично од памучног платна, који се носи испод хаљине, назива се *йодал'инка*.
- 9.33. Део женске одеће од грубог конопљаног платна означава се лексемом *йодрмајка*.
- 9.34. За врпцу увучену у горњи део гаћа, којим се оне стежу око паса, напоре се употребљавају називи *учкур* и *гайњик*. Обе лексеме се јављају у више фонетских ликова: *учкѹр* Бл БП Би Бс Г Гр ДД Дс Дњ Дш Ки К Л Пр С СЛ Т, *очкѹр* Љ Н, *ушкѹр* Др, *ушѹр* Ж, *гајњик* Кг, *гајњак* П, *гајњик* Д Ље Љу Св Си, *гајњак/ушѹр* Б, *гајњик/учкѹр* Бр.
- 9.35. Састав двају делова одеће сашивених концем назива се *ушивач* Б Бл Бр Др Ки, *руб* БП Би Бс Г Гр ДД Д Дс Дњ Дш Ж Кг К Л Ље Љу Н П Пр Св Си С СЛ Т.
- 9.36. Отвор на горњем делу панталона с предње стране назива се *шл'иц* Бл БП Бр Бс Г ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж К Ки Кг Л Ље Љ Љу Н П Пр Си С СЛ Т, *шн'иц* Б Св, *чкѹр* Би.
- 9.37. Метална петља за закопчавање панталона назива се *кѹйча* (у пункту Д означава се лексемом *кѹкл'а*).
- 9.38. Метална кука која се провлачи кроз копчу при закопчавању панталона назива се *кукан* Б Бл Д Ж Кг П С СЛ Т, *кукл'ан* БП Бр Би Бс Г Гр ДД Др Дс Дш Ки К Л Ље Љ Н Пр Си, *койчан* Дњ Љу Св (карта бр. 32).
- 9.39. Предмет, обично округлог облика, који служи за закопчавање одеће, означава се лексемом *дѹгме*, с којом се напоре употребљавају облици *йѹл'ка* у лунктовима Б Бл Бр Би Бс Гр Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки, и *йул'ѹја* у БП Г ДД Л Ље Н.
- 9.40. Отвор на одећи кроз који се провлачи дугме за закопчавање назива се *йѹкл'а*.
- 9.41. Метални предмет округлог облика величине дугмета за кошуље, који се састоји из два дела, а служи за закопчавање утискивањем једног дела у други, назива се *шѹшша*.
- 9.42. Патентни затварач на одећи место дугмади, рајсфершлус назива се *йа-шѹнш*.
- 9.43. Део кошуље око изреза за врат назива се *кол'ѹр*.

9.62. Капа од крзна назива се *шубара*.

9.63. Врста капе са штитом на предњој страни назива се *качкѐи*.

9.64. За округлу чохану капу употребљава се лексема која се јавља и са замењеним вокалом: *барѐйка* Б Бл Бр Би Бс Д Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Кг Љу Н П Пр СЛ Т, *берѐйка* Г, *борѐйка* Св.

9.65. У селу Бичи забележен је назив *иѐрлак*, којим се означава плића, плетена капа од памука.¹³

9.66. Обично једнобојна памучна крпа, или декорисана местимично ивицама, односно на угловима, коју жене носе на глави, назива се *шамѐја*.

9.67. Свилена крпа украшена бојама коју носе млађе жене на глави назива се *шалче*.

9.68. За нараву од непромочивог платна разапету на жицама којом се штити од кише, турцизам *ѓдор* потиснула је сложеница *кишобран*.

9.69. Вlakно вуне, конопље или лана прворазредног квалитета, назива се *влас*.

9.70. Остатак вуне, конопље или лана при гребенању, влакно другоразредног квалитета, назива се *шѐим*. Напоредо са њом се употребљава лексема *кучѐина*.

9.71. Замотуљак најквалитетнијег конопљаног влакна назива се *иовѐсмо* Б Бл Бр Би Д Дс Дњ Дш СЛ Т. Претежно на западном делу подручја јавља се у облику женског рода *иовѐсма* Г Гр Др Кг Љу Н Св (у другим пунктовима предмет је био непознат информаторима).

9.72. Одређена количина пређе намотана на мотавилу назива се *канѐра*.

9.73. Грубо конопљано платно од којег се израђивао веш назива се *дебел ѐвина* Б Бр Др Дш Н П, *дебел ѐиѐиѐе* Бс Д Ж Кг Љу П СЛ Т, *узѐна* Гр Дс (у другим пунктовима податак није добијен).

9.74. Квалитетније конопљано платно за израду доњег рубља назива се *дебел ѐина*.

10.0. ПОСТЕЉИНА

10.1. За означавање предмета који се употребљавају за одећу, обућу и постељину, које девојка доноси у кућу у коју се удаје, употребљава се лексема *сѐрѐма*.

10.2. Тканине које се простиру у лежајима за спавање називају се *ѐростѐрка*.

10.3. За све што се употребљава за покривање при спавању општи назив је *ѐокрѐвка*.

10.4. Предмети од тканине израђени у домаћој радиности и други предмети фабричне производње који се користе за опремање лежаја за спавање називају се *ѐостѐл ѐина*.

¹³ Упитником није била обухваћена семема, тс се констатује само њена употреба у пункту у којем је спонтано откривена.

10.5. Конопљана тканина у виду великог цака напуњена сламом или другим материјалом биљног порекла, разастрта на кревету и подешена да се на њој спава, назива се *сламарица*.

10.6. Листови клипова кукуруза коришћени за пуњење сламарица за спавање називају се *шџжбина* Бл БП Г ДД Др Дњ Ки К Кг Л Ље Љ Пр Св Си С Т, *шџшкор* Би, *шаша* Б Бр Бс Гр Ж Љу Н, *ша̀ла* Дс, *шалџвина* П, *ша̀шџвина* Дш СЛ (карта бр. 35).

10.7. Турцизмом *дџшек* означава се дебела мека простирка напуњена вуном или памуком на којој се спава.

10.8. Лаки покривач фабричне производње назива се *ћџбе*.

10.9. Дебљи покривач напуњен памуком или вуном назива се *јџрган*.

10.10. Горњи део јџргана назива се *лице*.

10.11. Чаршав који се пришива с доње стране јџргана и повремено скида ради прања назива се *јџсџава*.

10.12. Чаршав подешен да се у њега увлачи јџрган назива се *уџлака* (у пунктовима Г К Л Си С СЛ Т означава се лексемом *наџлака*).

10.13. Покривач од уваљаног сукна назива се *јџва̀л'ак*.

10.14. Покривач од неуваљане тканине означава се лексемом *јџоња̀ва*.

10.15. Украсни покривач за кревет изаткан од вунене пређе назива се *дџкица*.

10.16. Прстирач за колевку напуњен вуном назива се *дуџџече*; у пунктовима Бл Дс Дњ Ж П Т бележи се фонетски лик *дуџџекче*.

10.17. Украсни покривач за колевке назива се *јџкривџа* Бр Би Гр Д Др Дс Дш Кг С СЛ, *сџрџка* Љу, *дуџџема* БП Г ДД К Љ Пр Си, *ирџм* Бл Бс Ж Л Ље Н П Св Т, *ирџмче* Дњ Ки (карта бр. 36).

10.18. Конопљана тканина која се простира назива се *јџрџирџа*.

10.19. За означавање чаршава од дебље, грубе конопљане тканине који се простира употребљавају се лексеме: *бел'џна* Б БП Бр Би Бс Др Дс Дњ Дш Ж К Кг Л Љу Н П Пр СЛ Т, *бел'џнче* Бл, *бџл'* Гр ДД Ки, *јџрџирџа* Г Д Л Ље Љ Св С Си.

10.20. Прстирач од финијег платна назива се *чџршаф*. На северном делу овде испитиваног подручја у пунктовима Б Д Дс Ж Љу Н П СЛ, јавља се у фонетском лику *чџршав*.

10.21. Подметнач за главу назива се *јџсџук*. Гласовни лик *јџсџак* забележен је у пунктовима: БП Бр Би Г Гр Др Дњ Ки Кг Љу Св Т.

10.22. Платнени покривач за сто назива се *чџршав* Б Ж П, *чџршаф* Бл Др Дш Л Пр, *сџџџљак* Бр Бс Г Гр ДД Дс Дњ Љ Љу Н Св Си С СЛ Т, *чџршаф/сџџџљак* Би Ки К. Сложеном лексемом *осџџџски чџршаф* означава се у пунктовима БП Д Ље.

1023. Украсни поливинилски покривач за сто назива се *муџџема*.

11.6. Турцизмом *bâšîia* означава се део окућнице где се гаји поврће Кг Си. Позајмљеница је знатно фреквентнија у гласовном лику *bâkча*¹⁴ Б Бл БП Би Бс Г ДД Д Др Дс Дњ Дш Ж К Л Љу Н П Пр Св С Т. Напоредна употреба оба лика *bâkча/bâšîia* забележена је у пунктовима: Бр Гр Ки Ље Љ СЛ.

11.7. Остава за кукуруз назива се *кѡш* без обзира на материјал од којег је израђен (слика бр. 26).

11.8. За просторију у којој се складишти пшеница употребљава се назив *амбар*, без обзира на облик и величину, тј. да ли је у питању помоћна просторија у дворишту, или већи сандук за ту намену смештен у некој просторији у кући (слика бр. 27).

11.9. Преграда у амбару назива се *ѡресек*.

11.10. Постоји читава лепеза гласовних ликова лексеме којом се означава покривена остава за сточну храну: *ѡл'ѡвња* Б Бл Би Д Дс Ж К Кг Љу Н Пр Си С, *ѡл'ѡвна* Бс Др Љ П Т, *ѡлѡв'а* Бр Л Св, *ѡлѡмња* Дш, *ѡл'ѡвња/ѡл'ѡмња* Гр, *ѡл'ѡвна/ѡл'ѡвња* Ље, *ѡл'ѡвна/ѡл'ѡв'а* СЛ. Напоредо са њом у Белом Пољу употребљава се и изведеница *ѡл'ѡвњаѡча* (у другим пунктовима наведена помоћна просторија је непозната).

11.11. Озидана и покривена просторија за узгој стоке назива се *шѡѡла*.

11.12. За означавање посебне просторије у дворишту за стоку, која је обично покривена сламом, напоредо се употребљавају лексеме *кошѡра* и *ѡѡѡѡ*.

11.13. Смештај за телад назива се *ѡел'ѡѡѡ* БП Бр Бс Г Гр ДД Д Љ Н П Св, *ѡелѡѡѡ* Кг Љу Пр Т, *ѡелѡѡѡ* С, *ѡел'ѡѡѡ/ѡѡѡѡѡ* СЛ, *ѡел'ѡѡѡ* Л, *ѡел'ѡѡѡ* Си, *коѡѡ* Б Бл Би Др Дс Дњ Дш Ж Ки К Ље.

11.14. Стаја за свиње назива се *кѡѡѡ* Б Бл БП Би Бс Г ДД Д Др Дс Дњ Дш К Ки Кг Л Ље Н П Пр Св С Т, *коѡѡ/кѡѡѡ* Гр Ки, *свињаѡѡѡ* Љ, *свињаѡѡѡ* Бр Љу Си СЛ.

11.15. Коритаста посуда из којег једу свиње означава се лексемом *корѡѡѡ*.

11.16. Стаја за кокошке назива се *кокошѡѡ* Б БП Би Бс Г ДД Д Др Дш Ж К Кг Л Ље Љ Љу Н Пр Св Си С СЛ Т, *кокошѡѡѡѡ* Дс, *кокошѡѡ/кокошѡѡѡѡ* Гр Ки, *коѡѡ* Бл Дњ П, *кокошѡѡ/коѡѡ* Бр.

11.17. Место где кокош носи јаја назива се *гњѡѡѡ* Бл, *гњѡѡѡ* Бр Би Д Дњ Дш К Кг Љу П Пр С Т, *ѡѡѡѡ* БП Г ДД Ље Љ Н Си СЛ, *ѡѡѡѡ/гњѡѡѡ* Бс Гр Др Дс Ж Л Св, *лѡѡѡѡ/ѡѡѡѡ* Б Др.

11.18. Смештај за патке назива се *шѡѡѡѡѡѡ* Бр, *шѡѡѡ* Г. У другим пунктовима назив за тај смештај није забележен.

11.19. Смештај за голубове је *голубѡѡѡѡѡѡ*.

11.20. Покривено склониште у пољу назива се *кол'ѡѡѡ* (у Наклу је забележена лексема *кѡѡѡ*).

¹⁴ Исти облици употребљавају се за означавање семеме вољѡѡѡ.

11.21. Пастирска колиба у планини за становање, производњу и смештај млечних производа, на источном и централном делу подручја назива се *бачија* Б Бл Бр Би Гр Д Дс Дш Ж Ки Кг К Љу П Пр Св С СЛ Т, а на западном и југозападном *сџан* БП Бс Г ДД Др Дњ Л Ље Љ Н Си.

11.22. За посебан тип колибе која је направљена од цепаница постављених у виду купе, а служи за боравак пастира с јесени и пролећа, у Љубожди је забележен назив *шил'а*¹⁵.

11.22. Ограђен, непокривен, простор за привремени смештај стоке назива се *шор* Б Бл БП Бс Г ДД Д Ж К Кг Л Ље Љ Љу Н Пр Св Си С СЛ Т. На југоисточном делу подручја СМ означава се лексемом *шрло* Дњ Дш Ки П, или се напорео употребљавају обе: *шор/шрло* Би Гр Дс (карта бр. 37).

11.23. Улаз у тор назива се *сџруга*.

12.0. ДВОРИШНЕ ОГРАДЕ

12.1. На северном делу подручја СМ, висока ограда дворишта од плота назива се *авл'ија* Б Бл Д Ж Кг Љу П Пр С. У другим пунктовима бележи се лексема у више фонетских и акценатских ликова: *куфија* Бс Г ДД Др Л Ље Н Си, *кофија* Љ Св, *кувија* Бр Би Гр Дс Дш Ки К СЛ Т, *кофија/куфија* Дњ, *куфија/кунор* БП.

12.2. У већем броју лексема, којима се означава, дебљи, косо пободени, само при врху уплетени колац у дворишној оградн, запажа се лепеза облика са основном глагола *уирети*, *иодуирети*, *иослониџи*: *уиоран* БП Си, *уирњак* Би Дс, *иодриањ* Б Т, *иодуирач* Бл Бс Др Дш Ки К Л Св Т, *иослоњач* Ље, од којих се у неким пунктовима неке употребљавају истовремено са другим обликом истог корена: *иодуирач/уирњак* Бр, *уирањак/уирњак* Гр, или са неком позајмљеницом: *уирњак/шиџил'е* Дњ, *иослоњач/ћондра*¹⁶ Љ Н, *уирач/ћондра* СЛ, *иодуирач/ћондра* ДД. У Источком Подгору тај албанизам јавља се самостално: *ћондра* Д Ж Кг Љу Пр С. Друге две лексеме нису се поновиле у другим пунктовима: *косник* Г, *сџа* П.

12.3. За означавање горњег дела покривача дворишне ограде од прућа постоји већи број лексема, од којих је најраспрострањенија *сџреа* Бл БП Бр Би Бс Г Гр ДД Д Др Дш Ки К Кг Ље Љу Н П Си С СЛ Т. Изведенице са основном те именице немају знатнијег удела у означавању наведене семеме: *иосџреџиница* Б Дс Ж, *иосџреџина* Пр, *наџреџиница* Св, док се друге лексеме јављају као појединачни случајеви: *иол'ица* Дњ, *сџдраћа* Л, *крџеџи* Љ (карта бр. 38).

12.4. Дворишна ограда од дашчица вертикално закованих за хоризонталне носаче веома је ретка код становништва чија се лексика овде испитује, али није непозната. Означава се турцизмом *тарџа*.

¹⁵ У упитнику се није налазило питање, већ је податак добијен спонтано кроз разговор са информатором, тако да је нејасно да ли се та реалема јавља у неком другом пункту, и који су синоним тој семем.

¹⁶ У албанском *çandër/dra*, f. подупирач (Ndreca, Fjalor, 45).

III. ТВОРБЕНА АНАЛИЗА

Грађење деривацијом

У творби именица ове области тридесет и два суфикса нису се поновила: **-бина**: *шўжбина*; **-ав**: *рукāv*; **-нво**: *крѣсиво*; **-агија**: *чешагїја*; **-ја**: *грађа*; **-аник**: *новчаник*; **-ак**: *шел'ећāk*; **-л'āk**: *шруйл'āk*, **-ел'(а)к**: *ўржел'āk*; **-ика**: *ражнїка*; **-ало**: *сїдйало*; **-авило**: *мошавїло*; **-лија**: *йамукл'їја*; **-ил'**: *йушїл'*; **-арин**: *ўржарїн*; **-ул'ин**: *ўржул'їн*; **-на**: *їл'евна*; **-авина**: *дебел'авина*; **-ње**: *имāње*; **-ор**: *шўшкор*; **-аћ**: *мушкаћ*; **-ух**: *кѡжух*; **-анац**: *ластїранец*; **-ница**: *ўшинице*; **-уница**: *земунїца*; **-анце**: *корїћанце*; **-енце**: *буренце*; **-овача**: *бусовача*; **-икче**: *бел'їкче*; **-урче**: *качурче*; **-еш**: *бугареш*; **-еша**: *райеша*.

Запажа се да су неки од наведених суфикса употребљени за грађење речи које се јављају само у народним говорима (*-л'āk*, *-ил*: *-арин*, *-ул'ин*, *-икче*, *-урче*), неки су непродуктивни и у књижевном језику, (*-ав*, *-агија*, *-ел'(а)к*), а неки су у овој области дијалекатске лексике уникати, иначе се у књижевном језику убрајају у продуктивне (*-ика*, *-лија*).

Суфиксом **-а** изводе се именице женског рода од основе глаголског порекла: *влāча*, *ўшега*; и од основе именичког порекла: *кл'ўна*, *сїрўка*.

За суфикс **-л'аја** који је у овој области лексике потврђен у следећа два примера: *бркл'аја*, *кукл'аја*, нема потврда у књижевном језику,¹⁷ јер у њему лексеме које означавају те предмете имају нешто другачији облик.¹⁸

„Широко заступљен суфикс **-је**“¹⁹ овде је потврђен у творби збирних именица: *шрње*, и префиксално-суфиксалних изведеница: *узглāвл'е*.

Изведенице суфиксом **-(а)к** изведене од именичких основа имају деминутивно значење: *āl'ак*, *ндсак*, *ўршл'енак*, *рѡжак*, а од глаголских основа означавају предмете помоћу којих се врши радња имперфективних глагола: *дубак*, *л'ўл'ак*, *мамак*, *шўчак*.

У случају именнице *шїл'ак*, неизвесно је да ли је изведена од глагола *шиљїи* или од придева *шиљасї*.²⁰

¹⁷ Стевановић, Савремени, 453–538; Клајн наведено дело.

¹⁸ В РМС, књ. прва, стр. 280; књ. трећа, стр. 114.

¹⁹ Клајн, Творба, 128.

²⁰ Клајн, нав. дело, 27.

Суфиксом **-ур(а)к** изведене су именице у којима се осећа извесна доза де-минутивности: *газурак, качурак, чејурак*.²¹

Изведенице добијене суфиксом **-ак** од именичке основе имају извесну дозу пејоративности: *виџл'ићак, сејетџаћ, ћуџаћ, фиџил'а*, што није случај са изведеницом од придевске основе: *џел'ећаћ*, која означава просторију и оном са глаголском основом: *џрл'аћ*, којом се означава оруђе.

Палатална варијанта овог суфикса²² продуктивна је од придевских основа на *н*: *грудњаћ, дџмњаћ, сџболњаћ џрбушњаћ, уџрџињаћ, ушњаћ*, а потврђена је и у творби од именичких основа: *сењаћ, сџруњаћ*.

Изведенице добијене суфиксом **-ик** од придевске основе, разноврсног су значења: *ладнић*, је просторија у којој се држи бели смок, *нџжњик* просторија у којој се 'врши нужда', *сланић* посуда у којој се држи со, *ушњик* отвор за држало на гвозденој алатки, *осџрџик* сечиво алата. Девербативи су мотивисани значењем глагола у основи: *бранџк, кованић*.

Имајући у виду значење именице *гаџињик*, рекло би се да је изведена овим наставком од придевске основе, за разлику од именице *челњик* чије се значење може дефинисати 'онај који је на челу'.²³

Неколике именице изведене суфиксом **-ић** од именичке основе означавају исто што и именице од којих су добијене: *власнић, ћушњик*, док изведенице од придевске основе као *коснић* означавају предмет са особином придева од којег су изведене.

Суфикс — **јанић/јенић** није идентификован у творби именица у савременом језику,²⁴ али га Бабић наводи у списку суфикса у именичкој творби.²⁵ У области лексике која се овде истражује потврђен је у двама изведеницама од именичке основе, које се јављају у двама гласовним ликовима: *сол'анић, сол'енић/цевл'анић, цевл'енић*.

Суфиксом **-арнић** изведене су именице од именичке основе, које означавају смештајни објекат за живину и животиње: *голубарнић, кокошарнић, шоиарнић, свињарнић*, и предмете кухињске опреме: *сачарнић*.

Суфикс **-ојнић** потврђен је у творби изведеница од глаголских основа: *џослужојнић, орајојнић*.

У творби именица ове тематске области суфикс **-ка** спада у продуктивније. Изведенице од именичких основа означавају оруђе које се користи у домаћој радности: *грејка, џул'ка, решејка, ручка*, или предмете који су у њој настали: *џл'есџрка, сејџмка*.

²¹ У творби те категорије именица суфикс је непродуктиван, јер је у њиховој творби фреквентан суфикс *-че*.

²² Клајн, нав. дело 31.

²³ Клајн допушта могућност извођења те именице и из придева: '... могли бисмо изводити и из придева, уколико је дефинишено као 'челни човек' — мада је прикладнија дефиниција 'онај који је на челу чега.''' Клајн, нав. дело 157–158.

²⁴ Клајн, Творба, 398.

²⁵ Babić, Sufiksi, 147.

Од глаголских основа забележене су изведенице: *дршка*, *л'ушка*, *стирушка*.²⁶ Нешто је другачија творба именица од именица са глаголском осномом: *бркл'ајка* < *бркл'аја*, *мешајка* < *мешаја*.

Неколико именица изведених суфиксом **-ајка** потврђују његову непродуктивност, посебно у творби од именичких основа, где је потврђен у једном деривату: *гумајка*. Од основе несвршених глагола изведенице означавају оруђе: *ћерајка*, *свирајка*, или суд: *цегрл'ајка*.

У творби именица суфиксом **-ал'ка** узете су глаголске основе на *-аји*: *вешал'ка*, *мал'ка* (према махати), *навијал'ка*, *сновал'ка*, *стијезал'ка*, а изведенице означавају оруђе којим се врши радња глагола у основи.

Од основе глагола на *-аји* граде се именице суфиксом **-ил'ка**: *садил'ка*, *цедил'ка*.²⁷

Именице изведене суфиксом **-арка** такође означавају оруђе: *буњишијарка*, *ојанчарка*; *буњишијарка* су виле којим се износи ђубре, *ојанчарка* игла којом се граде опанци, или особином асоцирају на предмет с именом у основи: *коришијарка*, *кујушињарка*, *свечарка*, *чакмарка*.

Суфикс **-ушка** нешто је продуктивнији у творби именица од глаголских основа: *брашћушка*,²⁸ *обрћушка*, *врћушка*, него у творби именица од именичких основа, где је потврђен у једном случају: *вил'ушка*.

Искључиво од основе глагола на *-аји*, суфиксом **-ло** граде се именице које означавају оруђа: *држало*, *кл'ејешало*, *кресало*, *орало*. Од изведеница другачијег значења забележена је именица *л'егло*.

У савременом језику суфиксом **-ило** изведен је врло мали број речи од именичких основа.²⁹ У лексици која се овде испитује његова ниска продуктивност није изразита ако се упореди са заступљеношћу других суфикса: *брдило*, *бурило*, *огњило*, *шијило*. Слична је ситуација и у творби именица од глаголске основе: *вршило*, *кресило*, *сиушило*, *цедило*.

Непродуктивни суфикс **-ел'** потврђен је у творби од именичких основа: *грџел'рукел'*.

Суфиксом **-л'а** граде се именице које означавају предмете: *кукл'а*, *рџл'а*.

Суфикс **-ан** нешто је продуктивнији у творби од именичких основа: *којчан*, *кукан*, *кукл'ан*, него од придевских, која је потврђена у деривату *шил'ан* и глаголских основа у примеру *иуџан*.³⁰

На основу броја потврда у творби именица овог дела лексике суфикс **-ина** сврстава се у продуктивне. Чешће је заступљен у творби од именичких него од придевских основа: *вошијина*, *главина*, *кабл'ина*, *крсијина*, *илајина*, *иосиел'ина*,

²⁶ Може се схватити да је у основи изведеница *вијанка* и *врчанка* трпни придев преко којег су оне изведене овим суфиксом, као што је изведена именица *врчаница*.

²⁷ Забележена је и изведеница *цедил'ка* у фонетском лику *цедал'ка*, *цећал'ка*.

²⁸ Од глагола *обршати*.

²⁹ Стевановић, Савремени, 490.

³⁰ За именицу *гривна* у Скоковом Рјечнику налазимо да је поименичени придев на *њн*, а одатле *гривна*, в. Skok, Rječnik, knj I, стр. 620.

Деминутивни суфикс *-це* потврђен је у следећим примерима: *бурилице, дрвце*.

Перетежно од глаголске основе несвршених глагола, граде се именице суфиксом *-ач* које означавају разне предмете: *кошрл'ач, чаркач, л'укач, њослоњач, уйирач*, справе: *круњач, обрй'ач, окреј'ач*. Именичке основе су знатно ниже заступљене и потврђене су само у изведеницама: *кукач и фишл'ач*.

Суфиксом *-ача* изводе се *nomina instrumenti* од именичке и глаголске основе: *рамењача, рогл'ача, шрањача, фишл'ача; дрл'ача, зайињача, крул'ача, обувача, ошрњача, њокривача, рендача*, и *nomina attributiva*, претежно са именицом у основи: *бел'ача, дебол'ача, кукача, кукл'ача, брвњача, буснача, бусењача, њл'еишњача, фашича*.

Сложеним суфиксом *-њача* изведенице имају именичку основу, од којих се издвајају оне које означавају тип куће: *бл'ишњача, д'ишњача, њл'ишњача, сл'амњача*. Остале су разноврсног значења: *гр'одњача, реј'ишњача, њд'ишњача*.

Суфикс *-че* спада у најфреквентније суфиксе у творби деминутива области која се овде испитује: *ард'овче, бел'инче, бурилице, ва'кче, га'кче, га'шче, кан'тарче, душ'екче, душ'ече, жб'анче, ира'мче, јас'иш'уче, јел'ече, кабл'иче, кал'енче, кан'авче, кож'уче, кон'аче, конд'иш'че, ко'шл'иче, коф'инче, кош'ул'че, крл'че, ладн'иш'че, ма'иш'иш'ке, мачукче, њд'иш'че, њолак'ил'че, њос'иш'че, њрег'ра'че, рај'екче, рд'овче, санд'уче, сан'че, сек'ир'че, срд'акче, шиг'а'че, шруј'иш'че, ури'вче, ури'иш'че, чан'аче, чар'а'иш'че, њбан'че, њем'иш'ер'че*.

Деминутивног су значења изведенице суфиксима *-енче*: *л'есенче, ме'шл'енче*, и *-арче*: *гас'ар'че и сол'ар'че*, али су неупоредиво ниже фреквенције.

Мада се убраја у продуктивне суфиксе, суфикс *-аш*,³⁴ у творби ове тематске лексике потврђен је у грађењу од именичких основа, и то само у неколико примера: *килаш, крст'аш, кул'маш*.

Именице изведене суфиксом *-уша* спадају у категорију *nomina attributiva*: *земл'уша* је земљани под, *камењ'уша* је кућа од камена, *клај'уша* — велика чаша, *њатшрл'уша* — врста конопљаног влакана, *њојл'еиш'уша* је врста плетиће игле.

Основно значење суфикса *-иште* је да значи место намењено појму с именом у основи: *ва'ишриш'иште, огњ'иш'иште*. Истог су значења и неке именице од глаголске основе: *га'зиш'иште, л'д'ж'иш'иште*. Из те скупине се издваја именица *шр'дл'иш'иште*, која је са призвуком аугментативности, а означава исто што и именица у основи, те је изведеница само по форми нова реч, али не и по семантичкој вредности.

Други тип изведеница овим суфиксом од именичке основе означава део оруђа: *грабул'иш'иште, кос'иш'иште, њрл'иш'иште*, а са придевском основом особину појма: *дебол'иш'иште*.

Именица *кал'иш'иште* нема аугментативно-пејоративно значење, јер се именица у основи изведенице не употребљава у говору чија се лексика овде истражује.

У префиксално-суфиксалној творби заступљени су само неки суфикси потврђени у творби са основом без префикса.

³⁴ Клајн, Творба, 68.

- за-** -ък: *закл'учак, з̄ас̄ид̄рак;*
 -ница: *з̄аочница;*
 -аница: *закл'уч̄аница;*
 -ача: *завӣјача;*
- из-** -ък: *иск̄д̄сак;*
- на-** -ък: *наг̄лавак, на̄ир̄сӣак;*
 -ка: *на̄влака;*
 -јак: *на̄вра̄ӣња̄к, на̄ӣр̄ӣња̄к;*
 -ина: *на̄гр̄л'ина;*
 -ица: *нар̄ӯквица;*
 -ница: *нар̄е̄йница, на̄сл'е̄вница, на̄ст̄ир̄е̄вница, на̄ст̄ир̄е̄шница,*
на̄очница, на̄ӯшница;
 -ача: *на̄ил'е̄ӣјача;*
- над-** -ница: *на̄д̄з̄ид̄ница;*
- о-** -јак: *огр̄л'ак;*
 -ица: *огр̄л'ица;*
 -ач: *о̄ӣир̄ач;*
- но-** -а: *ӣд̄сӣава;*
 -ък: *ӣов̄а̄л'ак, ӣов̄ла̄сак, ӣо̄ш̄ӯрак;*
 -ка: *ӣокр̄ив̄ка, ӣос̄ӣйка;*
 -ник: *ӣб̄в̄д̄ник, ӣодр̄е̄йник;*
 -ница: *ӣо̄ш̄е̄зница;*
 -ал'ка: *ӣо̄ил'е̄ӣа̄л'ка;*
 -ача: *ӣо̄ил'е̄ӣјача, ӣовӣјача;*
 -ица: *ӣд̄сӣавица;*
- под-** -ача: *ӣодр̄б̄ж̄на̄ча;*
 -јак: *ӣодр̄б̄р̄д̄ња̄к, ӣодр̄е̄й̄ња̄к;*
 -је: *ӣб̄д̄н̄б̄ж̄је;*
 -ка: *ӣодал'ӣнка, ӣд̄дношке;*
 -ник: *ӣодр̄е̄йник;*
 -ина: *ӣос̄ӣр̄е̄шина;*
 -ица: *ӣд̄ӣковица;*
 -ачица: *ӣоглав̄а̄чица;*
 -ница: *ӣос̄ӣр̄е̄шница;*
 -њача: *ӣодр̄е̄й̄ња̄ча;*
- пре-** -ък: *ӣрел'убак;*
 -ъц: *ӣр̄е̄б̄ја̄ц;*
 -ица: *ӣр̄е̄г̄ла̄вица;*

	-ница: <i>йѣвѳјница;</i>
	-ач: <i>йрѣвѣзѣч, йрѣкривѣч, йрѣломѣч;</i>
про-	-ач: <i>йрѣвѣзѣч;</i> -ка: <i>йросййрка;</i>
са-	-ыц: <i>сѣковац;</i>
у-	-ач: <i>увйѣч, уйал'ѣч, уйрйѣч, ушивѣч;</i> -ача: <i>увѣзѣча, увйѣча;</i> -њача: <i>уйрйѣчача;</i>
уз-	-је: <i>узглавл'е</i> -лица: <i>усйрслица.</i>

Закључак

На основу изложене грађе из ове тематске збирке лексике северне Метохије могу се се извести следећи закључци.

За 625 семема забележено је близу 1100 лексема, од којих се многе јављају у различитим акценатским и фонетским ликовима (који не улазе у наведени збир): *лѣмѣа, лѣмба, лѣмба; сѳѣра и сѳѣра, шрапѣзѣн, шрапѣзѣн, шрапѣзѣн, шрѣйѣзѣн, шрѣзѣн, шрѣзѣн.*

Као мотивација за именовање предмета послужила је анатомска лексика људског тела: *врѣш, грл'йѣ, грло, зѣбац, кол'ѣно, л'йѣце, нѣочаре, нѣочнице, найрсиѣк, найршиѣк, нарѣквиѣца, наѣшнице, ногѣвиѣца, ногѣр, нѳс, нѳсак, носйѣ, огрл'йѣца, йоглавѣчиѣца, йѳдношке, йршл'ѣнак, рѣбро, рукѣв, рукѣвац, рукавиѣца, рукѣл', ручйѣца, рѣчка, срѣѣкѣце, срѣце, сйѳѳѣало, шронѳѣшка, ѣзглавл'е, чѣлник.*

Неки називи животиња послужили су као мотивациони појам за именовање: *йѣйѳѳо* и *рйѣбиѣца*, покретна лимена направа на димњаку асоцира држање петла, као што летвице на самару асоцирају на рибе. Називом *мачка* означава се примитивна направа за затварање врата, која на њу асоцира зато што скаче при употреби.

Називи животиња су знатно продуктивнији у мотивацији изведеница. Њима су именовани смештајни објекти: *голубѣрник, кокошѣр, кокошѣрник, свиѣѣрник, свиѣѣца, шѣл'ѣчѣк, шѣл'ѣѣѣк, шѳѣр, шѳѣрник.*

Делови животињског тела послужили су као мотивациони елеманат у именовању одевних предмета *кѳѳжук, кожѣѣче*, али су знатно фреквентнији у називима предмета и њихових делова који се користе у пољопривреди, гајењу и презању домаћих животиња: *кл'ѣн, кл'ѣна, огрл'ѣк, рѳг, ѣши, ѣрѣво;*

рѣйѣѣчача, рѳгл'ѣ, рогл'ѣчача, рѳжак, шрѣбушѣк, ѣшник, ѣшнице, ѣшѣк; нѣврайѣѣѣк, нарѣйѣница, йѣрожак, йѳдрѣйѣник, йѳдрѣйѣчача.

Биљке су нешто мање заступљене у мотивацији лексике куће и покућства. Од њихових назива, односно од назива њихових делова, претежно су именоване лексеме које се односе на одећу и постељину: *йѣмукл'йѣѣа, слѣмариѣца, слѣмѣчача, шѣѣша, шѣѣѳѣвина*, на судове и помоћне зграде: *куйѣшѣѣрка, йл'ѣѣѣна.*

Следећу већу скупину представљају изведенице мотивисане материјалом од којег су предмети сачињени. То су већином типови кућа: *блaйшњача, брвнaра, брвњача, бусaра, бусењaра, бусењача, бусовaча, земунџа, камењача, камењуша, њлoшњача, чапмaра, чакмaрка, или њихови делови: земл'aра, земл'уша. Од осталих категорија именица бележе се изведенице које спадају у *nomina attributi-va*: *блaйшaр*, и *nomina instrumenti*: *вошпшйна*.*

Апелативна лексика заступљена је у основама разних предмета: *буњшпшaрка, вaйшришпше, водењача, водшр, водовaл'а, дшмњак, дшмњача, коришшaрка, кршaра, огњшло, огњшшпше, ошанчaр, ошанчaрка, њеел'aра, сачаршца, сачншца, сачaрник, сол'аншк, сoл'аршца, сол'aрче, шaвaњача, шaвaнка, шaлoвшна*.

На основу особина које им се приписују придевима, издваја се неколико типова именица.

а) према боји: *бeл, белaча, бел'шћ, бел'шкче, бел'шна*;

б) према облику, величини и оштрини: *кошрл'ач, крвшна, кршг, дебел'ача, дебл'шшпше, кшлaш, кшлнaча, ошшршк, oшшршца, ошшршк, шшл'а, шшл'ак, шшл'ан, шшл'шбoд*;

в) према температури: *вршшaра*.

Девербативи који означавају оруђе, најбројнија су категорија изведеница: *бркл'aја, бркл'aјка, бркл'ача, грeбени, закл'учак, закл'учaншца, зашпшњача, гршза, завшјач, кадшоница, крeсало, кршсиво, л'укaч, мaл'ка, навшјaл'а, нашл'ешaча, шосшшка, шодушрaч, шокрвшача, шокрвшка, шoшл'ешaл'ка, шoшл'ешaча, шoшл'ешшшца, шосшшчшца, шослшжaоншк, шрeбој, шрeбoјaц, шрeвезaч, шрекрвшaч, шрел'убак, шршшшца, шршшњача, равњaча, садшл'ка, сaдншца, сeцaвшца, сновaл'а, сновaл'ка, сшшшшшло, сшшeга, сшшeзaл'ка, сшшршшшца, шшрл'шца, шшрл'шшпше, шшрлац, шшшцањ, увезaча, увшјaнка, увшјaча, швлака, шшл'ач, шшшрaч, шшшран, шшрњак, шшшшшч, шшшшшњача, шшшшшч, шeдшло, шeдшл'ка, чешaгшја, чешaл'а*.

Изведенице имају знатан удео у лексци куће и покућства (око 40% укупног броја). Од исте основе изводи се већи број деривата: *нашвaр, нашвaрншк, нашвшце; бусaра, бусењaра, бусењача, бусовaча и буснaча*.

Фреквентне су деривационе форме са именицом у основи: *сачaрншк, сачаршца, сaчншца, сaчншца*, као и девербативне изведенице: *бркл'aја, бркл'aјка, бркл'ача*.

Основни фонд испитиване лексике је словенског порекла, али и туђице су у знатној мери заступљене. С обзиром на историјску прошлост подручја које се овде испитује, разумљиво је да су турцизми најбројнији, и сачињавају преко 19 % укупног броја лексема. Од осталих позајмљеница знатнији удео имају германизми заступљени са 4 %, позајмљенице латинског порекла са 1,60 %, а од осталих у грађи су се нашле и позајмљенице из:

мађарског језика: *aм, ардоv, асшaл, рaбош, фшјoка*;

француског језика: *дрaшeри, качкeш, косшшшм, мшл'e, шшршјер*;

енглеског језика: *кауч, клoзеш, шшцама, шаншшaлoне, шeмшер*;

талијанског језика: *барeшкa, бoкaл, буршло, крeдeнaц, салвeшшa*;

албанског језика: *горшжда, шшкс, кафшшoр, шшeше*;

грчког језика: *кoндшра, кшшшлaча, лaмшa, шшeмeл', шшршш*, тако да укупан број посуђеница у области лексике куће и покућства северне Метохије износи 32,50%

Знатан број семема односи се на предмете потиснуте из употребе савременијим начином живота, који су остали у сећању малог броја, углавном, старијих људи: *ајдџук, кошрл'ач, ујршињача, црџика, чешил'а, дураџак, ђуџум, л'еген, фишил'ача; алџа, чакшире, џамџдан, џока.*

Промене у начину живота условљавају језичке промене. Утицај средстава за информисање, и промене у националној структури становништва северне Метохије узроковали су промене и у структури лексике. Неке позајмљенице су потпуно потиснуте из употребе и замењене другим лексемама. Турцизми: *срџа, џам, џабак, ђибре, филџан, џенџер* не могу се чути у комуникацији, а бележени су на инсистирање пописивача с претензијама да се пружи бољи увид у лексичку подручја које се испитује. Понекад су речи из једног језика замењене посуђеницама из другог језика које не делују архаично: *џенџера — шерџа, горџиџа — куџлача*, или је замена спонтано настала као последица актуелне националне структуре становништва: *фуруџа — кафџор.*

Није мали број семема које се означавају већим бројем лексема, као на пример 'посуда са водом за држање бруса при косидби': *брусџа, букџла, водењача, водџр, кабл'ина, калаџа, каланџура, канџа, канџица, кориџо кџфа, рџг, чеџура, чеверџања, чуџура*, али ни оних семема код којих је дошло до потпуне лексичке уједначености тако да се означавају једном лексемом: *фџдер, каџуч, џџоман, софа, кол'џва, лубаџ, л'ул'ак, џџвој, беџика, крџеџаџа.* Таквих је нешто више од половине укупног броја (335) семема.

С друге стране, није мали број лексема којима се означава већи број семема, као што је случај са лексемом *кориџо*, којом се означава:

1. *дрвена или беџонска најрава у коју се сипа храна свињама;*
2. *дугачко дрвено кориџо, у које се даје овцама зоб;*
3. *џримџивна најрава за кочење заџрежних кола, која се сасџији од дрвеног или гвозденог кориџанџа окаченог о ланаџ шџџо је џривезан за ласџавице исџред задњег џџочка;*
4. *лимена, џласџична или дрвена џосуда за џрање и куџање;*
5. *издубљена, дрвена џруџина, сандук за џеџ;*
6. *џосуда са водом за држање бруса џри косидби.*

Лексемом *кџчак* означавају се и стаја за свиње и простор за телад и живинарник за кокошке.

У творби именица заступљен је 81 суфикс, од којих се близу 40% није поновило, што не значи да су сви непродуктивни уопште у творби именица.

Запажа се да се неким лексемама, које су приказане на картама, јасно означава подручје и да је доста прецизно омеђена територија изолексама (карта бр. 9), што није правило, јер се неке јављају у пунктовима где се не би очекивале и ремеће правилну слику распрострањености.

Из неких карата се уочава да се издваја западно подручје, које се пружа двадесетак километара источно од Пећи, али не досеже увек до линије северзапад-југоисток коју чини Источка река и Бели Дрим (карта 31).

IV. РЕЧНИК

А

авѧп -ѧна м *ѧпростѧа найправа за резање дувана*. — Кѧ ѧије имѧо авѧн мѧрѧо је да рѧже дувѧн бритвом.

ѧвл'ѧја ж в *куфија*. — Ограѧијо обѧр ѧвл'ѧјом.

ѧјат/ѧјѧт м *найкривен ѧпростѧор ѧред стѧейенишѧем или улазним вратиѧа куће*. — Л'ѧти би спѧвѧо у ѧјат да побѧгне од бѧва. *Уѧ ѧјетѧ, вѧјѧѧѧ*. 2. *ѧпростѧор између соба, ходник*. — Код нѧ(с) за ѧдник вѧчу ѧјат.

ѧјдѧк -ѧка м *ѧосуда за вађење ракије из буреѧа усисавањем ваздуха, найправљена од ѧособне врстѧе ѧиикве боѧѧ*. *Lagenaria*. — Ајдѧком се вѧдила ракија из ардѧва.

ѧјет м в *ѧјѧѧѧ*. — У ѧјет смо држѧл'и ѧмбар и кѧцу с купѧсом. Не макѧње се из ѧјета.

ѧлѧт -ѧта м *ѧрибор за оѧкивање косе*. — Алѧт се носѧјо у ѧѧкл'ицу. Нѧмѧше ѧишѧа од алѧта, а дошѧо да кѧси за пѧре.

ѧлѧца ж в *ѧмадан*. — Нѧгде ѧије излѧзијо без алѧце.

ѧл'ѧк, ѧл'ка м *сукнени огрѧѧч без рукава*. — Ткѧло се сукно за ѧл'це, за мѧшка одѧла.

ѧмбар, амбѧра м *остѧава за ѧшеницу исѧлешена ѧрућем и облейљена с унуѧрашње стѧране балегом, или найправљена од дасака*. — Свѧ су ми потрѧбил'и за вишѧк, ѧмбар су ми побрѧсал'и.

ѧпарѧт -ѧта м *бакарни суд у ѧѧбарци у којем се кондезује алкохол ѧри ѧроизводѧи ракије*. — Пѧсе свѧког казѧна мѧра да се премѧје лѧла и апарѧт. *Уѧ резервѧр*.

ѧрѧлак -алѧка м *расѧѧојање између двају санѧѧрача*. — Лѧцка сѧба цѧла застревѧна, само онѧј арѧлак ѧије.

ѧрѧпка ж в *флаша*. — Арѧпка ракије му седѧи покрај крѧвѧта, без ѧѧј не мѧже.

ѧрдѧв -ѧва м *дрвени суд за ракију с два уѧѧора, а исѧуѧченим дугама ѧо средини, буре*. — На мѧку би бѧл'и за ардѧве, нѧ би имѧл'и дѧ да турѧмо ракију. *Уѧ рдов*.

ѧрдѧвче -та с *дрвени суд за ракију мањѧх заѧремина који је с два уѧѧора а исѧуѧченим дугама*. — Бѧл'и су нѧкол'ико ардѧвчиѧа, но јѧдан вѧл'ики ардѧв. *Уѧ рдовче*.

астал -ала м в *остал*. — Ови астал'и о дасака су бол'и од онија куповнија. Покупи судове с асталâ.

асура ж *ипростирач* мањих димензија *ипроизведен од ирске*. — Ретко ко је имао асуре, а чѐрге у сваку домаћинску кућу.

атула ж 1. *водоравно узидане гредице са сиволашње и унуиришне сиране сиволашњих зидова сирајних кућа, на растојању од око 1 м*. — Атул'е држју зид ка арматура. Сигурније су куће с атулама, но без њи. 2. *в венчаница*. — Рече макни онô што држиш испод атул'е.

Б

бага ж в *баца*. — Кроз багу се излâзило на кров кад би се препокривала кућа.

баглама ж 1. *метални део на вратиима и каси иреко којег се врати оиварају и заиварају*. — Подмаживо багламе да не шкрипју, да му не разбѐду жѐну. *Уи боглама*. 2. *в иул'ија*. — Лубац са звѐном затвори се багламом о(д) дрвета.

баждар -ара м в *баланца*. — Скоро кило има у она баждар.

бакал -ала м в *бокал*. — Кад искочише ови пластични бакали, дѐбро, не могу да се слѐме.

бакча ж 1. *део окућнице где се гаји иоврће*. — Да му погл'ѐдаш бакчу нѐма ништа од њѐзи. *Уи башѝа*. 2. *оишѝи назив за воћњак*. — Овѐ године од бакче — Бѐг да помѐгне.

баланца ж *иокрејина кугла на канѝару*. — Онѐ баланцу помѐраш док се кантар не умири. *Уи баждар, брѐнце, јаје, кугла, ѝег*.

балкѐн -ѐна м *исѝурени део сирајних кућа изнад сѝейеница*. — По цѐо дан не мѝче се з балкѐна. *Уи чардак*.

балѐн -ѐна м *сѝаклени суд од 5, 10, 20 или 50 л*. — Купијо балѐн ракије од педесѐт кила и пита се да л' ѝе да му искочи за славу. *Уи димиѝана*.

бардак -ака м в *ибрик*. — Они не вѝду што бардак чѐни бѝћ-бѝћ. Ракија се слѝжила из бардака.

барѐтка ж *берѝка*. — По барѐтке мѝж да знаш којѐ је вѐре.

басамак/басамак м в *газишѝе*. — Скотрл'ао се низ басамѐце о(д) стѝба и разбијо главу.

баскија ж в *ексер*. — Л'ѐтве се кѝју баскијема.

батифѐка ж в *новчаник*. — Извѝдим ти ја батифѐку, тѝрим ју испред мѐне на остал, а у њѐ нѐма ни динара.

бачва ж *дрвени суд за ракију с два уѝора а иравим дугама*. — Има вѐл'икија и мал'ија бачава.

бачија ж 1. *иасѝирска колиба у иланѝини*. — По бачија би бачовѝл'и и спѝвѝл'и. *Уи сѝан*. 2. ж в *ладник*. — Имѝло бѐлога смѐка, бил'ѐ су пѝне бачије каѝа сѝра и скѐрупа.

баѝа/баѝа баѝѐ ж 1. *оѝвор на крову сирајних кућа иокривених ѝерамидом*. — Удѝаријо грѐм кроз баѝу, па прошѝао зѝдом порет крѐвѐта, па дѐл'е у иѝбу. *Уи бага, френѝија*. 2. в *ил'ускавица*. — Она вода пѐсе из л'егѐна расѝпл'е се на онѐ баѝу да искочи наѝол'е.

башта ж 1. *в бакча.* — Кака ти је башта ове године. **2.** *в бакча* — Убила слана баште нема ништа од њи.

бѣл -а м *в бел'ина.* — Унѣси помало слѣме, па прѣстри бѣл место чѣрге.

бѣлача ж *бела вунена мушка чараѣа.* — Мѣрѣла је да сапл'ѣте по нѣкол'ико пѣри бѣлача. *Уѣ назувице.*

бел'егѣја ж *специјално, фабрички израђен брус за оширење косе.* — Ако се оштри коса з бел'егѣјом сувѣм, бел'егѣја се брзо троши, је ју коса. *Уѣ бил'уѣја.*

бел'ѣћ -ѣћа м *в килаш.* — Реко женѣ донѣси, жѣно, она бел'ѣћ ис подрѣма — она дѣнесе ѣдма.

бел'ѣкче -ѣкчѣта с *в ѣолакѣлче.* — Донѣси, жѣно онѣ бел'ѣкче да попијемо по јѣдну да се прекрѣстимо.

бел'ѣна ж *дебѣла, груба конойѣлана ѣканина која се ѣросѣише.* — От конопл'ѣ ткѣл'ѣ смо за бел'ѣне, простирачѣ за тѣше... *Уѣ бел'ѣнче, бѣл.*

бел'ѣнче -ѣнчѣта с *в бел'ина.* — Тѣри бел'ѣнче у чул'ѣну испот пѣпѣла. Бел'ѣнчѣше се ткѣл'ѣ от конопл'ѣ.

берѣтка ж *округла чохана кѣѣа.* — Берѣтке нѣсе кѣтал'ѣици, ѣулаѣфе Шѣпѣтари, а пѣјкачѣ Срѣби. *Уѣ барѣшка, борѣшка.*

бетѣн -ѣна м *мешѣвина ѣска ѣеменѣѣа и воде која се уѣошреѣѣава у грађевинарѣѣву.* — Стврѣдило се, бетѣн се учинѣло. Сѣ(д) су и темѣл'ѣ и за кѣће од бетѣна.

бешѣка ж *дѣчију лежѣја за ѣуѣање, коју је окачен на кукама ѣричврѣћеним на стабилном ѣошѣѣу.* — Бешѣке су имѣл'ѣ гѣспоѣје, а ми сел'ѣнке повѣјѣл'ѣ смо дѣцу у кол'ѣвке.

бѣло с *в сл'ѣме.* — Прѣво се постѣѣѣи бѣло, па мѣѣје, па рѣгови.

бил'ѣгѣја ж *в бел'егѣја.* — Кад би косѣл'ѣи, бил'ѣгѣју би држѣл'ѣи у кѣфу с водѣм.

бѣсѣге, бѣсага ж *мн двѣстирука ѣѣорѣа од ѣканине.* — Сѣме от пшѣнице смо узѣмѣл'ѣи из бѣсага и бацѣл'ѣи из рукѣ. *Уѣ бѣсази.*

бѣсѣзи, бѣсага м *мн в бѣсаге.* — Пѣни бѣсѣзи стврѣри што сам кѣпѣјѣо за слѣву.

блатѣр -ѣра м *стѣари ѣѣиѣ казана за дѣстилѣѣѣју ракије коју је узѣдан ѣѣглом.* — Онѣм старѣнскѣм казѣнем, онѣм блатѣрем нѣ мож вѣше од четѣри на дѣн д истѣраш. *Уѣ ѣѣѣинар, чучаѣаѣ.*

блѣтѣѣачѣ ж *в ѣлоѣѣѣачѣ.* — Нѣјпре кѣће бѣл'ѣ блѣтѣѣачѣ, у блѣтѣѣачѣ се жѣвѣло.

блѣто с *в кѣл'ѣиѣше.* — Рѣд чѣрпѣча, рѣд блѣта. З блѣтем се и зѣдѣло и мерѣмѣтило.

блѣк м *ѣѣѣѣа већѣх дѣмензија за зѣдање која има шуѣѣѣине.* — Брже идѣ ка се зѣда блѣковѣма но ѣѣглѣм. Мѣјстор мѣже да узѣда прѣко пѣсто блѣкова на дѣн.

боглѣма ж *в баглама.* — По дѣѣ боглѣме на јѣдна врѣта дѣста је ако нѣсу тѣшка.

богурѣр -ѣра м *в бугарѣш.* — Кад би ни се окѣѣѣил'ѣи богурѣри, ѣтѣгла би се она кѣжа, а кад би се осѣшѣил'ѣи, скорѣл'ѣи би се.

бокѣл -ѣла м *ѣмајѣлирани, ѣлѣстѣични или стѣаклѣни суд са дрѣшѣком за воду.* — Бокѣлом посѣпѣѣе да се умѣѣву. Расѣпѣла би по нѣкол'ѣико бокѣлѣа водѣ по ѣѣѣру. *Уѣ бакал.*

бѡкча ж *део женске одеће који се носио преко кошуље, односно сукње са задње стране*. — Старѣје жѣне носил' и бѡкче преко рубине. У бѡкача сам се љдала.

борѣтка ж *в берейка*. — Како га знѡм, знѡм га з борѣтком.

брѡва ж *метални уређај за затварање вратиша кључем*. — Кад изгубиш кл'уч, мѡраж да разбијеш брѡву, но штѡ ћеш.

бразин -ина м *в брозин*. — Реко да испразним и опѣрем овај бразин да се не кѹпе мѹве по њѣму.

бранзин -ина м *в брозин*. — Ѐспаде ти ми из руке онај бранзин, па ти се скѡтрл'а, па се ѡл'иша, ѹпропасти се.

братѹшка ж *в брѹшка*. — Врѡта била прѡста па се затвѡрала братѹшкама.

брвнѡра ж *кућа од брвана*. — Брвнѡре правил' и по планинѡ, код нѡс плѡтнѡче. *Уѹ брвнѡча, брвнѡча.*

брвнѡча ж *в брвнѡра*. — Истѣшу се грѣде, усѣчѹ се на крајеве, па се наслѡжу, ѣто ти брвнѡча. У брвнѡче здравѹје да се живѹи, но у овѣ куће што су од бетѡнскија блѡкова.

брвнѡча ж *в брвнѡра*. — Брвнѡче нѣсу бил'е вел'ике, по једна сѡба, рѣтко којѡ да је била виша.

брѡдила с мн *в брѡдило* — Брѡдил'има удѡраш да сабијаш пѡтку.

брѡдило с *ѹрибор за ткање састѡављен од две ижлебљене ѹолуге у које се сѡтавља брѡдо*. — Брѡдо је у брѡдило; увѡтиш за брѡдило па ткѣш. *Уѹ брѡдила.*

брѡдо с *ѹрибор за сабијање ѹѡшке кроз који су ѹровучене ниѹи основе*. — Прво се увѡди у ниѹе па у брѡдо.

брѣнце, брѣнцеѡта с 1. *в баланѡа*. — Онѡ окрѹгло от канѡара, онѡ се зовѣ брѣнце. 2. *куглиѡа у звону за сѡоку*. — Каѡо ће да се чѹје без брѣнцеѡта.

брѣтѹшка ж *брѹшка*. — Она брѣтѹшка би се разлабѡвила и вадила, па нѣсмо имѡл'и чѹм да затвѡрамо вратиша.

брзин -ина м *в брозин*. — Шѡта да рѡдим с мл'ѣкем, ѹма ка пѡло брзинѡ.

брѹтва ж *врѹша ножа са кориѡама за склаѹање*. — Каѡав ми је тѡ чѡбѡнин без брѹтве.

бркл'ѡја -ѡје ж *дрвена ѹѡснаѹа ѹалиѡа којом се меша ѹѣсѹѡ ѹројаног брашина*. — Сѹпа се врѹћа вѡда у брѡшно, па се мѣша бркл'ѡјѡм. *Уѹ бркл'ѡја, бркл'ѡча, горужѡда, кашѹка, лѡжиѡа, лаѹаѹиѡа, мешѡјака, сѹѹруѹка.*

бркл'ѡја ж *в бркл'ѡја*. — Нѡјпре брѡкамо бркл'ѡјѡм, па га угнѣтамо па га тѹримо на танѹр и растѡњимо, па га тѹримо у црпѹл'у.

бркл'ѡча ж *в бркл'ѡја*. — Ако нѣмаш бркл'ѡчу, брѡкај клаѹѹѡм.

брѹница ж *в брѹшка*. — Каже, помѣри тѹ брѹницу, нѣко је на вратиша. Брѹницема се вратиша затвѡрал'и.

брѹшка ж 1. *ѹримѹивна дрвена најрава за затварање вратиша с унутрѡрашње стране ѹѡмерањем лево-десно*. — Нѣсмо имѡл'и овѣ фѡбричне брѡве, но смо затвѡрал'и вратиша брѹшкама. *Уѹ браѹшка, брѹшка, брѹница, брѹшка, врѹшка, кл'учаниѡа, обрѹшка, ѹракавиѡа, ѹракал'иѡа, шул'.* 2. *в кл'учаниѡа 2*. — Брѹшѡком мѡжу да се отвѡрају и затвѡрају вратиша и са спѡл'ашње и са унутрѡшње стране.

брози́н -ина м *емајлирани суд са врелом*. — Котл'ичиће би турал'и на ве-
рйге, а брозине на шпорет, да се не огара. Уй *брзин, бразин, бранзин, бронзин*.

бронзи́н -ина м *в брозин*. — Бронзи́н се највише употребл'авао да се ва́ри
мл'еко у њега.

бру́с м *специјална врста камена којим се ошири коса*. — Не трѣба ми бру́с,
цео дан ћу да косим без њега.

брусара ж *в водир*. — Пра́ви косач не би коси́о без брусаре. Закачи брусару
за каиш, ил' за ногу испот кол'ена, па те́рај.

бубња́ра ж *врста лимене њећи за огрев дрвима*. — Ништа брже не може да
ти утрије сабу од бубњаре. Уй *кафшор, фаруна, форуна, фуруна*.

бугаре́ш -еша м *врста кожног ојанка који је озго изукришан ојушама*. —
Бугаре́ше су носил'и овј дол'е преко Дрима. Уй *богурери, гогачки, гогиши, гок-*
ски.

бу́дак м *в шрнокој*. — Без бу́дака овџ се не може. Овџ већ бу́дакем, мати́ком
не мож.

букаги́је, букагија ж *мн гвоздена найрава за љушање коња*. — Букаги́је није
умео свако да распути. Уй *железа, сиушило, клечка, вериге, љранге, франге*.

буко́ла ж *в водир*. — Цео дан коси з буколом везаном испот кол'ена.

бу́нда ж *в ћурак*. — Ојдоше му па́ре от куће на бу́нде.

буњштарка ж *в рога*. — Ви́лом се издајје се́но, а гвојзеном ви́лом, буњи-
штарком се това́ри и де́не.

бурѣнце -ѣнциџа с *в буцак*. — Бо́л'а је била во́да из бурѣнциџа, но ис крча́га.

бури́ло с *дрвени суд са дршком љолукружног облика, два ушора и два*
ошвора; служи за држање воде за љиће. — Једна же́на ис По́л'ана украла бури́ло
ка се жени́о једа(н) на́ш рођак.

бури́лце -љлцџа с *в буцак*. — Напу́ни бури́лце воде, па понѣси са себо́м у
њиву, кад ожѣдниш да пи́јеш.

бури́лче -љлчџа с *в буцак*. — Неко би носи́о во́ду у бури́лче, а ко га не би
имао носи́о је у кона́ту.

бу́рма, бу́рме ж *в чарак*. — Одвидаш ону́ бу́рму, па напу́ниш ла́мбу га́сем.

бусара ж *кућа љокривена бусењем*. — Нека́т се живѣло у бусаре. Уй *бусења-*
ра, бусењача, бусовача, буснача, земуница.

бусења́ра ж *в бусара*. — Мој о́тац се роди́о у ту́ бусења́ру.

бусења́ча ж *в бусара*. — Није се има́ло, па се живѣло у бусења́че.

бу́снача ж *в бусара*. — Бу́сначе су покривѣне бусењима.

бусова́ча ж *в бусара*. — Причају да су не́клад у Кош бил'е све бусова́че.

буца́к -а́ка м *дрвени суд за држање воде за љиће мање зајремине од бурила*.
— У буца́к смо носи́л'и во́ду ра́дницима у по́л'е кад би ра́дил'и. Уй *цбан, жбан,*
цбанче, жбанче, бурилце, бурилче, буренце.

В

ва́ган вага́на/вага́н -а́на м *дрвени суд кружног облика већих димензија из*
којег је истовремено јео већи број чланова љородице. — Да си вре́дан за мати́ку ка
што си на ва́ган до́бро би би́ло. Уй *воган*.

вајат м в *ајай*. — Падао је снѐ(г) ка бок што мџе и сáмо су попџви за-пáл'ил'и кл'ѐке, и то у вајат — дрући нико.

вакче, вакчѐта с в *канџарица*. — За помáло могáше да с измѐри и онѐм вáк-чѐтем.

вáнгла, вáнгл'ѐ ж *већи емајлирани суд са двема дршкама, који се обично користи за држање џесџа док ферменџира*. — Искџпѐло ми тѐсто, искџчило из вáнгл'ѐ. Уџ вангло.

вáнгло -а с в *вáнгла*. — Напрáвила би по пúно вáнгло уштџпака децáма. Ёзми сáма, извáди ис тога вáнгла.

вáтриште с в *ложџиште*. — Онџма цџганскимá шпорѐтима брџо прегорџ вá-триште.

ведрџца ж *дрвени суд са дршком за мужу*. — На јѐдну мџжу напџнила би по нѐкол'ико вѐдрица мл'ѐка.

вѐл'ика в *врућара*. — Кџ пије ракџју, вџл'ику чáшу треба да попџје ка се укрџсти.

вѐнац -нца м 1. *горџи део, ивица земљаног суда за кување јѐла*. — Напџни грѐне до вѐнца, не смѐж да га препџниш. Уџ грлић. 2. в *џлеџеница*. — Онџ гџре посе се упл'ѐте у вѐнац.

венчанџца ж *грѐда која се сџавља на зид џо дужџни, на којџ лежџ кровна консџрукџија*. — Држáо сакривѐну пџшку испод венчанџце. Уџ айџула, насџевни-ца, џодвала, надзидница, џодрџснача.

верџга ж *ланац над огџишџем о којџ се вџша суд са врѐлом у којѐм би се нешџо скувало или џодрџјало*. — Да скџнем котл'џче с верџге, па ти се спотáк-нем па пáнем и попáрим се. Уџ верџге.

верџге, вѐрига ж мн 1. в *верџга*. — Нџди да ми помџгнеш да скџнем котáо с вѐрига. 2. ж в *букаџије*. — Спџти га верџгема и остáви у л'ивáду поред рѐкѐ и тџ га нáђем џвече.

вѐшал'нца ж в *офингер*. — Кџ знá кол'џко џма áл'ина на вѐшал'ице, пџн шифуџѐр.

вешáл'ка ж 1. в *чџвилук*. — Закáчи на вешáл'ку одѐло да ти се не вџчѐ по собѐ. 2. ж в *офингер*. — Нѐкад се нџје имáло, а сáд по нѐкол'ико кџшул'а на јѐдну вешáл'ку.

вџда вџдѐ ж в *чарак*. — Полáко одвидáј вџду и пáзи да не остáне џ руке.

вијáнка ж *део женске одѐће од вунене џканине којџ се носио с џредње сџране џреко сукње*. — Преко рáше опáше се вијáнка попл'ѐтѐна и навѐзѐна. Уџ увијáнка.

вџла ж *дрвена алаџка за сакуџљање сѐна која има два џарошка савџјѐна навџше, а џрећџ у средини џод углом од 45'*. — Тџри му вџлу сѐна волџвима за ве-чѐру.

вил'џшка ж 1. *дрвена рогља на којџ су се џлели гаџџани*. — Гáјтáне смо пл'ѐл'и на вил'џшку. Уџ рогља, рокл'а. 2. в. *рогл'а*. — Вил'џшком се рџне, а вџлом плáсти.

вџтео -тла м в *виџлић*. — Помѐриш онџ дрџце на вџтео.

вѣтло с в *виѣлић*. — Кад нѣ би имѣл'и вѣтло, нѣко би мѡрао да држи канѣру док овѣ матѣ на цѣвку.

вѣтл'ић м *дрвена најрава у виду крѣпа у хоризонталном положењу на који се стѣвѣла пређа кад се моѣвала*. — Вѣтл'ић — овѣко укрѣпљена двѣ дрѣвета на један ка кѡлац закѡвана. *Уѣ виѣло, виѣлићак, виѣло, виѣло*.

вѣтл'ићак -ѣка м в *виѣлић*. — Канѣра се стави на вѣтл'ићак па се мотѣ. Матѣл'и би с вѣтл'ићака.

вѣто -тла с в *виѣлић*. — Тѣри канѣру на онѡ вѣто па матѣј цѣвке, ил' клѣпче, шта ѡћеш.

вѣтрѣжица ж в *фиранга*. — Зѣвесе су дугѣчке, а вѣтрѣжице крѣтке.

вѣлѣс -а м *влакно вуне, конойѣе или лана ѣвразредног квалитѣта*. — Ка смо гребенѣл'и конѡпл'у, прѣво би извѣдил'и вѣлѣс па пѡсл'е штѣм. *Уѣ власник*.

вѣлѣсник -ѣка м в *вѣлѣс* — Онѣ власнице ѣзми па на онѣ чешѣл'у чешл'ѣј.

вѡган -ѣна м в *ваган*. — Задрѡби пѣн вѡган кѣселога мнѣка ел' сѣрутке, па тѣри на сѡвру, кѡме се јѣ нек јѣ, ко нѣ, нек се дѣгне

вѡданица ж в *мл'инац*. — Вѡданица за кѣфу мѡже да се наѡштри да мѣл'е ка нѡва.

вѡденица ж в *мл'инац*. — Ёто и тѣ двѣ нѣисправне вѡденице, а јѣ нѣм ш чѣм да самѣл'ем кѣфу. *Уѣ вѡденица*.

вѡдењѣча ж в *водир*. — Кат кѡсиш брѣз држиш у вѡдењѣчу. Брѣс мѡкар ка се извѣди из вѡдењѣче, бѡл'е оштри кѡсу.

вѡдѣр -ѣра м *ѣосуда са вѡдом за дрѣжање бруса ѣри косидби*. — Тѣри бел'егѣју у вѡдѣр, па га закѣчи за кѣиш, ил' вѣжи за нѡгу. *Уѣ брусара, букола, вѡдењѣча, кабл'ина, калаѣа, каланкура, канѣа, канѣица, кориѣо, кофа, рог, чѣштура, чѣвргања, чуѣура*.

вѡдовѣл'ѣ ж в *ѣл'ускавица*. — Гѡтѡво свѣка кѣћа имѣла је вѡдовѣл'у. Онѣ вѡду пѡсе расѣпл'и низ вѡдовѣл'у.

вѡштѣпа ж *вошѣана* кугла којом се глача конац ѣри ручом шивењу. — На-воштѣш кѡнац вошѣином па шѣјеш.

врѣт м в *ѣѣта*. — Понѣко ју завѣри по једно пѣрче арматѣре у врѣт да ју ојачѣ.

врѣта -ѣти с мн 1. *ѡѣвор* крѡз који се улази у кѣћу, ѡдносно собу. — У овѣ кѣћу су за тебе врѣта увѣк ѡтвѡрена. 2. *ѡѣвор* на шѣедњаку за ложење. — Затвѡри врѣта о шпорѣта да не пѣши.

врѣтница ж *велики ѡѣвор* на двѡришној ѡгради за улаз колима. — Крз врѣтницу се улази кѡл'има, а фамѣл'ѣја крѣ капѣцик.

врѣсло с 1. *метѣална најрава о коју виси звоно гѡвечѣшу о врѣшу*. — Врѣсла за звѡна прѣвил'и су ковѣчи. *Уѣ шѣл'ѣг, ѡгрл'ѣк, ѡгрл'ѣца, грл'ѣца, ѡбруч, лубѣц*. 2. с *ѣѡлукрѡжна ѣѡкрѣйна дршка на кѡѣлу*. — Лѡнац ѣма дршке, а котл'ѣчићѣ врѣсла.

врѣтѣно с *дрвени шѣѣић* зашѣѣен на крајевима, на којем се ѣреде. — Прѣл'и смо на мал'ку и на врѣтѣно. *Уѣ врѣтѣно*.

врѣчѣилица ж *канѣј* којим се ѣлѣѣе лице ѡѣанка у ѡмаћѡј раѣиношѣи. — Врѣчѣилице (ѡд) дѣбл'ѣга кѡнца. *Уѣ врчѣанка, врчѣаница, врчѣаница, фрчѣаница*.

гнѣздо с *месѣо где кокош носи јаја*. — Не дѣже се из гнѣзда, оће да л'ежѣ. *Уѣ гнѣздо, ѣолог, легло.*

гњѣздо с *в гнѣздо*. — Напрѣвила ми једна кокѣшка гњѣздо у сѣми ћѣшак, оће да л'егне (да лежи на јајима).

гѣгачки -ија (о опанцима) *в бугареш*. — Од говѣђе кожѣ гѣгачки су нѣшто и вал'ѣл'и, а о(д) свѣѣскѣ бѣш нѣшга.

гогѣшт м *в бугареш*. — Најпре смо грѣдил'и гогѣште.

гѣкски -ија (о опанцима) *в бугареш* — Гѣкски су от кожѣ и ѣпута.

голубѣрник м *смешѣај за голулове*. — Подивл'ѣл'и гѣлубови нѣте у голу-бѣрник.

горѣжда ж 1. *већа кашика ѣолуѣоѣѣстѣог облика са дрѣшом, служи за сѣѣ-ње јела или одвајање суруѣке од сира*. — Сѣрутку одирајѣмо горѣждом. *Уѣ куѣлѣча*. 2. *в брк'ѣја*. — Измѣша се тѣсто горѣждом, па се тѣри на танѣр да се растѣњи.

грабѣл'а ж *дрвена найрава са већим бројем зубаца која служи за сакуѣља-ње сена*. — Прво се повилѣ па се пограбул'ѣ грабѣл'ом.

грабул'ѣште с *држало на грабуѣи*. — Грабул'ѣшта се прѣву од лѣкога и мѣкога дрѣвета.

грѣд м *мера за мерење јачине алкохола*. — Сѣгуран сам да нѣма вѣше от петнѣјез грѣдѣ. *Уѣ градир, градомер, градомир*.

градѣр -ира м *в град*. — Кад нѣмам градѣр д измѣрим кол'ѣко је јѣка, вѣдим онѣко на тѣмин.

градомер м *в град*. — Вала, кад би нашѣо нѣгде да кѣпим градомер, кѣпијо би га.

градомир м *в град*. — Кат попијем дѣбро, знам кѣка је ракија и без градомира.

грађа ж *в јѣѣја*. — Прѣпаде му грађа за кућу.

грѣбен м *в грѣбени*. — Прво се онѣ конѣпл'а очѣшл'ѣ на грѣбен, па на че-шѣл'у.

грѣбене ж мн *в грѣбени*. — Пѣсл'е грѣбѣнѣј з грѣбенема, остѣла би до пѣсл'е пѣла нѣћи.

грѣбени м мн *найрава са дугим мѣталним зуйцима за грѣбенање коноѣѣе*. — Јѣш ми седѣ грѣбени на тѣван. *Уѣ грѣбене, грѣбен*.

грѣна ж у *ѣолукруг савијена игла, задњим делом ѣричврѣћена за ѣарче ѣканине, која служи за ѣридржѣвање ѣканине ѣри ручном шивѣњу*. — Грѣпом се закѣчи онѣ што се шѣје, па се држѣ испот кол'ѣна. *Уѣ грѣйка, кука, кукл'а*.

грѣпка ж *в грѣја*. — Кѣ нѣ би имѣо грѣпу, држѣо би пот кол'ѣно један крѣј онѣга што шѣје.

грѣшма ж *в ѣоѣл'ѣѣ 2*. — Пѣсе нѣоколо ју се урѣди грѣшма за ѣкрас и ѣна дѣђе л'ѣпа.

грѣва ж *в грѣвна*. — Мѣкнеш онѣ чивѣју испод грѣве па скѣнеш кѣсу са ко-сѣшта.

грѣвна/грѣвна ж *мѣтални ѣрсѣен који сѣјаја косу са косишѣем*. — Грѣвне смо купѣвал'и кот ковѣчѣ. *Уѣ грѣва, грѣвња, грѣмна, ѣрсѣен*.

грѣвња/грѣвња ж *в грѣвна*. — Ако си мѣјстор, грѣвњу мѣш сѣм да напрѣ-виш.

грѝза грѝзѣ ж *сечиво најраве за резање дувана*. — Грѝзѣм се усѝтни дуван баж добро.

грѝмна ж в *гривна*. — Грѝмна стѣгне кѝсу на косиште да не мрда.

грѝло с в *усѝрслица*. — Онѝ грѝло испот кол'ѝра л'ѣпо навѣзѣно.

грл'ѝћ -ѝћа м в *вѣнац*. — Ако је напуњена преко грл'ѝћа, ѝна ће да искѝпи.

грл'ѝца ж в *врѣсло*. — Грл'ѝце су гвојзѣне, куповал'и смо и кот ковача.

грѝнац -нца с *грне веће зайремине*. — За свадбе, ил' за славе ка трѣба више јѣла, пристал'ал'и би у грѝнѝве. *Уѝ куйушњарка, лонац*.

грѝне -та с *земљани суд за кување на огњѝштиу*. — Раније смо кѝвал'и у грѝнѝће. *Уѝ рукаѝка*.

грѝдњача ж 1. *рейко ѝамучно ѝлаѝно, газа, у коју се сѝпа млеко згрушано дејсѝвом сириштиа, да би се исцедила суруѝка*. — Прво се одѝри, па се сѝпа у грѝдњачу да се добро исцѣди онѝ сѝрутка. 2. в *завѝјач*. — Каѝце са смѝкем завѝјају се грѝдњачема.

гѝвно/гувно, -а с *ѝросѝтор у двориштиу за смешѝај сѣна*. — Да му видиш гѝвно, пуно му стѝгова сѣна. *Уѝ гумно, сењак*.

гугѝш -ѝша м в *бугарѣш* — Гугѝши су гѝкски опанци, овѝ што се нѣгде вичу бугарѣши.

гѝжва ж 1. *карика од армаѝуре, уѝреденог ѝруѝа, односно лозе, која држи ражнику окачену о сѝуйцу*. — Направи гѝжву од лозѣ, па се прекѝне, па мѝке. 2. в *игл'еница*. — Пребију се сѝнѝца и проѝеп сврѝдлом па се крз анѣ рѝпе прѝтне гѝжва.

гѝма ж *гумено или ѝласѝично црево за вађење ракије из бурѝша*. — Ка дѝђе при днѝ арѝова тѣшко се ваѝи гѝмом. *Уѝ црево, шмрк*.

гумѝјка ж в *гумача*. — Да нѣмаш јѣдну гумѝјку да ми дѝж за маѝо.

гумѝча ж *шиваћа игла средње величине*. — Ыгла гумѝча је вѣл'ика, с ѝѝ(м) мѝжеш да закрѝпиш опанце. *Уѝ гумајка, коѝторка, крѝл'ача*.

гѝмно -а с в *гувно*. — Дотѣра нешто сѣна тѝ у гѝмно па шга му дѝ Бѝг.

гѝња ж *вунена блуза*. — Огрѝни гѝњу, па ѝјт за стѝком.

Д

дѝлап -ѝпа м 1. в *долай* 1. — Свака кућа у л'ѝцку сѝбу имѝла је дѝлап покрај оѝѝака. 2. в *долай* 2. — Тѝри помало јѣчма место кафе, па окрѣћи онѝ дѝлап на огањ.

дѝнце дѝнѝѣта с в *дно*. — Окрѣнеш ју дѝнце гѝре па тураш помало водѣ да заѝне.

дѝска ж в 1. *срѝце*. — На онѝ дѝску се тѝри камен да се не помѣра рѝзбој. 2. в *уѝгега*. — Рѝзбој гѝре ѝма дѣвѣ ѝтеге. 3. в *шинда* 2. — Код нас нѣма крѝвова покривѣнија дѝскама.

двоспрѝтница ж в *кула*. — Постѝо домаѝин чѝвек, направијѝ двоспрѝтницу.

дѣбе -та с 1. в *кабличе*. — Имѝдсомѝ неко дѣбе пуно смѝка. 2. в *сѝуйа*. — Маѝло се прави тако што се ставѝ мнѣко у дѣбе, па се мѝти.

дебел'ѝвина ж в *дебел'ина*. — Шѝл'и смо рубѝне о дебел'ѝвине.

дебел'ѝча ж *женска кошуља од грубог коноѝљаног ѝлаѝина*. — Не знѝте ви шга су дебел'ѝче.

дебѣл'вна ж *фино конољано илаино од лана и ѿвесме*. — О(д) дебѣл'ине није бiло лoше да се нoси.

дебл'ишта с *грубо конољано илаино од влакана слабијег квалииетиа*. — О дебл'ишта смо прaвил'и простираче.

дѣкица ж *урасни ѿкривач за кревети*. — Дѣкице се украшавају ка се ткѣду. Дѣкицама се покрива направл'ен крѣвет.

диван м *в дивана*. — Више сам вол'ѣо да спавам на диван но у сoбу.

дивана -анѣ/дивана -е ж *ѿрoсѿор између соба на сираиу*. — Покoјни старaц oстаде да спава на дивану. *Уи диван*.

дизија ж *в ђимија*. — Пропaдоше ми чѣрпичи у дизаје.

димица ж *в балон*. — Траје још мао, има ка пола димицање.

дѣмњак м *в оцак*. — Ако је спoл'а, дѣмњак мoра да се озѣда фaсадном ци-глoм.

дѣмњача ж *кућа са огњиштем на средини*. — Онo најпре нико није имao кул'е но смо сви живѣл'и у дѣмњаче.

дѣрек дирѣка м 1. *греда у верѿициалном ѿложају која држи водоравне греде уграђене у кући*. — Ови тамо штo су, одвојо сам и за дирѣце. *Уи кушак, уи-рaч, ђондра, ѿой, ѿослоњач*. 2. м *сѿуб на којем лежи греда у кућној констѿрукцији*. — Отѣкл'е му нoге, учинѣл'е се кај дѣрек.

днo с *доњи хоризонѿални део каце или бачве*. — Ако не држи, посипл'и помало пшеничнога брашна по днy. *Уи данце*.

дoлап долапа м 1. *ѿравоугаono удубљење у зуду собе, које служи за ошаву*. — У долап се држаo шећер и кафа. *Уи далай, долой, долуи*. 2. *лимена ѿосуда ваљкастoг облика са ошвором и дршком која иде кроз осу, служи за ѿржење сирове кафе на ваѿри*. — Онo кад нeсмо имал'и шпорѣте узел'и би помало јѣчма па тyри у долап па на огањ пржи; тo смо ти мл'ел'и и пил'и уместо кафе. *Уи долой, долуи, ѿржул ин, далай*.

дoлма дoлмѣ ж *в цокла*. — Висoка дoлма, овaко ка до кoл'ена. Искочило преко дoлмѣ.

дoлон м 1. *в долай*. — У дoлоп смо пржил'и јѣчам, кo је па имao да купи кa-фу. 2. *в долай*. — У дoлоп ми је бѿјо ѿвек пyн буђелар пaра, онако незакл'учане.

дoлуп долyпа м 1. *в долай*. — Понѣки дoлуп би бѿјо онако само окрѣчен, а понѣко би му направѿијо поклoпaц па је мoго и да се закл'уча. 2. *в долай*. — Штa се ѿчени с онѣм долyпем да л'знa кo да ми каже.

дрaнг м *в дронга*. — Старѿинскѣ кyће затвaрал'е се дрaнгом.

дрaнга ж *в дронга*. — Затвaрал'и смо вратa онѣма дрaнгама.

драпѣри -ѣра м мн *в фирaнга*. — Кад има зaвеса, мoже и без драпѣра.

дрвце дрвцѣта с *в срдакѣ*. — Тyриш цѣвку на онo дрвце у савѣл'ку, па прѣтснеш, па ткѣш.

држaло с *дрвена ручка на мошѿици или некој другој гвозденој алаѿки*. — Држaло за матѿку је најбол'е от црвѣне врбѣ.

дрoнг/дрoнг -а м *в дронга*. — Рече: мoрам да се дѿгнем, заборaвила сам да тyрим дрoнг.

дронга ж дрвена ѓречка уграђена у зиду у водоравном ѓоложају, која служи за зашварање враћа с унутрашње сшране. — Тђри дронгу и спавај мирно без брђге. Уђ дранг, дранга, дронг, засовница, засоница, шул'.

дђршка ж в сай. — Показовали би ми мѓзѓл'е о(д) сапа.

дубак -пка м дрвена најрава која се састђоји од ѓосшѓља које ѓовезују чешири сшубића са горњим делом, на коме је ошвор ѓречника шридесетђак цм, у којој се сшављају деца да сшѓје. — Извђклђ би ми се чѓрица из дупка па би се баул'ђла по куће. Уђ дурацак.

дђга ж једна од дасака у каѓи, бачви, односно бурешу. — Између дђга прђви мајстор тура шавђр.

дђгме -та с ѓредмеђ округлог облика са руйицама, служи за закойчавање ѓровлачењем ѓроз ѓешу. — Сађ вићемо дђгме, а некат смо то звђл' и пул'ђја. Уђ ѓул'ђја, ѓул'ка.

дурацак -а м в дубак. — Неће деге да седи у дурацак, но плђче, оће да се држи. Извђклђ би се сама из дурацака.

душек душѓка м део ѓосшѓљине најуњен вуном на коме се сшава. — Мако-смо слђмарице кад искочђше душѓци.

душѓклак -еклак м 1. ограда изнад сшѓеенишша. — Ограда повр стђба зовѓ се душѓклак. 2. м в шрайазан. — Мусафђрске сѓбе имђл'е су душеклаѓе.

душѓкче -та с в душече. — Треба да се изнесе душѓкче на сунѓе да се сшши.

душѓма ж украсни ѓокривач за колевке. — Душѓмом би покривђл' и кад би ѓшл' и у рѓд, ел' кад би имђл' и гѓсте. Уђ ирам, ирамче, ѓокривача, сшрука.

душѓче -та с ѓросширач за колевку најуњен вуном. — С једнем душѓчетом сам подђњвила свђ децу. Уђ душекче.

Б

ђемђја ж в ѓимија. — Иж ѓѓмија ћѓрпђчи се слђжу у фуруне ако те да се печу.

ђимђја ж слог ѓѓек изрезане сирове цигле у којем се сшши ѓприродним ѓушѓм. — Ка се просшшу ћѓрпђчи, рѓђају се у ѓимђје да се осшшу. Уђ ѓѓмија, дизија, камара, ћѓмер, кођа, куђица, куђарица.

ђђвек м в шђфа. — За ѓђвек надрѓбиш тазе мѓса свђњскога, па помѓшаш с орђзом и удрѓбл'еним кромђдом, па тђриш пот сђч, да се запѓче — прсте да пол'ђжеш.

ђђгум ѓугђма/ђугђм -ђма м бакарни суд за воду са уским грлом и дршком. — Л'егѓн у једну рђку, а ѓугђм с водѓм у дрђгу, па посипђј л'ђе да перу рђке.

ђђксѓр -ѓра м в огрл'ак. — Она ѓђксѓр цђпѓео извѓзѓн стђви се ка се идѓ на сабор.

Е

ѓксѓр/ѓксѓр -ѓра м гвоздени клин за закивање. — Требаће ми десѓт кђла ѓксѓра. Уђ баскђја, шѓл'иш.

Ж

жбђн м в буцак. — Прђурђл'и смо се некако са жбђновима.

жбѣнче -та с в *буцак*. — Имѣл'и смо некаке жбѣнчиће за вѣду, у њи смо носил'и кад би ишл'и да радимо у пѣл'е.

жел'ѣза с мн в *букагије*. — Жел'ѣзема би спућавѣл'и кѣње кад би пѣсл'и.

жл'ѣб м 1. *дугачко дрвено кориио у којем се овцама даје зоб*. — Дјѣмо и помало зѣби у жл'ѣб. *Уи кориио, л'уг*. 2. в *ил'ускавица*. — Пл'усни ону вѣду на жл'ѣб, она искѣчи напѣл'е.

3

зѣвеса ж *дуги, унутрашњи засѣор од иканине за ирозор*. — Ка се нѣко усѣл'и у кућу свѣко донѣсе по нѣшто, нѣко зѣвесе, нѣко сѣдове, штѣ кѣ мѣже.

завијѣч -ѣча м *илатинена криа којом се завија отвор каце*. — Они завијѣчи бѣл'и ка снѣг. *Уи грудњача, иокривача, ирevesач, ировезач, ирекривач, цедило*.

завијѣча ж в *зайињача*. — Ка(д) ткѣш, попущтиш оснѣву па затѣгнеш завијѣчом.

зѣкл'учак -чка м в *шул'*. — Онѣ дѣл'е испод брѣве мѣ зовѣмо зѣкл'учак.

закл'учѣница ж в *шул'* — Каже, повучи закл'учѣницу да не најѣ нѣко.

зѣод м в *нужник*. — Срмѣта је било да се каже нѣжник ил' ѣнеф, виѣл'и смо зѣод.

зѣнењѣча ж в *зайињача*. — Запењѣча ѣма двѣ дѣла, јѣдан се тѣри у рѣпу од вртѣла, а дрѣги прѣтне кроз њѣга, па закѣчи ексѣром, ел' дрѣцѣтом.

зѣпињѣча ж *ирибор на иредњем вратишу којим се зѣшеже основа*. — Зѣдња зѣпињѣча је ѣбична мѣчѣга, а прѣдња је краћа. *Уи зѣињѣча, завијѣча, ил'ичица*.

зѣсѣвница ж в *дронга*. — Куће бе(з) зѣсѣвница нѣсу бил'и сѣгурне нимѣло.

зѣсѣвница ж в *дронга*. — Напрѣви се кутѣја о дѣсака за зѣсѣвницу, па се узѣда у зѣд на средѣну врати.

зѣсторак -рка м *иканина иосѣављена иреко максимално најѣњене вреће*. — Ка се врећа прѣпѣни, одозгѣр се тѣри зѣсторак, па се преко њѣга изукрѣшта канѣпем да се не расипѣје жѣто из њѣје.

зѣструг зѣстрѣга м *иљоснаиши дрвени суд кружног облика са иоклоицѣм за млѣчне ирѣрађевине које се носе за оброк у иѣљу*. — Понѣси у зѣструг мало сѣра и скѣрупа па ѣжинај, се нѣм ка(д) да ти донѣсем. *Уи сол'арче*.

зѣдно с *метална најрава која се вѣша јѣдном грлу о врати да звони у иокрѣшу*. — Ако нѣмаш угѣча зѣдно се турѣ на најбол'у ѣвцу. Нѣмаш да виѣдиш бѣл'ук бе(з) зѣвна. *Уи своно*.

земл'ѣра ж *земљани иод у собама*. — Није бѣо пѣд о(д) дѣсака ка сѣд, но земл'ѣра. *Уи земл'уша*.

земл'уша ж в *земл'ара*. — Земл'уша се брѣсала мѣтлом.

земунѣца ж в *бусара*. — Нѣкол'ико гѣдина се кријѣ у земунѣце.

зѣнгѣја ж в *узѣнѣја*. — Тѣри нѣге у зѣнгѣје.

зѣд зѣда м *верѣиѣкални, сѣѣлаишњи, или ирѣградни унутрашњи дѣо куће од цѣгле, блокова или камена иѣвезаних малѣшером*. — Испѣцал'и зѣдови ка да је бѣо зѣмл'отрес.

зѣбница/зѣбница ж *шорбица из које се даје коњима зоб*. — Напѣни и зѣбница зѣбом и не бѣј се за њи

зубац/зубац -пца м један из низа дрвених клинова на грабуљи. — Дао ми једну ломатину грабуљ'е која нѐма поља зубаца.

зѹмба ж в иребојац. — Рѹпе на она опанак пробѹју се зѹмбом, па се прѹтне опѹта.

S

свѹно с в звоно. — Кад би слѹзил'и ис планинѐ, на угѹче двѹ вѐл'ика свѹна.

И

ибрик ибрѹка м земљани суд за служење ракијом који има дршку, већи ошвор с горње и мањи ири врху с бочне сѹране. — У домаћинску кућу се слѹжи из ибрѹка, а не и(з) шишића. Уй бардак.

игла ж 1. зашиљен мѹшални предмет са ошвором за конац на задњем делу, уйошребљава се за шиће. — Терзије шил'и иглом. **2.** ирибор од челичне жице са кљуном ири врху, уйошребљава се за илешење. — Пѹсе попл'ѹтеш иглом. Цѹмпѹре пл'ѹтемо иглама.

ижѹпа ж в илер. — Не знѹм штѹ ју је, не излѹзи из ижѹне. Да ју видиш ижину, срѹђено ка у патѹку.

изба ж ириземље сѹрајине куће у којем се држала сѹока. — Л'ѹти у појѹте, а зѹми у избе. Уй јар.

издистѹна ж в ил'ускавица. — Код нѹс понѹко вѹче баца, понѹко издистѹна.

имѹђе/имѹђе с земља која иријада једном домаћинсѹву. — Имѹђе око кѹће плѹће нѐма. Уй имаће.

имѹће с в имање. — Нѹсам бѹјо лѹд да дѹм цѹло имаће у кол'ектив. Нѹбол'е су прѹшл'и у кол'ектив онѹ без имаћа.

инка ж 1. найрава левкасѹог облика за иресийање шечности, левак. — Сѹпајући онако без инке поља сам расѹпала. **2.** лимени додаѹтак машини за месо у виду левка за иѹњење црева за кобасицу. — Реко, да имамо инку мѹгл'и би и да и напѹнимо.

ирѹм -ѹма м 1. лаки иокривач за колевке. — Повѹје се дѹте у кол'ѹвку, па се покрѹје ирѹмом. Уй ирамче, иокривача, иел'ена, сѹрука. **2.** в душема. — Ирѹми су украшени разним бѹјама, и шѹрама.

ирѹмче -га с 1. в душема. — Мѹја снѹ стѹлно покрѹва кол'ѹвку навѹзѹним ирѹмчетом. **2.** в ирам. — Ка се разбѹди дѹте заврни му онѹ ирѹмче да не плѹче покривѹно, оће и ѹно да гл'ѹда.

искѹсак -ска м сужена, дошрајала коса. — Тѹ мѹсл'иш д испѹчеж дѹн с овѹм искѹском. Уй кл'еѹеница.

J

јѹје јѹјѹта с в балѹнца. — Пѹда ми овѹ јѹје, нѹјади ме. Ка се умири онѹ јѹје на кантар, тѹјпут је тѹчно.

јѹнцик јѹнцика м в ѹакл'а. — Књѹге носѹл'и у јѹнцик. Јѹ прѹтѹрам по јѹнцику да нѹђем плѹјвез.

јапџја ж *грече и све друго од дрвета ишло се уиошребљава за кровну конструкцију*. — Нема јапџје без рџтџвске. *Уџ грађа, л'ес.*

јапџнца -џнци ж *дуги џасџирски огрџач од сукна*. — Не мџже да се дџгне испод јапџнциџ.

јар м *в изба*. — Крџве смо дрџал'и у јар, а џвце и преко зџмџе у пџслому.

јасла, -ала/-ал'и с мн 1. *дрвена најрава из које сџока једе сено*. — Пала нџкако у јасла и тџ л'џпцала. Свако јџтро ја извадим огрџину из јасал'и па ју прџстрем по тџру. 2. *в койџарица*. — Заборавијо сам ка сам вадио огрџину из јасала. Оно што нџсу појџл'и извади из јасал'и па прџстри по тџру.

јастак јастџка м 1. *џодмџшач за главу*. — Нађо једно дрџво па га тџрим испод главџе место јастџка, и тако ти пренџћим. *Уџ јастџук*. 2. *јастџук*. — О(д) тџ грџдџе изџјџе и за џупрџју и за један јастак.

јастук јастџка м 1. *дрвени џодмџшач на сџубу у конструкцији куђе*. — Дџрек на камен, на дџрек јастук, па на јастук џупрџја. *Уџ јастџак, јастџуче, јастџучница, крс, џодлога, џраг*. 2. *в јастџак*. — Ми нџсмо имал'и пџрје у јастџуче но неке трање, шта бџло.

јастџче -та с *в јастџук*. — Вупрџја мџже да се спџји на јастџче, а на дрџго место нџ.

јастџчница ж *в јастџук*. — Јастџчница дџђе повр дирџка испот џупрџје.

јел'џче -та с *џрслук украшен везом*. — Навџзџне јел'џчиџе маом су носџл'е девџјке.

јемџије ж мн *сандале без џџта, имају само џредњи део*. — Ова госпџда л'џти носџл'и јемџије, а ми џшл'и бџси.

јџрган јџргџна м *дебљи џокривач најџњен џамуком или вуном*. — Зџми се покрџвамо јџргџнима, а л'џти џџбићима.

К

кабл'џна ж 1. *дрвени суд са дугама и уџором за сџлачину*. — Опџри сџдове, па онџ сплџчину баџи у кабл'џну. 2. *в водир*. — Кад извадиш брџс ис кабл'џне, џн мџкар, па бџл'е оштрџ.

кабл'џнџ -а/каблџнџ -џџа м *дрвени суд са џоклоџцем за млџчне џрерађевине заџремине до 10 л, са оџвором веђез џречника од дна*. — Кабл'џнџ су се лџкше то-ваџрил'и на самџр но каџе.

кабл'џче -та с *дрвени суд мале заџремине, користџи се за дрџжање млџчних џроизвода*. — Порџчи му, тако ти бџга, да ми напуни једно кабл'џче џџђенога мл'џка. *Уџ дебе*.

кавал -џла м *џрџста метална свирала која се састџији од џеви на осам места избушена*. — Ови старџи чџбџни знал'и да свџрају у кавџл. *Уџ џирџнџа, свџрајка*.

кавкан/кавкан -џна м *в калкан*. — Остаџдоше ми кавканџи незџзџдани збџг врџмена.

кадџоница/кадиџница ж *мали лимени, земљани или лимени суд са дрџком у којем се дрџи жџр са џамџаном за кађење*. — Донџсемо мало жџра у кадџоницу, па тџримо мало тамњана, па се каџимо.

кџан/казан -џана м 1. *већа лимена њосуда у којој се кува веш њри њрању.* — Која нџма машину за прање, џна мџра да прокува пел'џне у кџа(н) на шпџрет, па да и испџре на јџз. 2. *већа њосуда за џоџџење масџи.* — Нџ мога сланина и сџло свџ да стџне у један кџан. 3. *суд за десџилџцију ракије.* — По кџло ракије от казџна, тџ му је кирија, казанџја.

кџиш м *кожна џрака за оџасивање, са мџталном алком на крају.* — Прот-неш кџиш кроз гџјке па закопџаш. Вџше се појаси не нџсе но се кџишом чџвек стџгне око пџса.

кџјла ж 1. *в чивија.* — Кџјлу направџиш бритвом, а заглџвиш чекџчем да ти не кламбарџ коса. 2. *в џул'џја.* — Тџри му кџјлу у лубац, и у кџјлу једно дрвце и тџ такџ седџ.

каланкџра ж *в водир.* — Нџко зовџ калџпа, нџко каланкџра. Не мџгу да тр-пџм каланкџру да ми ландарџ.

калџна ж *в водир.* — Тџри ми мало водџ у калџпу, да се поквџси брус, бџл'е оштри.

кџлауз/калаџз м *већи кџуч којим се може оџкџучаџи свака брава.* — Нџ-кака ти нџје сигџрнос кад зак'учџш кџлаузом

калкан/калкџн калкџна м *џроугласџи зид џод кровом на две воде.* — Трџба прџво да се озџдају кџлкџни па да се постџл'ају рџгови. *Уџ, кавкан, калкана, ласџавица, л'исџра.*

калкџна ж *в калкан.* — Нџстаде ми блџкова јџз за јџдну калкџну, остаџе ми неозџдана.

калуп м *в оџанчар.* — Ка се фрџају опџнци, турџју се на кџлуп, дрџкше не мџже.

калџина ж *чараџа без наглавака.* — Л'џди су носџл'и онџ калџине, нарџчџ-то зџми.

кал'ем -џма м *шуйџа дрвена најрава са ободима за моџање основе.* — Пџсл'е онџ кал'џме наниџи, од свџкога џзми крај па снџј.

кал'еница ж *в чанак.* — Отпрџ несу имџл'и овџ порцелџнски ил' плџстични сџдови, но кал'енице ил' сџдови о(д) дрвета.

кал'џнче -џнџџа с *в чаначе.* — Тџри децџма да јџдџ ис кал'џнчиџа. Онџ кал'џнчиџе покџпи па опџри.

кал'џште с *џиџка смеса воде и земџе која се корисџи за зидање нейџе-ном џиглом.* — Ћџрпич се зида кал'џштом. *Уџ блаџо.*

камџра ж *в џимија.* — Тџл'е седџду у камџре по нџкол'ико дџнџ док се не осџше.

камењџча ж *куџа од камена.* — Ко је бџјо имуџнџји направџио би камењџчу. *Уџ камењџша.*

камењџша ж *в камењџча.* — По Лџџану кџџе су камењџше, а џма и от џџр-пиџа.

канџвац -џвца м 1. *дуга, уска џлаџнџна џканина на којој се у џџљу радниџи-ма џостџавџа јџло.* — Радниџима јџло у пџл'е на канџвац се постџл'ало; с канџвца би јџл'и. 2. *в џешкир.* — Кад би посџповал'и л'џде да перџ руке у јџдну рџку би др-жџл'и џџгум с водџм, у дрџту л'џген, и преко џџј канџвац, да обришџју руке.

канџвче -та с в *марџмица*. — Онѣм канџвчетом би брѣсал'и рѣке пошто би ђпрал'и.

кџнта ж в *водир*. — Кџнта за брѣс правѣла се од лѣстре. Понѣко би косѣо онѣко бес кџнте.

кџнтар м *наѣрава која се састѣоји од ѣолуге са ѣодооцима, ѣокреѣине кугле две куке и ѣаса окаченог о ѣири ланца; уѣоѣребѣва се за мерење ѣежине*. — Ра-није се мѣрило буџѣком, ил' кџнтаром, а сад ваѣом.

кантарѣца ж *ѣросѣија наѣрава за мерење ѣежине која се састѣоји од алке, куке и оѣруге*. — Док сам продаѣала меѣне, стѣлно са(м) мѣрила кантарѣцом. Уѣ вакче, канѣарче.

канѣарче -та с в *канѣарица*. — Понѣко није вѣровао у канѣарчиѣе, па би траѣијо да му се измѣри на ваѣу.

канѣинѣла ж *лѣѣва ѣрвокласног квалиѣѣѣа*. — Пол'етѣво крѣв с канѣинѣ-лама.

кџнтица ж в *водир*. — Пребѣушила ми се кџнтица, па нѣсим брѣс овѣко ѣ руку.

канѣра ж *одреѣена количина ѣреѣе намоѣшана на моѣшовиту*. — С мотавѣла се скѣну канѣре, пѣсе се стѣве на витл'иѣак, па се мотѣју ѣевке да се ткѣ.

кџпа ж *део мушке одеѣе који се на глави*. — Да мушкарѣц изаѣе у сѣло бес кџпе, знѣ се, десѣло се неко злѣ.

кџпак -ѣка м 1. *дрвени засѣор на ѣрозору*. — Смрѣл'и би се да не затѣрамо капѣце. Уѣ ѣоклоѣац, ѣеѣенак. 2. в *ѣоклоѣац*. — Побаѣо ми вѣтар црѣп и капѣце. 3. *горѣи део казана за десѣилаѣију алкохола из комине*. — Пѣсе свѣког прелѣгаѣња мѣра кџпак да се испѣре и премѣје. Спотѣко се замѣло с капѣком да пѣнем да се ослѣтим.

капѣцик -ѣка м *маѣи оѣвор на дворѣшној ограда кроз који ѣролазе ѣуди*. — Крос капѣцик не мѣжу кѣла да ул'егну, тѣ пролази само фамѣл'ија.

карл'ница ж в *ѣосѣавица*. — Карл'нице прѣ имѣло, па нарѣѣај на пол'ицу пѣне мл'ѣка. Имѣл'и вѣл'ику стѣку, имѣл'и карл'нице с мл'ѣкем.

кѣса ж *дрвени оквир који дрѣжи враѣа*. — Оѣу да ми је кѣса пѣна од петѣце дѣске, ширѣка кол'ѣко је зѣ(д) дебѣо. Уѣ куѣија, оквир, рам, шѣок.

кѣт м в *сѣрайѣ*. — Кѣл'е су на двѣ кѣта. Добар домаѣин, ѣма куѣу на двѣ кѣта.

катѣлац -ѣпца м в *коѣалац*. — Треѣају двѣ жѣне ка се увѣди у катѣлац.

катѣнац -ѣнца м *мѣѣална наѣрава којом се сѣјајају и закѣучаѣају алке и враѣа намиѣаѣем резе на омчу*. — Сѣшницѣ мѣрам да закл'учѣвам катѣнцом и ѡпет нѣсам сигуран.

кѣуч м *креѣеѣ на сѣуѣиѣаѣе и ѣодизаѣе за седеѣе и сѣаѣаѣе*. — Више ниѣко не дрѣж крѣѣете, кѣучи су мнѣго бѣл'и.

кафтѣр м в *ложѣиѣѣе*. — Тѣри којѣ дрѣво у кафтѣр да не стѣне казѣн, још мѣло нек идѣ.

кѣца ж *вѣѣи дрвени суд са дугама, корѣстѣи се за комину и млѣчне ѣрераѣе-ѣине*. — Напѣни кѣцу купѣса па преко зѣмѣ и купѣса и рѣсонѣце кол'ѣко ђѣеш. Напѣнијо би по нѣкол'ѣко кѣца шѣрица. Носѣло се без мѣре нѣкол'ѣко кѣца сѣра и скѣропа планѣнскѣга.

качѐнце -ѐнчѐта с в *качица*. Поручила би да ми сл'ѐгне једно качѐнце скѐ-
рупа за раднице, преко л'ѐта.

качѐнче -ѐнчѐта с в *качица*. — Од једне краѓе мл'ѐка ка водѐ, напунила би
кач'ѐнче скѐрупа. Извѐди из онѐга качѐнчѐта, забрчкај да се презалогѐји.

качѐја ж *метално сечиво са дрвеном држалицом, користи се за сечу ши-
иражја*. — Кадгѐд је прошаѐ овудѐр, прошаѐ је сас качѐјом у руке.

качѐница ж *дрвени суд са дугама нешто мање зајремине; служи за држање
млечних љредађевина*. — Купила би кад би нашла једну качѐницу планинскога скѐ-
рупа. Уй качѐнце, качѐнче, качурак, качурче, чабрица, чабрѐнче.

качкѐт -ѐта м *врста каје са шшићом*. — Са се више носу качкѐти но шајкаче.

качурак, -рка м в *качица*. — Дѐста би ми било да си ми доно качурак сира,
нѐм шта ни робл'у, а не радницима да спрѐмим.

качу́рче -урчѐта с в *качица*. — Сл'ѐгни ми једно качу́рче смѐка да љма, да
ми се нађе.

кашагѐја ж в *чешагија*. — Свако јутро да и истимѐриш кашагѐјом па да и
упрѐгнеш.

кашѐика ж в *брклаја*. — Онѐм кашѐиком се мѐша док не упије вѐду, па се из-
гнѐта.

квѐка ж *рукохват браве*. — О тугѐ нѐ мож да се увѐтиж за браву кол'ѐко је
прл'ава.

кецѐл'а ж *део женске одеђе од љамучне љканине који се носи љреко сукње с
љредње сѐране*. — Мнадице имѐл'е навѐзѐне кецѐл'е, а жѐне виѐанке.

килаш -аша м *стаклени суд за ракију куѐастог облика зајремине од једног
лиѐра*. — Донесе ѐдма килаш ракије, те ти мѐ по једну до(к) га не исцѐдѐсмо. Уй
килнача, бел'ѐћ, саѐл'ѐк.

килнача ж в *килаш*. — Маѐло помѐло, исцѐдѐсмо пуну килначу л'уте ракије.

кицѐл'а ж в *кецѐл'а*. — Виѐанке су носѐл'и старије жѐне, а кицѐл'е мѐдице
и девојке.

кишобран м в *чадор*. — Рече: не љди бес кишобрана се ће кѐша, покѐсну-
ћеш.

клагѐја ж в *оклагија*. — Клагѐјом смо развиѐјал'и кѐре за пѐту, мѐшал'и ка-
чамак.

кѐлаше -а с *ѐања вунена љканина изѐћкана на два ниѐа*. — Кажѐ, ѓдри
кѐлаше нек је лѐше.

кѐзѐт -а/кѐзѐт -ѐта м в *нужник*. — Погл'ѐдај му какав му је кѐзѐт, па ћѐж
да виѐиш какав је домаћин.

кѐуна -ѓпѐ ж *дашчана стѐлица за више особа*. — Порѐђај кѐупе поред аста-
ла да сѐдну л'ѓди.

кѐпѐница ж в *искосак*. — Тавакѐја кѐпѐница јѐ љмам на тѐван кол'ѐко
гој ѐћеш.

кѐпчић м в *рукавац*. — Кѐпчићи држу рѐгове на краће стране крѐва на
четѐри вѐде.

кѐчка ж в *букагије*. — Док је кѐњ пѐсо дѐл'е у л'ивѐде, нѐко му скинуо
к'ѐчку и пѐнео.

кл'ин -ина м 1. *в чивија*. — Зацўкај ми овај кл'ин испод грйве, ус косйште да се утёгне кўса. 2. *в йул'ија*. — Прётне се кл'ин кроз онё две рўпе на крајевима лўпца и тўри дрвце у његову рўпу да се не извади.

кл'ун м *в кл'уна*. — Онём кл'унем се заваћа пл'ётиво ка се пл'етё.

кл'уна -ўпё ж *усек на врху игле којом се илетше*. — Сада йма игалá бес кл'уна онако.

кл'ўч -ўча м 1. *в шил'ак*. — Кл'ўч за сёно прáвил'и смо о(д) дренўвога ил' од глогўвога дрвета. 2. *в рўг*. — Кл'ўчёви л'ежёду на подрўжнáче. 3. *в йул'ија*. — Тáј клўч је о(д) дрвета кај кл'ин, само што је пл'ўснат, и што је дўл'е пребўшен

кл'учáница ж 1. *ошвор за калауз на брави*. — Тўрим кл'ўч у кл'учáницу, окрёнем, нёће да откл'учá. 2. *йримийивна дрвена кукаста найрава йровучена кроз кружни ошвор на сшубу, која служи за затйварање вратйа са сйолашиње сшарне*. — Она кл'учáница кўкаста, ако ју окрёнеш на једну страну — отворйш врата, на дрўгу — затворйш. *Уй брўушка, шракавица, шракал'ица*. 3. *в шракалица*. — Уваћйш рукўм, па претйснеш пáлцем кл'учáницу, тáмо унутра онё се подйгне па се отворё врата.

кованйк -йка м *кожни йојас укрáшен метáлним йлочицама*. — Око пўјаса опáши кованйце. Пўцао у њёга па га погодијо у кованйк.

ковйн -ина м 1. *в кофин*. — Јáбуке би брáл'и у ковйне. 2. *в сейей*. — Примáкни ковйн са тёшем па крпй док ти очй испáну.

кўвчег кўвчёга м *сандук у сйаваћој соби за одећу и йостшељину*. — Нйје имáло регáлá ка сáд но смо одёла држáл'и у кўвчёзе.

кўжук кожўка м *огршач од овче коже*. — Пáмтим га, стáлно је носйјо кўжук. *Уй кожуче*.

кожўче -та с *в кожук*. — Покўјна Стёвка у задње врёме стáлно је йшла с кожўчетом.

кўкл'ица ж *сшюлица са четйри ножйце без наслона*. — Кўкл'ице је мўго да кўпи само онај кў је имáо плáту.

кўкор м *в колиба*. — Насрёд бостáна напрáви се кўкор ка се чўва бўстан да се седи у њёга.

кокошáр -áра м *сшјаја за кокошке*. — По јёдна и јёдна нестáдоше ми свё ис кокошáра. *Уй кочак, кокошарник*.

кокошáрник м *в кокошар*. — Пўнесе ми и твўр ис кокошáрника свё за јёдну нўћ.

кўблац кўлца м *в садил'ка*. — Папрйке расаћўјемо кўлцом, а кўпус и парадáјс на оцáце.

кол'ёвка ж *лежáј у којем се йовијају бебе*. — С кол'ёвком су жёне йшл'е да жўбёдў пшеницу.

кол'нба ж *йокривено склонишйе у йољу*. — Онај што чўва бўстан мўра да йма кол'йбу. *Уй кокор*.

комйн -йна м *в оцак*. — Кáфа и шећёр одма тў у дўлап поред комйна да је нá руку.

копџа ж *емајлирани земљани суд за воду, крчаг*. — Пџ ладна вода је ис конџе но из бурџа. Конџа стопут отидне на студенац, а једном се слџми. *Уџ крчаг*.

конџаче -аџета с *мали земљани суд за воду, дем од конџа*. — Конџичџи су бил'и више за децу да се играју но за употребу. *Уџ љуџак*.

кџндир м *в рабџш*. — Кџндиром се измерџ кол'џко џма ракије у баџву испот казџна.

кџндурџа ж *в циџела*. — Нџкад смо звџл'и кџндуре, а ви сат циџел'е.

конџпац -пца м *уже џроизведено од уџредених влакана конойџе*. — Натџвару се кџла сџна па се вџжу конџпцом.

конџпче -та с *в уриџче*. — Упрџти се конџпчетом кад нџмаш ш чџм да нџсиш.

кџпа ж *в џимиџа*. — По двџ кџпе би посџкл'и џџрпича за дан.

кџпча ж *мейџална найрава за закоџчавање џанџалона*. — Некад се панталоне закопџавџл'е пул'џјом, а сџ се турају кџпча и куџл'џн. *Уџ куџл'џа*.

копџџа -џна м *в куџл'џн*. — Онџ што се закопџавају панталџне састџи се из двџ деџла, од кџпче и копџџана.

коритџрка ж *в џеремџда*. — Пџ прџ кџџе су бил'и покривџне коритџрками.

корџто с **1.** *дрвена или беџонска найрава у коју се сџџа храна свиџама*. — Ёно и пуно корџто нџсу ни пришл'е да јџду. **2.** *в џостџавиџца*. — Би се разлџдила корџта с крај до на крај бачџје. Онџ мл'џко да скџва, џнда у онџ корџта да разлџди мл'џко да се фџта кајмак. **3.** *в жл'џб*. — Напуни и корџто зџби и не бџј се за џџ. **4.** *лимена, џластџична или дрвена џосуда за џрање и куџање*. — Окџпај се у корџто, па ис корџта избџци воду наџпол'е. **5.** *в чул'џна*. — Насложџл'и би наџпре онџ што перџмо у корџто, па би покрџл'и неком старџм крџпом па посџпал'и пџпџл'џм, па сџпал'и врџлу воду. **6.** *в водир*. — Корџто за брус направи о дрвета.

кџрпа, кџрпџ ж **1.** *џредметџ од џруџа са веџом дрџком џолукружнџ облика; служи за држање или ношење разних џредметџа*. — Сваке срџде и субџте продаваџа сам по пуно кџрпу јаја. **2.** *в коџин*. — С кџрпама у џџву, па бџри шта џмаж да берџш.

кџрпџца *в коџинче*. — Онџ што би пл'џл'и за кравама, носџл'и би у кџрпџце.

кџса косџ ж *ручна џџџџривредна алаџка којџм се косџ џрава*. — Кџ н умџ да подџси кџсу, бџл'е да ју баџци, но да кџси снаџџом.

косџр -џра м *сечиво за џруџе у виду срџа*. — Сџко сам косџром да ме нџко нџје џџо.

косџште с *држало косе*. — Косџште је наџбол'е од л'џпе. Оставџиџо сам јџдну л'џтву беш чвџрова за косџште

коскџн -џна м *в кускун*. — Нџје сџгурно да се јаше на сџдло којџ нџма коскџп.

коснџк -џка м *в џџдуџирач*. — Куџџџа би се преврнуџла да ју не држџ коснџци.

костџм -џма м *женско џџџофано одело*. — Одвџо ју у Пџџ да ју кџпи костџм.

котѧлац -ѧлац м *место у ниѧима где се укрѧијају ниѧи*. — Оснѧва се провѧче крос котѧлце, па крос брѧдо. *Уѧ кѧѧалац, кѧѧаоц.*

котѧо кѧтла м 1. *бакарни или лимени суд са ѧокреѧним ѧолукружним држачем, који је ѧостављен на две алке ѧри ивици*. — Остѧо ми је бакѧрни котѧо от четрѧс кѧла. *Потовѧри кѧце и котлѧве свѧ шта трѧба за планѧну*. 2. *део казана за десѧилацију у који се сѧѧа комина*. — Котѧо от казѧна фѧта око осамдѧсет кѧла цѧбре. *Уѧ казан*.

котѧоц в *кѧѧалац*. — Онѧ котѧоци подѧжу и спѧштају жице оснѧве ка се ткѧ.

котѧр -ѧра м 1. *в кѧѧарица*. — За сѧѧгѧене ѧвце бѧл'е је да јѧдѧ ис котѧрѧ но из јѧсала. 2. *в коѧир*. — Кад би одмѧрѧл'и волѧве у ораѧе, примѧкни и котѧр сѧна да јѧдѧ док одмѧрају.

котарѧца ж *округла јасла за овце, сѧйлеѧена од дебљег ѧруѧа*. — Кад јѧду ис котарѧце ѧвце мѧѧе расипѧју. *Уѧ јасла, кѧѧар, коѧ, коѧир*.

котл'ѧнка ж *емајлирани земљани суд са дрѧком у виду ѧуѧа, обично се корисѧи за кисело млеко*. — Узбѧчѧло ми мл'ѧко у котл'ѧнку, мѧрѧѧу да га бѧцим свѧѧѧама.

котл'ѧн -ѧна м *кѧѧао средње величине*. — Вѧрѧла би по двѧ котл'ѧна мл'ѧка на дѧн.

котл'ѧче -та с *кѧѧао мале заѧремине, мали кѧѧао*. — Кѧ имѧо више стѧке имѧо би више котл'ѧчиѧа.

котѧрка ж *в гумача*. — Котѧрка је ѧгла са круѧл'им уѧѧима.

котрл'ѧч -ѧча м *ѧодметѧач ѧрѧиенасѧог облика, израѧен од ѧканине, сѧлава ѧа се исѧод ѧейсије кад се носи на глави*. — Прво тѧриш котрл'ѧч на главу, па тепѧију преко ѧѧга, упрѧтиш л'ѧбове, а ѧ руке мл'ѧко, ел' нешто дрѧго, па нѧси. *Уѧ коѧѧур, ѧѧѧѧурѧ*.

кѧтур м *в коѧѧрл'ѧч*. — Онѧ кѧтур ти штѧти главу од врѧѧе тепѧије.

кѧфа ж 1. *лимени или емајлирани суд са вреслом чије је дно кружног облика и уже од ѧѧвора*. — Кѧфом смо вѧдил'и вѧду из бунѧра. *Уѧ куѧла*. 2. *в водир*. — Сѧпл'и ми чѧшу водѧ у кѧфу за брѧс.

кофѧја ж *в куѧија*. — Кофѧја је плѧт око кѧѧе висѧк прѧко двѧ мѧтра.

кофѧн -ѧна м 1. *корѧа од неогуљеног ѧруѧа која има дно кружног, а дрѧку ѧолукружног облика, израѧена у домаѧој изради, обично се корисѧи за браѧе воѧа и ѧѧврѧа*. — По двѧнајес кофѧна пасул'а на дѧн трѧба д убѧре пасул'ѧр. *Уѧ ковин, корѧа*. 2. *в сѧйѧѧ*. — Чно ти га гѧре у кофѧн, па ѧзми сѧма, шта траѧиш од мѧне.

кофѧнче -та с *мала корѧа од неогуљеног ѧруѧа израѧена у домаѧој раѧиносѧи, обично се корисѧила за држѧње ѧлетѧива*. — У кофѧнчиѧе су чѧре држѧл'и пл'ѧтиво кад би чувѧл'и стѧку. *Уѧ корѧица*.

кочѧк -ѧка м 1. *в кокоѧѧр*. — Чвече и затвѧрамо у кочѧк, а по дѧну су пѧшѧене по обѧру и по бакѧче. 2. *в кочина*. — Прескѧчи се у кочѧк изабѧри којѧ дѧеш. 3. *в ѧел'ѧчак*. — Да ми претвѧрѧиш вѧртницу от кочѧка да ми не изѧђу тѧѧи.

кѧѧина ж *сѧѧаја за свиѧе*. — Држѧл'и смо свѧѧе у кѧѧину у ѧзбу испот стѧба. *Уѧ кочѧк, свиѧарник, свиѧѧац*.

кѠлчнѣ кѠлчѣна м в садил'ка. — Зашил'иш кѠлчиѣ, па расађујеш паприке.

кѠш м 1. *остѣава за кукуруз.* — Лако је мишу по пуноме кѠшу. Испразнил'и би кошѣве прѣ Божѣна. 2. в *кошарица.* — БѠл'и су кошѣви за Ѡвце, јер не убивају вуну кад јѣдѣ из ѣи. 3. в *кошир.* — Скуби онѠ сѣно полако док се не напуни кѠш.

кошѣра ж *ѣособна ѣрстѠрија у дворишћу за сѣоку, која је, обично ѣокривена сламом.* — У кошѣре смо држали јаловѣну. Уѣ ѣојѣиѣ.

кошѣр -ѣра м 1. *ѣлеѣара којом се носи сѣно сѣоци за оброк.* — Кад је дотѣро волѠве, ѣвече дѠно и пун кошѣр сѣна. Уѣ кош, кошѣр, крошѣна. 2. в *кошарица.* — Кошѣри ѣмају ману што заузимају мѣсто, за дрѣго за свѣ су бѠл'и.

кошѣл'а ж *део мушког рубља од лаке ѣканине за горњи део ѣела.* — Бајрак се закѣти кошѣл'ом. Ткал'и смо платно за кошѣл'е.

кошѣл'ница ж *дем од кошуља.* — ПѠјѣде ми крава детѣњу кошѣл'ницу док сам ју помѣзла.

кошѣл'че -ѣл'чѣта с в *кошуљница.* — ОнѠ кошѣл'че краћко, није му ни до пупка.

краба ж в *шил'ак.* — Саѣ ни крабе не трѣбају ништа, кад нѣмамо сѣна да скубемо.

крабза ж *игла са дрвеном дршком на врху савијѣна, служи за хеклање.* — Попл'ѣѠвал'и би крабзом. Уѣ наѣл'ѣѣача, ѣѠл'ѣѣача, ѣѠл'ѣѣал'ка, ѣѠл'ѣѣуша.

крамп м 1. *врѣѣа алаѣке за коѣање ѣврде ѣодлоге којој је јѣдна сѣѣрана зашиљѣна, а друга заоѣѣрена.* — Крамповима смо ископѣл'и тѣмел'и за пѠдрум. Уѣ ѣѣѣук, ѣукан, шил'ѣбод, шил'ан, шил'бок. 2. в *ѣрноюѣ.* — Да му чѠвек разбѣје главу крампем.

крѣбла ж *дрвени или лимени суд са водом за кондезовање ѣаре алкохола у ѣѣчно сѣање.* — По правилу, у крѣблу не смѣ да бѣдне вѠда врућа, ако ѣѣж да ѣмаж дѠбру ракију.

крѣвет -ѣта м 1. *дрвена или мѣѣална најрава ѣѠдешѣна за ѣосѣѣу на којој се сѣава.* — Више ни су ни дрвѣни ни фѣдѣрни крѣвети, но каучи. 2. в *сѣѠлица.* — Крѣвет је и онѠ де се спава и онѠ де л'ѣжидѣ рѠгови от крова. 3. в *ѣѠѣѣрѣѣница* — Ка се заврѣши коѣѣја, гѠре се сапл'ѣте крѣвет.

крѣвѣтац -ца м *дрвена или мѣѣална најрава у којој деѣа сѣавају.* — Кад мало порастѣ л'ѣгаж га у крѣвѣтац.

крѣденац -нца м *делимично засѣѣакѣен орман за храну и судовѣ.* — У крѣденац мѠже да стѣне и понѣшто што се спреми за зѣму. Макосмо сталѣже кад искочѣше крѣденци

крѣкл'а ж в *л'уѣка.* — Кад му тѣриж дрво одозгѠр, Ѡно не мѠже д извѣчѣ главу.

крѣсало, -а с в *крѣсиво.* — Тѣриш трѣд на камен па удѣраш крѣсалом по камену да пушти жѣшку.

крѣсиво с *ѣрѣѣа чѣлична најрава којѣ ударом Ѡ сѣѣѣѣјалну врѣѣу камена изазѣва варнице.* — Нѣсмо имѣл'и шѣѣѣѣѣ ел' упал'ѣѣе ка саѣ, но смо пѣл'ѣл'и крѣсивом. Уѣ кресало, Ѡгњило, кресило.

крѣснло с в *кресиво*. — Ка се шибица оквѣси, не мѡже да се упѡл'и, а крѣсно мѡже.

крѣч м бела маѡтерија добијена ѡчењем камена кречњака која се ѡмешана са водом користии у грађевинарстиву као и за за кречење куће. — Нѣстаде ми крѣча, ктѣдо да окрѣчим јож дивѡну. Уй *ћиреч*, *ћирић*.

кривѡна ж краћа цев за одвод дима савијена ѡд углом од 90 стѡеени. — Шпѡрет з двѣ кривине слабије вучѣ. Уй *лакаш*, *кол'ено*.

крл'а ж ѡањ за седење. — Нисмо имѡл'и за свакога стол'ицу па би понѣко седѣо на крл'у, ел' би чучѡо. Уй *крл'че*, *ћруѡина*, *ћруѡинче*, *ћруѡил'ак*, *чуча*.

крл'че крл'чѣта с в *крл'а*. — Понѣко крл'че би држал'и у сѡбу па би седѣл'и на њѣга.

крѡв крѡва м дрвна констѡрукција са цреѡом која ѡкрива кућу. — Мѡже да бидне ѡпасно кат пѡне снѣг с крѡва. Уй *кул'м*, *кул'ем*, *кул'им*, *кул'ум*.

крѡћ м в *кукл'аја*. — івце се тѣрају крѡћем.

крѡшња ж 1. мања корѡа од цѣяног ѡрућа у којој су ѡлетѡише носиле ѡлетѡиво. — Помало сѡра и л'ѣба у крѡшњу и клупче пл'ѣтива, па ѡјт за овцама. 2. в *кошир*. — Примѡкни волоѡима ону крѡшњу сѣна да јѣду из ѡј док одмѡрају.

крпѡра ж сѡаза изѡйкана од крѡа. — Л'ѣпо је и ка се застрѣ сѡба крпѡрама.

крпл'ача ж в *гумача*. — Крпл'ачема би крпил'и чарапе, панталѡне и прѡвил'и пѡнце.

крс м 1. задњи део шоварећег самара. — Закачи бисѡге на крс о самѡра. Уй *крстѡина*. 2. в *јасѡук*. — Крс мѡже само да л'ѣгне на дирек, не мѡра да се закује. 3. в *ѡул'ија*. — Крстем се онај лубац затѡри и не мѡже сѡм да се откопчѡ.

крстѡна ж в *крс*. — Товѡр се затѣгне конѡпцима за ѡвратњак и за крстѡну от самѡра.

крѡг м *дашчица кружног облика којом се ѡриѡиска сир у каѡи*. — Повр круга тѡри се неки камен да га прѣтѡсне д изл'ѣгне сѡк одозгѡр повр њѣга.

крѡл'а ж в *кукл'аја*. — Какав је то чѡбѡнин за овцама, ако за ѡима идѣ бес крѡл'е.

крул'ача ж в *круњач*. — Јѣдан вртѡи крул'ачу, а дрѡги турѡ одозгѡр колѡмоћ у ѡу.

круњач -ача м *машина за круњење кукуруза*. — Нѡјпре смо рѡнѡл'и рѡчно па пѡсе круњачѡима. Уй *ѡкруњач*, *крул'ача*.

крута ж в *кукл'аја*. — За круту је нѡјбол'и прѡт от коштѡна кад изрѡстѣ и(з) земл'ѣ.

крчѡг -ѡга м в *конаша*. — У пѡл'е кад би рѡдѡл'и пѡл'и би вѡду ис крчѡга.

крчѣла ж ѡримѡшѡвна дрвена ѡйрана на којој се савијају ѡарѡшѡи дрвених вила. — Онѡ дрво ѡпѡриш на пламен, па савијеш на крчѣлу, да ѡпѡравиш вѡлу. Уй *крчел'а*, *крчел'е*, *јарам*, *рогл'а*, *саница*, *сѡубе*.

крчѣл'е крчел'а ж мн в *крчела*. — Кѡ нѣма крчѣл'е мѡже вѡлу да савије и на стѡбе.

куѡѡја ж в *куѡѡја*. — Куѡѡје су бѡл'е сапл'ѣтѣне от прѡћа, а ѡвр су имѡл'е ка стрѣу, сапл'ѣтѣну, па преко ѡј ѡбацано кл'ѣка ил' слѡме да не кѡсне.

кугла ж в *баланѡа*. — На кантар се мѣри онѡм кѡглѡм.

кудѐл'а ж дрвена најрава на којој се иривчишује вуна или конойља кад се иреде, иреслица. — Ка сам била у планину, сама сам правила и кудѐл'у и вртѐно от чамовине.

кѹка ж 1. в шил'ак. — Кад је сѐно збијѐно тѐшко се скѹбѐ кѹком. 2. в греја. — Онѐм кѹком закачиш ѐно што шијеш рѹчно.

кукан -ана м 1. в кул'ан. — Куканем закачиш за кѹпчу. 2. в койча. — Панталѐне се закопчавају кѹкл'ом и куканом.

кукач, -ача м в ожсек. — Да видиш код ковача да ми направѐ машу и један кукач.

кѹкл'а ж 1. в греја. — Јѐдан крај закачиш кѹкл'ом па држиш испот кол'ѐна. 2 в койча. — Панталѐне се закопчавају кѹкл'ом и куканом. 3. в шил'ак. — Реко да прекинем онѐј глѐг, га направим једну кѹкл'у да кѹбѐм сѐно.

кукл'аја ж шѹай у кога је рукохватѹ савијен у ѹолукруг. — Чобѐни што су чѹвал'и и ѐвце имѐл'и су кукл'аје. Уѹ кукл'ача, круѹа, шѹакл'а, увијача, кроћ, крул'а.

кукл'ѐн -ѐна м метална најрава кукастѹг облика за закопчавање. — Понѐке панталѐне ѹмају пул'ѹју и кѹпчу с кукл'ѐном. Уѹ койчан, кукан.

кукл'ѐча ж в кукл'аја. — Узмѐш дрво от кошѹана, ѐвако ка пѐлац тѐнко, па га напѐриш на ѐгањ, па га савијеш и направѐши кукл'ѐчу.

кѹла кѹл'ѐ ж 1. већа кућа на два нивоа. — Извѐдоше га ис кѹл'ѐ Јеремѹћа. Уѹ двѐспрашница. 2. наковањ за окивање косе. — За једну днѐвницу косѐч је мѐго да кѹпи чѐкич и кѹлу.

кѹл'ем м в кров. — Дѐнала ми кошѹл'у и кудѐл'ку вѹне за на кѹл'ем.

кѹл'им м в кров. — ймаш л'и јапѹју за кѹл'им?

кѹл'м м 1. в кров. — Ка се кѹл'м подѹже, тура се бѐјрак на њѐга. 2. в сл'еме. — Најдугѐчку и најправу грѐду оставѐши за кѹл'м.

кул'мѐр -ѐра м 1. в ѹоклоѹац. — Одозгѐр се постаѹу кул'мѐри и зал'ѹју мѐлтѐром. 2. в сл'еме. — Пофуѹѐ се дѹжући кул'мѐр и пѐо с крѐва — разбијо се.

кул'мѐш -ѐша м 1. в маѹја. — Крѐв на четѹри вѐде ѹма четѹри кул'мѐша. 2. в сл'еме. — Преко кул'мѐша дѐђу рѐгови, а преко њѹ л'ѐтве па црѐп.

кѹл'ум м в кров. — Седѐла му јапѹја за кѹл'ум трѹ гѐдине.

кумѹи -ѹна м в ѐцак — Порѐђѐл'и би се кот кумѹина па би ѐстѐл'и по свѹ нѐћ.

кунѐр м в куфија. — Свака кѹћа била је ѐграђена кунѐром.

кѹпица ж в ѹимија. — Дан два би ѹѐрпѹчи седѐл'и онѐко раширени, па би и рѐђѐл'и у кѹпице.

купушњѐрка ж в грнац. — Купушњѐрке смо корѹстѹл'и само за свѐдбе и за испрѐтнице.

кѹскун кускѹна/ кускѹн -ѹна 1. мекани део седла или самара који се сѹтавља коњу исѹод реѹа. — Кад ѹма кускѹн, седло не мѐже да идѐ напред. Уѹ коскун, нарѹйница, реѹњача, ѹодреѹник, ѹодреѹњак, ѹодреѹњача, ѹалдум, ѹѹѹруг. 2. в ѹѹѹруг. — Требало би јѐш мѐло да му затѐгнем кускѹн.

кутџа ж 1. *метална кутија за држање резаног дувана, шабакера*. — Ранџе су пушачи пушил' и котробан и држал' и га у кутџе. 2. *в каса*. — Види како су ти кутије, то није пуна петица.

кутла ж *в кофа*. — Некад смо музл' и у ведрице, а сад у кутл'е, ел' црпке.

кутлача ж *в горужда*. — Беж од мене да ти га не викнем овом кутлачом по главе, да ти остане ка од баба.

кућа ж 1. *зграда намењена за становање*. — Ка се кућа прави и Бог помаже. 2. *домаћинство са целокујном имовином*. — Гл'едало се да је ис куће и дома, о добрија родител'а.

кућарица ж *в ђимџа*. — Ка се слџу у кућарице черпици требају да се покрију.

куфџа ж *висока ограда дворишта од џлоша*. — Од нас Срба више нико не пл'еге куфџе. *Уџ авл'ија, кофија, кувија, кунор*.

кућина ж *в шџим*. — От кучине није добра основа.

кушак -ака м *в дирек*. — Остало још нешто од јапије, вал'аће за кушаце.

Л

лавор м *емајлирана, или џластична џосуда кружног облика за џрање*. — Добри су овџ пластични лавори, не мџжу ни да се ол'џшају ни да се слџме тако лако.

ладник -иџа м 1. *џмоћна џростџорија за џрераду млека*. — Смџк смо држал' и у ладник. *Уџ бачија, сџан*. 2. *в ладнице*. — У ладник се лаџило мл'еко да се фџта скџруп.

ладниче -та с мања џростџорија са мањим враџима у дворишту, обично *исџлетџена џрућем, уздигнуџа на чеџири ногара; служџи за смешџај џрокуваног млека џри џроизводни каџмака*. — Кол'џко сам пџт срџао мл'ека на слџмку из ладничета. *Уџ ладник, џараник*.

лажџа ж *в бркл'аја*. — Не мож без лажџе, џеж да се поџариш ако мџшаш рукама.

лакат -кта м *в кривина*. — Готџво скџпл' и лакат но чџнак о(д) шпорџта.

ламба ж *в ламџа*. — Кад није имџло гаџа турџл' и би наџфу у ламбу, па би поцрнџло стџкло, би се учинџло ка угџрак.

лампа/лампа ж *застџакњена светџиљка за собу која користџи џетџролеј као гориво*. — Наџпре смо имџл' и лџч, на лџч би вечџрал' и док не искочџше лампе. *Уџ ламба*.

лапџтица ж 1. *в бркл'аја*. — Она лапџтица за брџање, џска, није шџра о три прџта. 2. *в лџџиџица*. — Направи ми једну лапџтицу, нем ш чџм д узџмл'ем брашње из наџеви.

лаџавице ж мн *калкан*. — Лаџавице џмају крџови на двџ воде.

лаџраџац -џца м *коџао од лџма (лаџџре)* — Сваки дан сам сџрила по пџн коџао лаџраџац.

ложџоница ж *в лџџиџице*. — Напџним лџџџоницу о(д) шпорџта пџну дрџва, ал' сирџва па неџе да пџсну.

лљжиште с 1. *љросљтор у иљедњаку где гори ваљра*. — Мало му лљжиште, не мљже у њљга да стљне дрљва кол'љко би трљбало да се загрљје сљба. *Уљ лољионица, ваљриљиље фуруна*. 2. *лимено лољиљиље око койла за дељтилацију алкохола*. — Мљже и крл'а да стљне у лљжиште од машинскога казљна. *Уљ каљљљр, фаруна, форуна, фуруна*.

лљнац/лљнац м 1. *дубљи емаљлирани суд ваљкаљог облика са дрљкама у верљикалном љолљају*. — Да се испразни свљ из лљнаца и да се опљру. 2. *в грнац*. — Млљго је укуљније јљло из лљнца но и(з) шљрпљ ел' некога дрљгога сљда ка се кљва на шљрет.

лопљта ж *в лољаљиљца*. — За јљдну колобљтницу бил'љ би дљста двљ-трљ лопљте брашна.

лопљтица ж 1. *дрвена лољаља са краљком дрљком за узимање брашна*. — Тури брашна у сљто с лопљтицом, па сљј. *Уљ лаљаљиљца, лољаља*. 2. *в лољар*. — Окретљч љма двљ орљника, а јљдну лопљтицу.

лљбац -пца м 1. *љолукруљжни део колевке изнад узглавља*. — Извљклљ ми се дљте повијљно, онако испод лљпца. 2. *дрвени огрљак о који се вљша овљије звоно*. — Лљбац је најбол'и од орљове жљл'е. *Уљ љел'иљ*. 3. *в врљсло*. — Звоно се нљкако откљчило и испљло с лљпца, дљшла крљва с лљпцем без њљга. 4. *в л'уљка*. — Код нљс вљчу лљбац и за онљ крљкл'у у тљр де се дрљжљ тљоци ка се мљзљ.

лљла ж 1. *љокрељйна бакарна љев љри краљевима савиљена љод углом од 90' кроз коју љролази љара љри дељтилаљији раљије*. — Нљма кљ да ми помљгне да пре-мљјем лљлу. 2. *ж љрибор за конзумирање никољина*. — Рљтко кљ је имљо лљлу, но смо зављјљл'и дуљљан у пљрче љртљје и такљ пљшил'и.

лљч, лљча м *љарче дрљља од бора које је лако заљљиво због високог љро-ценља смоле, а корисљило се за освељљавање љросљорије*. — Дог би вечљрал'и снљша би дрљљала лљч покрај софрљ.

л'љген/легљн -љна м *љлиља бакарна или лимена љосуда круљног облика за љрање ногу или љрихваљање уљљиребљене воде љри љрању руку*. — Опљреш најпре свљкру нљге у л'љген, па пљсе баљиш онљ вљду из л'љгљна низ вљдовал'у; такљ свљмљ рљдом.

л'љгло с *в гнездо*. — Гомљлљју се по двљ у јљдно л'љгло па ми полљмљл'и јљј-ца.

л'љма -љ ж *в л'емл'а*. — Како је кљ имљо, такљ је мљтаљ љљвке, на л'љму ил на витл'љљ.

л'љмл'а ж *дрвена најрава за дрљжање љређе љри мољљању, састљављена од два нејљднака, у ценљру љробуљшена крљља, љо ободу сљљљена лељљиљцама, а у средини осовином*. — Л'љмл'а љсто слљжи ка вљтл'љљ. *Уљ л'љма*.

л'љс -а м *в јайљја*. — Остљло ми бљло јљш л'љз да набљвим, дрљго сам свљ спрљмљо.

л'љса ж 1. *враља од љруља за заљљварање одређеног љросљљора у којем борави сљљока*. — Вљше нљко не пл'етљ л'љсе, лљкше и да направљ тарљбе.

л'љмез м *дрвени дрљљљч сламе на крову*. — Преко крљва о(д) слљме турљ се л'љмљје.

л'ѣтва ж *дрвени држач цреѣа у кровној конструицији*. — Постаѣе се рѣгови, па се пол'ѣтвâ с л'ѣтвâма, па се покрѣје црѣпом.

л'ѣс м *в ѣлатино*. — Кѣзбашина кѣса скѣро и да нѣма л'ѣста кол'ѣко је потрѣшена.

л'ѣстра ж *в калкан*. — Дѣбро би бѣло да зазѣдамо још л'ѣстре, па да пол'ѣтвâмо.

л'ѣце с 1. *горњи део јѣргана*. — Сâд ѣма јѣргана с једнѣм и з двâ л'ѣца. 2. *ѣредњи део куѣе*. — Л'ѣце куѣе трѣба да бѣдне окрѣнуто према јѣту.

л'ѣг м 1. *в ѣл'ускавица*. — Посипѣвани су л'ѣгн на л'ѣгу да опѣру рѣке и да се омѣју. 2. *в кориѣно*. — Л'ѣг за зѣб имâо је ногâре. Напѣнијо би л'ѣг зѣби свâко јѣтро.

л'ѣкâч -âча м *шѣйај којим се одѣвају, шѣрају, шѣлад од мајке ѣри мужи*. — Л'ѣкнеж га мâло л'ѣкâчом, ѣно се одâл'и и тѣ посл'е помѣзѣш.

л'ѣл'ак -л'ка м *дрвена найрава за ношење беба, мања колевка без ѣостѣоља и луѣца*. — Кад би ѣшл'и нѣгде с макâѣом, носѣл'и смо ју у л'ѣл'ак.

л'ѣпка ж *рогља ѣободена у шѣору, којѣ се ѣриведе шѣле и клином ѣровученим кроз рачѣе изнад шѣлеѣег вѣраѣа задржâва удаѣено од мајке док се крава ѣомузе*. — Ако ѣма л'ѣпка, не трѣба нѣко да ти помâга да мѣзѣш. *Уѣ ракл'а, рогл'а, рокл'а, ѣрел'убак, крекл'а, лубац*.

М

мажѣтна ж *ѣодврнути део ногаѣица ѣанѣшалопа*. — Јâ нѣ би обѣко панталѣо-не ако нѣмају мажѣтне.

маѣнѣа ж 1. *кѣса гѣда крова на чѣѣири свода којѣ једним крајем лежи на зи-ду, а другим на слѣмену*. — За маѣју трѣба да је дугâчка и прâва гѣда. *Уѣ ѣошник, настѣревница, ѣушник, кул'маш*. 2. *в ѣодница*. — Преко маѣја чѣпâнице, па преко нѣи зѣмл'а.

макâзе маказа ж мн *в навѣраѣѣак*. — Макâзе о самâра су напред, озâд је кѣс.

мâлтер мâлтѣра/мâлтер -а м *жѣѣѣка смѣса ѣеде ѣѣска и кѣча којѣ се кори-сти у граѣевинарѣѣѣу*. — Сâ су куѣе омалтерѣсане мâлтѣром, а по прѣ обл'ѣпл'ене кал'ѣштѣм. *Уѣ расан/расан*.

мâл' мâl'а м *в ѣѣакмак*. — Бѣл'е је мâl'ем, ал' ако га нѣма мѣже и са секѣ-ром да се побѣја.

мал'âк -âка *в ѣѣакмак*. — Онѣ кѣл'е побâдај па удâрај мал'âкем да се не л'ѣл'ају.

мâл'ка ж *врѣѣа врѣѣена којѣ се у водоравном ѣоложају окрѣѣе суѣроѣино смеру крѣѣѣања казаѣке на саѣу*. — Прѣло се на врѣѣено, а препрѣдâло на мâl'ку.

мâмак -мка м *крѣѣица у дрвеној рачѣици на излазу бакарне чѣѣи кроз којѣ шѣ-че дѣѣѣилисана ракија*. — Онâј мâмак слѣжи сâмо д идѣ ракија прâво у бâчѣву, да не шѣта тâмо-вâмо. *Уѣ мамац, маѣѣац*.

мâмац -мца м *в мамак*. — Мѣже и без мâмца, ал' с мâмцом је бѣл'е, не раси-пѣе се.

марамница ж *четвртаксти комад њканине од шањег њлајна који се користи за брисање руку.* — Њикад њије изашо у село без марамнице у цѣп. *Уи канаџе, чеџре.*

матавџло с *в мошавило.* — Понѣкад би мѣрил 'и с матавџл'ем кол'џко да пџштимо.

матац -ца м *в мамак.* — Она ракија идѣ прџво низ матац у балон, беж њѣга би се расиповала.

матџка ж *метална алатџка са дрвеним држалом којом се коџа.* — Њџбол'е је врбово држало за матџку.

матџкица ж *в матџиче.* — Треба ми једна матџкица, да опрџшим нешто паприка.

матџкче -џкчѣта с *метална алатџка мањег обима, са дрвеним држалом којом се окоџава џоврѣ.* — Колџмбоџ се прџши матџком, а паприке матџкчѣтем. *Уи матџкица.*

мџчка ж **1.** *в џракал'ица.* — Кот коџача би кџпил'и мачку, па би ју закоџал'и на врата, па с њџм отвџрал'и и затџрал'и. **2.** *в шул'.* — Оно маџло што џири испод браве, што се с њџм затџрају врата ми зовѣмо мачка.

мачџга ж **1.** *дебља дрвена џалица за џерање сџоке.* — Тамо би крџве пџсл'и, а ми би се игрџл'и мачџгема. **2.** *в садил'ка.* — Њѣко џиче садил'ка, а ми мачџга.

мачџгица ж *в ражан.* — У њѣ рџпе од рџжника турају се мачџгице.

мачџкче -џкчѣта с *дем од мачуга.* — Мбраж да џмаш какав прџт, ел' како мачџкче, њѣ мош такџ без њџшта.

маџша ж **1.** *метална џџиџаљка за хџаџање жара и џодсџицање џаџре.* — Јџ њѣћу да горџм рџку кад џмам маџшу.

маџџна -џнѣ ж *машина за млеџење меса.* — Пџше њџко не мѣл'е мѣсо рџчно, маџџном, но понѣсе у касџпницу, па му самѣл'у за чџс.

медџница ж *звоно за краве, круџкасџог је облика, а џаџрављено од бронзе.* — У планину кад тџднеш, како да чџваш крџве ако њѣмају медџницу. *Уи цингар, цингара.*

мѣртек мѣртѣка м **1.** *в рог.* — Њѣма мѣтар између мѣртека. Остџло ми јож за мѣртѣце да набџвим грађу. **2.** *м дебља цѣџаница.* — Њатовџрију пџна кџла мѣртека, дотѣро из Рџџџе.

мѣтла ж *џредмеџ биљног џорекла којим се скуџља смеће из џросџџорија.* — Пзми мѣтлу па побрџши сџбу, џидиш кака ти је.

метл'ѣнче -ѣнчѣта с *в метлџца.* — Пџсе се сџвра побрџше метл'ѣнчѣтем и дџгне.

мѣтл'ица ж *мања метла за уклањање мрџица хране са софре.* — Кад је рџбл'е, мџадица подџгне сџдове, па побрџше сџфру мѣтл'ицом. *Уи метл'ѣнче.*

мешџјка ж **1.** *в бркл'аја.* — Тѣсто се измѣша мешџјком, па се угџѣта рукама. **2.** *в џаџџа.* — Брџшно смо држал'и у мешџјку.

мешџјник м *в џаџџица.* — Ми смо замешџвал'и у мешџјнице.

мешајница ж *илића* *преграда у наћвима где се меси*. — Забрка се у мешајницу, па се тури на танур, па се с њега тури у црепул'у да се испече. *Уи наћварник*.

мешница ж *козја кожа* *прилагођена за држање млечних* *производа*. — У мешницу би држал'и скоруп.

мил'е -*еа* м *исхеклани* *прекривач за сто*. — Да видиш како има л'епо изеклане мил'еје, да се прекрстиш од чуда. *Уи столњак, шустиекла*.

мл'ин м в *мл'инац*. — Мл'ин за кафе може да бидне ручни и на струју, овчички ручни мл'инови су бол'и од ел'ектричнија.

мл'иннац -*нца* м *гвоздена* *направа ваљкастог облика за ручно мљење кафе*. — Нико ти више не мел'е кафе мл'инцом, но купује самл'евену. *Уи воданица, воденица, мл'ин*.

мост *моста* в *подница*. — Од моста до моста нема више од седамдесет метра.

мотавило с *рачвастии* *шиши* на којем се *мота* *пређа*. — Кад испредеш, смоташ на мотавило, направитиш кануру. *Уи мотавило*.

моткица ж в *моткиче*. — С моткицом се окопавају паприке.

моткиче, **моткичета** с в *моткиче*. — У бакчу сваки дан има посла да се ради с моткичетом. Шта ћеш ми у њиву без моткичета. Домаћин има по некол'ико моткичића.

мушема ж *украсни* *поливинилски* *покривач за сто*. — Мушема ти је спас, прођи мокром крпом преко њој и очисти се.

мушкаћ -*ћа* м *горњи* *парожак на вилама*. — Ако нема трећи крак, мушкаћ може и да се закује. *Уи парошк, рожак*.

муштика ж *прошуйљена* *направа за држање* *цигарете* *при* *пушењу* — Зави цигару, тури ју у муштику, па пуши. *Уи муштика*.

муштика ж в *муштика*. — Никад није пушијо без муштик'е.

Н

навијал'а ж 1. *направа за навијање основе*. — Која не би имала навијал'у, турала би основу у корито па би навијала. *Уи навијал'ка* 2. *жена која навија*. — Ми, навијал'а, зовемо ону жену што навија.

навијал'ка -*е* ж в *навијал'а*. — Ако немаш навијал'ку, туриш основу у корито па навијаш.

навлака ж *чаршав* *идешен да се у њега увлачи* *јорган*. — Сад је лако, скини навлаку, опери стави ју опет — без мукe. *Уи увлака*.

навратњак / **навратњак** м *предњи део* *шоварећег самара*. — Навратњак је ка даска прорезана за врат од коња ил'и магарета, горе зарезана за конопац, а са страна пребивена за рибице. *Уи маказе, облук, рамњча*.

наглавак -*авка* м *део* *чарайе који обавија* *стололо*. — Наглавак се не би видео у опанак.

нагрл'ена ж в *нагрл'ина*. — Нагрл'ене од белача бил'е нашаране, имал'е су разне шаре.

нагрл'ина ж *горњи део* *чарайе изнад* *чланака*. — Нагрл'ине белача шаране су разним шарама. *Уи нагрл'ена*.

на̀дзѝдница ж в венчаница. — Цѝо да̀н изгубѝше паостѝл' ајуѝи на̀дзѝднице.
на̀зѝвица ж в белача. — Мѝшке се зовѝдѝ назѝвице, а жѝнске — чарѝпе.

на̀ла̀на ж *врста ѝаѝуче, састављена од каиша крајевима ѝрикованог за дрвени љон*. — На̀ла̀не се носѝл'е по собѝе. *Уѝ налуна*.

на̀ла̀тица ж в *наруквица*. — Па ка(д) ти нестѝне ѝрча за на̀ла̀тице — на мѝку, не мож да га на̀ђеш.

на̀лѝна ж в *налана*. Ко би ишѝо у на̀лѝне чѝо би се чак та̀мо кол' ѝко кламбра̀рѝју.

на̀очаре наочѝра̀ ж мн *ста̀клена на̀права са метѝалним или ѝластѝичним држачима за ѝоѝрављање вида*. — Ако ѝма деведесѝд го̀дина, чита̀ без наочѝра̀. *Уѝ наочари, наочнице*.

наочѝрн -ѝра̀ м мн в *наочаре*. — Не вѝднм ни д идѐм без наочѝра̀, а не да рабѝтам.

на̀очнице ж мн в *наочаре*. — С на̀очницема мо̀гу понѝшто да урабѝтам, без ѝѝ ѝишта.

напл'етѝча ж в *крабза*. — Напл'етѝчом би попл'еѝвал' и онѝ попл'ет око вѝјѝанке.

на̀прѝстак/на̀прѝстак -ска м *метѝални део кројачког ѝрибора, чахура која се ста̀вља на ѝрстѝ ѝри ручном шивењу да се ѝим ѝоѝискује игла кроз ѝврђу ѝканину*. — Кад је тврдо онѝ што се шѝје, на̀прѝском погѝраш ѝглу. *Уѝ на̀прѝшњак, ѝрил'енак*.

на̀прѝшњак м в *на̀прѝстак*. — Држи се на ова̀ прѝ до ма̀лога о(д) дѝсне рѝкѝе, не мо̀же се без на̀прѝшњака.

на̀рѝпница ж в *кускун*. — На̀рѝпница до̀ђе ко̀њу испод рѝпа да му не идѐ сама̀р на̀рѝд.

на̀рѝквица ж до̀њи, *украшен део рукава*. — Кошѝул'е бил' и с навѝзѝнема на̀рѝквицама. *Уѝ, на̀ла̀тица, ѝаслица*.

на̀слон на̀слѝна м в *ѝослон*. — Сва̀шта л' ѝди држѐду у на̀слѝне, и сто̀ку и берѝћет.

на̀слѝнача ж *ограда ѝоред ста̀еѝенишѝа коју је обично сачињавала једна моѝка*. — Мо̀гу пола̀ко и сама ако се држѝм за на̀слѝначу.

на̀сл'ѝница ж в *сл'еме*. — На̀сл'ѝница л' ежѝ на дирѝце.

на̀стрѝвница ж 1. в *венчаница*. — Оста̀ви ту̀ грѐду, до̀бра је за на̀стрѝвницу.
2. в *маѝја*. — Трѐбала ми је још јѝдна пра̀ва грѐда за на̀стрѝвницу.

на̀стрѝшница ж 1. *кров на јѝдну косину*. — Под на̀стрѝшницу би држа̀л' и др̀ва.
2. в *ѝосѝрѝшница*. — Сва̀ка кофѝја трѐба да ѝма на̀стрѝшницу.

на̀тказа ж в *на̀йкасна* — Сто̀лна ла̀мба седѐла му на на̀тказу порет крѝвѐта.

на̀тказна ж в *на̀йкасна*. — Ўвек ѝма ра̀пку раѝје у на̀тказну поред крѝвѐта.

на̀ткасна ж *ормарић смеѝшѝен ѝоред крѝвѐта за сѝѝне сѝвари*. — Пу̀на му на̀ткасна но̀вина и књѝга. *Уѝ на̀йказа, на̀йказна*.

на̀ћва -ава с мн *веѝи сандук на ногарима са ѝоклоѝцем и багламама у којем се меси и чува брашно*. — Дру̀кше се чѝовек осѝћа ка су му пу̀на на̀ћва. *Уѝ на̀ћева, на̀ћвар, меша̀јка*.

наћвар -ára м 1. *в наћава*. — Сã се фãта пãучина по наћварйма. 2. *в наћвица*. — Помёри овај наћвар нёгде с краја да ми не смёта. Одãл'ила се Мара од наћвара.

наћварник м 1. *в мешајница*. — Из наћава се узмё брашње, па се пресёје у наћварник, замёси и растãњи на танур. 2. *в наћвица*. — Штã да рãдим с оваким наћварником?

наћвица, наћвица с мн *илићи*, *сандук без йоклойца*, *који служи за мешење хлеба*. — Јã сам колобóтгье мёсила у наћава, а пшенично у наћвица. *Уй мешајник, наћвар, наћварник*.

наћева -ви *в наћава*. — Узмё се брашно из наћеви па се замёси, па се испёче у црпул'у.

наушнице ж мн *в уши*. — Држãло се набйје у наушнице. Онёма наушницама би тукл'и груде.

нит м *в нише*. — Онã нит пóсл'е помёра оснóву гóре-дóл'е.

ните нита ж мн *йрибор за ткање од две летилице сйојене нишима којим се сйушиша и йодидже основа йри ткању*. — Йма ните за четвóрак и ните за двојанац. *Уй ниши, ниш*.

нити нита м ми *в нише*. — Прво се увёде у нити па у брдо.

нитйи -йћа м *в цейац*. — Нитйи су овако ка двã прста широки, а дугãчки ка пола метра.

новчанйк -йка м *кожна йорбница за новац*. — Домãйин је онãј код кóга је новчанйк. *Уй байифока, ћеса, шлајйак, шлајйек, шлајйик*

ногãвица ж *део йаншалопа или гаћа око ногу*. — Заврни ногãвице да се не оквãсе.

ногãр -ára м *један од четири дела шйедњака на којем сйоји на йодлози*. — Крãтки су чункови, мóра мало да се подйгне да му туримо нёшто испод ногãра.

ногãр -ára м *в соа*. — Онó рãкл'асто зовёмо ногãр.

нож, нóжа м 1. *йредмёй за резање са дугим нейокрейним сечивом*. — Нёкад нё би имãл'и ни струшку, а сãд ймамо по нёкол'ико нóжева. 2. *в йрлац*. — Чýла сам да за тó тãмо преко Дрйма вйчу трлац, а ми тó зовёмо нож.

ножнице ж мн *мёшална найрава за резање йканине састављена од два, заврйшем, сйојена ножа*. — Овце стрйжёмó ножницама. *Уй ножнице*.

ножнице ж мн *в ножнице* — Овце се стрйжý ножницама.

нокшйр -йра м *сйецијални суд у којем се врши нужда*. — Ако је дёте, ил' бóл'есан, па не мóже д идё, он мокри у нокшйр. Кó је имãо мãлу дёцу, тёшко без нокшйра. *Уй ноша, йушша*.

нóс нóса м *в 1. нóсак*. — Кад нё би имãл'и чãшу, наврнул'и би бурйло, па би пйл'и на онã нóс. Онó от конãте што е кај сйса, онó ко(д) дршке онó се зовё нóс. Обрйши му мало око нóса.

нóсак -ска м 1. *мањи отвор на земљаним судовима за йечност*. — На вёл'ики отвор крчãг се пуни, а на нóсак се пйје из нёга. Бурйло гóре йма отвор вёйи, а са странё нóсак да се точй вóда из нёга. *Уй нос, носак, носйй, чейурак, чейчић*.

нóсац -сца м *в носак*. — Ка се точй вóда на нóсац, йшла би полãко и нё би мóгла да се расипгýје.

носӣћ -ића м *в носак*. — Напӯни одозгър, а ка се точӣ да пӣјеш на онá носӣћ. **но́ша** нoшe ж *в нокиър*. — Рече, да ти донeсем нoпу да ти се нађе.

нӯжник м *и́росторија у којој се обаваљају физиолошке иошребе, врши нужда*. — До рáта кӯл'е су имáл'е нӯжнице на гърњи спрát, па и пoсл'е ослобођења затворише партијаши. *Уй һенеф, клозейи, заод*.

О

облук м *в наврашњак*. — Праће идӯ од облукa до крста.

обдјак -ојка м 1. *уложак од тканине у ојанку*. — Мбрáла би да осуши свeмá чарáпе, обoјце и опáнце, да бидну сӯви ка се дигну л'уди. 2. *в шрањача*. — Онo што се с њим брише црепӯл'а, ка се угрeје, мӣ зовeмо обдјак.

оббор обoра м *и́ростор исӯред куће, дворишће*. — Погл'eда и дoбро, ако и истeраш из обoра нeмo више да ми и врађаш. За Вел'и́гдан обoри побрисани.

обртӯшка ж *в брњушка*. — Кад ме ви́де, рече: дoбро си дошáо да ми поправиш ову обртӯшку.

обруч м 1. *дрвени или мейáлни иојас којим су стегнуће даске у каци или бурету*. — На мáл'е кáце су дрвeни обручи. 2. *врeсло*. — Ако нeмаш обруч, мoж да ставиш звoно и на кáиш кравe око врата, ал' тo ти није сигурно.

обувáча ж *дебљи канáи којим се ојанци и́ришежу*. — Билá је шлáвава, стáлно би ју се вукла обувáча. *Уй сеџима, сеџимка, узица*.

огњило с *в крeсиво*. — Пoла сáта му трeба да запáл'и цигáру огњилом.

огњиште с *место у кухињи где се ложи ваи́ра*. — Ка су бил'и кӯће от плoта, мбрáло је да бидне огњиште насрeд кӯће.

огрл'áк -áка м 1. *украшени део женске одеће који се носио око ври́а*. — Гoре испот кошул'е носијо се огрл'áк. *Уй һуксор*. 2. *в усӯрслица*. — Оштурeла би везући огрл'áк од мӯшке кошул'е. 3. *в врeсло*. — Стави се звoно на огрл'áк, па огрл'áк кравe на врат, па се затeгне кл'ештима, да не мoже да се скине.

огрл'нца ж *в врeсло*. — Онӯ огрл'ицу пoсе затeгнеш да се не раскáчи сáма, ел' да ју нeко не раскáчи рукoм.

ојжак ојáка м *в ојжек*. — Сáч се подигне ојáкем с огњишта, па се потӯри на црпӯл'у.

ојжег ојeга м *в ојжек*. — Ако те ошйпчим овeм ојeгeм, пáзићеш шта рáдиш.

ојжек -eка м *звoздени кукастии шийáи за иодизање сача и иодстицање ваи́ре*. — Јá сам увeк рáдила ојeкем, тe сáчарице ни́кад нeсам имáла. *Уй ојжак, ојжег, кукач*.

оквир -ира м *в каса*. — Ка се кӯћа малтерише, набрeкну оквири па не мoжу врата да се затвóрају.

оклаги́ја ж *ваљкастиа дрвена иалица за развијање кора за иишӯ*. — Гл'eдала сам де је секрва удáрила снау оклаги́јом, и ни рeч ју сна не пoврати. *Уй клагија*.

окруњáч -áча м *в круњáч*. — Брзо идe ка се рӯни окруњáчoм.

онáнак -áнка м *део обуће од коже или гуме и канáи, односно фабрични гумени и́роизвод који се навлачи на стиоáло и́реко чарáи*. — Нeкад смо сáми гра́диль'и опáнце док не искочише пирoһáни. *Уй и́анак*.

опанчър -ára м дрвени калуј за грађење ојанака. — Ставиш опанак на опанчър, па фрчаш. Уј *јанчар, калуј, сјоја*.

опанчърка ж већа шиваћа игла. — Опанчърком би крпил'и вреће. Уј *јанчарка, широкоушка*.

опўта ж *врица добијена резањем коже или гуме, којом су се градили ојанци*. — Протнеш ону опўту наоколо кроз онѐ рупе. Уј *јуџа*.

орл'ак орл'ака м *димњак од шуйџег дрвџа који се користи у кућама јод сламом* — Дим излазијо кроз орл'аце.

орман -ана м дрвена *најрава са фиокама служи за држање сјвари*. — Реко да повадим овѐ ствари из ормана да га пречјстим.

острїк -ика м в *рез*. — Острїк се дотерује кл'епанем.

џстрица ж в *рез*. — Не мџже кџса да ти сџчѐ ка ти је овџко назубл'ена џстрица.

отирач -ача м в *шрањача*. — Побриши црпўл'у сас отирачем, па тўри л'џб.

џтоман м *кауч без наслона*. — На џтомане се сџди и одмџра ка нџкад на трапазане, а мџже и да се спава.

отрњџча ж в *шрањача*. — Такџ кака је не вел'џ без отрњџче, мџра најпре да се с џџм побрише, па да се спўшти л'џб.

џфнигер/џфнгер м дрвена или *јласџична најрава са куком на средини; служи за вешање одела*. — Закачи га на џфнгер и тўри у регал. Уј *вешалица, вешал'ка, фингер, чивилук*.

џкўр -ўра м в *гајњак*. — Понџкоме би искочијо џкўр напол'е, па ландарџо.

џцак џџка м *верџикални џшвор на зиду и крову за дим*. — Направил'е чџвке гнџздо у џцак, па нџће да повўчѐ. Уј *димњак, комин, кумин, орл'ак*.

џштрїк -ика м в *рез*. — Требаш да полџжиш брўс кад ју џштрїш, да ју не понџсеш џштрїк.

П

пазўвак -ўвка м *вунена, украшена мушка чарџа без горњег дела, назувак*. — Пазўвце преко чџрапа. Домаћини нџсу јшл'и бес пазўвака. Уј *јозувак*.

пџлдум пџлдўма м в *кусун*. — Пџлдум сџди кџњу испод рѐпа па смрдї.

пал'ица ж 1. в *јолица*. — Кад завршиш мџтање, пџчнеш с пал'ице да скидаш канўру. 2. в *свејњак*, — Покупи би се покрај пал'ице с фитил'џчом, па би рабџтал'е док се не раздџани.

пал'иџица ж 1. в *зайњџча*. — Тўриш запињџчу у задње вртїло, а прѐдње затѐгнеш пал'иџицом. 2. в *јолица* — На матавїло дџл'е јма крѐкл'а, а гџре пал'иџица.

памукл'ија ж *јрслук од јлајна исцўњен јамуком*. — Бџл'и домаћини носїл'и памукл'ије. Уј *јомуклија, џамедан*.

пџнак пџнка м в *ојанак*. — Укрџдоше ми нџве нџвцате пџнце.

панталџне -џна ж мн доњи деџ мушког одела. — Носїло се от сўкна и сџтра и панталџне. Уј *јанџол'е*.

пантџл'е -џла ж мн в *јанџалоне*. — Бїло би срмџта да те нџко вїди у крџтке пантџл'е.

пѣкл'а ж *ошвор на одећи кроз који се њровлачи дугме за закоичавање.* — Прво се изрѣжу пѣкл'е, па се опшивају. Рашпирѣла ми се пѣкл'а па ми се раскопчѣва.

пел'ѣпа ж *в ирам.* — Ка се дѣте повѣје, кол'ѣвка се покрѣје пел'ѣном, ел' њбетом.

пѣнцер м *в њрозор.* — Само би вѣрѣла крс пѣнцер да вѣди кò пролѣзи сока́кем.

непел'ѣра ж 1. *в њиксла.* — Зòви мнѣдицу да истрѣсѣ овѣ непел'ѣре и да очѣсти астѣл. **2.** *в фијока.* — Не напѣни се непел'ѣра о шпорѣта ни за недѣл'у дѣнѣ ка су сѣва дрѣва.

нерѣјка ж *дрвена лойаѣа за луйање веша њри њрању на реци.* — Ранѣје се прѣло перѣјком на јѣз. *Уѣ њирајка.*

нѣрда пѣрдѣ ж *ѡреграда у кући између ѡросѣора где се налази огњѣише и ѡросѣорије намењене за сѣавање* — Понѣка би имѣла пѣрду, а млòго и је бѣло бес пѣрдѣ.

пѣта пѣтѣ ж *задњи, дебљи, косо уздигнути део косе који се ѡриљубљује уз косише.* — Кòса се обѣчно ломѣ у пѣту. *Уѣ враѣи, уши, ѣука, ушиница.*

пѣтѣо пѣтла м *ѡкрејѣна лимена најѣрава на врху дѣмњака.* — Дѣ си тѣрно пѣтла, нѣ би ти враѣао вѣтар кат пѣва. *Уѣ ѣевац.*

пѣћ пѣћи ж и м *в фуруна.* — За овѣ сòбу ти трѣба онѣ бѣла пѣћ, што је озѣдана унѣтра.

пѣћѣнар -ѣра м *в блаѣар.* — С пѣћѣнарѣма е млòго тѣже бѣло, мòрѣо си да га прѣзѣниш рѣчно.

пѣшкѣр -ѣра м *вѣћа крѣа сѣѣцијално намењена за брисање руку или лица.* — Ка су вѣдел'и да брѣшем нòге пѣшкѣром, крѣстѣл'и су се. *Уѣ канавац.*

пѣјук м *в крамѣ.* — Њѣје ѣсто пѣјук и трнòкоп.

пѣксла ж *стѣклена или метална ѡсуда за ѣѣево и ѡѣушке цигарѣта.* Ако нѣмаш пѣкслу, донѣси јѣдну тацну. — *Уѣ ѣѣел'ѣра.*

пѣрѣјка ж *в ѣрѣјка.* — Прво га тѣриш у цѣћ, па га излѣпаш пѣрѣјком, убѣл'ѣ се ка снѣг.

пѣринца ж *в кавал.* — Занѣмѣо би се свѣрѣући у пѣринцу док би му òвце пѣсл'е.

пѣцама -ѣмѣ ж *в сѣаваѣица.* — Доцкѣн искочѣше пѣцаме, по прѣ се за ѣѣи ѣѣје знѣло.

пѣлатно с ѣанки, шѣроки део ѡо дужѣни косе. — Платно се врѣменом трошѣи и кòса бѣва свѣ ѣжа. *Уѣ л'ис.*

пѣлатòн -òна м *в ѣѣѣос.* — На пѣлатòн мòже вѣше да се натовѣри но на канѣте.

пѣлафòн -òна м *горњи, омалѣѣерисани део собе.* — Млòго ми кѣпл'е крѣч ис чѣтке кат крѣчим пѣлафòн.

пѣлац м *месѣо, ѣѣерен на којем се гради куѣа или је ѡгодан за ѣѣу намену.* — Покупòвал'и л'ѣди пѣлацеве по Срѣбије, обезбѣдѣл'и се за недајòбже. *Уѣ ѣѣрол, ѣѣрол'ише.*

пѣлòтнача ж *в ѣлòшѣача.* — У обòр би имѣло по нѣкол'ико пѣлòтнача, бѣл'е вѣл'ѣке фамѣл'ѣје.

плѳтња́ча ж кућа саграђена од илоша. — У плѳтња́чу сам се довела. Уй блаи́њача, ил'еи́шара, ил'еи́шенача, илои́нача.

плѳча ж горњи ишчани део ишореша. — Од јако́га ђгња мо́же да пукне плѳча.

пл'евл'а ж в ил'евња. — Поне́ко држи се́но у пл'евл'у, а поне́ко у сто́гове на́пол'е.

пл'евна ж в ил'евња. — Донеси́ један по́лагај се́на ис пл'евне да поло́жимо волѳвима.

пл'евња ж иокривена осшава за кабасти́у сти́очну храну. — Покѳси се́но па дотѳрај у пл'евњу. Уй ил'евл'а, илевна, илевња́ча, ил'емња.

пл'евња́ча ж в ил'евња. — Ту́ око куће, ту су би́л'е поја́те, а у гу́вно пл'евња́че.

пл'емња ж в ил'евња. — Ни́сам ни зна́ла да л'ежи́ у пл'емњу, извела́ ми два́најес пил'и́ћа.

пл'есирка ж 1. врсти́а сукње са и́равим, и́аралелним борама и́о вери́икали. — Девѳјке и мла́дице носи́л'е пл'есирке навѳзѳне. Уй ил'исирка. 2. в вру́шара. — Ни́шта с ма́лом ча́шом док не донѳ ону́ пл'есирку.

пл'исирка ж в ил'есирка. — За на ре́вѳну пребу́чѳмо се, обу́чѳмо ра́шу пл'исирку.

пл'етѳра ж в илои́њача. — Не́су би́л'е ку́ће от ци́гл'ѳ но пл'етѳре.

пл'етеня́ча ж в илои́њача. — Ку́ће су би́л'е пл'етеня́че, ма́ло ко́ је има́о ку́лу.

пл'етени́ца ж 1. горња ивица сламног крова. — Оно́ што стрчи́ повѳже се у пл'етени́цу. Уй венац. 2. сти́аклени балон ойлеи́шен и́руѳем. — Да ми напу́ниш пл'етени́цу о де́сет кила раки́је.

пл'ускави́ца ж ойвор на зиду левкасти́ог облика кроз ко́ји се избаи́вала уйои́ребљена вода. — Посипл'у се л'уди́ д опѳру ру́ке, па се она́ во́да из л'егѳна баи́ца на пл'ускави́цу. Уй баца, водовал'а, жл'ѳб, издисѳена, л'уг.

новѳл'ак -л'ка м иокривач од ува́љаног сукна. — Ни́је ми те́шко д опѳрем повѳл'це, но ка́ко да и осу́шим.

повѳсма ж и с 1. свежа́њ конои́љаног влакна и́рворазредног квали́иѳиша. — Оно́ што очешл'аш повѳжи́ у повѳсму. Оно́ повѳсмо посл'е намота́ш на кудѳл'у па пре́дѳш. 2. в влас. — Испре́ди повѳсму за оснѳву а шгѳим за по́тку. Она́ вла́с смо́тамо па повѳжемо у повѳсмо.

пови́ја́ча ж иелена ко́ја се и́роси́ице деи́ѳишу у колевци. — За пови́ја́чу мо́же не́што по́ старо да се ту́ри у кол'ѳвку.

повлѳсак -ска м в влас. — Шта́ би чинѳл'и́ с повлѳском, остѳл'ало се за оснѳву.

повој пово́ја м иојас ко́јим се обави́ја беба у колевци. — Л'ѳгне се де́те па се уви́је пел'ѳнама, па се обави́је пово́јом.

поглава́чица ж криа́ ко́ја се сти́авља и́од главу деи́ѳиша у колевци. — Ту́ри шта́ и́маш место поглава́чице.

по́д м в иаи́шос. — Преко по́да и́ил'и́м.

пода́л'и́нка ж део женског доњег рубља ко́ји се носио́ иси́од ха́йине. — Ру́бине повр подал'и́нке.

по́двала ж в венчани́ца. — Ви́ди се по́двала испод ро́гова.

пол'ица е ж 1. *лейвица иричвршћена на горњој стирани мошовила*. — Овамо дѡл'е крѣкл'а, а гѡре пол'ица. *Уй њал'ица, њал'ичица, њол'ичица*. 2. *в њосирѣшница*. — Преко пол'ице от кофѣје турáмо кл'ѣке, да не кѣсне. 3. *в рафш*. — Реко, да ми скѣнеш с пол'ице чѣшел', не мѡгу да га дова̀тим са̀ма.

пол'ичица ж 1. *в њол'ица 1*. — Пол'ичица од мотавѣла ѣма ка један пѣ(д) дужине.

пѡлог пѡлѡга м *в гнездо*. — Ка се дѣгла квѡчка с пѡлѡга, нѣшто ју појѣло јáја **полокѣлче** - ѣкчѣта с *в њолакѣлче*. — Лакше се слѡжи ис **полокѣл'чѣта** но из барда̀ка.

помукл'ѣја ж *в ѣмукѣја*. — Помукл'ѣје су прслѡци напу̀њени памѡкѡм.

поњáва ж *ѡкривач од неува̀љане ѣканине*. — Ба̀ци деца̀ма поњáву да не зѣбу̀.

пѡп м *в дирек*. — Она̀ грѣда о(д) стол'ице крѡва л'ѣжу на пѡпа.

пѡпка ж *в шѣуѣка*. — Сапл'ѣти пѡпке нек ти се на̀ђу, учинѣћеш нѣкоме мѣлос.

пѡпл'ет пѡпл'ѣта м 1. *ивични и средѣшњи део лица оѣанака са фрчаницама*. — Она̀ј пѡпл'ет пѡсе утѣгне фрчáнице. 2. *исхеклани руб вијáнке*. — За вијáнку се прво изáтке од вѡне, па се омрчи, па се рѣже, па ју се удáри пѡпл'ет. *Уй ѣреѣл'ѣи, грешма, решма, чѣкма*.

попл'етáл'ка ж *в крабза*. — Попл'етáл'ка је гѡре савијѣна, а овáмо дѡл'е ѣма дрвѣну дршку.

попл'етáча ж *в крабза*. — Попл'еѡвал'и би вијáнке попл'етáчама, нѣ мож без вѡј.

попл'етѡша ж *в крабза*. — Нѣгде вѣчу попл'етáча, а мѣ попл'етѡша.

пѡпрек м *в ѣѡѣруг*. — Лáбав му бѣјо пѡпрек, па му се преврну̀о самáр.

пѡпруг -ѡга м *ѡјас којим се учвршћује коњу самар око стѡмака*. — Нѣмаш нѣшта от попру̀га. *Уй колан, кускун, ѣѡѣрек, ѡјас, ѣрбушњак, ѣнга*.

пѡпче -та с *в рукавац*. — Кол'ѣко ѣма рѡгова на кра̀ће стране, тал'ѣко ѣма пѡпчи́а.

пѡрѣја ж *мањи емајлирани суд са учвршћеним држачима, који су у водоравном ѡложáју користи́и се за држáње јела*. — Нѣуредна жѣна држѣ свáшта по пѡрѣја.

посѣпка ж *ве́а метална лѡѡѡа са дрвеном дршком којом се ѡсѡѡа жар и ѣеѣе ѡ сачу*. — Ба̀ци му још посѣпку жáра одозгѡр, и пáзи да ти не прегорѣ. *Уй ѣасѣѣка*.

посѣпче -та с *в ѡсѣѣчица*. — Посѣпчи́е су прáвил'и кова́чи, а у њѣ смо носѣл'и жáр кад би ѣшл'и на грѡбл'е.

посѣпчица ж *мала лимена лѡѡѡа у којој се држѣ жар кад се кади*. — До нѣсите посѣпчицу жáра и турите мало тамв́ана. *Уй ѣасѣѣчица, ѣасѣѣче, ѡсѣѣче*.

пѡслѡм пѡслѡма м *в ѡслон*. — Л'ѣти би побѣгл'и од бѡва па би спáвал'и у пѡслѡм.

пѡслѡн пѡслѡна м *ве́а ѡмоћна зграда за разне ѡшрѣбе с једне стиране целѡм дужином ошворена*. — Нијѣдан дѡбар дома́нин нѣје бес пѡслѡна. *Уй ѡслѡм, наслѡн*.

прéклад -éклáда м *гвоздени предмети са краћим ногарима у огњишћу на које се наслањају дрва*. — Баћи нарамаг дрва на прéклад у огњиште, потпáл'и, онó се óдма разгорí. Скинì сáч с пéклáда, па га турì на црпýл'у.

прекривáч -áча м *в завијач*. — Прекривáчима се кáце завéжу и пáзи се смóк.

прел'убак -пка м *в л'уйка*. — Кад одоји, увáтим тéл'е зá уши и довéдем га до прел'упка, тýрн(м) му клин одозгóр, па мýзém.

прéмет прéмéта м *мошкa учвршћена у водоравном òложáју служи за држање одеће или òстилејине*. — Нéсмо имáл'и шифуњéре ни регáл'е, па смо држáл'и постел'ину и тéше на прéмет.

прéобој м *в òребојац*. — Нéко виче прéбој, нéко прéобој.

прéобóјац -òјца м *òребојац*. — Прéобóјац направìш сáм од ексéра. Прéобóјцима смо прéбìвáл'и гýму за опáнце

прéпл'ет -éпл'éта м 1. *в òйóлeй 1*. — Нáјзад одозгóр прéпл'ет. 2. *в òйóл'ей 2*. — Прéпл'ет се рáди крáбзом.

прéсек -éсéка м *òреграђени део, један део амбара*. — Напýнио сам свé прéсéце и нìје ми свé стáло.

пржарíн -íна м *в òржул'ин*. — Мáкни рíнглу о(д) шпорéта, тýри онá пржарíн, па мéшај, за чá(с) се испр́жи.

пржел'áк -áка м *в òржул'ин*. — Кад учинéсмо шпорéте пр́жил'и смо кáфу пржел'áкем.

пржиòница ж *в òржул'ин*. — С једнóм пржиòницом се слýжила цéла мáла.

пржул'ин -íна м 1. *òлоснай лимени суд са òокрейним òоклојцем, служи за òржење кафе на вайри*. — Кад искочìше шпорéти, нé мога да се пр́жи кáфа до лóпем, но смо пр́жил'и пржул'íнем. *Уй òржарин, òржиòница, òржел'ак. 2. в долай*. — Истрéси онá јéчам ис пржул'íна на нéшто да се ола́ди.

провезáч -áча м *в завијач*. — Рéко Чéдé да ми кýпи једну кр́пу за провезáч, нém ш чím кáце да покрìјем.

прóзор -òзòра м *òтвор на зиду кроз који òролази свейлостì*. — Стáре кýће имáл'и су мáл'е прóзòре, па се нìшта нé би видело у сòбе. *Уй òенцер*.

простира́ч -áча м *конойљана òканина која се òросìице*. — Кò нé би имáо, простìро би простира́ч место чéрге.

простìрка ж *òйшìи назив за òканине које се òросìиру*. — Нéма шта да ју вìдиш у сòбу, ни од простìрке ни от покрìвке.

прслук -ýка м *в òуловер*. — Више нìко не пл'етé прслýце, пáре па у прдáвницу готóв.

пр́стен м *в гривна*. — Нéко кáже грìмиа, нéко пр́стен, тò је оно надно косìшта.

пр́тица ж 1. *в уйрìнъача*. — Остáло је још нешто сýкна да направìм једну пр́тицу. 2. *в урийче*. — Онò што нòсиш на л'éђа, стéгни пр́тицом, па òди.

пртл'áча *в уйрìнъача*. — Онóm пртл'áчом пòсе стéгнеш онò брéме па нòсиш

пр́тница ж *в урийче*. — Натовáрила се шавáром, упр́тила на л'éђа, а пр́тница ме жýл'и.

пртњак -а м *в уйрìнъача*. — Имáл'и смо пртњаце, па би се пр́тил'и.

п̀ртџача ж 1. *в уриџче.* — Ако нѣмаш п̀ртџачу, уп̀рти се конопчетом. **2.** *в уириџџача.* — Реко снаѣ: предр̀жи ми п̀ртџачу док се уп̀ртим и нѣ кте ни да ч̀ђе.

п̀рут м 1. *уиџил'.* — Мѡра да б̀идне к̀ше, в̀идиш како је поплавѣо п̀рут от косѣ. **2.** *в шийка.* — Прѡтне се вртило кроз оснѡву, па се т̀ри п̀рут у вртило, па се навѣја.

пршл'ѣнак -нка м *в наирстѡак.* — Кад за̀гне ѣгла, пог̀ураш ју онѣм пршл'ѣнкем.

п̀уловер м *џемѣер без рукава.* — Каже, назѣпшѣеш бес п̀уловера. *Уи ѣрслук.*
пул'ѣја ж 1. *в дугме.* — Ыма п̀ул'ѣја са двѣ, а ѣма и са четѣри р̀упе. Покѣдал'и би пул'ѣје с кѡшул'а да се играмо. **2.** *механизам за затѣварање луѣца.* — Ка ставиш лубац овѣѣ на врат, прѡтнеш пул'ѣју кроз оне двѣ р̀упе, па ставиш дрвце да н испане. *Уи баглама, кл'уч, крс, клин, кајла, сѣиџа, чевија, чивија.*

п̀ул'ка ж *в дугме.* — Раније се шл'ѣц закопчавѡо п̀ул'кема. Играл'и смо се п̀ул'кама.

п̀умпариџе ж мн *ѣантиалоне од ѣањѣг материјала са ластѣиком на дну ногавиџа.* — Дѣца су носѣл'и п̀умпариџе, а л'уди панталѡне.

п̀ута ж *в оуџѡа.* — Па пѡсе изукр̀штај нѣма п̀утема.

путѣл' -ѣл'а м *горњи дебљи део, венаџ косе.* — Кѡса трѣба да ѣма дѡбар путѣл' да се не савѣја. *Уи р̀ам, р̀аме, р̀ѣбро, ѣаѣил, ѣѡѣил'ак, ѣруѣ, ѣѣл'ѣѣ.*

Р

р̀абош м *изгравѣрана лѣѣвиџа за мерење количине ракије у бачви.* — Кол'ѣко ѣма у бачву ракије измѣри се р̀абошом. *Уи кондѣр.*

равѣџа ж *в равѣџача.* — Пѡсе узмѣш равѣџу па паравѣаш ону слѡму што си рашир̀ѣјо, па вѣжеш, па преко ѡѡјзе т̀уриш л'емѣјзе да ју не раст̀ура вѣтар.

равѣџа ж *даска за равѣање у грађевинарстѣву.* — Постѡви се слѡма па се поравѣа равѣџом. *Уи равѣаџа.*

р̀азбој р̀азбоја/р̀азбој р̀азбѡја м 1. *дрвена наѣрава за ѣкање.* — Не мѡгу да ма̀кнем јѡш онѡ с р̀азбѡја. Ёно ти га раст̀урено по р̀азбоју. **2.** *в сѣѡл'ѣџа.* — Рѡгови л'ежѣду на р̀азбој. **3.** *в џедил'ка.* — Скини џедѣло с р̀азбѡја и донѣси да с опѣре.

р̀акал' -кл'а м *в ѣарѡжак.* — Почепрлѡ ма̀ло р̀акл'ом од вѣл'е да в̀идим шта ѣма испод откѡса.

р̀акл'а ж *в л'уйка.* — Превѣди тѣл'е код онѣ р̀акл'е, т̀ури му кл'ѣн одозгѡр па муџи бе смѣтѣѣ.

р̀ам -а м 1. *в каса.* — И врата и р̀амови оф̀арбани ѣстом ф̀арбом. **2.** *в ѣуѣѣил'.* — Ка(д) сам косѣјо поред б̀инџе, закѡчи у крл'у и слѡмѣ р̀ам от косѣ.

р̀аме -на с *в ѣуѣѣил'.* — За онѡј гѡрњи дѣо косѣ ми вѣчемо р̀аме, а нѣгде вѣче др̀укше.

рапѣкче -ѣкѣѣта с *в ѣѡлакѣлче.* — Да си пѡно једно рапѣкче ракије да се ма̀ло утр̀ѣјемо

рапѣѣа ж *в флаша.* — Ка сам и в̀идала да су имѡл'и по рапѣшу ракије у џѣп, знѡла сам шта те.

р̀апка ж *в флаша* — Домаѣѣини л'уди сл̀ужу из ибрѣка, а јѡ ни р̀апку нѣмам, но неко шѣше дѡно.

расан -а/расан, -ана м в *малтер*. — Са(д) се зйда и малтерйше расанем, а прѣ блаѣтем.

рафт м на зиду *причвршћена даска у водоравном њоложају која служи за држање ѡпредмета*. — На рафт се држал'е ситније ствѣри, а испод рафта се обе-шавѣло тѣше. *Уй њол'ица*.

раша ж доњи део *женске одеће, сукња*. — За раше смо ткал'и од вуне. *Уй сукња*.

рашѣтка ж в *решѣтка*. — Прво тѣриш мало водѣ у казан, па рашѣтку, па пѣсл'е тога цѣбру.

рашѣто с в *решѣто*. — Пошто се омнѣти пасул', рашѣтом се очѣсти од онѣ трѣње.

рдѣв -ова м в *ардов*. — Утѣчи мало ракије из онѣга рдѣва што је от пѣсто кѣла.

рдѣвче -та с в *ардовче*. — Нѣ напуни се ни пѣла рдѣвчета, а мѣсл'ијо сам нѣ-ће д увѣти.

рѣбро -а с в *ѣушѣ*. — Рѣбро држи кѣсу да бѣдне чврста, да се не савѣја.

регѣл -ѣла м *комѣлѣй од неколико ормана, шифоњера*. — Регѣл'и су дѣбри, ал' зауѣмају мѣлого мѣста.

рѣз -а м *ѣшанак, узани ошѣтар део косе којим се сече ѣшава, ошѣрица косе*. — Како ће да сѣчѣ кад ју је овакав рѣз. *Уй ошѣрик, ошѣрица, ошѣрик, ѣе*.

рѣза ж 1. *метална омча којом се враѣа заѣварају са сѣлошѣње сѣране*. — Рѣзама се куће затвѣрал'е. 2. ж в *шуљ*. — Мѣ зовѣмо рѣза и за онѣ ѣпол'е што се врата затвѣрају и за оно изнутра. 3. в *ѣракал'ица*. — Рѣзе су правѣл'и ковачи.

резервѣр -ѣра м в *ѣпарѣй*. — Онѣ пѣра како идѣ низ резервѣр, ѣна се лѣди и претвѣра у ракију.

рѣмник -а м в *каш*. — Исключѣше овѣ рѣмици, па се не ѣосе пѣјаси. Нѣкад смо вѣкал'и рѣмик, а сад каш.

рѣна рѣнѣ ж в *ѣкара*. — Кад је бѣјо ѣов у рѣну би се испѣкло пѣдједнако са свѣке стрѣнѣ.

рѣнда рѣндѣ/рѣнда -е ж *лимена решѣткастѣа ѣаправа за усѣѣњавање, рѣндање ѣоврѣа*. — За тѣквѣник трѣба да се исѣтни тѣква рѣндѣм. *Уй рѣндо, рѣнде, рѣндача*.

рѣндѣча ж в *рѣнда*. — Прво да се ол'ушти кѣра па да се изрѣнда рѣндѣчом.

рѣнде -а с в *рѣнда*. — Зарѣјало ми рѣнде и ѣије вѣше за употрѣбу, а без рѣнда не мѣгу да усѣтним тѣкву.

рѣндо с в *рѣнда*. — Да ѣмам једно рѣндо, мѣгла би да направѣм пѣту с јѣбу-кама.

рѣпѣѣча ж в *кусун*. — Прво тѣриш сѣдло кѣњу на л'ѣја, па тѣриш рѣпѣѣчу испод рѣпа, па стѣгнеш пѣпруг.

рѣриѣ рѣрнѣ ж в *ѣкара*. — Имѣдни ѣвѣр на лѣб у рѣрну да ти не изгорѣ.

рѣш м в *ѣуриѣа*. — За рѣшове смо мѣрал'и д идѣмо у шуљу, чак у Волујак.

рѣшѣтка ж *решѣткастѣа бакарни лим који се сѣавѣа на дно казана да не загорева комина*. — Кад је густа цѣбра, ни рѣшѣтка ти не помѣже ѣишта. *Уй рашѣ-ка*.

решѐто с *йредметй кружног облика са избушеним дном од лимѧ, који служи за йречишићѧвање жициѧ од йрашине или йлеве*. — Кад би вршѐл'и кѡњима, мѡрѧл'и смо пѡсе пошто скинемо слѧму и покупимо зрѧна на решѐто да пречисти-мо. *Уй рашѐто*.

рѐшма ж в *йойл'ей* 2. — Сапл'ѐте се рѐшма нѡколо ширѡка овѧко ка двѧ прѐста.

рйбница ж *једна од осам йойречних лейвици на самару којима се сѧјаја йред-њи са задњим делом*. — Свѐ су рйбнице помѧло савијѐне

рйнгла рйнгл'ѐ ж *йлоча кружног облика која зайѧвара ойѧвор йоог облика на йлочи шйедњака*. — Не мѡже крл'а да ул'ѐгне на врата, мѡра да се подйгне рйнгла па да се тйри у шпѡрет. *Уй рйнгло*.

рйнгло -а с в *рйнгла*. — Испуцало рйнгло од јѧкога ѡгња, преполовйло се.

рйка ж в *ѡока*. — Рйку на рѧме па за овцѧма и по л'йѧада и по планйнѧ.

рѡг м 1. *коса гредѧ која једним крајем лежи на венчаници, а другим се сѧјаја са шѧком гредом на врху крова, која је на венчаницу йосйѧѧѧена са суйройне стйране*. — Бѧјрак се турѧ на кйл'м ка се дйжу рѡгови. *Уй мерйек, кл'уч*. 2. в *водир*. — Онѡ ѡ шта се држй брйс ка се кѡси зовѐ се рѡг и кад нйје рѡг од вѡла. 3. в *йаро-жак*. — Натѧго да му бѧчим што вйше, сломй рѡг од вйл'е.

рѡгл'а ж 1. *гвоздена алатйка са шйљцима насађена на дрвеном држѧлу*. — Гвојзѧну вйлу зовѧмо рѡгл'а. *Уй буњийшйарка, вил'ушка*. 2. в *крчѧла*. — Вйл'е се савијају на рѡгл'е. 3. ж в *вил'ушка*. — Нѧко би гѧјтѧне пл'ео на рѡгл'у, неко на бурйло, кѧко ко мѡго. 4. в *л'ушка*. — Да йма рѡгл'а, мѡгла би сѧма да мйзѧм, а овѧко трѧба нѧко да ми л'йка тѧоце. 5. в *шил'ак*. — Онѧ ковѧчке рѡгл'е бил'ѐ су бол'е, но овѧ што смо мй правил'и о(д) дрвета.

рогл'ѧча ж в *сачарица*. — Рогл'ѧча йма двѧ крѧка, а сачарица је кај кѡлац.

рѡжак -шка м в *мушкай*. — Анѧ двѧ дѡлња крѧка, тѡ су рѡгови, анѧј гѡрњи је рѡжак.

рѡкл'а ж 1. в *вил'ушка*. — На рѡкл'у пл'ѐл'и гѧјтѧне, а ко нйје имѧо, пл'ѐо на бурйло. 2. в *шил'ак*. — Полако рѡкл'ом чйпај сѧна док не начйпаш кол'йко ти трѧба. 3. в *л'ушка*. — Вйчем човѧку да ми напрѧви једну рѡкл'у у тѡр да мйзѧм сѧма, а овѧко мѡра понѧко да ми помѡгне.

рйб м *сѧшѧв где су шивѧњем сѧшѧѧѧена два дела йкѧнине, шѧв*. — Ка се дѡбро сашйје, рйб се слѧбо познѧјѧ.

рубйца ж *дугѧ женска кошуља*. — Ткѧл'ѐ су жѧне плѧтно за рубйне, ткѧл'и клѧшње. Стѧре жѧне носйл'и бѡкче преко рйбина.

рубйнче -йнчѧта с *дем од рубина*. — Чѡрице би носйл'и рубйнчйће, па цѧмпѧрчйће преко ѧй.

рукѧв -ѧѧа м 1. *део одеће око руке од рамена до шаке*. — Носйл'и се цѧмпѧри с рукѧвима и без рукѧвѧ. 2. в *чуѧк*. — Мѡраћемо један рукѧв о шпѡрѧта да скрѧтимо да би га углавйл'и у дймњѧк.

рукѧѧѧѧ -ѧѧѧѧ м *краћѧ гредѧ која сйрчи изѧан зида на краћѡј сйрѧни крова са чѧшйри свѡда*. — Остѧѧи тѡ, вѧл'ѧће за рукѧѧѧѧ. *Уй кл'ейчић, челник, йойче*.

рукаѧѧѧѧ ж *део одеће којим се шйшйше шаке од хладноће*. — Пл'ѐл'и смо рукаѧѧѧѧ с једним и са пѧт прѧстй.

рукџтка ж в грне. — Приста̀ви рукџтку купу̀са ел' пасу̀л'а, примџкни ју уз огњџште, ђона пола̀ко крџка, а ти ченѝш џзмет по ку̀ће. ~ *свечџрка в грнац.* — Нѐ би мо̀гла да и најџм да сам имџла пу̀ну рукџтку свечџрку.

рукџл' -џл'а м 1. *дршка на косишџу.* — Нѐко џма ко̀су с једнџм а нѐко з двџ рукџл'а. **2. в сай.** — Ср̀п је од гво̀јза, а рукџл' о др̀вета, свџ на са̀п зарежџвала кол'џко је да̀на жњџла.

ручџца ж в сай. — Жњџла ср̀пем без ручџце, па ми напра̀вијо жу̀л'еве.

руџка ж в 1. сай. — Имџдо једну ломатџну ср̀па са ицџпаном руџком. **2. в шрлац.** — За та̀ј део код на̀с у Бѐрково нѐко каже но̀ж, а нѐко трлац.

С

савал'џца ж в сачарица. — По̀диже ти са̀ч онџм савал'џцом ка да је ста̀рица.

савџл'ка ж дрвени чун којим се џровлачи џоџка кроз основу. — Ту̀ри се цџв-ка у савџл'ку, па се ткџ.

сада̀л'ка ж в садил'ка. — Да имџм још јџдну сада̀л'ку да ми помно̀гнеш да расаџу̀јемо.

саџил'ка ж дрвени кочиџ којим се ошварају руџе џри расаџивању џоврџа. — Папрџке расаџу̀јемо саџил'ком, а за ку̀пус и парада̀јс отвџрамо оца̀це. *Уџ садал'ка, садница, колац, мачуга, кочиџ, шил'ак.*

са̀дница ж в садил'ка. — Папрџке расаџу̀јемо са̀дницема, а ку̀пус и парада̀јс на оца̀це.

сактиџан -џна м џрераџена кожа за џроизводњу обуџе. — О ста̀рија цџпела би узџмал' и сактиџан, па би пра̀вил'и пра̀џке.

салвџта -џтџ ж криа за брисање џосуџа. — На̀јбол'е су салвџте от ко-нопл'џног пла̀тна.

самџр -џра м 1. в џоклоџац. — Не зна̀м ка̀ко да и зал'џјем ка су самџри пу̀ни осџњака. **2. део џрансиџорџине оџреме коју се сџавља шовареџој живоџишџи на ле-џа.** — Нѝје ла̀ко са̀м да наговџриш то̀вар на самџр. Пу̀шти ји са самџрима да па̀су.

са̀н са̀на м веџи метџални суд левкастиог облика из којез је јео веџи број осо-ба. — Поку̀пи и опѐри су̀дове, и са̀нове и кашџке.

са̀ндџла/са̀ндала ж врџта леџиње обуџе. — Јџсен, а ја̀ још но̀сим са̀ндџл'е. Ку̀пила би деца̀ма са̀ндџл'е.

са̀ндраџа ж в џостџрџешница. — Склонџсмо се от кѝше испод једне са̀ндраџе од шипта̀рске куфџје.

са̀ндук са̀ндука м в чул'ина. — Прел'џје се врџлом водо̀м преко пепџла тѐше порџџано у са̀ндук да се перџ.

са̀ндуџе -та с в чул'ина. — Она̀ цџџ пола̀ко ка̀пл'е кроз тѐше порџџано у сан-дуџе да се перџ.

са̀нтрач са̀нтрача м 1. гредица у собама са земџаним џодом да се не расџу-ра слама испод черге којом је застџриџ део собе. — Рече поко̀јни Милош истџрај ме ако ти до̀ђем та̀мо преко са̀нтрача, а одџвут ја̀ џмам део. **2. м месџо исџред оџака, око 10 цм уздигнуџо у односу на остџали део џода.** — Са̀нтраџ је онџ ма̀ло удигну-то код оџџака. **3. в џрайазан.** — На са̀нтрач се про̀стре нека поњџва па се сеџи на џџга, а мо̀же и да се л'џгне да се спа̀ва.

сѣнче сѣнчѣта с м *метални суд мање заиремине из којег једе једна особа.* — Укрѣл'и свѣтови нѣкол'ико сѣнчића, а једна жѣна бурѣло.

сѣп м *ручица на срѣу.* — Јѣ жњѣла срѣпом који се свѣки чѣс скида са сѣпа. *Уѣ дршка, ручица, ручка, ручел'.*

сѣтѣра ж *дужа и шира ошѣрица за сечење меса.* — Сѣтѣром се касѣпи мѣсо у касѣпнице, мѣ одѣ сикѣром. *Уѣ сецѣвица.*

сѣтл'ик сѣтл'ика м *в килаш.* — Не дѣл'им ти се јѣ од сѣтл'ика нѣкад, љвек сам тѣ поред вѣга.

сѣч м *лимени, испључени љокривач са дршком на средини, који се, загрејан и љрекривен жаром и љейелом, сѣавља љреко хлеба у цреѣуѣи.* — По прѣ се пѣкло у пѣпо, па пѣсл'е у црѣул'у испот сѣча.

сѣчарица/сачарица ж *дрвени шѣпѣ за скидање сача и љодсѣицање вѣшре у огњѣишѣу.* — Затѣрила ми се нѣгде онѣ сачарица, нѣм с кѣм да скинем сѣч с ѣгња. *Уѣ сачница, сачарник, савал'ица, севал'ица, совал'ица, рогл'ача.*

сачѣрник м *в сачарица.* — Сѣч се турѣ и скида ожѣкем ил' сачѣрником, штѣ ко ѣма.

сѣчница ж *в сачарица.* — Сѣчница мѣже да бѣдне з двѣ, а мѣже и с једнѣм краком.

сѣцѣда -ѣдѣ ж *в сецѣда* — На сѣцѣду седѣду пѣп ел' учѣтел'.

сѣцак -ѣка м *метални ѣроугѣо са ножицама; служи за љостављање суда у којем се љече јело љод сачем.* — Мѣра да је врѣће кад је сѣд скинуто са сѣцака.

свѣтл'ак м *в свѣтѣњак.* — Закачи јѣ онѣ свѣтл'ак па ти се прѣврну фетил'ѣк, па на мѣке пѣсе тѣга.

свѣтнак м *в свѣтѣњак.* — Свѣтнак је бѣло једно дрво са ногѣрѣма на којѣ смо држал'и фитил'ѣчу.

свиѣѣрник м *в кочина.* — Нѣкад смо имѣл'и по пѣн свиѣѣрник свиѣѣ у прѣсиѣѣ.

свиѣѣц -ѣца м *в кочина.* — Не мѣгу д ул'ѣгнем у куѣу док се не опѣрем, сѣт сам и(з) свиѣѣца.

свиѣѣјка ж *в кавал.* — Нѣкад нѣси мѣго да га вѣдиш за овѣма без мачѣге и свиѣѣјке.

сврдѣкце -та с *в срдакце.* — Сврдѣкце се прѣви о дренѣвог прутѣћа, трѣба да је јѣко.

севал'ица ж *в сачарица.* — Снѣђеш се како знѣш, ако нѣмаш севал'ицу, за нѣжду и пасѣпком.

сѣдло -а с *ѣрибор за јахање који се сѣавља јахаѣем коѣу.* — Сѣмо су домаѣнѣни јѣшал'и коѣе осѣдлане сѣдлом.

сѣкѣра ж *вѣћа гвоздена алаѣка са дрвеним држалом за сечење дрва.* — Нѣкад су се сѣкла дрва са сѣкѣром, а нѣ ка сѣд мѣтѣркама. *Уѣ сѣкира.*

сѣкѣрче -ѣрчѣта с *сѣкира мањѣх дѣмензија.* — Трѣбало би онѣ сѣкѣрче да се понѣсе кѣт коваѣа да га кл'ѣпл'е. *Уѣ сѣкирче.*

сѣњак м *в гувно.* — Имѣдо једно јѣгње пѣшѣнено по сѣњаку па се пѣправи, нѣправи се ка л'ѣдѣна.

сѣпет -ѣта м 1. *већа корѣа са дршкама на ободу*. — Опрано тѣше смо држѣл'и у сепѣте. *Уй ковин, кофин, сѣјѣшак*. 2. *в шл'еѣак*. — За Божѣић, скини сѣпет ђраса па крѣај.

сепетѣк -ѣка м 1. *в сѣјѣш*. — Опрно тѣше што нѣсимо држѣл'и би у сепетѣце. 2. *в шл'еѣак*. — У сепетѣце би чѣвѣл'и ораѣсе и л'ѣшнице.

сѣтра ж *горњи део мушког одела*. — Искочѣиће ти сукна за сѣтру и панталѣне. Свѣшта је имѣо у цѣп о(д) сѣтрѣ.

сѣцавица ж *в сѣшѣра*. — Лѣкше ми је да сѣчѣм кѣпус са сѣкиром но са сѣцавицом

сѣцада -ѣдѣ ж *украшени ѣрекривач мањих димензија, ѣросѣири се на черги у ѣрочѣљу собе*. — Преко чѣрге поред оѣѣка де трѣба да сѣди пѣп ел' учѣтел' прѣстремо сѣцаду. *Уй сацада*.

сѣѣма ж 1. *в сиѣима*. — Вежѣвал'и смо чарѣпе и опѣнце сѣѣмема. 2. *в обувача*. — Пѣсе ка се обѣју онѣ опѣнци се вѣжу са сѣѣмама, лѣки ка пѣро, не осѣѣаш и.

сѣѣмка ж 1. *в сиѣима*. — Са сѣѣмком смо понѣкад вежѣвал'и и панталѣне. 2. *в обувача*. — Онѣ сѣѣмке вѣжеш па идѣш.

сѣкѣра ж *в сѣкира*. — Не мѣже са сѣкиром да се сѣчѣ прѣѣе, но за тѣ ѣма брѣтва.

сѣкирче -ѣрчѣта с *в сѣкирче*. — Ако ѣеш с тавѣм сѣкирчѣтем да ми закѣл'еш тавѣга пѣтла.

сѣто с *мрежасѣа найрава кружног облика са дрвеним ободом за сејање брашна*. — Сѣјал'и смо колобѣтње брашно на колобѣтње сѣто, а пшенично на свил'ѣно сѣто.

сѣѣма ж *уѣреден канѣй сѣшѣавѣен од више ниѣи*. — Упрѣди сиѣѣму, па вѣжи чарѣпу испот кѣл'ени. *Уй сѣѣма*.

слѣмарица ж *коноѣљана ѣжанина у виду великог ѣака найѣѣена сламом, на којѣ се сѣава*. — Би му вѣкѣл'и кѣмшѣје да извѣди пѣре и(з) слѣмарице да му и не поѣѣдѣ мѣши.

слѣмњѣча ж *куѣа сламом ѣокривена*. — Кѣко ко имѣо, нѣко у кол'ѣбе, нѣко жѣвѣо у слѣмњѣче.

слѣник -ѣка м *дрвени суд од дашчица са дршком за држање соли у кухињи*. — дзми мало сѣл'и и(з) слѣника па посѣл'и вѣриво. *Уй сол'арник, сл'арица, сол'аник, сол'еник, сол'еница*.

сл'ѣме -на с *горњи део, врх крова*. — Рѣгови се гѣре наслѣѣјају на сл'ѣме. *Уй било кул'м, кул'мар, кул'маш, насл'евница, шл'ѣме*.

сновѣл'а ж *дашчица избушена у два ѣаралелна реда кроз чије се руѣице ѣровлачи ѣреѣа ѣри сноваѣу*. — Ако нѣмаш сновѣл'у, узмѣш онѣ прѣѣу овакѣ ѣ руку па снѣеш. *Уй сновал'ка*.

сновѣл'ка ж *в сноваѣа*. — Са сновѣл'ком идѣш и снѣеш, лѣшње се снѣе.

сноп м *одреѣена количина сламе ѣовезана ѣруѣом или другим матѣријалом*. — Рѣжана слѣма повѣзана у снопѣве.

сѣа ж 1. *једно од двају рачвасѣих сѣубова на ѣрлицѣ*. — Овѣко двѣ сѣе побѣне и на ѣѣ три дѣске. 2. *в ѣодуѣирач*. — Авл'ѣје мѣрају да ѣмају сѣе са обѣдве странѣ гѣре упл'ѣгѣне.

сѡба ж *иросѡторија у кући у којој се седи*. — Нѣкад нѣје имѡ л'ѣба, а сѡда на-
правнѣо кућу з двѡнајес сѡба. Прѡђе живот ка да прѡђеш преко прѡга и(з) сѡбѣ у
сѡбу.

совал'ица ж *в сачарица*. — Нађи један кѡлац да ми направѣиш совал'ицу,
нѣм с кѣм да подѣгнем сѡч.

сѡвра ж *в софра* — Шиггѡри јѡш рѣчају за соврѡм.

сол'аник -ика м *в сланик*. — У сол'аник је мѡгло да стѡне два-три кѣла
сѡл'и.

сѡл'арица/сол'арѣца ж *в сланик*. — Сѡ се држѡ у сѡл'арице.

сол'арник м *в сланик*. — Шта се ѣчени с онѣм сол'арником да л' знѡ кѡ да
ми кѡже.

сол'арче -арчѣта с *в застѣруг* — Чѡбѡни би носѣл'и за себѡм ѣжину у сол'ар-
чѣе.

сол'еник -ика м *в сланик*. — Сол'енѡци су бил'и од бѣковога дрѣвета.

сол'еница ж *в сланик*. — Остѡло нешто сѡл'и на дно сол'енице.

сѡфа сѡфѣ ж *ошоман са узглавѣем*. — По цѣѡ дан седи, не скида се са сѡфѣ.

сѡфра -рѣ ж *низак округаѡ стѡо за којим се обедује седећи на ироницима*.
— Ка трѣба да се рѣча поставѣи сѡфру. Ка се заврши рѣчак, дѣгни сѡфру и склѡни
да ти не смѣта. *Уѣ софра*.

спавѡница ж *део одеће који се облачи ири сѡвању*. — Кѡ ти је па имѡ спа-
вѡнице ка ви сѡ што ѣмате, спѡвѡло се у кошѣул'е. *Уѣ иницима*.

спѣнца ж *в ѣул'ија*. — Тѣри спѣцу у онѣ рѣпе на крајеве од лѣпца да се не от-
копчѡ па да пѡне.

спрѡт м *хоризонѡиална целина куће*. — Кѣће су ѡбично на двѡ спрѡта, дѡл'е у
ѣзбу држѡла се стѡка, а на гѡрњи спрѡт рѡбл'е. *Уѣ каѣ*.

спрѣма ж *оѣиши назив за одећу и ѣосѣљину коју млада доноси у кућу кад
се удаје*. — Седеѡла би девојка вѣрена по нѣкол'ико гѡдина спрѣмѡла спрѣму.

спѣтило с *в букагије*. — Ка се спѣти с онѣм спѣтил'ем, кѡв не мѡже д иде
дол'ѣко.

срдѡкце -та с *дрѣце у чуну за ѣкање, које држи цѣвку намоѣшану ѣоѣком*. —
Ка се потрѡши пѡтка, мѡкнеш цѣвку са срдѡкцета па тѣриж дрѣту. *Уѣ сврдакце,
срдѡкче, срце, дрѣце*.

срдѡкче -та с *в срдѡкце*. — Срдѡкче је онѡ што држи цѣвку у савѣл'ку ка се
ткѣ.

срѣдел' -ѣдѣл'а м *в ѣвањача*. — Онѣ грѣде гѡре зѡвѣ се срѣдѣл'и.

срп м *ѣолукружна челѣчна аѡиѡка са сѣишим зѣицима и дрвеним рукохва-
ѡм, којом се ручно жѡње*. — Нѣкад се жѣѣло са српем, а сѡ(д) са кѡмбајом

срце -а с 1. *водоравна даска на разбоју иѣѡд доњез враѣила која сѣјаја два
сѣѡиѡва*. На срце тѣри неки кѡмен да се рѡзбој не помѣра ка се ткѣ. *Уѣ даска,
сѣгега, уѣгега*. 2. *в срдѡкце*. — Намѡтѡј на цѣвку, па ју тѣри на онѡ срце.

срча ж 1. *в чѡша*. — Срча не мѡже мѡго да издржи врѣће, пѣкне ѡдма. 2. *в
сѣѡкло*. — Огѣшла на јѡз да опѣре срчу од лѡмпе.

ста́кло с 1. *провидна материја од кварцног њеска на прозорском окну.* — Сломѝла ти де́ца ста́кло от про́зора. *Уѝ џам.* 2. *горњи сѝаклени део лампе.* — Сва́ки дан би мо́рало да се перѝ ста́кло од ла́мпе. *Уѝ срча, шише.*

сталла́ган м в *џока.* — О(д) су́кна тка́л' и л'у́дѝма за оде́ла и чоба́нима за ста-
лага́не.

стал'њца ж в *сѝол'ица.* — Ко́ би угра́био стал'њцу седе́о би на њу́, ко не́не се́о би на трупи́ну.

ста́н м 1. в *бачија.* — Горашки ста́нови бил'ѝ су та́мо на кра́ј Штедѝма бл'ѝзо Ајл'е. 2. м в *ладник.* — У ста́н се ла́дѝло мл'е́ко и држа́о бе́л' и смо́к.

ста́п м 1. *дрвена ѝалица са задебљањем на дну којом се метѝе млеко ѝри про-
изводњи масла.* Ка се пра́ви ма́сло, ста́пом се метѝе мл'е́ко у сту́пу. 2. в *сѝуѝа.* —
Ту́ри се мне́ко у она́ ста́п па се метѝе.

ста́тѝва -ѝвѝ ж / ста́тѝиво/ста́тѝиво -а с. — Ста́тѝва је оно́ што ти до́ђе са л'е́ве
и са де́сне стране́ ка ткѝш. *један од двају бочних делова разбоја.* — Ра́збој ѝма два
ста́тѝива.

сте́га ж 1. в *срце.* — Сте́гама се спа́јају ста́тѝива. 2. в *уѝгега.* — Го́ре на ра́збој
ѝмају две́ сте́ге.

сте́зал'ка ж в *уѝгега.* — По́се се ра́збој уте́гне и учврсти она́ма сте́зал'кема.

сте́л'а ж *мекани део шовареѝег самара који се налази испод дрвене кон-
сѝрукције.* — Самарѝија тура́о па́ре у сте́л'у од једно́га ста́рога самара.

сте́пеница ж в *газишиѝе.* — Кол'ѝко сте́пеница ѝмају сту́бе, да и ја́ ри́бам, не
мо́гу.

сто́лѝца ж 1. *дрвени ѝредмеѝ за седење једне особе.* — Не́смо имал'ѝ
сто́л'ица но смо седе́л' и на крл'е. *Уѝ сѝал'ица.* 2. *греде кровне консѝрукције ѝо-
сѝављене на сѝубове у облику ѝравоугаоника на којима средином леже рогови.*
— За стол'ѝцу гра́ђа тре́ба да је де́бл'а од ро́гова. *Уѝ разбој, креветѝ*

сто́лња́к м 1. в *чаршав.* — Поку́пи све́ сто́лња́це да и ту́римо у маши́ну да с
опѝру. 2. в *мил'е.* — Преко оста́ла изѝклани сто́лња́к, да ви́диш, очѝма да га
упрл'аш.

сто́па ж в *оѝанчар.* — Нафрча́ се преко онѝ сто́пе.

стре́а ж 1. *део крова који сѝрчи изван зѝдова.* — Склонѝсмо се пот стре́у и
ту оста́досмо сву́ ноћ. 2. в *ѝосѝреѝиница.* — Приче́касмо испот стре́е од једне ко-
фѝје док про́ђе ки́ша.

стру́га ж *улаз у ѝор.* — Ко́ ѝма бу́л'ук ова́ца, мо́ра да и му́зе на стру́гу, како́
ће дру́кше.

стру́ка ж 1. *ѝелена која се сѝавља деѝеѝу у колеѝци* — Прво се про́стре по-
вија́ча, па уви́еж де́те стру́ком кад га л'е́гнеш у кол'е́вку, а кад га дѝгнеш, опа́-
шеш му увија́чу. 2. в *ирам.* — Изву́кло ру́ке испот по́воја и са́мо скинуло стру́ку с
кол'е́вке. 3. в *душема.* — Са́ме смо тка́л'е пел'е́не и за стру́ку да се покрѝва
кол'е́вка.

струња́к -а́ка м *сѝѝо за кукурузно брашно.* — Колобо́тње бра́шње мо́ра да
се пресе́је на струња́к.

стру́шка ж 1. *сечиво доѝрајалог ножа или бриѝве без корица које се уѝо-
шребљава за сѝругање дрвеног ѝосуђа.* — Стру́шком смо стру́гал' и л'е́б кад га из-

ва̀димо из црепу̀л'е и по̀ставице кад смо и пра̀л'и. 2. в бркл'аја. — Реко снае̇: остружи то што е остало на стру̀шку, и не кте да чу̀је.

стуба ж *йокрејина дрвена найрава са йречкама за йењање, меревине.* — Рече, дошао сам да видим ймаш л'и радника и да ми даш ону стубу да зденем једну талу.

стубе -уба ж мн 1. *дрвена или бетонска нейокрејина найрава којом се излази на сирай куће.* — Бол'е су дрвене од бетонскија стуба. 2. *в крчела.* — Ону вилу са стубама посе дигни на кров да се суши.

ступа ж 1. *уска а дубока каца за йроизводњу масла мейењем.* — Још могу да се нађу ступе ко(д) Шиптар̇а. *Уй сџай, дебе.* 2. *дрвена найрава за млевење йа-йрика.* — Ступа то ти је издубл'ено стабло о(д) дрвета. *Уй сџуињак, шуцан, шуцань.*

ступањ -пња м в сџуиа. — Тур̇и паприке у ступањ, па ударај одозгор док се не усџтни.

суд суда м *йосуда за јело.* — Дџже се ојде, не ктеде ни судеве да опере.

сукно с *увањана дебља вунена шканина изаџкана на чеџири ниџа.* — Терзџје шџил'и л'удџма о(д) сукна.

сукња ж *доњи део женске одеће.* — Л'уди нџсе пантол'е, а жене сукње.

сулундар -ара м в чунак. — Дрва дебела ка сулундари о(д) шпорета, пуна кола.

сушџица ж *йомојна йросџорија која се користџи сушење меса.* — Ко је гра̀дџо сџшџице, месо смо сџшџил'и на таван.

Т

табак табака м *йлиџки мейални суд кружног или елиџасџог облика са дршкама или без њих за сервирање кафе.* — Сџатови кад излазу од пријател'а, поџџју кафу и остал'ају паре на табак. *Уй йослужаоник, йослужоник.*

табла табл'е *горњи, односно доњи део дрвеног или федерног креветџа на који се каче сџранице, односно лежај.* — Странице о дрвенога кревета каџил'е су се за табл'е, а на њи су се реџјал'е даске.

таван тавана/таван тавана м 1. *йросџор између йлафона и крова куће.* — Бол'е је било док се сџшџило месо на таван. 2. *в шинда.* — Морам да орибам таван.

тавапача ж в *шаванача.* — Закуј ексер за таваначу, па обешџј понешто.

таванџица ж 1. *в шаванача.* — Онџ таванџице поцрнел'е о(д) дџма. 2. *в йодница.* — Виду се таванџице окречене, ал' све то поцрнело ка катран.

таванка -е ж в *шаванача.* — Између таванака йма ка један мџтар.

тавањача ж 1. *водоравна греда йреко шавана која крајевима лежи на зидовима.* — Тавањаче млакџве, смрџти нџмају. *Уй шаванача, шаванка, џириш, средел', шаванџица.* 2. *в йодница.* — Прво сам заковао л'џтве за тавањаче, па преко л'џтава йверицу.

тагар -ара м *найросџиџа найрава за огрев са ногарима у коју се сџавља жар за грејање, мангало.* — Извадил'и би у тагар жар̇а, па га тур̇и насред собе, па би се тако грејал'и. *Уй шангар, шегар.*

такмаџ м *већи дрвени чекић којим се набија коље*. — Не цѣпа се кôл'е ка се удара такмаџом. *Уѝ мал', мал'ак, шокмак*.

таља ж *в шужбина*. — Ол'ушти л'йстове од онѣ тãл'е, одвãјај па напунѝ слãмарицу, такô се сналãзило рôбл'е.

талôвина ж *в шужбина*. — Спãвãл'и на слãмарицу напунѝену талôвином.

тангãр -ãра м *в шагар*. — Јãдно је бѝло гријање тангãром, ту се угрије само онãј кô је поред нѣга.

танур -ура м *даска кружног облика са дршком којом се умешени хлеб йолагао у црејуљу*. — Умѣси се на танур, па се танурем полãко спунѝти у црпун'у.

тарãба ж *дворишна ограда од дашчица вертикално закованих за хоризонталне носаче*. — Вѣжи кôња за тарãбу па ãјде унутра.

тãс м *метални суд са дршком из којег се служи вода*. — Снãша је мôрãла да двôри рôбл'е док вечѣра и да држи у руке тãс и бокãл водѣ.

тãсл'ница ж *в наруквица*. — Кошун'е бѝл'и з дугãчкима рукавѝма, с навѣзѣ-нема тãсл'ицема.

тãфа ж *илићи земљани суд левкастог облика; служи за кување специјалне врсте јела*. — Тãфу би спрѣмил'и кад би клãл'и свѝње ил' кад би имãл'и срãмне гôсте. *Уѝ љувек*.

тãцна/тãцна тãцнѣ ж *илићи шањир на којем стоји шоља*. — Прво ју прврнемо на тãцну, па посл'е гл'ѣдамо штã йма у љу.

тѣ (само у том облику) *в рез*. — Овѣ кôсе дѝвл'и вѣпар, ðне ймају дôбар тѣ.

тѣг м *в баланца*. — Йма вãга тѣг, а йма и тѣг от кãнтара.

тегãр -ãра м *в шагар*. — Налагãл'и би у оцãце, па извãди помало жãра па тунри у тегãр, да с угрѣје сôба.

тѣгла тѣгл'ѣ ж/тѣгло с *сѝаклени суд за конзервирање салате*. — Прôђу ми зѝми по нѣкол'ико тѣглã пãприка. Прво се испѣчу, па се ол'ушту, па се наслãгају у тѣгло.

телачãк -ãка м *в шел'ечак*. — Не мôгу д истѣрам тѣоце ис телачãка.

телочãк -ãка м *в шел'ечак*. — Не мôгу да се јã јурим с тѣоцима по телочãку.

тел'ѣр -ѣра м *в ћерчиво*. — Понѣ Мãду једну л'ѣтву да ми направѝ један тел'ѣр за прозор од л'уцке сôбе.

тел'ећãк -ãка м *в шелечак*. — Кад бѝ за вѝшак, истѣраше ни и тѣоце из тел'ећãка.

тел'ечãк -ãка м *смешѝај за шелад у шѝали*. — Пунѝтил'и се тѣоци ис тел'ечãка па посѝсал'и. *Уѝ кочак, шелачак, шел'ећãк шел'ечãр, шелочак, шолочак*.

тел'ечãр -ãра м *в шелечак*. — Мôрãо сам да направѝм тôр за ðвце и тел'ечãр за тѣоце.

тѣл'иг тел'йга м 1. *в вресло*. — Скинул'и с кравѣ и тѣл'иг и звôно и ðднел'и, муãсѣрил'и ме. 2. *в лубац*. — Правѝјо сам јã тѣл'иг за ðвче звôно од ораове жѝл'е.

тел'йш -йша м *в ексер*. — Тел'йш је ковãчки ексер. Порѣђају се л'ѣтве па се закунје с тел'йшѝма.

тѐмел'/темѐл' -ѐл'а м *део зида у земљи, обично од бетона или камена и малтера*. — Закoл'е се гуре, ал' јагње, па му се глава турси у темел' кат почне кућа да се гради.

тѐпцера ж *в шерпа*. — Ми смо викал'и тѐпцере, а ви сад нѐ него шерпе.

тѐпик м *велики заштирач за под фабричне израде*. — Некад зѐмл'а, а сад тѐпици у сваку сoбу.

тепсѝја ж *илишки бакарни, лимени или емајлирани суд који се најчешће користи за сиравање мие*. — Наслoжи питу у тепсѝју бакарну, па понѐси поклон. *Уи шийсија*.

тѐрлак тѐрлака м *илешена капа ош љамука, облика берѝшке, али од ње илѝћа*. — Тѐрлакем се само мало одозгoр покрѝје глава.

тѐше с *ошѝши назив за одећу*. — Раније се тѐше држало у кoвчѐзе, а сад у регал'е.

тигѝпче -та с *в шигањче*. — Разлабавѝла ми се дршка о тигѝнчета, ње да пѝне.

тигѝв -ѝа *метални ѝањир са дужом дршком*. — Спрѐмал'и би запршке у тигѝве.

тигѝвче -та с *шигањ мање зайремине, дем. од шигањ*. — Да ти попрѝжим неко јаје у тигѝвче да не седѝж гладан. *Уи шиганче*.

тѝл'ић -а м *в ѝуѝил'*. — Потрошѝла се коса, дошла до тѝл'ића, не мoже више да се оптрѝ.

типсѝја ж *в ѝейсија*. — Турсипу на саѝак, посѝпку жѝра испод вѐга, па сад одозгoр.

токмак м *в ѝамак*. — Оставѝ ту грабoву крл'у да направѝмо један токмак.

толочѝк -ѝа м *в ѝел'ечак*. — Ко(д) толочѝка бес толочѝка, сѝшу ми тѐоци сваки дан.

тoр тoра м *ограђен, непокривен ѝросѝор за ѝривремени смешѝај сѝоке*. — Мoрам неки дан раније д идѐм у планину да поправим и притврдѝм тoрове, да ѝмам дѐ да затворим oвце кад и отѐрам. *Уи ѝрло*.

тракавац -вца м *в шул'*. — Ако њеж да ти не улѝзи у сoбу нѝко док си унутра, затвориш врата тракавцем.

тракавица ж **1.** *в шул'*. — Онѐ старѐ бравѐ су с тракавицом нoве и нѐмају. **2.** *ж в брѝушка*. — Ко је па имѝо квѝке — тракавицом смо ти затварал'и врата о(д) собѐ. **3.** *в кл'учаница* **2.** — Тракавицом смо затварал'и и отвѝрал'и врата. **4.** *в ѝракал'ица*. — Док не искочѝше тракавице муку смо мучил'и с вратѝма.

тракал'ица ж **1.** *примѝтивна метална или дрвена направа за отварање собних врати ѝритѝскањем ѝлицем ѝолуге која ѝодѝже ѝолугу с унутрашње сѝране*. — Раније нѐсу имѝл'е овакѐ квѝке но се тракал'ицама отвѝрала и затварала врата. *Уи мачка, реза, кл'учаница, ѝракавица*. **2.** *в брѝушка*. — Тракал'ицом се отвѝрала и затварала врата од собѐ. **3.** *в шул'*. — Тракал'ицом се закл'учѝва бес кл'уча. **4.** *в кл'учаница* **2.** — Заглавѝла се тракал'ица, нѝкако не мoжу да се отвoру врата.

тракарче -ѝрчѐта с *в ѝракача*. — Орѝо сам чoвѝку чѐо дан за једно тракарче.

трака̑ча ж *врста звона за овце*. — Онò звòно за òвце зовè се трака̑ча. Уи *шракарче, шрокача, чакшар*.

трања̑ча ж *крпа за брисање загрејане црејуље*. — Ка се скине с òгња мòра прво да се обреше трања̑чом па да се у њу турѝ л'èбац. Уи *шрњача, ошрњача, оширач, обојак, ѝачавра*.

трап м *остѝава у земљи за чување кромѝира*. — Понèко би држаò компѝре у трапове, а понèко би трапијо ñапол'е.

трапазѝн -ѝна/трапазан -ѝна м *нео̀креѝни лежај у људској соби на коме се седи или лежи, канабе*. — Трапазѝни су бил'и у л'уцке сòбе. Уи *шрайезан, шрејезан, шриазан, душеклак, санѝрач*.

трапезѝн -ѝна м *в шрайазан*. — Покòјни стѝрац имаò је òбичај да прòстре постаѝију и л'ежи на трапезѝн.

трбушњак / трбушњак -а м *в ѝдѝруг*. — С овѝким трбушњаком не смѝж да крèнеш нигде.

трепезѝн -ѝна м *в шрайазан*. — На трепезѝне би седѝл'и домаѝи́ни ил' старѝн л'уди.

тријер м *машина за одвајање уродице, ѝлеве и ѝрашине од жиѝа*. — Ранѝје би пшеница има̀ла в̀ука, ако се не истријерише на тријер, није мòгло да се је. Уи *шријор*.

тријор м *в шријер*. — Сѝме смо чинѝл'и на тријор.

трѝац -лица м *средња даска са ручицом на ѝрлицѝ којом се лóми стѝабљѝка коноѝље или лана*. — Онò у срѝде, онò се зовè трѝац. Уи *нож, шрл'ѝца, шрл'ак, шрл'ишѝе*.

тр̀ло с *в ѝор*. — Прѝтел'у, да се нагòдите, немò мнòго да му траѝиш пѝра да му не сру̀шиш тр̀ло.

трл'ак -ѝка м *в шрлац*. — Једнòм рукòм дрѝиш, др̀гом бѝјеш трл'акем.

трл'ѝца ж 1. *дрвена наѝрава којом се лóми стѝабљѝка коноѝље или лана да би се издвојило влакно*. — Трл'ило се трл'ѝцом. 2. *в шрлац*. — Онѝ дѝска у срѝде зовè се трл'ѝца код нѝс у Дрнòвац.

трл'иште с *в шрлац*. — Мѝ тò вѝчемо трл'иште.

трнакòп м *в шрнокој*. — Кр̀чѝл'и ш̀уме трнакòпима.

трнòкоп -кòпа м *гвоздена алаѝка са дрвеним др̀жалом за коѝање ѝврде ѝодлоге, крамѝ*. — Каже ѝмрала матѝка за мѝне; јѐс вала, матѝка, ал' није трнòкоп. Уи *шрнакој, крамѝ, будак*.

трња̑ча ж *в ѝрања̑ча*. — Пòсе побрѝши трња̑чом па сп̀ушти кѝсел'ѝцу нис тан̀ур у цр̀ул'у.

трока̑ча ж *в шракача*. — Пој̀еò в̀ук òвцу што је носѝла трока̑чу.

трòл/трòл -а м *в ѝлац*. — Трòл на с̀ело тр̀еба да је вѝл'ик да ѝма м̀еста и за к̀у-ћу и за стòку и за г̀увно.

трòл'иште с *в ѝлац*. — Да му вѝдиш трòл'иште — тѝсно, нѝма дѝ да се окр̀ене.

тронòшка ж *стòлица на ѝри ножице*. — Кад би седѝл'и за софрòм, посѝдѝл'и би на тронòшке.

трòњ/трòњ -а м *нео̀креѝни креветѝ*. — Нѝсу бил'и креветѝ ка с̀ад, но некаки трòњови.

трпазѧн -ѧна м в *йраязан*. — По цѣо дан би седѣо, нѣ би се скїдѧо с трпазѧна.

трѹд м *лако зайаљиви йодметѧч на кремену од йрокуване ѧа сасушене сїецијалне врстїе гљиве која растїе на сїтарим сїаблїма, на коме се варница уйали*. — Најбол'и је трѹд што растѣ на стабла Ѧраса.

трупїна ж в *крл'а*. — Ако уграбиш да седнѣш на трупїну — дѣбро, ако не — чѹчи.

трупїнче -їнчѣта с в *крл'а*. — Понѣкад би се посваљал'и око трупїнчѣта кѡ ће да сѣдне на ѡѣга.

трупл'ѧк -ѧка м в *крл'а*. — Примѧкни онѧ трупл'ѧк до софрѣ па сѣдни на ѡѣга.

тѹгла тѹгл'ѣ ж в *шула*. — Тѹгл'е су бїл'и по вѣл'ике но ћѣрпїћї.

тѹла ж *нейечена цигла дуїло већїх дїмензија од сїандардне цигле*. — Ранї-је су кѹће бїл'и зїдане тѹлама.

тѹта тѹтѣ ж в *нокшїр*. — Порѧстѡше ми дѣца, више не мѡрам да држїм тѹту у сѡбу.

тѹцѧн -цна м в *сїуїа*. — Папрїке за у кобѧсїцу мл'ѣл'и смо сас тѹцном.

тѹцањ -цња м 1. в *сїуїа*. — Папрїке се прѡо дѣбро осѹше, па се тѹцњем самѣл'у. 2. в *шуч*. — Погл'ѣдај кол'їки ми је жѹл' на руку о тѹцња.

тѹч м *дрвени шучак за лук*. — Прѡо тѹчем исїтнїш онѧ лѹк па га тѹриш у зѧпршку. *Уї шучањ, шучак*.

тѹчѧк -чка м в *шуч*. — Усїтнїћу га брїтвом ако не мѡгу тѹчѧем.

Њ

њаранїк -їка м в *ладнице*. — У ѣаранїк нѣси мѡго д ул'ѣгнѣш, само рукама нѣшто да тѹриш, ил' д узмѣш.

њѧса ѣѧсѣ ж. в *чїнија*. — Онѡ по прѣ ис ѣѧсѣ се јѣло.

њѣбе -та с *лаки йокрївач фабричне йроїзводње*. — Не мѡгу д угрѣјем нѡге ако се не покрїјем ѣѣбетом.

њѣкїћ -їћа м в *чекїћ*. — Ковѧћки ѣѣкїћ йма двѣ стрѧне за кл'епѧње косѣ.

њел'їм -їма м в *ћїлим*. — Мї Српкїње мало мање, а Шиптѧрке су ткѧл'и ѣел'їме.

њемѣр -ѣра м 1. *исїурени део оѧака*. — Ёто ти ју шїѣница на ѣемѣр. 2. в *ћїмија*. — Сас ѣемѣра товѧри тѹл'е на кола па тѣрај кот кѹће.

њѣнга ж в *йойруг*. — Рече: ѣво жој да затѣгнем ѣѣнгу и да тѹрим штрѧнге.

њѣнеф/ћенѣф м в *нужник*. — По пѡла сѧта нѣ би мѡго д изѧђем ис ћенѣфа

њеремїда ж *врстїа сїтаринског корїїстїог цреїа којїм се йокрївају грађевински објектїи*. — Тамо у Прекорѹпл'е нѣке кѹће су покрївѣне плѡчама, а нѣке ѣеремїдама. *Уї корїїшарка*.

њерїш -їша м в *йодница*. — Овѣ нѡве кѹће нѣмају ѣерїше ка стѧре што су имѧл'и, но ймају плѡчу од бетѡна.

њѣрпеч ѣѣрпѣча м *ћерїич*. — Трѣба кал'їшта ка се зїда ѣѣрпѣчем. Кѹће су маѡм од ѣѣрпеча

њѣрнїћ ѣѣрпїћа м в *ћерїич*. — За јѣдну кѹћу трѣба око двѧјес йл'ада ѣѣрпїћа.

њѣрпич ѣѣрпїча м *нейечена цигла сїандардних дїмензија*. — Прѣ рѧта су бїл'и кѹће ил' от плѡта ил' от ѣѣрпича. *Уї ѣѣрїеч, ћерїїћ, черїїич, черїїїћ*.

ћёрћиво/ћёрћиво -а с в *ћерчиво*. — Од старинскија прозора билã су мала ћёрћива.

ћёрчиво/ћерчиво/ћёрчиво, -а с *дрвени рам прозора на који се ставља стãкло*. — Пòпи вёл'ику чашу л'уте на душак, па ка(д) ти ју испи, гађа у прозор, па пòломи и стãкло и ћёрчиво, свè у пàрчиће. *Уй ћерћиво, ћерчиво, черчев, черчево, черчиво, шел'ер*.

ћеса ж в новчаник. — Нãл'ути се мãјка сирòта, па ўзе ћесу од овòга старијегã па дãде млађему; каже: кòга није дãо Бòг да бидне домаћин — није

ћибре -та с в *шибица*. — За шибциу вичу ћибре ови дòл'е преко Дрима.

ћибрит/ћибрит м в шибциа. — Рече, да нèмаш ћибрид, брè, да запãл'им, нèсам одãвно.

ћил'ер ћил'ера м *сãваћа соба*. — Бил'è су мусãфирске сòбе, жèнске сòбе и ћил'ери. *Уй ижсена, ижсина*.

ћиреч м в креч. — Нãјздравò је ка се окрèчи ћиречом.

ћирић м в креч. — Крèћил'и смо ћирићем.

ћириш -иша м 1. в *йодница*. — Ћириши с једнога зида на дрўги. 2. в *шаваньа-ча*. — Онè грèде за ћирише дебèл'е, више од једнè не мòже на кòла.

ћондра ж 1. в дирек. — Сву нòћ сам бијо вèзан за једну ћондру да нèса(м) мòго да се помèрим. 2. в *йодуирач*. — Вèзãо кòња за ћондру од ãвл'ије.

ћош м в ћуше. — Скãче мãчка ис ћоша у ћош. Повучи кòнац из онòга ћоша до овòга.

ћошак -шка/ **ћошãк** -ãка м в *ћуше*. — Ёно ти га гòре крај ћошка. Прèговори нèко ис ћошãка.

ћòше -та с в *ћуше*. — Растèгне се кòнац с ћòшета на ћòше. Видèћеж га дòл'е према ћòшету.

ћошник -ика м 1. в *ћуше*. — Повучи кòнац от ћошника на ћошник. 2. в *маи-ја*. — Л'èтве се спãјају на ћошнице.

ћўка ћўкè ж 1. в *йейã*. — Тўриш косиште на рãме да ти рукèл' дòђе изã вратã такò да рўкòм довãтиш од ћўкè до вра косè. 2. в *уши*. — Ћўка је чèло мати́ке кòјим се тўчу грўде. Удãрај секиру по ћўкè.

ћукãн м в крамй. — Камèње за кўће вãдил'и смо ћукãнима из Бистрице.

ћўњак -нка м в *чунак*. — Да си вido сãмо шта сам истрèсла из ћўнка.

ћўн м земљани суд за мед. — Домаћини л'ўди држãл'и су пчèл'е, па би имãл'и по нèкол'ико ћўпова мèда.

ћупãк -ãка м в *коначе*. — Пило се на нòсак от ћупãка.

ћунрија ж дебља гредã на средини куће на којој йо средини леже йоднице. — Ћунрија мòра да је дèбл'а от пòдница. *Уй реш*.

ћўрак -рка м *дебљи крзнени огришãч*. — Ка донèсе рèч (обећа да ће дати де-војку), наводацãја трèба да добије ћўрак на дãр и нèшто у тамнину. *Уй бунда*.

ћускнїя ж дебља гвоздена йолугã којом се ошварãју руи́е за йришке, или кòље йри заграћивãњу йлошом. — За притке се нãјпре отвòре рўпе ћускнїјом, па се побãдају.

ћўше -та с *месћо где се сãјајају два зида*. — Мãйја идè о(д) сл'èмена преко ћўшета. *Уй ћош, ћошак, ћоше, ћошник, ћуше, ћушник*.

ћушник -ика м 1. *в ћуше*. — Нђпре се вјскују ћушници, па се повуче конач с једнога ћушника на други. 2. *в маија*. — Л'егла квочка испот самог ћушника и ту извела пил'иће.

У

увезача ж *в уирињача*. — Упртимо увезачом л'ебове на рбат па у њиву нџси ргатима ручак.

увијанка ж *в вијанка*. — Срмота би било жена д искочи надвор без увијанке.

увијача ж 1. *иелена која се ојасује дејешу*. — Опашовал' и смо децама увијаче. 2. *в кул'аја*. — Увијаче носу чобани, и стари л'уди се поштапају с њима.

ўвлака ж *в навлака*. — Пред славу поскидам ўвлаке с јоргана па и оперем.

ўже -та с *в урииче*. — Укрсти онџ же па пребаџи преко глџве, а крајевима вежи с једне и з друге странџ.

ўзглавл'е -а с *в уиџга*. — Онџ што ти је повише глџве ка ткџш зовџ се ўзглавл'е.

узџгђја ж *метална џајуча која виси о каишу седла* — Бјстрица до узџгђје је, замало ми оквџсила нџге. *Уј зџгија*.

узјна ж *в деџел'ина*. — Узјна џма оснџву о(д) штјма.

ўзица ж 1. *деџљи канџ широке намене*. — Код ўзице — без ўзице. 2. *обуџача*. — Стџлно ју се вўкл'е ўзице од опџнака.

упал'ач -ача м *метална или џластична најрава са кременом и џлином од носно бензином за џаљење цигарџа или вајре*. — Саџ је лако, упал'иш упал'ачом и по кџше, не смџта му кај шџбице што смџта ка се овлџжи.

упнрџч -ача м 1. *в џодуџирач*. — Куџије се пл'етџду прўћима, а са странџ џмају упирџче да су јџче. 2. *в дирек*. — Једнџм крајем наслањају се на зџд, а другим крајем на упирџч.

ўпоран -рна м *в џодуџирач*. — Куџију држў ўпорни да се не преврне.

ўпрањак м *в џодуџирач*. — Мџраџ је да маќне све онџ ўпрањаце од куџије с џџгове странџ.

ўпрњак м *в џодуџирач*. — Мало дўжи, деџл'и и јџчи коџац се остави за ўпрњак.

упртџч -ача м *в уирињача*. — Упрџти упртџч на л'џђа, па џт у Кл'ињу.

упртњача ж 1. *џарче шќанине са две сџране оџшџвено конойом којим се џривезује шовар на леђима*. — Упрџти л'џбове на л'џђа упртњачом, а тепсџју на главу, а ў руке мл'џко и тако до у Дџбри Дџ. *Уј џрил'ача, џрилњак, џрилњача, џрџица, уџрилџч, увезача*. 2. *в урииче*. — Нџко вџче упртњача, а нџко урипче.

урџвче -та с *в урииче*. — Упрџди нџкол'ико стрўкова вўненога конца да дџђе деџело ка прс, џто ти урџвче.

урџпче -та с *коной од уџреденог вўненог канџа којим се сџеже време на леђима*. — Упрџти нарџмак дрвџа урџпчетом на л'џђа, па нџси из лўгова кот кўће. *Уј урџвче, џрџица, џрџица, џрџињача, уџрилњача, уџже, конойче*.

успрслица ж *ошвор на кошуљи испод грла*. — Кошўл'е су имџл'е навџзџне и успрсл'ице и нарўквице. *Уј грло, огрл'ак, џосџава, џосџавџца*.

уста устѝ с мн *ошвор на кайици њетиролејке кроз који вири фишѝлѝ*. — Спѝшти га до устѝ, па га поравнѝј нѝжницама да се изједнѝчи.

џтега ж 1. *дебља лѝтва на горњем делу разбоја која сѝјаја два сѝаишѝва*. — Разбој ѝма двѝ џтеге, прѝдњу и задњу. *Уѝ даска, сѝнега, сѝнезал'ка, узглавл'е*. **2.** *в срце 1.* — За тѝ понѝгде вѝчу дѝска, а мѝ кѝжемо џтега.

џтор м *жлеб ѝри дну дуге за дно каце или бурѝта*. — Изгл'ѝда да помѝло клѝдѝ на џтор.

утѝр утѝра м *в гайѝњак*. — Сѝд млѝго бѝл'е овѝ гѝће на лѝстику, без утѝра.

учкѝр -ѝра м *в гайѝњак*. — Рѝспро га од учкѝра до грѝла. Нѝма више гѝћа с учкѝрѝма.

џшенице ж мн *в уши*. — Убѝјо змѝју џшеницама од матѝке. Онѝма џшеницама смо тѝкл'и грѝде.

џши ушѝ ж мн **1.** *ошвор на дебљем крају шѝваће изле кроз који се ѝровлачи конац*. — Не вѝдим да џтнем конац у џши од ѝгл'е. **2.** *ошвор на гвозденој алаѝки кроз који се ѝровлачи држало*. — Вѝл'ика секѝра мѝра да ѝма вѝл'ике џши. *Уѝ наушнице, ушник, ушенице, ушницице, ушнице, ушњак, ѝѝка*. **3.** *ѝѝта*. — Кад је јѝднако кл'ѝпана од вра до ушѝ, ѝна коси л'ѝпо.

ушнѝвач -ѝча м *в руб*. — Ушнѝвач је онѝ де се сашѝју двѝ пѝл'е.

џшинице ж мн *в уши*. — Ка(д) су мѝл'е ју џшенице секѝре, ломѝ ју се држало.

ушкѝр -ѝра м *в гайѝњак*. — Ушкѝр је дебѝо онѝко ка мѝл'и прс.

џшник м *в уши*. — Не мѝже да се извѝчѝ пѝрче држала из џшника.

ушнѝца ж *в ѝѝта*. — Ка се слѝми џшница, мѝже да се завѝри, да ти бѝдне кај нѝва.

џшнице ж мн *в уши*. — Да ми помѝгнеш да заглѝвим овѝ држало у џшнице.

џшњак м *в уши*. — Кѝко је бѝла мѝка ѝѝва, упада матѝка до ушњака.

Ф

фарѝна ж 1. *в ложишѝте*. — Ако те не мрзѝ да пѝл'каш свѝки чѝс у фарѝну, мѝж и на тѝлу д испѝчеш ракију. **2.** *в фуруна*. — Фарѝну ѝѝрпича нѝје умѝо свѝко да зазѝда. У фарѝну идѝ дрѝва више но у шпѝрет. **3.** *в бубњара*. — Искрѝтијо сам ка јѝдну фарѝну дрѝва, надам се да ће бити.

фашѝача ж *в врућара*. — У неко врѝме онѝј увр софрѝ кѝже домаѝину да му донѝсе фашѝачу, из њѝј да пѝјемо.

фѝдер фѝдѝра м *мрежасѝти део метѝалног креветѝа на коме се ѝпросѝице ѝпросѝирка*. — Кат пропѝне фѝдер, пропѝне и кревет, не мѝже да се опрѝл'а.

фѝнер/фенѝр -ѝра м *застѝакњена свѝшѝлка на ѝѝтиролеј која се корѝстѝи изван куће*. — Кажѝѝваѝла је мил'ѝција ако би те уфѝтила бес фенѝра кад би ишѝо по нѝћи с кол'има. *Уѝ фењер*.

фѝњер -ѝра/фењѝр м *в фенер*. — Кат пѝва вѝтар, истѝл'и ти фењѝр, па ѝорѝтај по пѝмрчине.

фѝтил' -ѝл'а м *в фишѝл'ѝ*. — Фѝтил'ем се подѝшѝва кѝко ће да се вѝди у сѝбу.

фѝтил'ѝк -ѝка м *в фишѝл'ѝк*. — Слабо се вѝдело на фѝтил'ѝк, ал' ка се нѝје имѝло ништа дрѝго, с ѝѝм смо се слѝжѝл'и.

фијока -ōkē ж 1. део ормана који се извлачи; служи за држање ситних ствари. — Штā претџраш по фијокē, штā трāжиш? 2. лимена њосуда испод ложишиџа шџедњака у коју испада њеџео. — Свако јџтро мџраж да прāзних фијоку ако корџстиш џгал'. Уџ њеџел'ара.

филџан -ана м мањи суд од њорџелана са дршком из коџез се џиџе кафа. — Сџпала сам кафу у филџане, поџтај да се не оладџ. Уџ финџан, шол'а.

фџнгер м в офингер. — Штā џу с овџм слџмл'еним фџнгером, дрџги нџмам.

финџан -ана м в филџан. — Ол' џзала би и онај тоз от кафе ис финџана.

фиранга ж краџки застџор од џиканине за џрозор. — Фиранге су сџмо за џкрас. Уџ фиронга, виџираџиџа, драџери.

фирџнга ж в фиранга. — Да се поскидају овџ фирџнге, данџске да се опџру.

фџтил' -џл' а м џлаџинена џљоснаџа вриџа у џеџролеџи. — Ако џеж бџл'е да се вџди, подџгни фџтил', ако џеж да штџдџш гџс, уџвил' и лампу. Уџ фџџил.

фџтил'џк -џка м лимена свџџиџџка на џеџролеџ, коџа је звонаџџог облика и без стџакла. — Подрџни џџутру на подрџнак, па рабџтај на фџтил'џк. Уџ газ, газурак, гакче, гас, гасарче, гасче, гаџче, фџџилак, фџџил'аџ, фџџил'аџа.

фџтил'џч -џча м в фџџил'џк. — Тако кџко је фџтил'џчом, беше бџл'е но лџчом.

фџтил'џча ж в фџџил'џк. — Ёма јџш нешто гџса у фџтил'џчу, реко да подрџним џџутру да закрџим деџџама кошџл'чиџе.

флџша ж мањи стџаклени суд ваџкаџџог облика са уским грлом. — Ранџје смо џбавезно носџл'и по флџшу раџџе ка само џшл'и на сџхране. Уџ араџка, раџка, раџеша.

форџна ж 1. в бубџара — Тџри, снаџо коџџ дрво у форџну, поскаџпаше ти деџа. 2. в фуруна. — Ка се печџду џџрџиџи форџна, прџгџта млого дрва. Ка се разгорџи форџна, мџже д изаџе плџмен до навр чџунка. 3. в лоџишиџе. — Кад је студџно, трџба да изгорџи форџну дрва док поџе казџн.

фрџнге ж в букаџиџе. — Мџрам да га препџњем, ни фрџнге му више не помџгају нџшта.

фрџнџџа ж в баџа. — Пџпоео се на крџв па пџџа крс фрџнџџу.

фрџџаница ж в врнџаница. — С опџнцима на фрџџанице џшл'и би и на игрџнке.

фуруна ж 1. емаџлирана џеџ за огрев џроизведена у фабриџи. — Вџл'џку сџџбу нџ мож да угрџџеш бес фуруне. Уџ фџруна, фџруна, џеџ. 2. в бубџара. — Нарџџај онџ мџкру обџџу око фуруне да се сџши, а онџ што је нџј бл'џзо поџџти ако ју на пџзиш. 3. количина џеџечене џигле слоџжена да се џече. — Тџшко да се подлџџи фуруна, посл'е горџи и сирџво дрво. Уџ фџруна, фџруна. 4. в лоџишиџе. — Прџпџла му фуруна крџџт, ако се не закрџи, нџџе мџј да се печџ у џџга. Уџ фџруна, фџруна, лоџишиџе, кафџџор.

Ц

џџвџка џџвџкџ ж џџвџџиџа од зове на коџој се мџџа џџџка. — Тџри џџвџку у савџл'ку па ткџ.

џџвл'џнџк -џка м в чеџрк. — Цеџл'џнџкем је мџџање џшло и брџже и лџкше.

џџвл'џнџк -џка м в чеџрк. — Мџџл'и би џџвџке џџвл'џнџкем, ил' нџ руке.

цегер цегѐра м *мрежаста шорба*. — Гѐспође су имал'и цегѐре, а ми сел'анке кѐрпе.

цедѐл'ка ж в *цедил'ка*. — Пѐрил'и би и стрѹгѐл'и и цедѐл'ку, мѐрѐла је и ђна да бѐдне чѐста.

цедѐло с 1. *ређа љајинена крѐа за цеђење млека*. — Тѹри цедѐло на цедѐл'ку, па прецѐди мл'ѐко. 2. *в завијач*. — Цедѐл'има смо и каце завѐјѐл'и.

цедѐл'ка ж *правоугаони рам од лѐйвица сѐјених ексерима, који сѐрче да се на њих љосѐвања газа за цеђење млека*. — Тѹри се цедѐло на цедѐл'ку па се прцѐди мнѐко. *Уѐ цедѐл'ка, цеђал'ка, разбој*.

цеђѐл'ка ж в *цедил'ка*. — Ако нѐмаш цеђѐл'ку, мѐра нѐко да ти држѐи цедѐло.

цѐпѐк цѐпка м в *цеѐпац*. — Цѐпци су иза нѐта. Нѐте су овѐмо испред цѐпаца.

цѐпац/цѐпац -пца (мн цѐпцови) м *љѐснаѐа лѐйвица која се налази у основи до задњег врайѐла на разбоју*. — Цѐпце турѐју у оснѐву да би се жѐце укрстѐл'е. Цѐпцови ѐмају ѹзицу на крајеве. *Уѐ ниѐиѐ*.

цѐгла цѐгл'ѐ ж *грђевински маѐеријал за зидање, сѐндардних димензија, од осушене и исѐчене глине*. — Кѹѐа о цѐгл'ѐ је јѐча, ал' мѐже да влажи.

цингѐр -ѐра м в *меденица*. — Кад замрѐкну крѐве у планѐну, изѐјемо да послушамо да чѹјемо нѐгде да се не чѹје цингѐр, да и потѐрамо да дѐђу бржѐ.

цингѐра ж в *меденица*. — Цингѐру турѐмо на најбол'у крѐву.

цѐпѐла ж *врѐѐа обуђе љроизведена од коже*. — Каке цѐпѐл'е, ни опѐнце нѐсмо имал'и, а не цѐпѐл'е. *Уѐ кондура*.

цкрѐпушке -шака ж мн *коѐурача о коју су окачене ниѐе на разбоју за ѐикање*. — Сѐма сам направѐла цкрѐпушке.

цѐкла ж *бетѐонски део зида над земљом*. — Кѹпѐјо плац са подѐгнутом цѐклом. *Уѐ долма, цокна*.

цѐкна ж в *цокла*. — Бѐјо пѐсан бетѐн, па пѐчала цѐкна да се рѹни.

црѐво с в *гѹма*. — Н умѐм да вѐдим црѐвом но се стѐлно застрѐкнем.

црѐп м *оѐка којом се љокривају грађевински објекѐи да не кисну*. — Мѐрѐо сам да продѐм крѐву за црѐп. Ранѐје су се кѹће покрѐвал'е слѐмом ел' ѐерѐмѐдом, а сѐд црѐпом.

црѐпѹл'а ж *земљани суд за ѐечење хлеба*. — По прѐ се пѐкло у пѐпо, па пѐсл'е искочѐше црѐпѹл'е. *Уѐ црѐпѹл'а*.

црѐпка ж *врѐѐа ѐикве, врѐ, боѐи. Lagenaria*. — У црѐпку смо мѹзл'и, црѐпком смо се посипѐвал'и.

црѹл'а ж в *црѐпѹл'а*. — Л'ѐб ис црѐпѹл'е мнѐго је укуснији но из пѐкаре, ел' овѐј купѐвни.

Ч

ча̑бар -бра м в каца 2. — Да вѣдиш у планину пун ста̑н ча̑брова смо̑ка.
чабрѣнче -ѣнчѣта с в качица. — Отишло би по поља чабрѣнчѣта аргѣтима за рѣчак.

ча̑брица ж в качица. — Спрѣмѣи му једну ча̑брицу да сл'ѣгне ис планине мало смо̑ка да ми се на̑ђе.

ча̑дор м *направа од нейромочивог ља̑тина разайѣта на жицама којом се шѣиѣти од кише.* — Ак ђ да г узмѣш, љма да ти купи и ча̑дор и цѣпел'е и пл'есѣрку. *Уѣ кишобран.*

ча̑кѣја ж *бриѣва са равним сечивом.* — Бриѣва љма вр̑, а ча̑кѣја га нѣма.

чакмѣра ж *кућа од ча̑шме.* — Дѡл'ни спрѣт озѣдан, гѡре чакмѣра. *Уѣ ча̑шмара, чакмарка.*

чакмѣрка ж *чакмара.* — У једну чакмѣрку би имѡло двѣјес рѡба̑, и ни̑кад ни̑је бѣло гала̑мѣ.

чактѣр -ѡра м в *ѣракача.* — Да ми бѣше какав чактѣр да тѣрим на неку ѡвцу, ла̑кше би ми бѣло.

ча̑кшире ча̑кшира ж *мн вр̑ѣта сукнених љанѣилона које су украшене га̑ѣианима.* — Носѣл'и смо и мѣ Срби ча̑кшире. *Уѣ ча̑шире, че̑кишире, че̑шире.*

ча̑нак -ѡка м *ве̑ћи земљани суд из којег једе ве̑ћи број особа.* — Задрѡби ча̑нак сѣрутке, поста̑ви на сѡфру, па ако ти се је̑, је̑ђи, ако не — дѣк се. *Уѣ кал'еница.*

ча̑па̑че -га с *ма̑њи земљани суд за јело, дем. од чанак.* — Кѡ би мѡго да најѣ тал'ѣко рѡбл'е ис чанѡчића, напѣни ва̑ган па тѣри на сѡфру. *Уѣ кал'енче.*

ча̑рак -рка м *мѣѣални део лампе са навојем који се навија на ље̑йролејку.* — Ка се пѣни лампа га̑сом, мѡра да ју се одвије ча̑рак, да се скине па пѡсе ѡпе да се тѣри. *Уѣ бурма, вида, кайица̑.*

чара̑па ж *део обуће исѣлѣшен од љлѣѣива.* — Крпил'и смо чара̑пе пл'ѣтѣвем.

чара̑пница *мала, дечија чара̑па.* — Обѣ му чара̑пице да му не зѣбѣ ноге. *Уѣ чара̑пче.*

чара̑пче -ѡпчѣта с в *чара̑пица.* — Дѡнала му на пѡвѡјницу чара̑пчиће и цемпѣрче.

ча̑рдак м в *балкон.* — Онѡ више стѣба мѣ зовѣмо ча̑рдак.

чарка̑ч -ѡча м *дрво којим се љодстѣиче ва̑ѣра.* — Пр̑шни мѡло по огњѣшту онѣм чарка̑чем, да се разгорѣ.

ча̑ршав ча̑ршава м 1. *љла̑ѣнени љокривач за стѣо.* — Треба да се премѣни ча̑ршав но нѣма опе̑глан. *Уѣ чаршаф, стѣолња̑к.* 2. в *чаршаф.* — Ка сам се довѣла имѡла сам бѣл'ѣја и вѣзѣнија ча̑ршава.

ча̑ршаф ча̑ршафа м 1. *љла̑ѣнени љпростѣирач.* — Намѣштѣн крѣвет прекривѣн навѣзѣним ча̑ршафом. *Уѣ чаршав.* 2. в *чаршав.* — Ка̑ко да ста̑вим пр̑л'аве ча̑ршафа на аста̑л'е.

чатмѣра ж в *чакмара.* — Чатмѣре су здра̑ве да се у њѣ жи̑ви.

ча̑ша ж *стѣаклени суд из којег се служи рака̑ја.* — Прво идѣ три ма̑л'е, па вѣл'ика ча̑ша с којѡм се тре̑ћи пѣт укр̑сти. *Уѣ срча.*

чашагѝја ж в *чешагија*. — На мѹку беш чашагѝје, нѣм ш чѣм д истимѣрим кѡња.

чашѝре чѣшира ж мн в *чакшире*. — Жѣне носѝл 'и бѡкче, а л'ѹди чашѝре.

чевѝја ж 1. в *чивија*. — Испѣла ми чевѝја, па ми се разглѣвила кѡса. 2. в *ѡул'ѡја*. — Ка се лѹбац стѣви овцѣ око вѣрата, углави се чевѝјом да се не отвѡри и не испѣне.

чевргѣња ж в *водир*. — Чевргѣња о(д) дрѣвета ѡма два гвојзѣна ѡбруча.

чѣвре чѣврѣта с в *марамица*. — Која је имѣла црну шѣмију на свѣдбу цреко њѡј тѹрила чѣвре.

чѣкић -ѝћа м *део ѡрибора којим се ошквива коса*. — Ковѣчки чекѝћи су бѝл'и бѡл'и но фѣбрични. *Уѝ чекѝч, ѡекић.*

чѣкич -ѝча м в *чекѝћ*. — Удѣријо сам се чекѝчом по прѣсту.

чекмѣже -та с *мала ѡреграда у сандуку за рубље*. — У чекмѣже смо држѣл'и понѣшто што је сѣтно. *Уѝ ѡреграче.*

чѣкрк чѣкрка м *дрвена најрава за моѡање ѡѡшке на цевкама*. — Кѡ нѝје имѣо чѣкрк, могаѡ је на руке. *Уѝ цевл'аник, цевл'еник.*

чекшѝре чѣкшира ж мн в *чакшире*. — Жѣне бѝл'и з бѡкчема, а л'ѹди ш чекшѝрема.

чѣлник м 1. *горња шѣбла дрвеног или федерног креветѡа*. — Опрѹжијо се кол'ѡко је дугѣчак, от чѣлника до пѡднѡжја. 2. в *рукавац*. — Извѣдићемо чѣлнице од овѝја пѣрчића.

чѣп м в *носак*. — Понѣкад би пѝл'и преко онѡга чѣпа.

чепѣнак -нка м в *каѡак*. — Ўвече би затвѣрал'и чепѣнге.

чепѹрак -рка м в *носак*. — Жбѣчне је имѣло овѣмо са стрѣнѣ при вѣру један чепѹрак. Навѣрни чепѹрак от конѣте па пѝ кол'ѡко ти се пѝје.

чѣпчић м в *носак*. — Пѹнило се водѡм гѡре, а точѝло се на чѣпчић.

чѣрга ж *велики засѡирач од шканине, за коју је ѡѡшребљѣна ѡређа од козје длаке*. — По прѣ нѣсмо имѣл'и патосѣране сѡбе, но зѣмл'у у ѡѝ, па у један крај прѡстри слѣме, па преко њѡј тѹри чѣргу, а поред зѣда преко чѣрге јастѣце, да се сѣди на ѡѝ.

чѣрнић чѣрпѝћа м в *ћерѡич*. — Здрѣве су кѹће о чѣрпѝћа, јер нѣмају влаге.

чѣрпич чѣрпѝча м в *ћерѡич*. — Чѣрпѝчи се сѣчѹ, мало пресѹшу, па се слажу у ћемѝје.

чѣрчев чѣрчѣва м в *ћерчиво*. — Беше отишаѡ у Кл'ѡину да застѣкл'и један чѣрчев.

чѣрчево с в *ћерчиво*. — Шта да рѣдим с овѣким чѣрчевом ћѡра јѣ, на јѣде ћу од чѡвѣка.

чѣрчиво с в *ћерчиво*. — Неки наѡлѡн рашѝрил'и преко чѣрчива, не вѣди се нѝшта у сѡбу.

чѣтка ж в *чешѣља*. — Прво би влачѝл'и з грѣбенима, па пѡсл'е чѣтком.

четѹра ж в *водир*. — У алѣт спада и четѹра за брѹсда се оштри кѡса ка се кѡси.

чешагѝја ж *зѹйчастѡа гвоздена најрава са дршком за шѡмарѣње сѡкоке*. — Прво да истимѣриш кѡње чешагѝјом па чѣтком. *Уѝ кашагија, чашагија, чешегѝја.*

чеша̀л'а ж *на̀права од кочейи дивље свиње за чешљање вуне или конойље.*
— Прво се чешл'а на гвојзѐне грѐбене, па на чеша̀л'у, дође кај сви́ла.

чешегѝја ж *в чешаџија.* — Нѐсу скўпе чешегѝје, но нѐм ка̀д д идѐм да ју кў-
пим.

чѐшел' -л'а м *в чивија.* — Узѐ једно па̀рче дрѐвета за чѐшел' од косѐ.

чешѝре чѐшира ж мн *в чакшире.* — Чешѝре би́л'и з га̀јтанама.

чешл'ара ж *украшена зидна ѝорбица за сийне ствари.* — На̀шли му пи́смо
у чешл'ару, па га повѐл'и вѐзанога. *Уѝ чешл'арица, џаклица.*

чѐшл'арница/чешл'арица ж *в чешл'ара.* — У чешл'арице би држа̀л'и чѐшел,
огл'еда̀ло и тако̀ понѐшто од ситнија ства̀ри.

чивѝја ж 1. *дрвени клин у металном ѝрстиѝу којим се коса заглављује за*
косишиѝе. — Нѐко ѝма јѐдну, понѐко по две чивѝје на косиште. *Уѝ ка̀јла, кл'ин, че-*
шел', чевија. 2. *в ѝул'ија.* — Прѐтни једно дрѐвце крош чивѝју да не испане.

чивѝлак -вила̀ка м *в чивилук.* — Набрўкасмо беш чивила̀ка, нѐмаж дѐ да
обѐсиш блўзу.

чивѝлук -вилўка м 1. *дрвена на̀права, или од неког другог ма̀теријала, која*
служи за вешање одеѝе. — Помѐгни детѐту да скине џѐмпер ш чивилўка, шта га
гл'ѐдаж да се мўчи. *Уѝ чивилак, вешал'ка.* 2. *в офингер.* — Донѐси мн кошўл'у ш
чивилўка из рега̀ла.

чѝзма ж *дубока, гумена или кожна врста обуѝе која сеже до ниже колена.*
— Чѝзма гла̀ву чу̀ва, а ка̀па ју кра̀си.

чѝкма ж *в ѝоил'ѝи* 2. — Ка̀ка је то вијанка бес чѝкме, то̀ нѐма ни́где да ви-
диш.

чѝм м *в ѝѝим.* — За оснѐву прѐђа од власнѝка, а поткѝва се чѝмем.

чинѝја ж *емајлирани суд за суѝу.* — Са̀ се сѝпл'е су̀па у чинѝју, па иш чинѝ-
је сва̀ко у свој та̀њир. *Уѝ ѝаса.*

чкўр -ура м *в шлиц.* — Понѐко идѐ онакѐ са раскѐпчаним чкўрем.

чул'ѝпа ж 1. *издубљена дрвена ѝруѝина, сандук за џеѝ.* — Порѐђа се у
чул'ѝну онѐ што трѐба да се перѐ, па се гѐре прѐстре нека врѐћа, па повр њѐј тўри
пепѐла, па преко њѐга одозгѐр врѐл'е водѐ. *Уѝ сандук, сандуче, кориѝо.* 2. *ишу-*
ѝљено дрво за круѝење кукуруза. — Тўрил'и би трома̀це коломбо̀ћа у чул'ѝну, па
лўпај по њѐму.

чу̀нак -нка м *права емајлирана или лимена џев која одводи дим од ѝѝедња-*
ка до димњака. — Пу̀ши мло̀го, мора̀мо да му очистимо чўнкове од ча̀је. *Уѝ ру-*
кав, сулундар, ѝунак, чу̀њак.

чу̀њак -њка м *в чунак.* — Мо̀раѝемо да кўпимо шпѐрет за̀једно ш чу̀њковима.

чутўра ж *в водир.* — Ни́кад нѐсам узѝмо чутўру ка сам косѝјо, нѐса(м) мо̀го
да трѝим да ми ланда̀ра испот кол'ѐна.

чу̀ча чу̀чѐ ж 1. *в крл'а.* — Понѐко о(д) дѐца̀ би седѐо на тронѐшку, понѐко на
чу̀чу. 2. *в свѝѝњак.* — Фитил'а̀чу смо држа̀л'и на чу̀чу, ил' на неку стол'ѝцу.

чу̀чавац -а̀вца м 1. *в блашар.* — Чу̀ча̀вци се нѐсу помѐра̀л'и с мѐста, но се
носи́ла џѝбра та̀мо де су би́л'и озѝдани. 2. *в свѝѝњак.* — Ко̀ ни́је има̀о чу̀чавац,
фитил'а̀чу би држа̀о на стол'ѝцу.

Ц

цакл'а ж мања *шорба* у којој обично деца носе школски *урибор*. — Кò је па имаò та́шне, књиге смо носил'и у цакл'е. *Уй јанџик*.

цакл'ица ж в *чешл'ара*. — Никад ми није фал'ило, увек сам имала *йглу* и кал'ем конца у цакл'ицу.

цам м в *сџакло*. — Ни́где цамова на пѣнцере, фирја са сваке странѣ, поска́паше деца.

цамадан -ана м *йрслук од сукна*. — Имаò је цѣп на цамадан и у њѣга је стално држаò кутџу за дуван и муштџу. *Уй алаца, цемедан*.

цбан м в *буцак*. — Носил'и смо воду за пиће у цбанове.

цбанче -та с в *буцак*. — Уто́чи ми таò воде из цбанчета, пуко жѣдна, не мòгу више да трајем.

цегрл'ајка ж *флаша неправилног облика*. — Нѣкад смо служил'и из ибрџка, а сад из овѣ цегрл'ајке.

цемедан -ана м 1. в *цамадан*. — Ова̀мо гòре цемедани. 2. в *йамуклија*. — Стареји л'уди, домаћини носил'и су цемедане.

цѣмнер цѣмпѣра м *горњи део одеће од йлешива са рукавима*. — Цѣмпѣри бил'и вуњени.

цѣмпѣрче -та с *дечији цѣмѣр*. — Òстаде ми мало пл'ѣтива, ка за једно цѣмпѣрче.

цѣп м *кесица на одећи у којој се носе сийне сџвари*. — Да му вѣдиш, пуни му цѣпови пара.

цòка ж *крајки огрџач од грубог сукна*. — Кад би покисл'и, онѣ цòке би отежа̀л'е да не мож д идѣш. *Уй рка, сџалаган*.

Ш

ша̀в м в *руб*. — Разрѣзало се по ша̀ву, свѣ се рашѣло.

ша̀јкача ж *кайа с ду̀лим сџранама, срѣска кайа*. — Ср̀би носил'и ша̀јкаче, а Шипта̀ри пл'йсове.

ша̀лче -та с обично *свилена криа украшена бојама коју жене носе на глави*. — Пòсе кад искочѣше ша̀лчићи девојке ни́су носил'е ша̀мије но ша̀лчиће.

ша̀мија ж *криа коју жене носе на глави*. — Ка сам ја била мна̀да, ни чòре ни́су йшл'е бе(з) ша̀мије.

ша̀ша ша̀шѣ ж в *шужбина*. — На̀јпре смо пу̀нил'и сла̀марице сла̀мом, па пòсе ша̀шòм.

шашòвина ж в *шужбина*. — Кад би л'у̀штил'и, одва̀јал'и би шашòвину за у сла̀марицу.

шѣрпа шѣрпѣ ж *ема̀лирани суд са учвршћеним држачима у водоравном йложају, који се уйòшребљава за кување јела*. — Имала сам вел'ику шѣрпу за а̀вар, дадо ју и упропастѣше ми ју. *Уй шенѣра*.

шешѣр -йра м *кайа са ободом*. — Шешѣри су за господѣне, а не за сел'а̀це.

шѣбица ж *найрава са йалидрвцима која се користѣи за йа̀ење ватре*. — Ка се овла̀жи шѣбица, неће да упал'и. *Уй ѣibre, ѣибриш*.

шикл'а ж в шинда 2. — Шикл'ама код нас нико не покрива куће, то тамо по планина. Прво се ижл'ебу греде, па се у она жл'еб турају шикл'е.

шило с игла с дрвеном дршком. — Она се кожа прво пробјеје шилом па посл'е се провучу опуте.

шил'а шил'е ж врста колибе за боравак иастира с јесени и йролећа, која је састављена од цейаница иостављених у виду куће. — Кад би јесенил'и с овцама, чобани би спавал'и у шил'е.

шил'ак -л'ка м 1. кукаста дрвена или гвоздена найрава којом се чуја сено из стога. — Скубл'и би сено шил'ковима па би полагал'и. Уй кл'уч, рогл'а, рокл'а, кука'а, кука, краба. **2.** в садил'ка. — Шил'кем отворимо рупу, па туримо струк папrike, па поред њега забодемо да збијемо земљу у с корен.

шил'ан -ана м в крами. — Шил'анима би вадил'и камење кад би правил'и куће.

шил'бок м в крами — Повадијо камење за зид, ископао темел', све с једним шил'боком.

шил'ибод м в крами. — Шил'ибод је с једне стране ка хускија, а з друге ка трнокоп.

шинда/шинда ж 1. горњи део собе обложен даскама. — Неко зове таван, неко шинда. Она соба поцрнела о(д) дима, не познају се шинде. Уй шаван, шиндра, шикл'е. **2.** дашчица којима се йокривају дашчани кровови. — Шиндом се покривају кровови по планина. Уй даска, шикл'а, шиндра, шийица.

шиндра ж 1. в шинда. — Шиндра је бол'а от плафона. **2.** в шинда 2. — Тамо по Колашину има кућа покривенија шиндром.

шипило с вертикалне леве йровучене кроз рује на ивицама брдила, којима се брдила вешају о йречку на разбоју. — Оне две л'етве што држу брдила на разбоју, зову се шипила. Уй шийка.

шипка ж 1. йрути у жлебу задњег врашила. — Кроз основу се најпре протне шипка, па се навја. Уй шийкица, йрути. **2.** в шийило. — Брдила вјсе на шипке.

шипкица ж в шийка. — Шипкицу смо правил'и од л'есковог прута.

широкоушка ж в ойанчарка. — Она вел'ика йгла зове се широкоушка.

шифоњер -ера м део кућног намештаја без фиока за рубље и иостељину. — Ка се мало доватисмо таката, узесмо шифоњер — разгуши се соба. Уй шифуњер.

шифуњер -ера м в шифоњер. — Сад је лако, ка ћеж да л'егнеш, извадиш постел'ину и(з) шифуњера, јутру ка се дигнеш, јопе ју турриш у шифуњер и не прл'а се и не смета по собе.

шише -га с 1. стаклена бочица. — Макни ове шйшиће, донеси бардак ка што л'ичи домаћину човеку. **2.** в стакло. — Оно шйше од лампе поцрнело, ка угарак се учинело.

шлјајпак -апака м в новчаник. — Да видиш пун му шлјајпак пара, а он иде ка богал'ија.

шлјајпек -ајпек м в новчаник. — Не памтим да ми је остао шлјајпек да у њега нема ништа.

шлјајпик -ајпика м в новчаник. — Нема ту куће де се деца играју са шлјајпиком.

шл'еме -на с в *сл'еме*. — Први дан постависмо тавањаче и шл'еме и друго ништа.

шл'епак -ака м уска а дубока кориа домаће израде која служи за држање воћа. — Напуни по два-три шл'епака браса па дигни на таван да се сүшу. *Уй сейе-шак, сейеи*.

шл'иц м *йрорез* на горњем делу *йаншалона*. — Стар човек може и да заборави да закопча шл'иц. *Уй шниц и чкур*.

шмрк м в *гума*. — Из ардовѡ смо некад вѡдил'и ракију ајдүкем, а сад шмркем

шниц м в *шл'иц* — Сад овѡ шницови на патент.

шол'а шол'е ж 1. *йорцелски суд са дршком из којег се йије чај*. — Свако јүтро чекала га шол'а чаја на астѡл. 2. в *филѡан*. — Ако не преврне шол'у, ка да није попила кафу.

шотарник м в *шочар*. — Покрадоше ми шотке ис шотарника не остаде ни једна.

шочар -ара м *йростйорија* у којој сѡвају *йаишке*. — Шотке се држү затворене у шочар док не снѡсу. *Уй шотарник*.

шпѡз м мања *йростйорија* у кући за држање *намирница*. Ми смо држал'и смок у ладнице, а наше снае у шпѡзове.

шпoret -орѡта м *мейшална йеи* с *йекар*ом, *шйедѡак*. — Кад искочише шпорети, мање се трошило дрѡѡ.

шпүтка ж *врста чарѡе* за сѡйѡло без дела који иде уз ногу. — Ове године не могу бес шпүтака.

штѡкл'а ж в *кукл'аја*. — Ми онѡ овчѡрске мачүге што су горе савијене, ѡи зовемо штѡкл'е.

штѡла ж *озидана и йокривена йростйорија* за узгој *домаћих живошриња*. — По прѡ смо држал'и сток у йзбе, а сад у штѡл'е.

штйја ж в *гредел'*. — Да одвојим једно дрѡво за штйју, вал'ѡе ка дѡђе време да се оре.

штйл'е -та с в *йодуйирач*. — Куфйју подупйремо са штйл'етем.

штйм м *осѡшѡак конойе*, *вуне* или *лана* који се издѡја *гребенањем*, *влакно* *другоразредног квалитѡеиша*. — Од влѡса се прѡде за оснѡву, а од штйма за потку. *Уй кучина*.

штйца ж в *шйнда* 2. — Исцѡпка се јѡла у штйце, па се ѡйма покрйвају куће.

шток м в *каса*. — Штокови од л'есонита не могу да бидну ка кад је пуна петица.

шүбара ж *каја* од *крзна*. — Чйзма глаѡу чүва, а шүбара ју крѡси.

шүжбина ж *лишйови клија кукуруза* којима су се *йунили сламарице*. — Сламарица напуњена шүжбнином, млѡго је удобнија за спѡѡње. *Уй шала, шѡловина, шаша, шашовина, шушкор*.

шүл' м 1. *йокрейна йолуга йри дну браве* за *механичко зайѡварање собних вриша* с *унуйрашње сйране*. — С унутрѡшње стрѡне могло је да се закл'учѡ са шүл'ом. *Уй мачка, реза, йракавац, йраковица, йракал'ица, закл'учак, кл'учаница, закл'учаница, шйенац*. 2. в *дронга*. — Онѡј шүл се извүче и(з) зйда, и затвѡру

се врата да и нико не може отворит. *3. в брѣушка.* — Ако ћеж да отвориш и затвориш врата, мѡраш да помѣриш она шѡл.

шустѣкля ж в мил'е. — Нѣкол'ико нѣдел'а сам изгубила док сам изѣклала овѡ шустѣклу.

шѡшкор м в шужбина. — Почепрл'ај мѡло по онѡме шѡшкору, у слѡмарицу да се растрѣсѣ.

шѡшта ж метални предмет округлог облика, величине дугметѡа за кошуље, који се састѡји из два дела и служи за закоичавање утѡискивањем једног дела у други. — Шѡштама се закопчавају рукави на блѡзе.

СПИСАК ПУНКТОВА И ИНФОРМАТОРА

Бање	Милоје Ковачевић рођ. 1922. Златана Ковачевић рођ. 1920.
Белица	Милета Арсић рођ. 1935. Даница Петровић (Шкргић) из Крвина рођ. 1939.
Бело Поље	Радојко Павловић рођ. 1926. Јефто Павловић рођ. 1930. Ђука Петровић (Павловић) рођ. 1931.
Берково	Огњан Мисирлић рођ. 1926. Голуб Јевтић рођ. 1935. Стојана Јерemiћ рођ. 1934. Љубица Машић рођ. 1938.
Бича	Радоје Дончић рођ. 1929. Михаило Дончић рођ. 1931. Јана Ремиштар рођ. 1922.
Будисавци	Крсто Каравелић рођ. 1928. и Анђелија Живковић рођ. 1931.
Гораждевац	Живко Букумирић рођ. 1923. Станица Букумирић рођ. 1914.
Гребник	Миле Јоцић рођ. 1919. Светислав Костић рођ. 1931. Велика Сташић (Јоцић) рођ. 1929.
Добри До	Мирко Богичевић рођ. 1919. Стамена Симоновић (Богичевић) рођ. 1934.
Драгољевац	Саво Седларевић рођ. 1923. Бојана Рајчић рођ. 1934.
Дреновац	Миодраг Степић рођ. 1936. Марија Шарковић (Степић) из Видања рођ. 1935.
Дрсник	Јован Рибач рођ. 1917. Петкана Ристић (Рибач) рођ. 1939.
Дугољево	Цветко Томић рођ. 1920. Милан Сташић рођ. 1938. Анђелија Рашковић (Јоцић) рођ. 1928.
Душевић	Милош Заић рођ. 1948. Злата Рибач (Воштић) рођ. 1933.
Жаково	Александар Белошевић рођ. 1934. Милена Белошевић рођ. 1928.
Кијево	Рако Вучковић рођ. 1929. Љубица Јоцић (Стефановић) рођ. 1929.
Ковраге	Спасимир Николић рођ. 1932. Петруша Николић (Седларевић) из Драгољевца, рођ. 1925.
Кош	Рако Томић рођ. 1933. Олга Дашић из Гораждевца рођ. 1938 (родом из Коша од Милетића)
Лоћане	Милутин Јовановић рођ. 1925. Љубица Здравковић из Гораждевца рођ. 1927. (родом из Лоћана од Јовановића).
Љевоша	Бранко Ашанин рођ. 1910. Борка Дакић из Гораждевца, рођ. 1932. (родом из Љевоше од Ашана)
Љубенић	Спасоје Стојковић рођ. 1918. Лазар Стојковић рођ. 1932. и Драгиња Милићевић из Гораждевца, рођ. 1924. (родом из Љубенића од Стојковића).

Љубожда	Вукајле Зарић рођ. 1929. Станка Благојевић (Зарић) рођ. 1924.
Накло	Павле Армуш рођ. 1930. Јелена Портић из Гораждевца, рођ. 1931. (родом из Накла од Поповића)
Пољане	Марко Шмигић рођ. 1942. Милисав Јовановић рођ. 1931. Милијана Јовановић рођ. 1930. (родом из Бања од Ковачевића).
Прекале	Јеврем Петровић рођ. 1936. Вукоје Раџић рођ. 1948 и Јелка, Јеремић рођ. 1924. (родом из Прекала од Раџића)
Сврке	Душан Мирковић рођ. 1928. Даница Симоновић из Гораждевца, рођ. 1922. (родом из Сврка од Мирковића).
Сига	Милош Јашовић рођ. 1906. Бојана Симоновић из Гораждевца, рођ. 1930. (родом из Сиге од Јашовића)
Синаје	Драгош Зувић рођ. 1936. Десанка Пејчиновић из Ђураковца, рођ. 1950. (Родом из Синаја од Зувића).
Суви Лукавац	Сретко Дубић рођ. 1928. Мирко Живановић рођ. 1925. Даринка Томовић (Ратковић), рођ. 1930.
Тучеп	Вукоје Мемаровић рођ. 1938. Милојка Голаћ (Радовановић), рођ. 1922.

Скраћенице истраживаних нунктова

Б	Бања	К	Кош
Би	Бича	Кг	Ковраге
Бл	Белица	Ки	Кијево
БП	Бело Поље	Л	Лоћане
Бр	Берково	Љ	Љубенић
Бс	Будисавци	Ље	Љевоша
Г	Гораждевац	Љу	Љубожда
Гр	Гребник	Н	Накло
Д	Драгољевац	П	Пољане
ДД	Добри До	Пр	Прекале
Дњ	Дугоњеве	С	Синаје
Др	Дреновац	Св	Сврке
Дс	Дрсник	Си	Сига
Дш	Душевић	СЛ	Суви Лукавац
Ж	Жакова	Т	Тучеп

ЛИТЕРАТУРА

Арсенијевић, Текст.	Миро Л Арсенијевић, <i>Из текстилне терминологије</i> . — Наш језик, књ. XIX, Београд, 1972–73, стр. 256–264.
Бабић, Суфикси	Stjepan Babić, <i>Koliko ima sufiksa u imeničkoj tvorbi?</i> Jezik, Časopis za kulturu hrvatskoga književnoga jezika, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, 1981, sveska br. 5, 146–148.
Белић, О стварању	Александар Белић, <i>О стварању нових речи</i> . — Наш језик, књ. I, 1933, стр. 72–76.
Белић, О грађењу	Александар Белић, <i>О грењу глаголских именица на -ње и -ће</i> . — Наш језик, књ. I, 1933, стр. 262–268.

- Белић, О грађењу 2 Александар Белић, *Ограђењу нових речи*. — Наш језик, књ. IV, 1936, стр. 129–131; 161–165; 193–197, 225–232; 256–264.
- Бошњаковић, Пастир. Жарко Бошњаковић, *Пастирска терминологија Срема*. — Нови Сад, 1985.
- Букумирић, Метохија Милета Букумирић, *Говори северне Метохије*. — СДЗБ L, Београд, 2003. стр. 356.
- Букумирић, Ратарска Милета Букумирић, *Из ратарске лексике села Гораждевца код Пећи*. — ППЈ 19, Нови Сад, 1983, 71 — 105.
- Букумирић, Пастирска Милета Букумирић, *Пастирска лексика села Гораждевца*. — ЗФЛ XXXVI/1, Нови Сад 1992, 161 — 193.
- Букумирић, Прилог Милета Букумирић, *Прилог познавању лексике села Гораждевца*. — Зборник књ. I (Универзитет у Приштини), Приштина, 1991, 113 — 137.
- Букумирић, Воденица Милета Букумирић, *Из воденичарске лексике горње Метохије*. — Бапштина, Институт за српску културу, Приштина, књ. бр. 14, Лепосавић, 2002, стр. 159–170.
- Букумирић, Игре Милета Букумирић, *Терминологија неких игара на подручју горње Метохије*. — (Зборник Филолошког факултета, Косовска Митровица, 2001, стр. 11–28.
- Вујаклија, Лексикон Милан Вујаклија, *Лексикон сѝраних речи и израза*, четврто допуњено и редиговано издање, Београд, 1970, стр. 1103.
- Вук, Рјечник Вук Караџић, *Српски рјечник (1852)*, Београд (Просвета), 1986, стр. 1906.
- Вуковић, Кућа Гордана Вуковић, *Терминологија куће и љокућсѝва у Војводини*, Нови Сад, 1988, стр. 1–508.
- Вуковић Коларска Гордана Вуковић et all, *Војвођанска коларска терминологија*, Нови Сад, 1984. 258.
- Гортан-Премк, Речник Даринка Гортан-Премк, *О терминолошким јединицама и њиховој обради у Речнику САНУ*. — Наш језик, књ. Београд, XXIX, св. 1–2, 1991, стр. 49–55.
- Гортан-Премк, О струк. Даринка Гортан-Премк, *О сѝрукѝури и семантици дериватна времена шворбеној основи*. — Наш језик, XXX, 1995, стр. 76–81.
- Дешић, О дефиницијама Милирад Дешић, *О дефиницијама у Речнику САНУ*. — Наш језик, књ. XXIV, св. 3, Београд, 1980, стр. 115–128.
- Елезовић, Речник Глигорије Глиша Елезовић, *Речник косовско-метошкоског дијалекта*. Св. I, СДЗБ IV, 1932, XXIII + 477 (с картама). Св. II СДЗБ VI, 1935, 1–587.
- ЗФЛ Зборник за филологију и лингвистику. — Нови Сад (Матица српска) 1957–1993, књ. I–XLIV/ свеска 1–2, 2001.
- Ивић, Значај Павле Ивић, *Значај лингвистичке географије за ујоредно и историјско проучавање јужнословенских језика и њихових односа према осталим словенским језицима*. — Јужнословенски филолог, књ. XXII, Београд, 1957/58, стр. 179–206.
- Исаиловић, Терминолог. Д. Исаиловић, *Терминологија куће и љокућсѝва у Судимљи под Койао-ником*. — Наш језик, XXIX, св. 5. Београд, 1994, стр. 318–327.

- Јашовић, Пастирска Голуб Јашовић, *Пастирска терминологија Пећког Подгора*. — Дом Културе „Свети Сава“ — Исток ЈП „Стари Колашин“ — Зубин Поток Народна и универзитетска библиотека — Приштина, 1997, стр. 213.
- Киршова, Творба Маријана Киршова, *Творба српскохрватских назива йословно-сметшайјних објеката са суфиксом -ница*. — Књижевност и језик, XVII, бр. 1 1970, стр. 40–54.
- Киршова, Творба 2 Маријана Маријана, *Творба српскохрватских назива йословно-сметшайјних објеката са суфиксом -ница*. — Књижевност и језик, XVII, бр. 2 1970, стр. 208–221.
- Клаић, Рјечник Братолјуб Клаић, *Veliki rječnik stranih riječi*. — Zagreb (Zora), 1972, str. XVI + 1440.
- Клајн, Творба Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику Други део суфиксација и конверзија*, Београд, 2003, стр. 514.
- Лалевић, Синоними Миодраг Лалевић, *Синоними и сродне речи српскохрватскога језика*, Београд, 1975.
- Лексикографија *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*, Међународни скуп о лексикографији и лексикологији, Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, Нови Сад — Београд, 2002, стр. 380.
- Марков, Именице др Борис Марков, *Именице с наславцима -че, -чић*. — Наш језик, књ. X, св. 7–10, Београд, 1960, стр. 228–246.
- Марковић, Гранање Рајна М. Марковић, *Гранање значења речи које означавају јућу и неке делове*. — Наш језик, књ. XXIX, св. 1–2, Београд, 1991, стр. 55–77.
- Melingver, Теорије Jasna Melingver, *Teorije lingvističkih polja и semantici. Metod stilističkih polja Pierreа Guiraudа*. — Прилози проучавању језика, књ. 2. Нови Сад, 1986, стр. 23–39.
- Миловановић, Златиб. Емилија Миловановић, *Прилог йознавању лексике Златибора*. — Прилози проучавању језика, књ. 19. Нови Сад, 1983, стр. 15–70.
- Михајловић, Синоним. Велимир Михајловић, *Из српскохрватске дијалекатске синонимике*. — Зборник за филологију и лингвистику, књ. XII, Нови Сад, 1969, стр. 195–206.
- Ndreca, Fjalor Mikel Ndreca, *Fjalor shqip-serbokroatisht*, Prishtinë (Rilindja) 1980, 377.
- Николић, Творба Берислав Николић, *Основни йринципи йтворбе речи у савременом српскохрватском књижевном језику*. — Наш језик, књ. XIX, 1972, 142.
- Петровић, Упутства Драгољуб Петровић, *Основна упућства за бележење дијалекатске лексике Војводине*, Матица Српска, Нови Сад, 1980.
- Петровић, Змајево Драгољуб Петровић, *Из карпатске лексике у говору Змајева*, Змајево, 1977, стр. 131–138.
- Пецо, Именице Асим Пецо, *Именице на -ура у нашем језику*. — Наш језик, књ. XXXI, 146–162.
- Пижурница, Пастирска Мато Пижурица, *Етимолошке белешке из йастирске лексике*. — Зборник за филологију и лингвистику, књ. XXVII–XXVIII, Нови Сад, 1984–1985, стр. 625–632.
- Правопис *Правопис српскога језика*, приредили Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Матица српска, Нови Сад, 1993.

- Радић, Суфикси Првослав Радић, *Турски суфикси у српском језику са освртом на сјање у македонском и бугарском*, Институт за српски језик САНУ, Библиотека јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 17 Београд, 2001, 1–207.
- Радић, Изведенице Првослав Радић, *Творбено-семантичке изведенице са суфиксом -че на делу балканизованих јужнословенских говора*, *Анали Филолошког факултета*, Београд, књ. XVIII, 227–236.
- Ракић-Милој. Пастирска Софија Ракић-Милојковић, *Пастирска терминологија Кривовирског Тимока*. — СДЗБ, књ. XXXIX, Београд, 1993. стр. 11–148.
- Ристић, Суфикс Олга Ристић, *Упошреба суфикса -је у језику неких српских и хрватских романшичарских њесника*. — *Наш језик*, XV, 1966, стр. 288–294.
- Ристић, Морфема Стана Ристић, *Морфема -тељ у савременом српскохрватском језику*. — *Наш језик*, књ. XVI, 1983, стр. 6–24.
- RJAZU, *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Na svijet izdaje JAZU. — Zagreb, 1880–1976, knj. I–XXIII.
- PMC *Речник српскохрватског књижевног језика*. — Матица српска * Матица хрватска, Нови Сад — Загреб, 1967–1976, књ. 1–6.
- РСАНУ *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. — Српска академија наука и уметности — Институт за српскохрватски језик, Београд 1959–2001, књ. 1–16.
- РСГВ *Речник српских говора Војводине*, Матица српска, Одељење за књижевност и језик, Лексикографска издања, књ. III, Дијалекатски речници, књ. 2, Нови Сад 2005, Свеска 1–5.
- Родић, Речи Никола Родић, *Речи грчког њорекла у „Речнику кос. метш. дијалекта“ Г. Елезовића*, Зборник радова лексикографија и лексикологија, Нови Сад — Београд, 1984, стр. 157–160.
- Skok, Rječnik Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. — Zagreb 1971–1974, knj. I–IV.
- Стевановић, Савр. Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевнोजезичка норма*, књ. I — Београд (Научна књига) 1975, стр. X + 653.
- Стијовић, Васојевић Рада Стијовић, *Из лексике Васојевића*. — СДЗБ XXXVI, Београд, 1990, 119–381.
- Суботић, Називи Јелисавета Суботић, *Називи за сјоку, ојрему и сјочарске производе у говору Кривошија*. — Прилози проучавању језика, књ. 8, Нови Сад, 1972, 145–160.
- Томић, Сточарство Светозар Томић, *Сјочарство и прерада млека код Срба*. — Гласник географског друштва, св. 7–8, Београд, 1922, стр. 239–260.
- Ћупић, Туђице Драго Ћупић, *Туђице у дијалекатској лексици и њихова обрада*, Лексикологија и лексикографија, Нови Сад, 1984, 197–203.
- Škaljić, Turcizmi Abdulah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom — hrvatskosrpskom jeziku*. Treće izdanje. — Sarajevo (Svjetlost), 1973, str. 662.

В качестве мотивирующих факторов при наименовании предметов использована анатомическая и апеллятивная лексика, а также названия растений и животных. Больше половины семем обозначается одной лексемой (*каца, кућа, разбор*), однако есть случаи, когда для обозначения одной семемы используется больше десяти лексем.

Слова образуются путем словосложения и словопроизводства. Сложные слова представлены в незначительном количестве (*двосірайница, кйшобран*) в отличие от производных слов, которые значительно представлены в лексике данной тематической области. В словопроизводстве имеют место многие суффиксы, с помощью которых образуются существительные и в литературном языке, хотя есть и такие суффиксы, которых нет в литературном языке — *-икче, -урче*.

Лексико-семантический анализ показывает, что для косовско-ресавского говора сербов в Метохии характерны особенности, полученные в результате межъязыковых контактов. В этом отношении обособилась окрестность г. Печ от большей части территории северной Метохии в том смысле, что тут некоторые лексемы сконцентрировались, а не встречаются к востоку от линии Источская река — Белый Дрим (см. карты номер 19, 21, 25). Районирование наблюдается также по отношению к некоторым звукосочетаниям в отдельных лексемах: *фрчаница* в западной, а *врчаница* в восточной части данного ареала; это также касается просодических особенностей данного говора: *кѣзан* в окрестностях г. Печ, *казан* в окрестностях местностей Клина и Исток.

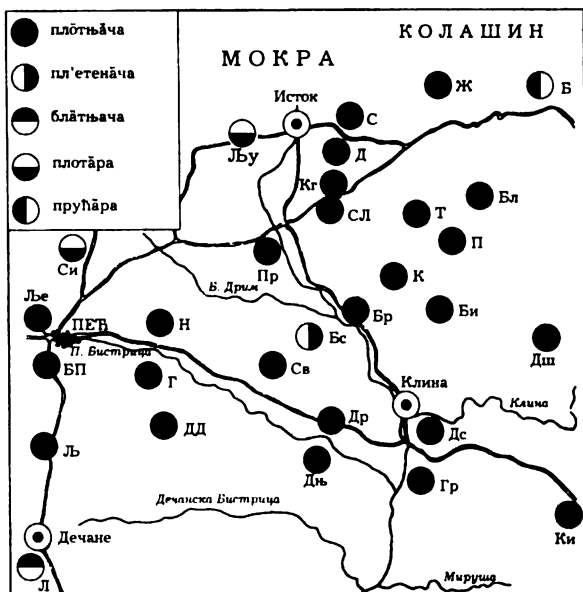
Разнообразие, проявляемое в сфере частотности заимствований, в звуковых и акцентных особенностях лексем, обусловлено контактом с местным населением, говорящим на другом языке, и значительным влиянием черногорских говоров переселенцев, заселенных в этих местах в период между двумя мировыми войнами.

Превод на руски
Богдан Терзић

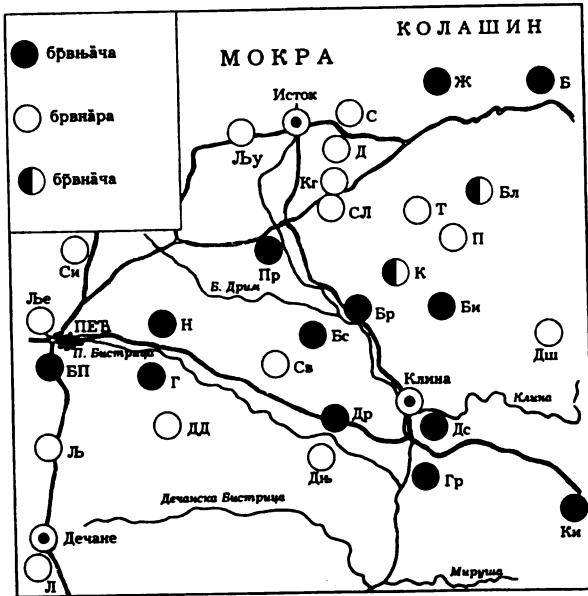
Карте

Карта бр. 1: Преглед националне структуре становништва испитиваних пунктова

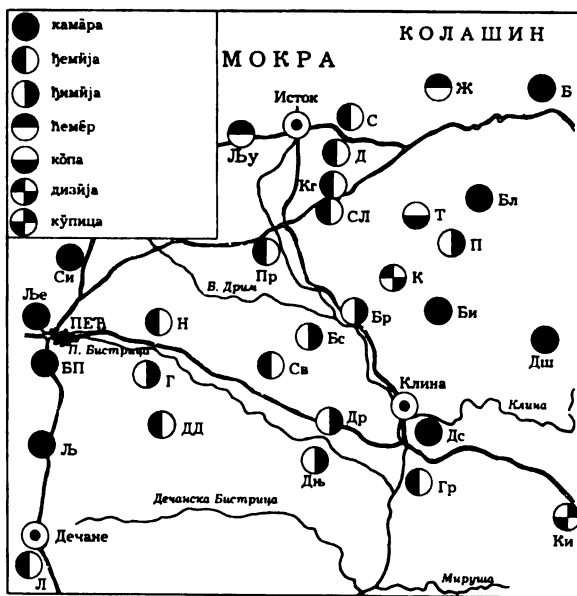
Карта бр. 2: Назив за кућу од пруха

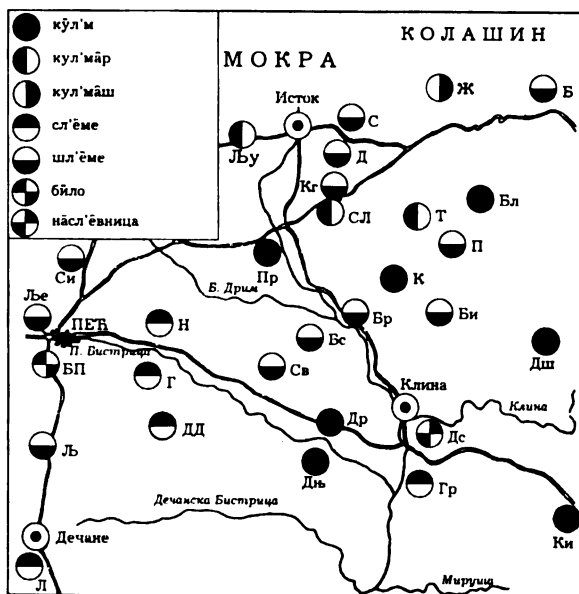
Карта бр. 3: Назив за кућу од брвана

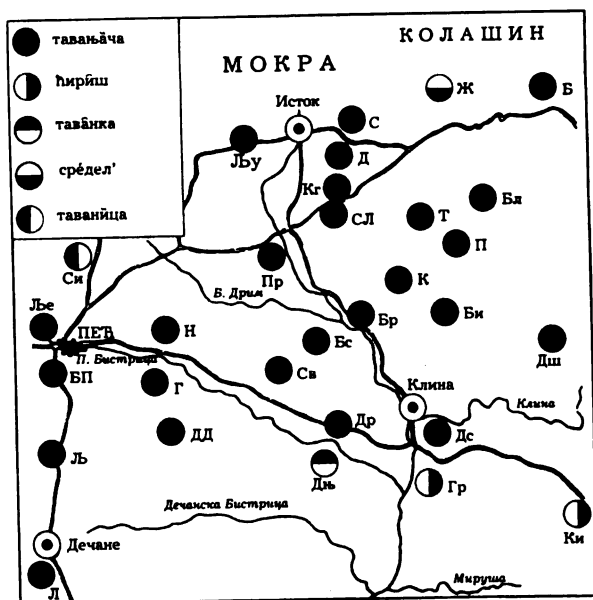
Карта бр. 4: Назив за колибу покривену бусењем

Карта бр. 5: Назив за слог од сирове цигле

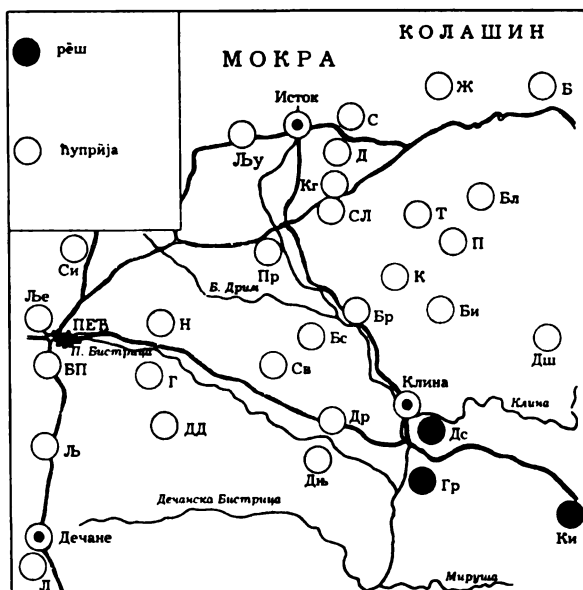
Карта бр. 6: Назив за врх крова

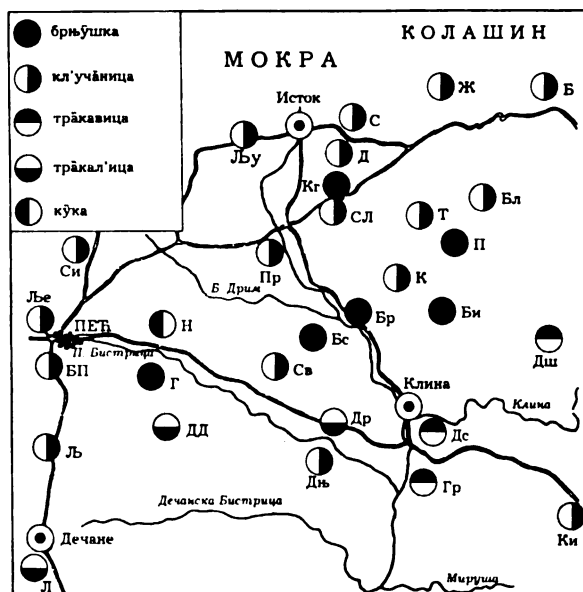
Карта бр. 7: Назив за водоравну греду преко тавана

Карта бр. 8: Назив за водоравну греду између приземља и спрата

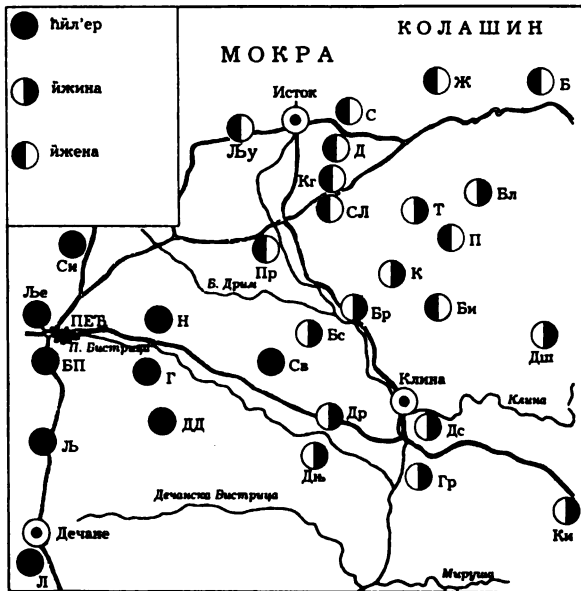
Карта бр. 9: Назив за дебљу греду по средини куће

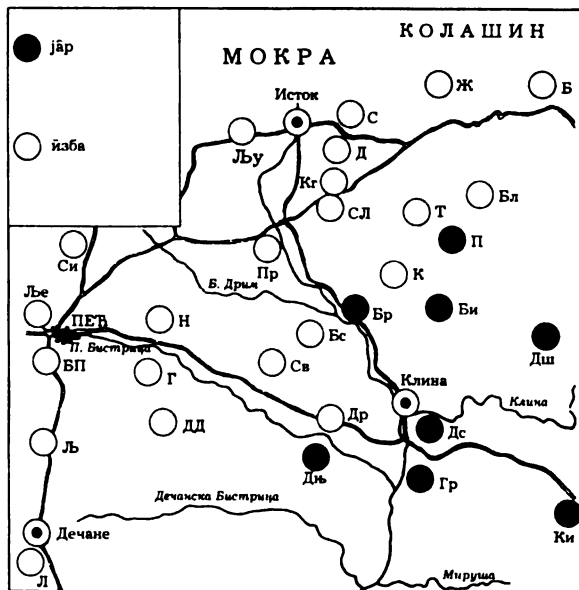
Карта бр. 10: Назив за кукасту дрвену нараву којом се затварају и отварају врата

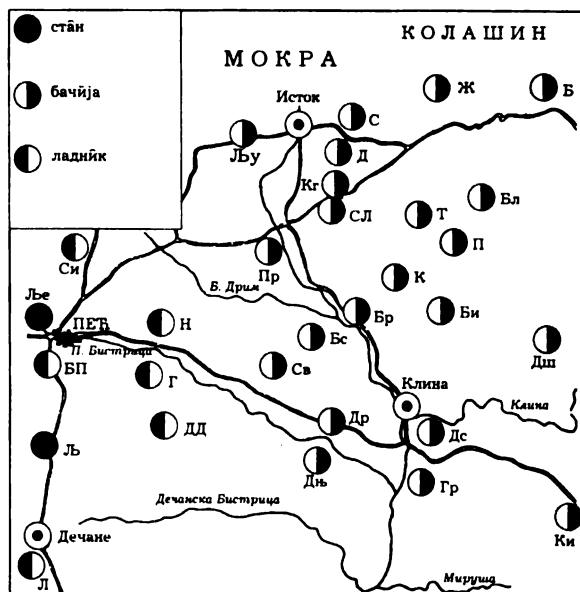
Карта бр. 11: Отвор на спољашњем зиду кроз који се избацивала употребљена вода

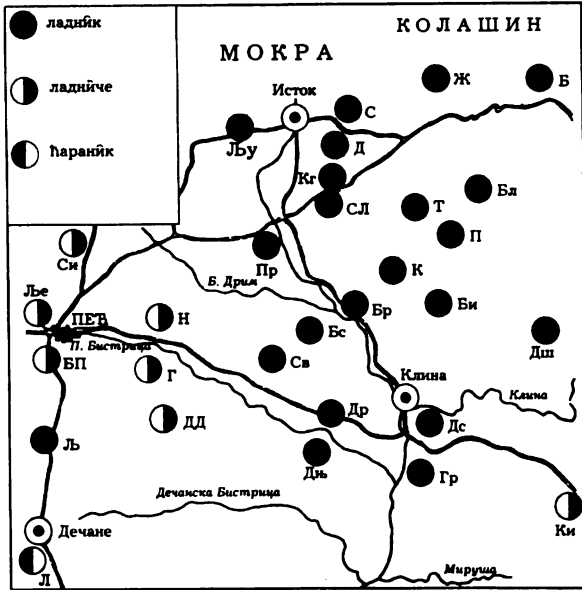
Карта бр. 12: Назив за спаваћу собу

Карта бр. 13: Назив за приземље куће

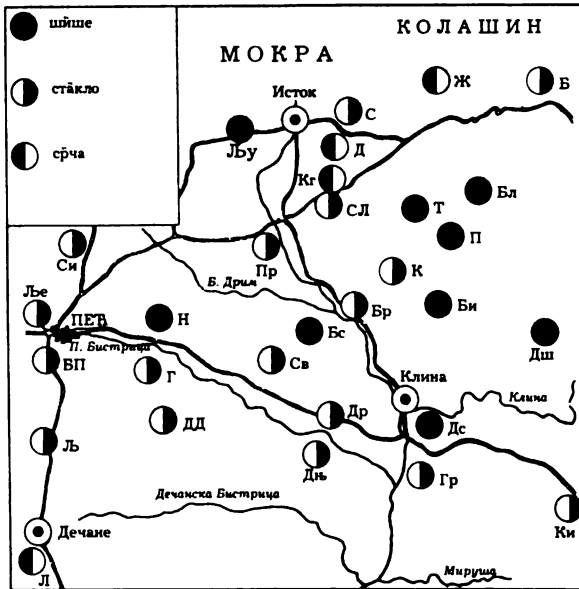
Карта бр. 14: Просторија за прераду млека

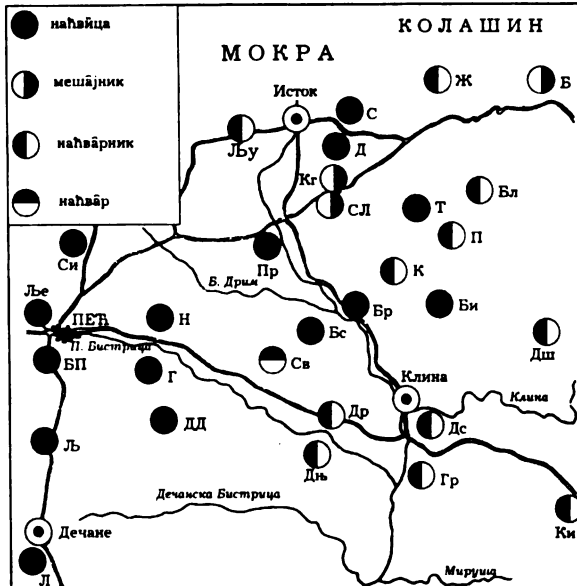
Карта бр. 15: Помоћна просторија за прераду млека

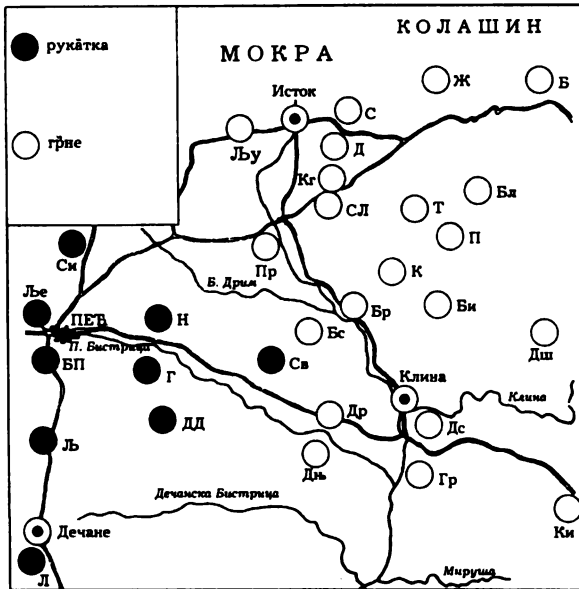
Карта бр. 16: Назив за дрвену палицу за подизање сача

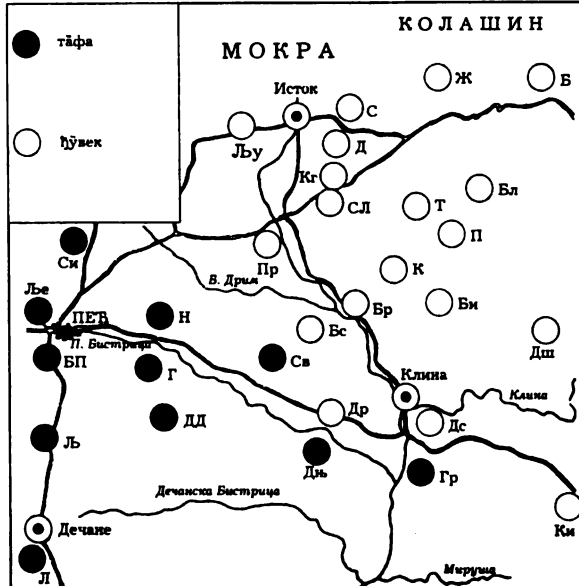
Карта бр. 17: Назив стакла петролејке

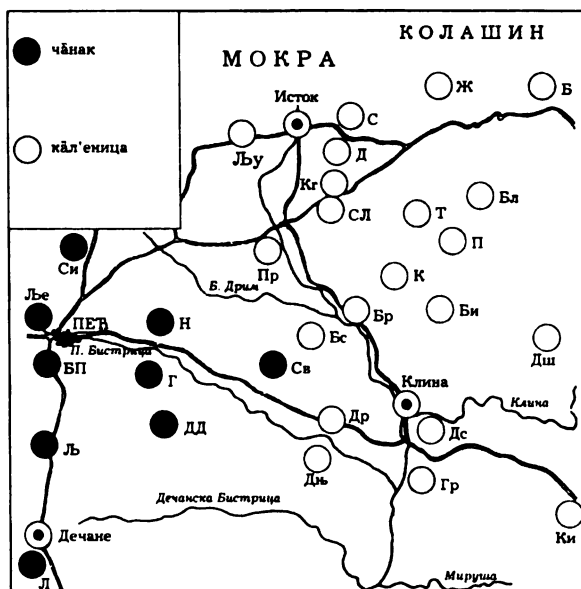
Карта бр. 18: Назив за плићи сандук без поклопца за мешење хлеба

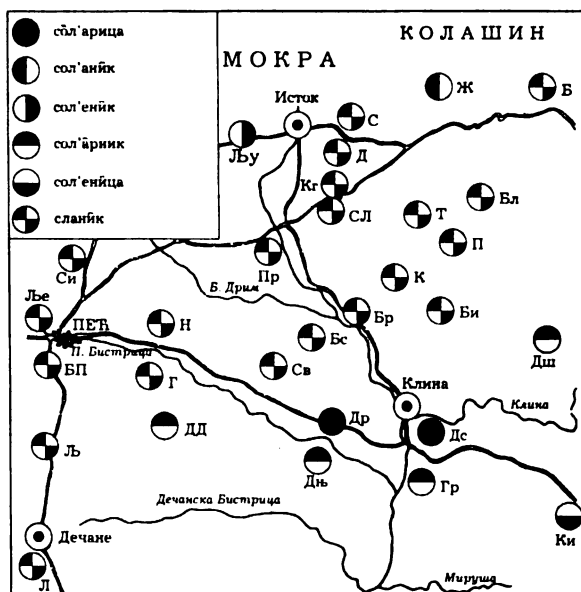
Карта бр. 19: Назив земљаног суда за кување на огњишту

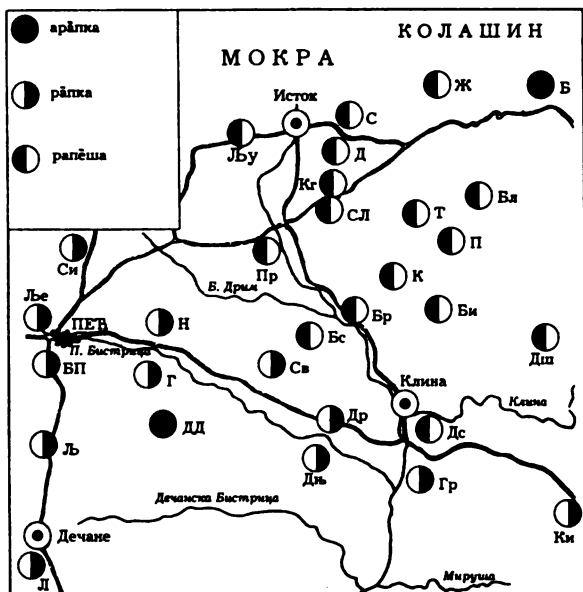
Карта бр. 20: Назив плићег земљаног суда за кување јела

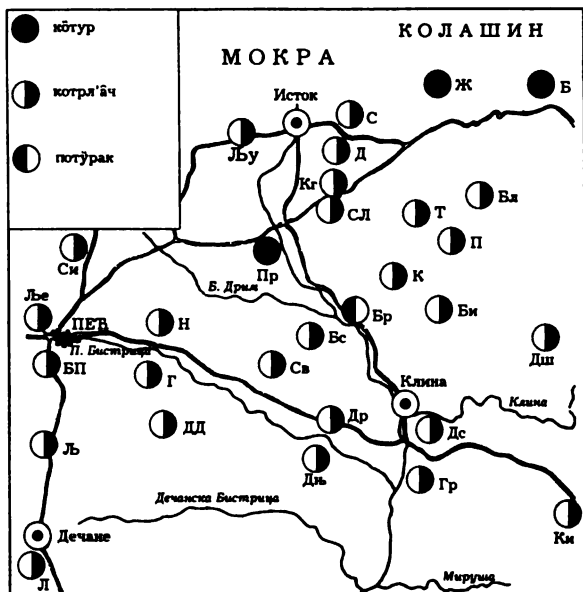
Карта бр. 21: Назив за већи земљани суд из којег једе већи број особа

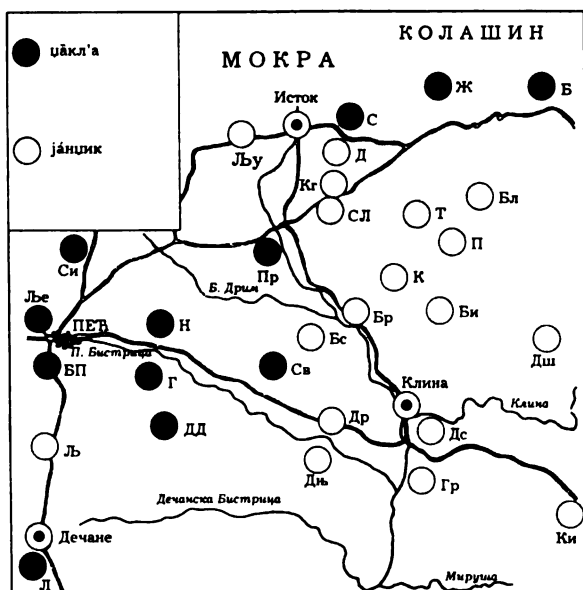
Карта бр. 22: Назив за дрвени суд са дршком за држање соли

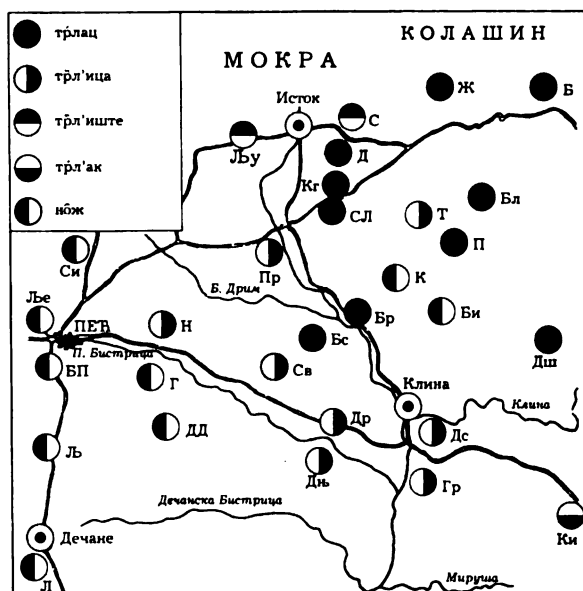
Карта бр. 23: Назив за стаклени суд од литра, са уским грлом

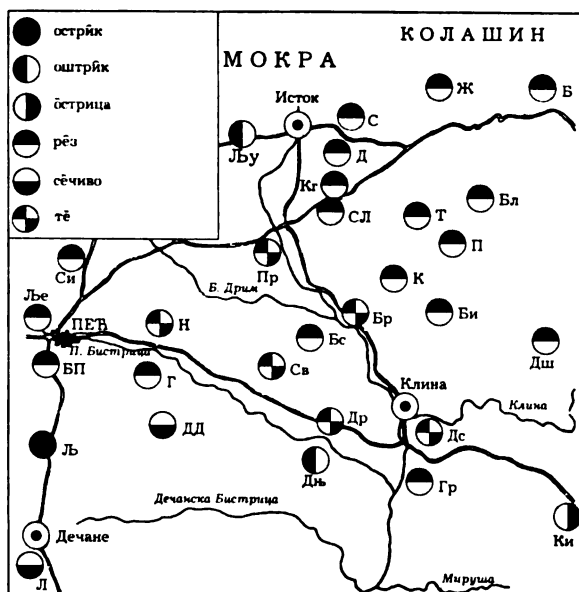
Карта бр. 24: Назив за подметач за тепсију кад се носи на глави

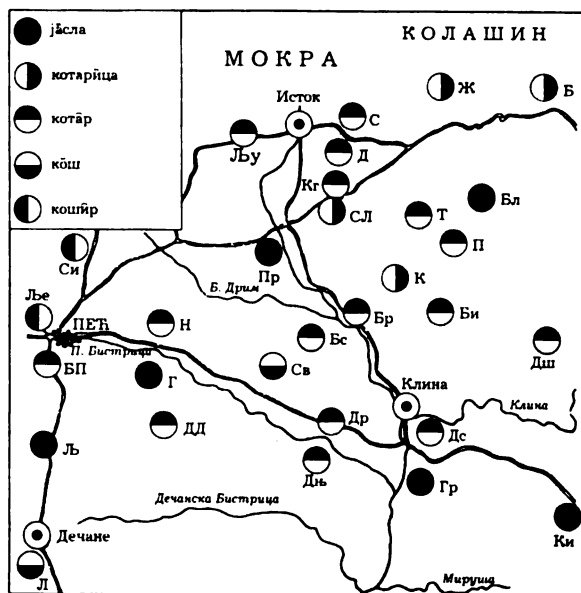
Карта бр. 25: Назив за мању торбу у којој, обично, деца носе школски прибор

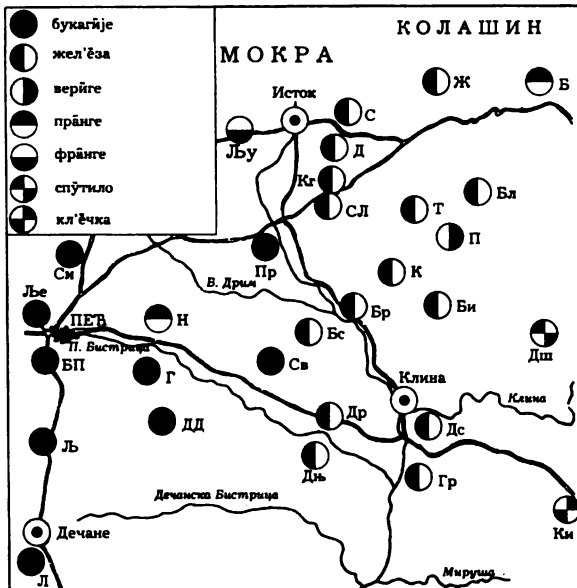
Карта бр. 26: Назив за средишну, покретну даску са ручицом на трлици, којом се ломе стабљика конопље

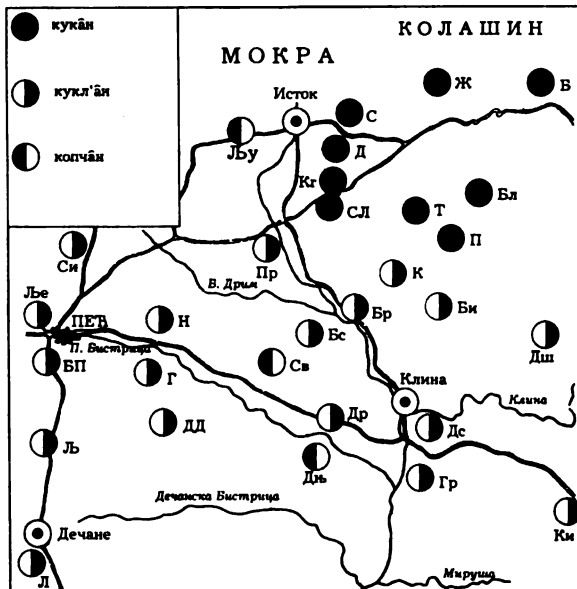
Карта бр. 29: Назив за оштрицу косе

Карта бр. 30: Назив за овчија јасла од прућа

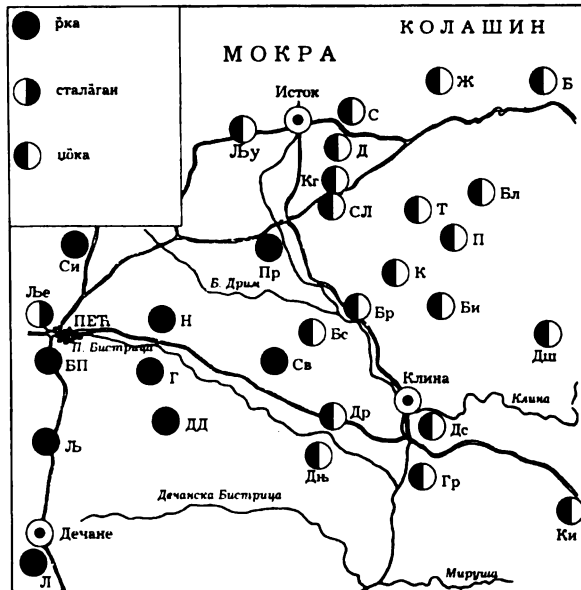
Карта бр. 31: Назив за гвоздену напрату којом се путају коњи

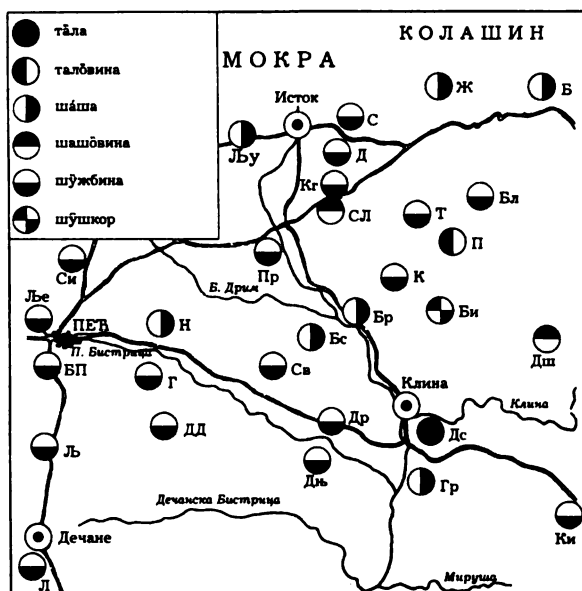
Карта бр. 32: Назив за металну куку која се провлачи кроз копџу при закопџавању панталона

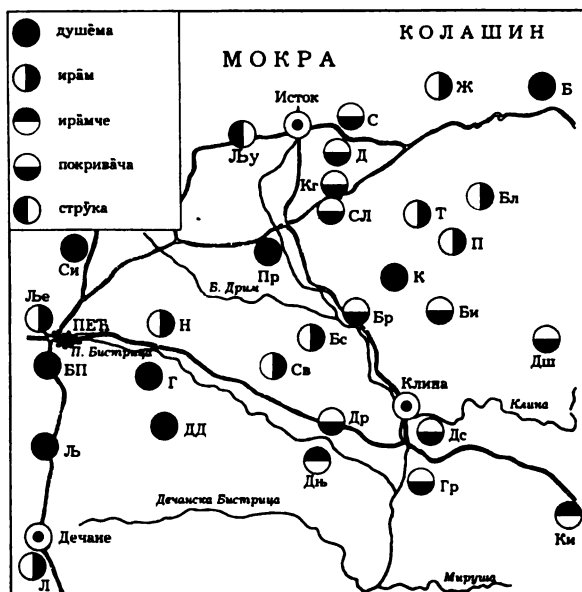
Карта бр. 33: Назив за доњи, украшени део рукава кошуље

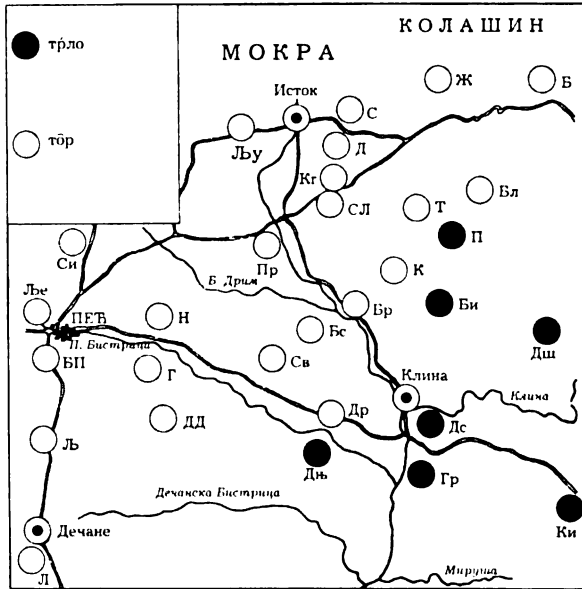
Карта бр. 34: Назив за кратки огртач од грубог сукна

Карта бр. 35: Назив за листове око клипа кукуруза којим су се пуниле сламарице

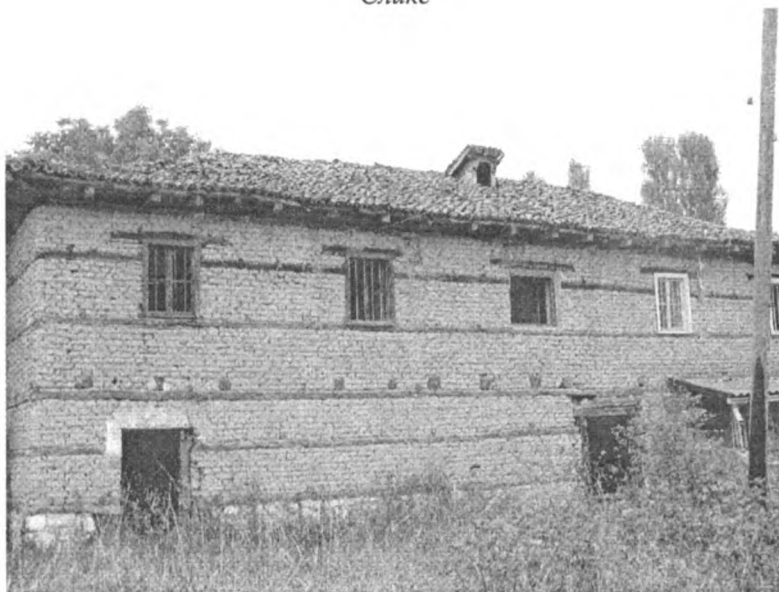
Карта бр. 36: Назив покривача за колевке

Карта бр. 37: Назив ограђеног простора за приврмени смештај преживара

Карта бр. 38: Назив горњег дела у виду стрехе на дворишној огради од прућа

Слике

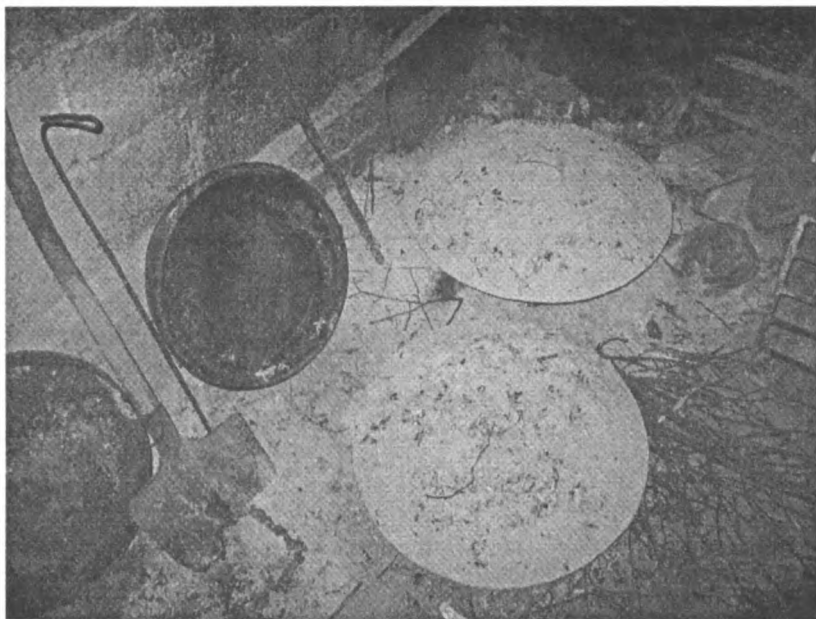
Слика бр. 1: Спратна кућа у Метохији

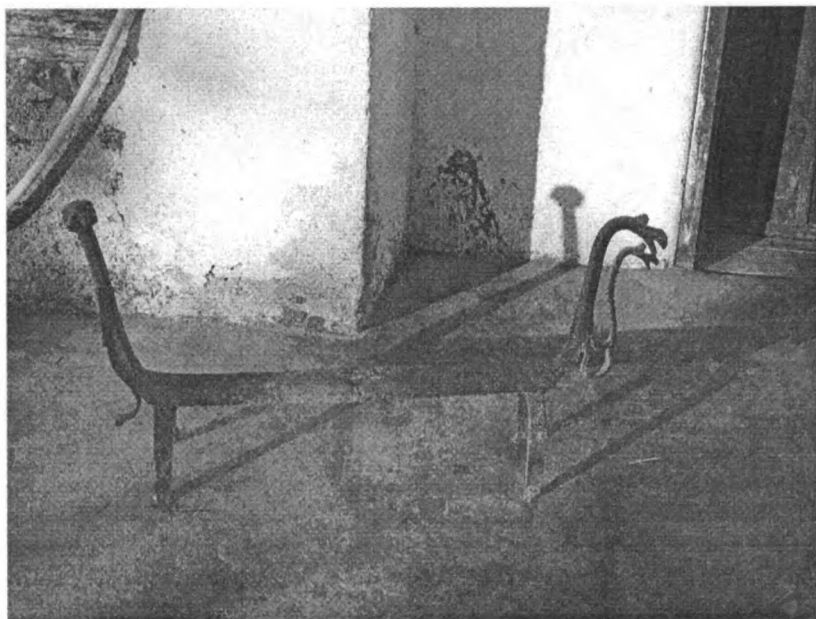
Слика бр. 2: Велики и мали улаз у дворшпте

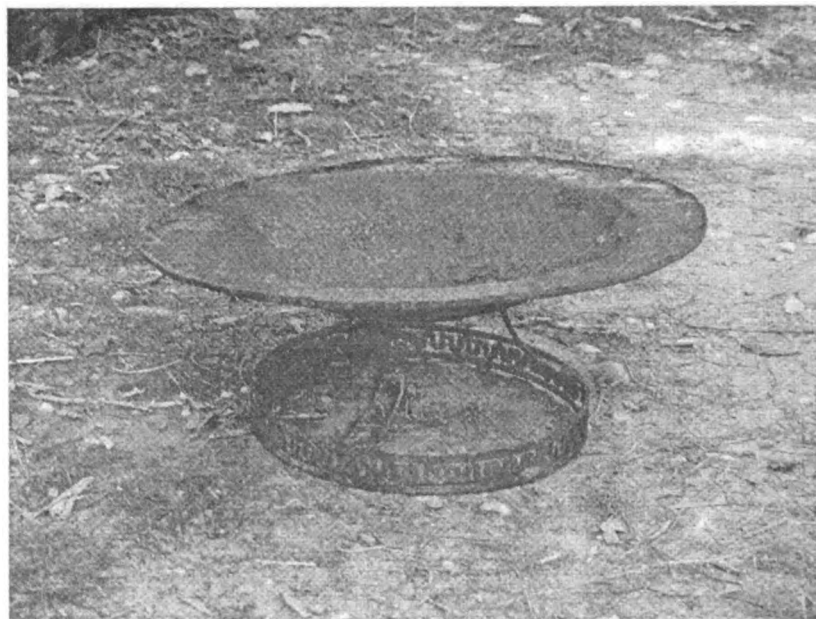
Слика бр. 3: Таван собе у Метохији

Слика бр. 4: Огњиште са прибором за печење

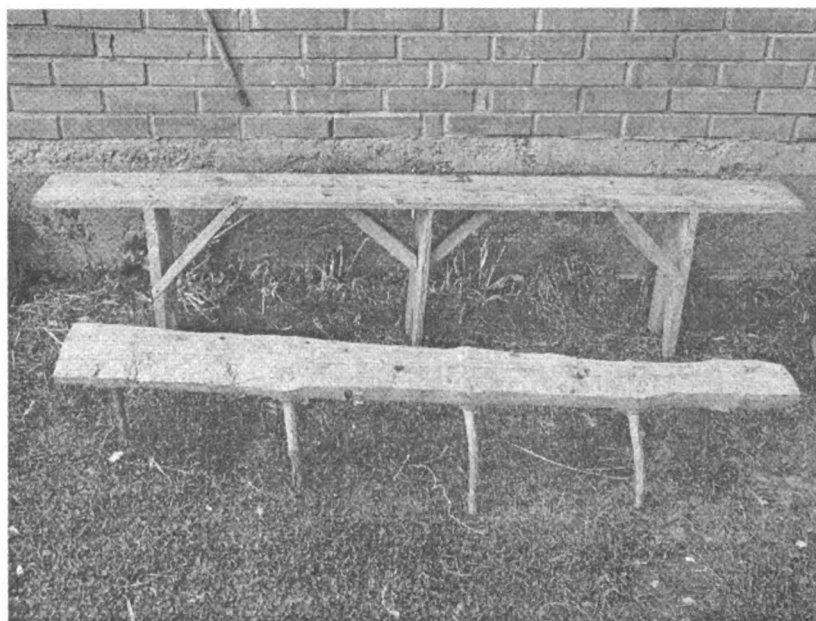
Слика бр. 5: Преклад

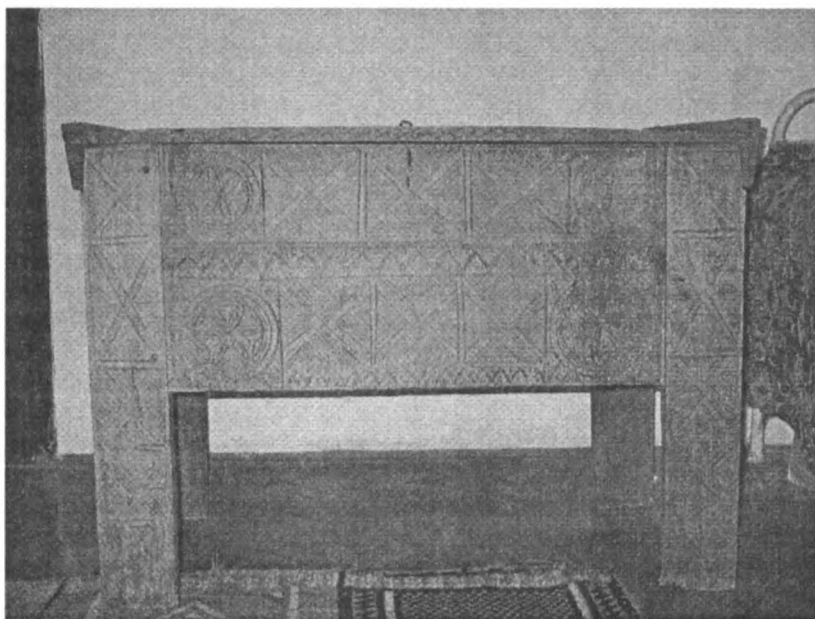
Слика бр. 6: Тагар

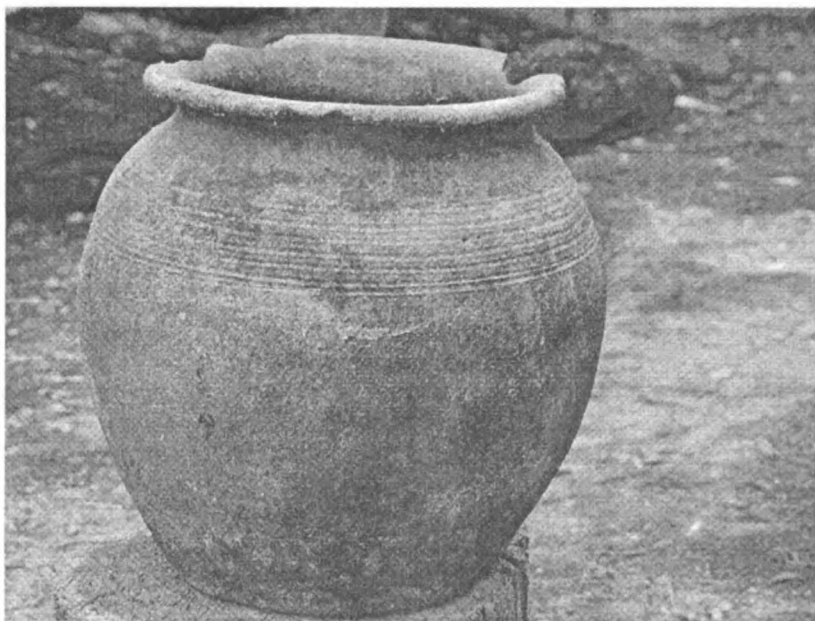
Слика бр. 7: Столица трношка

Слика бр. 8: Типови столица за седење већег броја особа

Слика бр. 9: Сандук за чување обуће, одеће и постељене

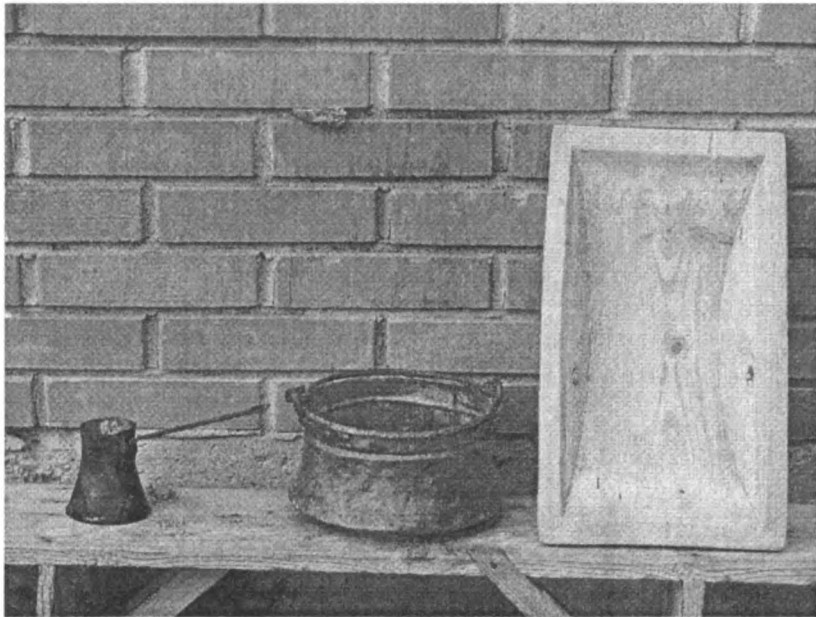
Слика бр. 10: Земљани суд у којем се кува уз огњиште

Слика бр. 11: Дрвени судови за комину

Слика бр. 12: Дрвени суд за воду

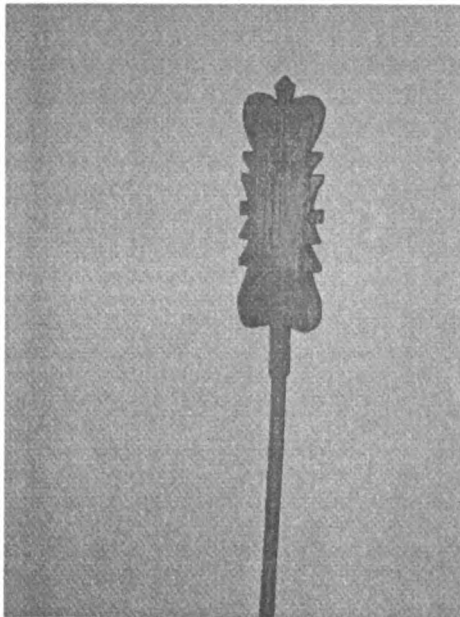
Слика бр. 13: Цезва, котличе и корито за разливање млека

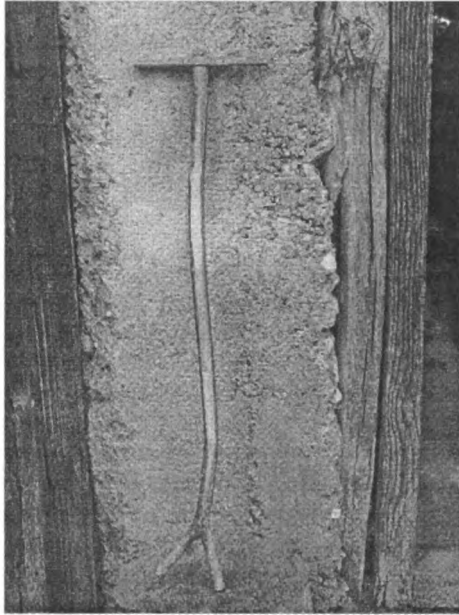
Слика бр. 14: Танур

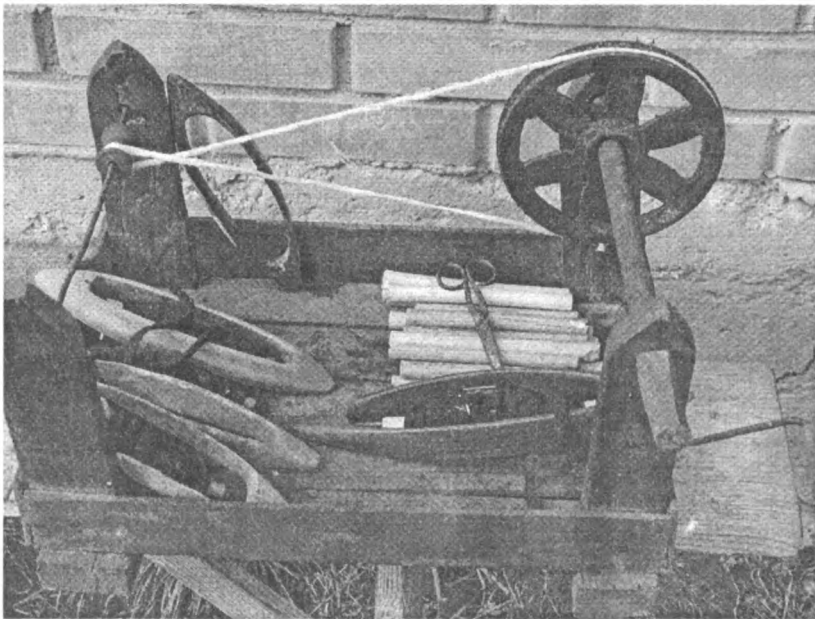
Слика бр. 15: Сечиво за грање

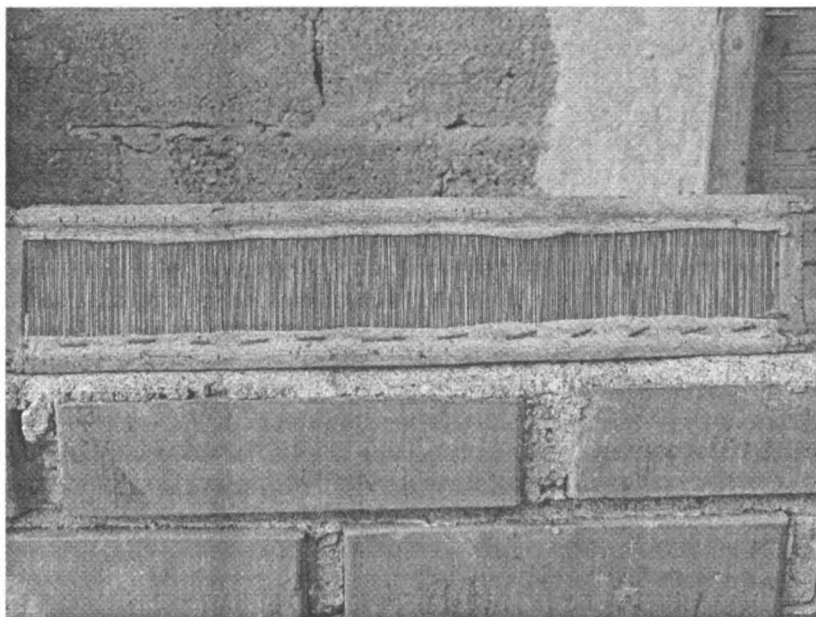
Слика бр. 16: Кудеља

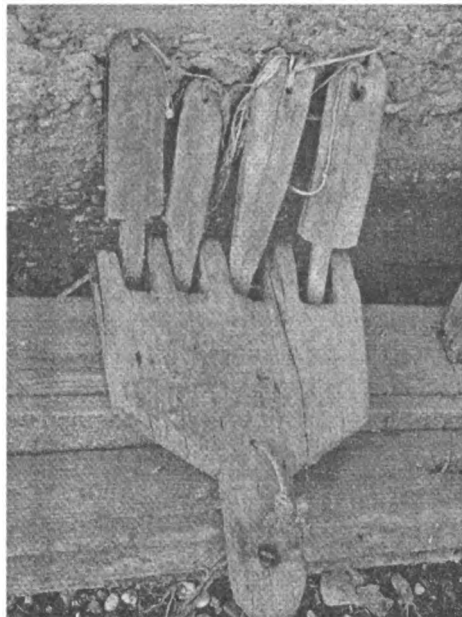
Слика бр. 17: Мотовило

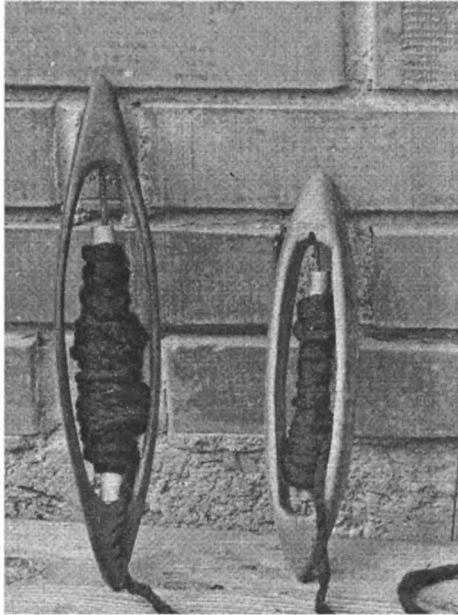
Слика бр. 18: Дрвена направа за мотање пређе

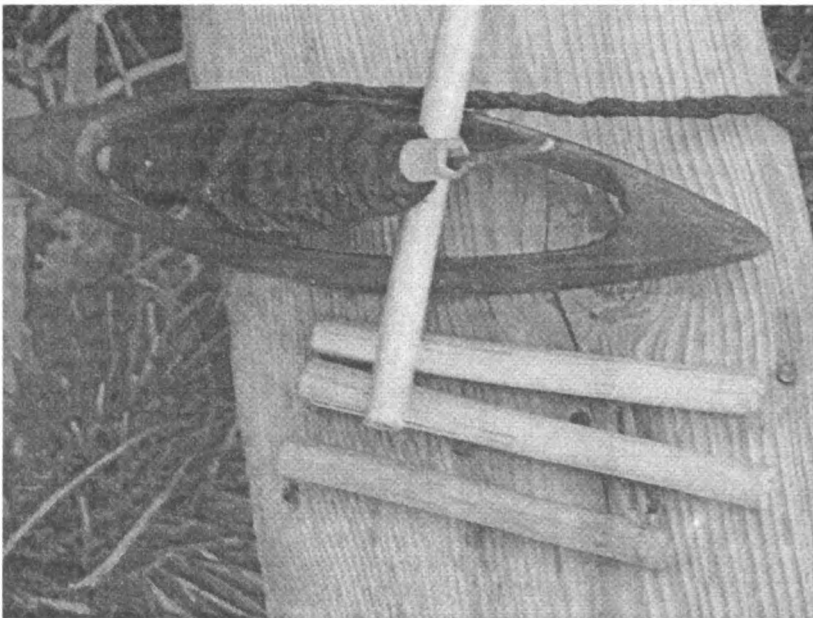
Слика бр. 19: Прибор за ткање (брдо)

Слика бр. 20: Прибор за ткање (подношке)

Слика бр. 21: Прибор за ткање (савелјка)

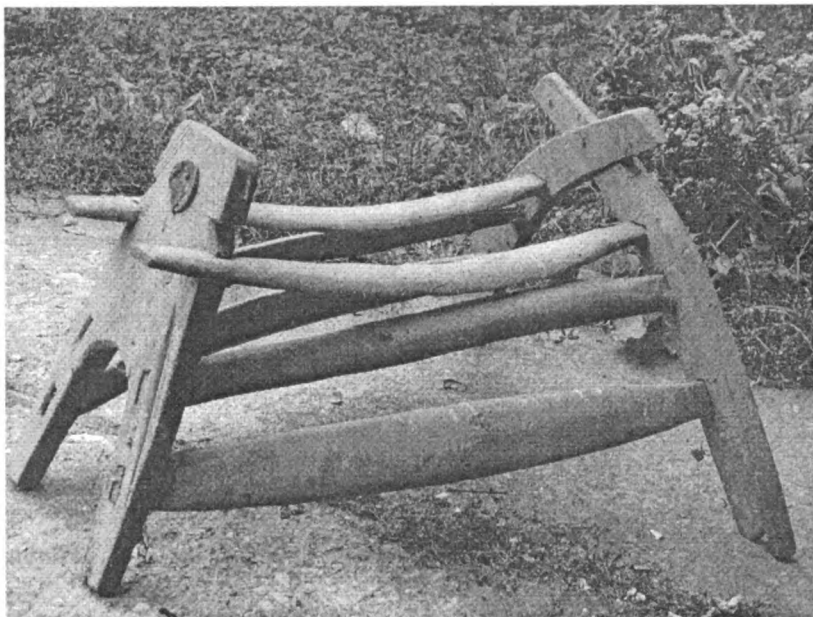
Слика бр. 22: Дрвце у чуну за ткање (срдакце)

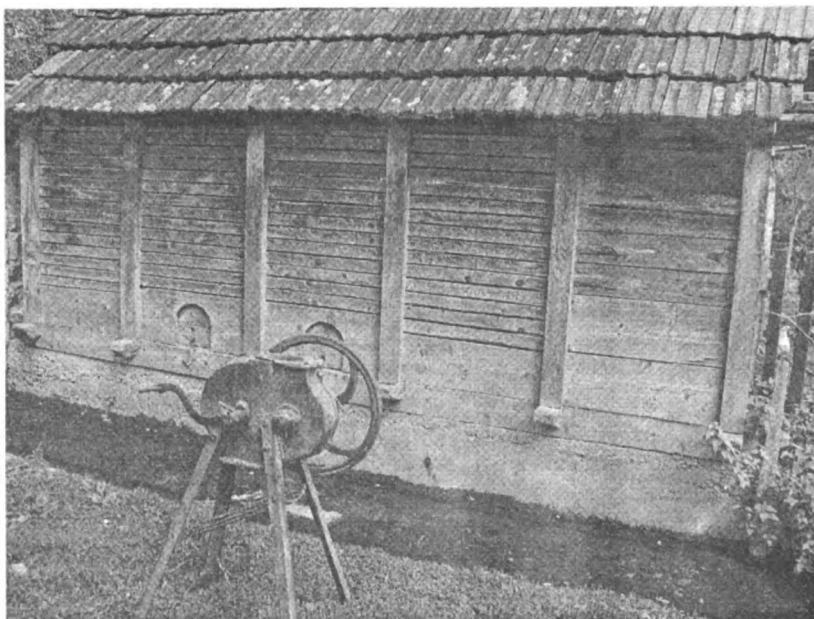
Слика бр. 23: Врсте овчијих звона

Слика бр. 24: Говеђе звоно са носачем

Слика бр. 25: Дрвена конструкција самара

Слика бр. 26: Остава за кукуруз (кош)

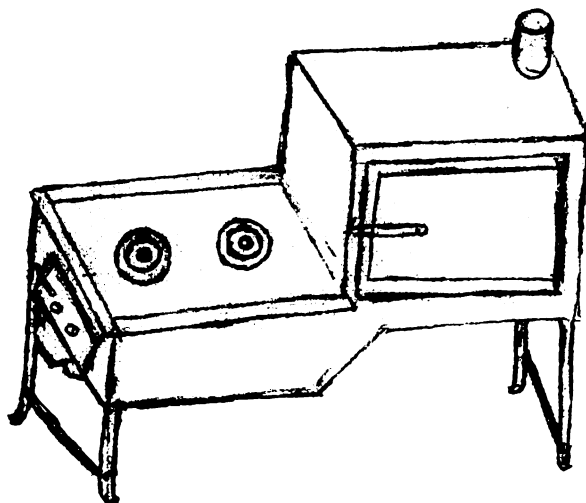

Слика бр. 27: Остава за жито (амбар)

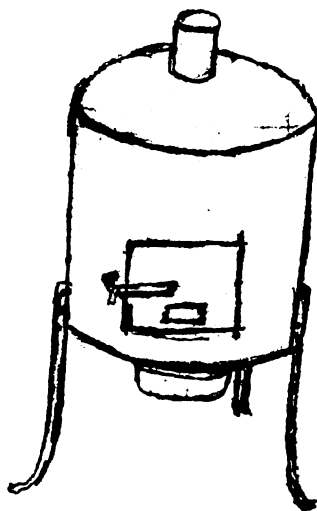
Скице

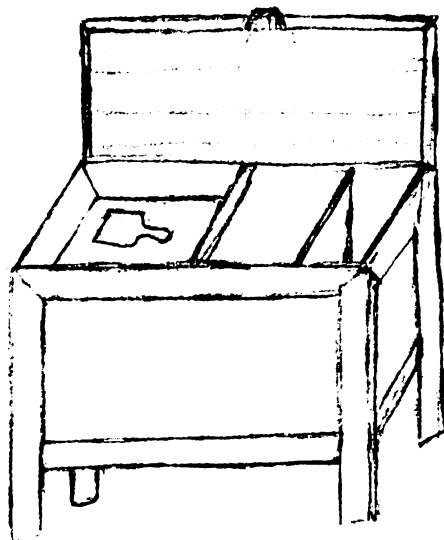
Скица бр. 1: Помоћна просторија за прераду млека

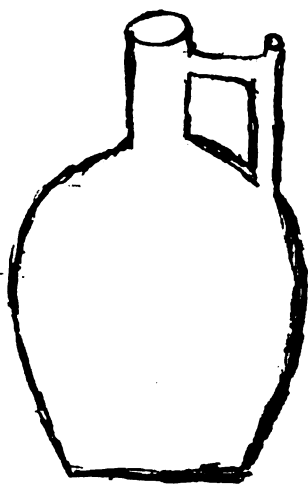
Скица бр. 2: Шпорет

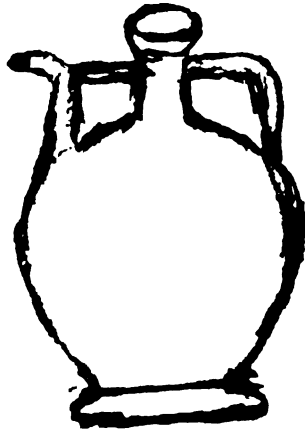
Скица бр. 3: Фуруна

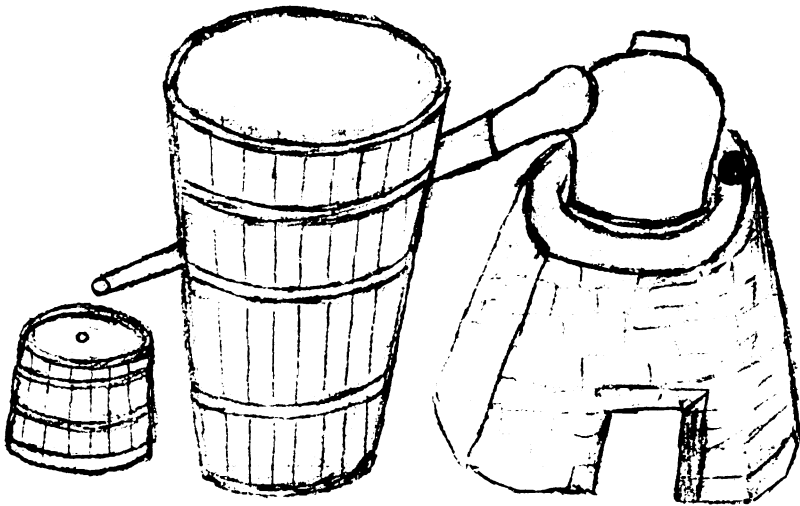
Скица бр. 4: Наћва

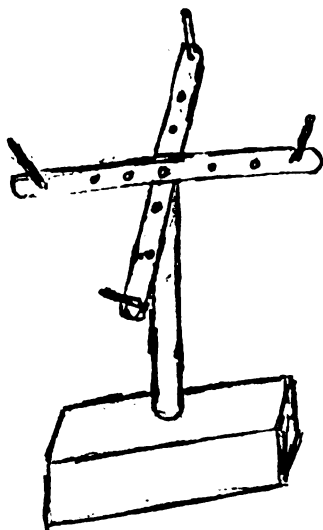
Скица бр. 5: Земљани суд за воду (тестија)

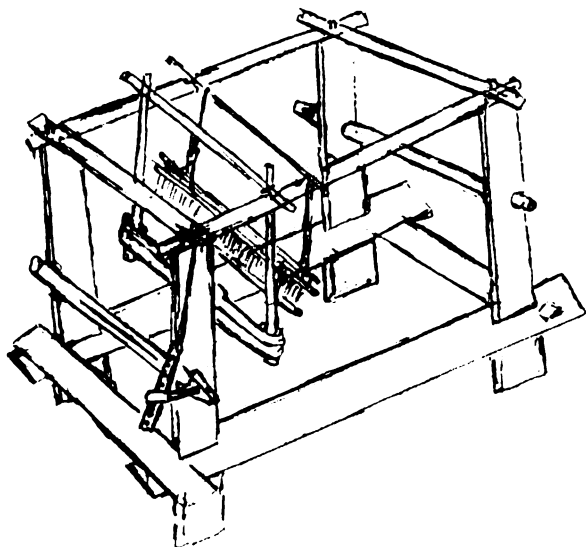
Скица бр. 6: Земљани суд за служење ракијом (ибрик)

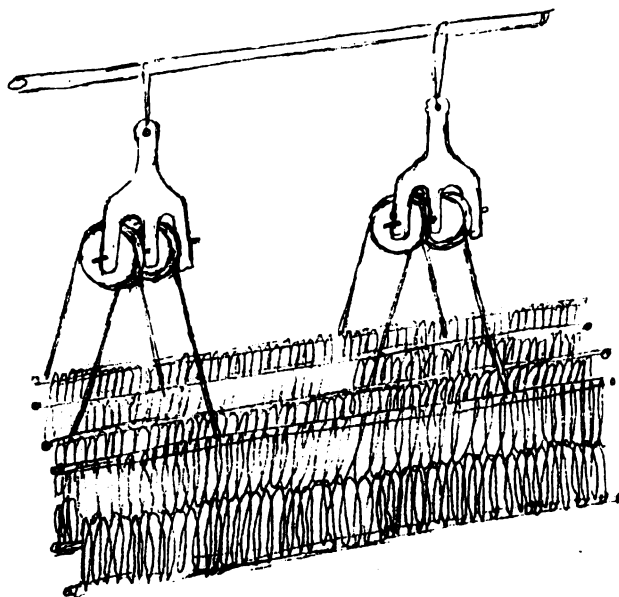
Скица бр. 7: Казан за дестилацију ракије

Скица бр. 8: Дрвена направа за држање пређе при мотању (витлић)

Скица бр. 9: Разбој

Скица бр. 10: Ните

Скица бр. 11: Јасле за овце